

**Measúnachtaí Náisiúnta 2010
ar Léitheoireacht Bhéarla agus
ar Mhatamaitic i Scoileanna a Bhíonn
ag Teagasc trí Mheán na Gaeilge**

Príomhthuarascáil

**Lorraine Gilleece
Gerry Shiel
Aidan Clerkin
agus David Millar**

An Foras Taighde Ar Oideachas

**Measúnachtaí Náisiúnta 2010
ar Léitheoireacht Bhéarla agus ar Mhatamaitic
i Scoileanna a Bhíonn ag Teagasc
trí Mheán na Gaeilge**

Príomhthuarascáil

**Lorraine Gilleece, Gerry Shiel,
Aidan Clerkin, agus David Millar**

An Foras Taighde Ar Oideachas

Cóipcheart 2012, An Foras Taighde Ar Oideachas, Coláiste Phádraig, Áth Cliath 9
<http://www.erc.ie>

Sonraí don chatalógú-i-bhfoilsíú

Gilleece, Lorraine
Measúnachtaí Náisiúnta 2010 ar Léitheoireacht Bhéarla agus ar Mhatamaitic i Scoileanna a
Bhíonn ag Teagasc trí Mheán na Gaeilge
Príomhthuirisc.

Baile Átha Cliath: An Foras Taighde Ar Oideachas

xxiv, 169 lch., 30 cm

Eolas beathaisnéiseach san áireamh.

1. Léitheoireacht (Bunleibhéal) – Éire – Meastóireacht
2. Matamaitic (Bunleibhéal) – Éire – Meastóireacht
3. Gnóthachtáil acadúil
4. Suirbhéanna oideachasúla – Éire

2012

I Teideal II Gilleece, Lorraine

371.9262 dc23

ISBN: 978 0 900440 37 3

Dearadh clúdaigh ag e-print Teo, Baile Átha Cliath
Clóbhualte i bPoblacht na hÉireann ag e-print Teo, Baile Átha Cliath

Príomhthéarmaí.....	xiii
Réamhrá.....	xv
Achoimre Fheidhmeach.....	xvii
1. Comhthéacs an Staidéir.....	1
Scolaíocht trí Mheán na Gaeilge.....	2
Measúnuithe Náisiúnta Atá Déanta Cheana.....	3
Measúnuithe Náisiúnta 2009 ar Mhatamaitic agus ar Bhéarla.....	6
Seasmhacht Torthaí ó Mheasúnaithe.....	6
Tionchair an Oideachais Dátheangaigh.....	7
Roinnt Toscaí Bainteach le Gnóthachtáil sa Léitheoireacht agus sa Mhatamaitic.....	12
Príomhphointí.....	16
2. Creataí don Mheasúnú agus Modheolaíocht.....	17
Creataí don Mheasúnú.....	17
Sampláil Scoileanna agus Daltaí.....	25
Uirlisí NAIMS.....	27
Rátaí Freagartha.....	29
Cur i bhFeidhm NAIMS i Scoileanna.....	31
Nósanna Imeachta don Ualú, don Scálú agus don Anailís.....	33
Príomhphointí.....	35
3. Torthaí Gnóthachtála.....	37
Gnóthachtáil sa Léitheoireacht Bhéarla.....	37
Gnóthachtáil sa Mhatamaitic.....	40
Cruthúnas sa Mhatamaitic, de réir Teanga na Trialach.....	42
Gnóthachtáil ar na Leibhéil Inniúlachta.....	43
Rátalacha ar Ghnóthachtáil Daltaí.....	48
Príomhphointí.....	52
4. Proifíl na nDaltaí agus a dTeaghlach.....	55
Tréithe Teaghlach.....	55
Atmaisféar Baile agus Tacaíochtaí.....	58
Tuismitheoirí, Daltaí agus an Ghaeilge.....	63
Scolaíocht Reatha agus Todhchaí.....	70
Príomhphointí.....	73
5. Proifíl Scoileanna agus Seomraí Ranga.....	75
Tréithe na Timpeallachta Foghlama.....	75
Forbairt Ghairmiúil Leanúnach.....	79
Muinín as Teagasc.....	83

Soláthar ar Thacaíochtaí Breise	83
Infhaighteacht Acmhainní.....	89
Measúnú agus Aischothú	91
Tús na Léitheoireachta Foirmiúla	93
Dúshlám i dTeagasc an Bhéarla agus na Matamaitice.....	96
Príomhphointí.....	100
6. Teagasc agus Foghlaim an Bhéarla agus na Matamaitice.....	103
Pleanáil.....	103
An Teanga do Theagasc na Matamaitice	105
Acmhainní don Teagasc agus don Fhoghlaim	110
Grúpáil	117
Modheolaíochtaí.....	118
Measúnuithe Neamhchaighdeánaithe.....	121
Príomhphointí.....	122
7. Gnóthachtáil a Thuiscint.....	125
Athraitheas Idirscoile i Stadás Socheacnamaíoch	125
Meánstádas Socheacnamaíoch Scoile agus Meánghnóthachtáil ag Rang a Sé.....	127
Difríochtaí sa Ghnóthachtáil thar na Scoileanna	132
Gníthachtáil sa Léitheoireacht i Rang a Dó i SLG a Thuiscint	134
Príomhphointí.....	140
8. Conclúidí agus Moltaí.....	143
Cruthúnas sa Léitheoireacht Bhéarla.....	143
Cruthúnas sa Mhatamaitic.....	145
An Gaol idir Stádas Socheacnamaíoch agus Gnóthachtáil	147
An Teanga do Luath-theagasc na Léitheoireachta.	149
An Teanga do Theagasc na Matamaitice.	150
Tacaíocht do Dhaltaí i mBaol.....	151
An t-Am Atá Tugtha don Teagasc.....	152
Infhaighteacht agus Úsáid na Teicneolaíochta.....	153
Measúnú.....	153
Forbairt Ghairmiúil Leanúnach do Mhúinteoirí.	154
Rogha Tuismitheoirí agus a bPáirteachas.	155
Páirteachas Daltaí.....	156
Tagairtí	157
Aguisín do Chaibidil 7.....	165

Tablaí, Figúirí, and Intlisí

Tábla 1.1:	Measúnuithe náisiúnta déanta cheana ina raibh samplaí de dhaltáí ó scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge.....	4
Tábla 1.2:	Meán amhscóir ar Thriail Léitheoireachta D88 i rang a Cúig i Suirbhé Náisiúnta 1988 ar an Leitheoireacht Bhéarla i mBunscoileanna – Gnáthscoileanna agus Scoileanna Lán-Ghaeilge, de réir inscne	4
Tábla 1.3:	Dáiltí na scór ar Thriail Léitheoireachta D88 do rang a Cúig i Suirbhé Náisiúnta 1988 ar Léitheoireacht Bhéarla i mBunscoileanna – Gnáthscoileanna agus Scoileanna Lán-Ghaeilge	4
Tábla 1.4:	Meánchéatadán de scóir chearta ag daltaí in SLG, Scoileanna Gaeltachta agus Gnáthscoileanna ar Thriail Chomóna de Léitheoireacht na Gaeilge (2002)	5
Tábla 1.5:	Coimriú ar thorthaí Parsons agus Lyddy (2009).....	8
Tábla 1.6:	Gnóthachtáil sa léitheoireacht Ghaeilge i rang a Sé de réir cineál scoile agus leibhéal oideachas tuismitheoirí (2002)	13
Tábla 2.1:	Miondealú ar mhíreanna léitheoireachta na trialach, de réir feidhme agus próisis, rang a Dó	18
Tábla 2.2:	Miondealú ar mhíreanna léitheoireachta na trialach, de réir feidhme agus próisis, rang a Sé.....	18
Tábla 2.3:	Rangú ar na míreanna deiridh don mhata de réir snáithe ábhar – ranganna a Dó agus a Sé	22
Tábla 2.4:	Rangú ar na míreanna deiridh don mhata de réir catagóir scil próisis – ranganna a Dó agus a Sé.....	22
Tábla 2.5:	Rangú ar na míreanna deiridh don mhata de réir fhormáid míre – ranganna a Dó agus a Sé	22
Tábla 2.6:	Trastáblú ar an meán teagaisc de réir cineál scoile – Bunachar Sonraí na mBunscoileanna 2008-09.....	26
Tábla 2.7:	Trastáblú ar an meán teagaisc de réir cineál scoile tar éis débhríonna a réiteach.....	26
Tábla 2.8:	Líon scoileanna agus daltaí i bhfráma samplála NAIMS.....	26
Tábla 2.9:	Líon scoileanna agus daltaí sna samplaí roghnaithe agus faighte (léitheoireacht Bhéarla), de réir cineál scoile	27
Tábla 2.10:	Líon scoileanna agus daltaí sna samplaí roghnaithe agus faighte (matamaitic), de réir cineál scoile.....	27
Tábla 2.11:	Rátaí na bhfreagairtí do ranganna a Dó agus a Sé – SLG	29
Tábla 2.12:	Rátaí na bhfreagairtí do ranganna a Dó agus a Sé – Scoileanna Gaeltachta	29
Tábla 2.13:	Cúiseanna don neamhchomhlánú ar leabhráin na dtrialacha – SLG (líon daltaí).....	30
Tábla 2.14:	Cúiseanna don neamhchomhlánú ar leabhráin na dtrialacha – Scoileanna Gaeltachta (líon daltaí).....	30
Tábla 2.15:	Cúiseanna do dhíolúintí ón tástáil – SLG (líon daltaí)	30
Tábla 2.16:	Cúiseanna do dhíolúintí ón tástáil – Scoileanna Gaeltachta (líon daltaí).....	30

Tábla 2.17: Céatadáin ualaithe agus neamhualaithe de dhaltáí a thóg an triail mhatamaitice i mBéarla nó nGaeilge, de réir rang leibhéal agus cineál scoile (NAIMS, 2010).....	31
Tábla 2.18: Meastóireachtaí na gcigirí ar ghnéithe de riaradh na trialach i scoileanna	32
Tábla 3.1: Meánscóir daltaí sa léitheoireacht Bhéarla go hiomlán, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga	37
Tábla 3.2: Scóir ag príomhphointí ar an scála iomlán don léitheoireacht Bhéarla, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga.....	38
Tábla 3.3: Meánscóir ag buachaillí agus ag cailíní mar mhóriomlán don léitheoireacht Bhéarla de réir cineál scoile agus leibhéal ranga.....	38
Tábla 3.4: Meánscóir ag daltaí ar fhoscálaí don fhoclóir sa léitheoireacht Bhéarla agus don Léamhthuiscint de réir cineál scoile agus leibhéal ranga	39
Tábla 3.5: Meánscóir daltaí i bhforéimsí, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga.....	39
Tábla 3.6: Meánscóir daltaí sa mhatamaitic go hiomlán, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga	40
Tábla 3.7: Scóir ag príomh mharcóirí peircintíle ar scála iomlán na matamaitice, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga.....	40
Tábla 3.8: Difríoachtaí inscne sa mhatamaitic, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga.....	41
Tábla 3.9: Meánscóir ag daltaí i snáitheanna matamaitice, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga	41
Tábla 3.10: Meánscóir de réir scil phróisis sa mhatamaitic, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga	42
Tábla 3.11: Meánscóir do dhaltáí a rinne trialacha matamaitice i mBéarla nó i nGaeilge, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga	43
Tábla 3.12: Céatadáin daltaí ag gach leibhéal inniúlachta ar mhórszála na léitheoireachta Béarla de réir cineál scoile, rang a Dó	44
Tábla 3.13: Céatadáin daltaí ag gach leibhéal inniúlachta ar mhórszála na léitheoireachta Béarla de réir cineál scoile, rang a Sé	45
Tábla 3.14: Céatadáin daltaí ag gach leibhéal inniúlachta ar mhórszála na matamaitice de réir cineál scoile, rang a Dó	46
Tábla 3.15: Céatadáin daltaí ag gach leibhéal inniúlachta ar mhórszála na matamaitice de réir cineál scoile, rang a Sé.....	47
Tábla 4.1: Tréithe clainne ag daltaí rang a Dó agus rang a Sé, cineál scoile agus rang leibhéal	57
Tábla 4.2: An teanga <i>is mó</i> a bhí in úsáid sa bhaile ag daltaí ranganna a Dó agus a Sé, cineál scoile agus rang leibhéal.....	58
Tábla 4.3: Minicíocht obair bhaile agus an t-am a chaitear ar obair bhaile, cineál scoile agus rang leibhéal	58
Tábla 4.4: Muinín tuismitheoirí agus iad ag cuidiú leis an obair bhaile Gaeilge: Céatadán daltaí i SLG agus i scoileanna Gaeltachta ar léirigh a dtuismitheoirí leibhéil éagsúla muiníne	59
Tábla 4.5: Freastal tuismitheoirí ar oícheanta eolais, cineál scoile agus rang leibhéal.....	60

Tábla 4.6:	Céatadáin na ndaltaí le hacmhainní oideachasúla baile, cineál scoile agus leibhéal ranga	62
Tábla 4.7:	Céatadáin na ndaltaí le tuismitheoirí a d'fhreastail ar bhunscoil nó ar iar-bhunscoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, cineál scoile agus leibhéal ranga	67
Tábla 4.8:	Céatadáin na ndaltaí i ranganna a Dó agus a Sé gur maith leo Gaeilge a labhairt ar scoil agus sa bhaile, cineál scoile agus rang leibhéal.....	68
Tábla 4.9:	Cúiseanna gur roghnaigh tuismitheoirí dhaltaí rang a Sé i SLG scolaíocht trí mheán na Gaeilge (ceatadáin na bhfreagairtí bailí).....	71
Tábla 4.10:	Ionchais dalta agus tuismitheora maidir le freastal an pháiste ar iar-bhunscoil trí mheán na Gaeilge: daltaí rang a Sé i SLG agus i scoileanna Gaeltachta	72
Tábla 5.1:	Coimriú ar thréithe scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu, de réir cineál scoile	76
Tábla 5.2:	Coimriú ar dhifríochtaí a bhí suntasach ó thaobh staitistice i meánghnóthachtáil daltaí idir scoileanna CTS agus neamh-CTS, de réir réimse, leibhéal ranga agus cineál scoile	78
Tábla 5.3:	Céatadáin daltaí i seomraí ranga ilghrád agus aonghrád, de réircineál scoile agus meánmhéid ranga.....	79
Tábla 5.4:	Céatadáin daltaí rang a Sé a bhí á múineadh ag múinteoirí a d'ainmnigh topaicí éagsúla i measc na dtrí thopaic is mó a bhí mar thosaíochtaí acu don FGL sa Bhéarla	81
Tábla 5.5:	Céatadáin daltaí rang a Sé a bhí á múineadh ag múinteoirí a d'aithin topaicí éagsúla i measc na trí cinn is airde acu mar thosaíochtaí don FGL sa mhatamaitic	81
Tábla 5.6:	Céatadáin daltaí rang a Sé a bhí á múineadh ag múinteoirí a d'aithin topaicí éagsúla i measc na dtrí cinn is airde acu mar thosaíochtaí don FGL sa Ghaeilge	82
Tábla 5.7:	Céatadáin daltaí rang a Sé a ndúirt a múinteoirí gur bhraith siad 'an-mhúineach' i roinnt réimsí de theagasc na léitheoireachta Béarla, de réir cineál scoile	83
Tábla 5.8:	Céatadáin daltaí rang a Sé a ndúirt a múinteoirí gur bhraith siad 'an-mhúineach' i roinnt réimsí de theagasc na matamaitice, de réir cineál scoile	83
Tábla 5.9:	Céatadáin meán leibhéal-scoile de dhaltaí a raibh acu gá le, agus/ nó fáil acu ar, tacaíocht bhreise, bunaithe ar na meastacháin a chur príomhoidí scoile ar fáil.....	85
Tábla 5.10:	Céatadáin daltaí a raibh tacaíocht foghlama/teagasc acmhainne á fháil acu don Bhéarla nó don mhatamaitic, bunaithe ar thuairiscí múinteoirí ar dhaltaí aonair.....	85
Tábla 5.11:	Céatadáin daltaí rang a Sé a raibh tacaíocht foghlama / teagasc acmhainne á fháil acu don Bhéarla nó don mhatamaitic, bunaithe ar thuairiscí múinteoirí ar dhaltaí aonair, de réir banda DEIS	85
Tábla 5.12:	Céatadáin meán leibhéal-scoile de dhaltaí a raibh acu gá le, agus/ nó fáil acu ar, tacaíocht bhreise don Ghaeilge, bunaithe ar na meastacháin a chur príomhoidí scoile ar fáil.....	86

Tábla 5.13:	Céatadáin daltaí (uile) rang a Sé ar thug a múinteoirí le fios go raibh tacaíocht bhreise don Bhéarla, don mhatamaitic agus don Ghaeilge á soláthar ar bhealaí éagsúla, de réir cineál scoile.....	88
Tábla 5.14:	Céatadáin daltaí rang a Sé i scoileanna inar cuireadh clár ar fáil do thuismitheoirí chun tacú le léitheoireacht Bhéarla, le matamaitic nó le léitheoireacht Ghaeilge a bpáiste.....	88
Tábla 5.15:	Tréithe leabharlanna scoile agus ranga do dhaltaí rang a Sé, de réir cineál scoile.....	90
Tábla 5.16:	Tuairiscí na bpríomhoidí ar an mhnicíocht ina ndéantar trialacha caighdeánaithe don Bhéarla a riar ar rangleibhéil éagsúla sa scoil – céatadáin i scoileanna ar a raibh daltaí rang a Sé ag freastal.....	92
Tábla 5.17:	Céatadáin daltaí rang a Sé ar thuairiscigh a bpríomhoidí ar úsáideanna éagsúla a bhaint as torthaí na dtrialacha caighdeánaithe don Bhéarla, de réir cineál scoile.....	92
Tábla 5.18:	Meánscóir sa léitheoireacht ag daltaí i scoileanna ina raibh sé mar pholasaí tús a chur le teagasc na léitheoireachta i nGaeilge, i mBéarla, nó i nGaeilge agus i mBéarla le chéile.....	94
Tábla 5.19:	Céatadáin daltaí rang a Sé i scoileanna inar cuireadh tús le teagasc na léitheoireachta Béarla agus Gaeilge ag gráid éagsúla	95
Tábla 5.20:	Dúshláin do theagasc an Bhéarla (tuairimí na bPríomhoidí) – Céatadáin príomhoidí ¹ i ngach catagóir, de réir cineál scoile	98
Tábla 5.21:	Dúshláin do mhúineadh na matamaitice (tuairimí na bPríomhoidí) – Céatadáin na bpríomhoidí i ngach catagóir, de réir cineál scoile.....	99
Tábla 6.1:	Céatadáin daltaí rang a Sé i scoileanna inar thug múinteoirí le fios gur baineadh úsáid as acmhainní ar leith chun ceachtanna Béarla a phleanáil sa tseachtain roimh NAIMS, de réir cineál scoile	104
Tábla 6.2:	Céatadáin daltaí rang a Sé i scoileanna inar thug múinteoirí le fios gur baineadh úsáid as acmhainní ar leith chun ceachtanna Matamaitice a phleanáil sa tseachtain roimh NAIMS, de réir cineál scoile	104
Tábla 6.3:	Céatadán daltaí a ndúirt múinteoirí go raibh teagasc na matamaitice á sholáthar trí Ghaeilge amháin ¹ nó trí mheascán Béarla agus Gaeilge, de réir cineál scoile	106
Tábla 6.4:	Cúiseanna a bhí luaite ag múinteoirí toisc nach Gaeilge amháin a bhí in úsáid acu i ranganna matamaitice teanga mheasctha – céatadáin ¹ daltaí rang a Sé, de réir cineál scoile	106
Tábla 6.5:	Céatadán na ndaltaí a raibh an mhatamaitic á múineadh dóibh trí Ghaeilge amháin nó trí Ghaeilge agus trí Bhéarla de réir teanga na trialach agus cineál scoile.....	108
Tábla 6.6:	Céatadáin daltaí rang a Sé a aistríonn go minic nó i gcónaí ó Ghaeilge go Béarla sa mhatamaitic, de réir teanga teagaisc na matamaitice agus cineál scoile.....	109
Tábla 6.7:	Céatadáin daltaí rang a Sé a d'aontaigh nó a d'aontaigh go láidir le ráitis éagsúla faoi fhoghlaim na matamaitice trí Ghaeilge, de réir teanga teagaisc agus cineál scoile.....	110
Tábla 6.8:	Céatadáin daltaí rang a Sé ina ndúirt múinteoirí go gcaitheann siad níos lú ná an íosmhéid ama a moltar ar Bhéarla, ar mhatamaitic agus ar Ghaeilge, de réir cineál scoile	111

Tábla 6.9:	Céatadáin daltaí i scoileanna inar thug múinteoirí le fios gur baineadh úsáid as acmhainní ar leith sna ceachtanna Béarla ar a laghad uair sa tseachtain, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile.....	112
Tábla 6.10:	Céatadáin daltaí a ndúirt a múinteoirí go raibh acmhainní ¹ éagsúla in úsáid acu ar a laghad uair sa tseachtain sna ceachtanna matamaitice, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile	112
Tábla 6.11:	Céatadáin daltaí i scoileanna inar thug múinteoirí le fios go raibh cineálacha éagsúla teicneolaíochta in úsáid ‘ar a laghad uair sa tseachtain’ don Bhéarla, don mhatamaitic agus don Ghaeilge, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile	114
Tábla 6.12:	Céatadáin daltaí i scoileanna inar thug múinteoirí le fios go raibh fáil ar chineálacha éagsúla teicneolaíochta ina seomraí ranga agus iad in úsáid ‘ar a laghad uair sa tseachtain’ don Bhéarla, don mhatamaitic agus don Ghaeilge, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile	114
Tábla 6.13:	Céatadáin daltaí rang a Sé ar thug a múinteoirí le fios go raibh ríomhairí in úsáid acu ‘ar a laghad uair sa tseachtain’ ar chúiseanna éagsúla, de réir cineál scoile	115
Tábla 6.14:	Céatadáin daltaí rang a Sé ar thug a múinteoirí le fios go raibh áireamhain in úsáid acu le minicíochtaí éagsúla agus ar chúiseanna éagsúla, de réir cineál scoile	117
Tábla 6.15:	Céatadáin daltaí rang a Sé ar thug a múinteoirí le fios go ndearna siad sainscileanna scríbhneoireachta a theagasc ar a laghad go seachtainiúil sa rang Béarla, de réir cineál scoile.....	119
Tábla 6.16:	Céatadáin na ndaltaí i rang a Dó inar thug a dtuismitheoirí le fios go ndearna siad sainscileanna Béarla a theagasc ar a laghad go seachtainiúil sa rang Béarla, de réir cineál scoile.....	119
Table 6.17:	Céatadáin na ndaltaí i rang a Dó a thuairiscigh gur minic a bhí orthu rudaí ar leith a dhéanamh don obair bhaile Béarla, de réir cineál scoile.....	120
Tábla 6.18:	Céatadáin na ndaltaí a thuairiscigh gníomhaíochtaí éagsúla a dhéanamh sna ceachtanna matamaitice, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile.....	121
Tábla 6.19:	Céatadáin daltaí rang a Sé a ndearnadh measúnú orthu ‘ar a laghad uair sa mhí’ sa léitheoireacht Bhéarla, sa mhatamaitic agus sa Ghaeilge, ag baint úsáide as tomhais neamhchaighdeánaithe don mheasúnú.....	126
Table 7.1:	Meastachán ar an athraitheas idir scoile agus laistigh de scoileanna don SSE i measc dhaltaí rang a Dó (neamhualaithe), de réir cineál scoile.....	126
Tábla 7.2:	Meastachán ar an athraitheas idir scoile agus laistigh den scoil san SSE i measc dhaltaí rang a Sé (neamhualaithe), de réir cineál scoile	127
Tábla 7.3:	Meán agus diall caighdeánach i SSE ag leibhéal scoile agus i ngnóthachtáil léitheoireachta ag leibhéal scoile, rang a Sé (scoileanna ina ndearna 15 ar a laghad na trialacha léitheoireachta ¹).....	129
Tábla 7.4:	Meán agus diall caighdeánach ag leibhéal scoile don SSE don mhatamaitic, rang a Sé (Scoileanna ina ndearna ar a laghad 15 dalta an triail mhatamaitice amháin).....	130

Tábla 7.5:	Meán agus diall caighdeánach SSE scoile, meánghnóthachtáil léitheoireachta scoile rang a Sé agus meánghnóthachtáil matamaitice scoile rang a Sé, de réir cineál scoile	131
Tábla 7.6:	Meastacháin don athraitheas idirscoile agus laistigh de scoileanna do ghnóthachtáil na léitheoireachta i rang a Dó – toscaí randamacha do scoil agus seomra ranga, do scoil leis féin agus seomra ranga leis féin (SLG le dhá rang a Dó nó níos mó)	133
Tábla 7.7:	Samhail dheiridh il-leibhéal ar ghnóthachtáil léitheoireachta – rang a Dó, SLG.....	137
Tábla 7.8:	Céatadán an athraitheas don léitheoireacht i Rang a Dó i SLG mínithe trí bhlocanna athróg a chomhcheangal.....	139
Tábla A7.1:	Cúlchéimniú meán SSE na scoile ar mheánghnóthachtáil scoile sa léitheoireacht (le 15 dalta ar a laghad i rang a Sé) – MN ‘09.....	165
Tábla A7.2:	Cúlchéimniú meán SSE na scoile ar mheánghnóthachtáil scoile sa mhataimaitic (le 15 dalta ar a laghad i rang a Sé) – MN ‘09.....	165
Tábla A7.3:	Ilchomparáidí de dhifríochtaí idir meánscoir SSE i SLG agus i scoileanna MN ‘09, meaitseáilte do SSE agus láthair (scoileanna le 15 dalta ar a laghad i rang a Sé).....	165
Tábla A7.4:	Meastacháin don athraitheas idirscoile agus laistigh de scoileanna do ghnóthachtáil na léitheoireachta agus na matamaitice i rang a Dó, de réir cineál scoile	166
Tábla A7.5:	Meastacháin don athraitheas idirscoile agus laistigh de scoileanna do ghnóthachtáil na léitheoireachta agus na matamaitice i rang a Sé, de réir cineál scoile	166
Tábla A7.6:	Athróga ag leibhéal na scoile, tástáilte mar shamhlacha aonair trí iad a chur leis an tsamhail nialasach randamach le hidirlíne (Gnóthachtáil sa Léitheoireacht, Rang a Dó, SLG)	166
Tábla A7.7:	Athróga ag leibhéal an dalta, tástáilte mar shamhlacha aonair trí iad a chur leis an tsamhail nialasach randamach le hidirlíne (Gnóthachtáil sa Léitheoireacht, Rang a Dó, SLG)	168
Tábla A7.8:	Céatadán den athraitheas don léitheoireacht i rang a Dó i SLG mínithe le teaghlaimí de bhlocanna athróg.....	169
Figiúr 2.1:	Sampla de théacs spreagaidh ón aonad tástála <i>TV Timetable</i> , triail léitheoireachta rang a Dó	19
Figiúr 2.2:	Ceisteanna samplacha ón aonad tástála <i>TV Timetable</i> , measúnú déanta ar an bpróiseas agus céatadán daltaí a fhreagraíonn i gceart, triail léitheoireachta rang a Dó	19
Figiúr 2.3:	Sampla de théacs spreagaidh ón aonad tástála <i>Theatre Trip</i> , triail léitheoireachta rang a Sé.....	20
Figiúr 2.4:	Ceisteanna samplacha ón aonad tástála <i>Theatre Trip</i> , measúnú déanta ar an bpróiseas agus céatadán daltaí a fhreagraíonn i gceart, triail léitheoireachta rang a Sé.....	20
Figiúr 2.5:	Samplaí de cheisteanna matamaitice – rang a Dó	22
Figiúr 2.6:	Samplaí de cheisteanna matamaitice – rang a Sé	24
Figiúr 3.1:	Rátálacha tuismitheoirí ar ghnóthachtáil daltaí sa léitheoireacht, agus na meánscoir ábhartha, de réir cineál scoile (rang a Sé)	48

Figiúr 3.2:	Rátálacha tuismitheoirí ar ghnóthachtáil daltaí don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic, de réir cineál scoile (rang a Sé)	49
Figiúr 3.3:	Rátálacha múinteoirí ar ghnóthachtáil daltaí don léitheoireacht, agus na meánscóir ábhartha don léitheoireacht Bhéarla, de réir cineál scoile (rang a Sé).....	50
Figiúr 3.4:	Rátálacha múinteoirí ar ghnóthachtáil daltaí don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic, de réir cineál scoile (rang a Sé)	50
Figiúr 3.5:	Céatadáin daltaí ag léiriú léibhéil éagsúla aontaithe leis an ráiteas, ‘Is léitheoir maith mise’, agus na meánscóir ábhartha don léitheoireacht Bhéarla agus don Mhatamaitic , de réir cineál scoile (rang a Sé).....	51
Figiúr 3.6:	Céatadáin daltaí ag léiriú léibhéil éagsúla aontaithe leis na ráitis ar a ngnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic, de réir cineál scoile (rang a Sé).....	51
Figiúr 4.1.	Céatadáin daltaí rang a Sé ó theaghligh le stadás socheachnamaíoch ard, méanach agus íseal.....	56
Figiúr 4.2:	Céatadáin daltaí i rang a Sé le méideanna éagsúla leabhar Béarla agus Gaeilge sa bhaile, SLG agus Scoileanna Gaeltachta.....	61
Figiúr 4.3:	Céatadáin daltaí rang a Sé a bhfuil tuismitheoir nó caomhnóir amháin ar a laghad acu a labhraíonn Gaeilge go laethúil, go seachtainiúil, níos lú ná sin nó nach labhraíonn í riamh (SLG agus scoileanna Gaeltachta)	65
Figiúr 4.4:	Céatadáin daltaí rang a Sé le tuismitheoir nó caomhnóir amháin ar a laghad a bhíonn páirteach <i>go rialta</i> i raon gníomhaíochtaí teanga, SLG agus scoileanna Gaeltachta	67
Figiúr 4.5:	Difríochtaí inscne ag rang a Dó maidir le gníomhú le Gaeilge sa bhaile agus ar scoil	69
Figiúr 5.1:	Suíomh na scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu, de réir cineál scoile	76
Figiúr 5.2:	Meán SSE i scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu	77
Figiúr 5.3:	Céatadáin na leabhar leabharlainne ficsean, neamhfhicsean agus tagartha i mBéarla ¹ (daltaí rang a Sé), de réir cineál scoile.....	91
Figiúr 5.4:	Céatadáin daltaí rang a Dó i scoileanna ina bhfuil sé mar pholasaí scoile tús a chur le teagasc na léitheoireachta i mBéarla, i nGaeilge, nó i mBéarla agus i nGaeilge	94
Figiúr 6.1:	Meánscóir sa mhatamaitic ag daltaí a rinne an triail mhatamaitice i mBéarla, de réir teanga teagasc na matamaitice, agus de réir leibhéal ranga agus cineál scoile	109
Figiúr 6.2:	Meán nóiméad tugtha gach lá do theagasc an Bhéarla, na matamaitice agus na Gaeilge, dar le múinteoirí rang a Sé, agus an íosmhéid ama atá luaite sa churaclam (Curaclam Bunscoile).....	111
Figiúr 6.3:	Céatadáin daltaí a bhaineann úsáid go rialta as trealamh matamaitice chun fadhbanna a réiteach sa rang matamaitice, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile	113
Figiúr 6.4:	Céatadáin daltaí rang a Sé a thug le fios go raibh ríomhaire nó áireamhán in úsáid acu go minic nó i gcónaí i gceachtanna matamaitice, de réir cineál scoile	116
Figiúr 6.5:	Céatadáin daltaí rang a Sé a ndúirt a múinteoirí go raibh formhór na ranganna Béarla á eagrú acu ar bhealaí ar leith	118

Clár

Figiúr 6.6: Céatadáin daltaí rang a Sé a thug le fios go n-oibríonn siad i bpéirí nó i ngrúpaí beaga riamh, uaireanta, go minic nó i gcónaí do cheachtanna matamaitice, de réir cineál scoile.....	118
Figiúr 7.1: Meastacháin i gcéatadáin na n-éagsúlachtaí gnóthachtála ag rang a Dó atá idir scoileanna agus laistigh de scoileanna, de réir réimse agus cineál scoile	133
Bosca 4.1: Castachtaí a bhaineann le sonraí suirbhé a úsáid chun cumas teanga a chinneadh	64
Bosca 7.1: Roinnt sonraí faoi anailís chúlchéimnithe	128
Bosca 7.2. Foramharc ar an samhail il-leibhéal do ghnóthachtáil sa léitheoireacht	135
Bosca 7.3. Roinnt eolas teicniúil faoin tsamhail agus faoin bpróiseas samhaltaithe	129

Príomhthéarmaí

CTS	Clár Tacaíochta Scoile faoi DEIS (féach thíos). Clúdaíonn CTS sraith beart a dhéanann tacaíochtaí daonna agus acmhainní breise a chur ar fáil do scoileanna chun dul i ngleic le míbhuntáiste oideachasúil sna scoileanna sin a n-áirítear na leibhéil is airde míbhuntáiste a bheith acu. Déantar scoileanna uirbeacha sa CTS a dháileadh ar Bhanda 1 nó 2, ag brath ar leibhéal an mhíbhuntáiste. Tá sraith beart ar leith ar fáil do scoileanna tuaithe.
DEIS	Comhionannas Deiseanna a Sholáthar i Scoileanna. Is plean gníomhaíochta é DEIS a bhunaigh an Roinn Oideachais agus Scileanna (mar atá) i 2005 chun freastal ar thionchair an mhíbhuntáiste oideachasúil i scoileanna.
e-Aguisín	Tugann le fios go bhfuil an tábla a ndéantar tagairt dó ar fáil san e-Aguisín, atá ar www.erc.ie/documents/naims_e-appendix.pdf . Tá dhá chineál tábla san e-Aguisín – táblaí a mhéadaíonn orthu siúd atá sa tuarascáil seo (m.sh., e-Aguisín Tábla A4.1), agus táblaí sonraí breise, (m.sh., e-Aguisín Tábla E4.1).
MN '09	Measúnachtaí Náisiúnta ar Mhatamaitic agus ar Léitheoireacht Bhéarla a rinneadh i ranganna a Dó agus a Sé san Earrach 2009. Déantar a lán de na torthaí ón staidéar reatha a chur i gcomparáid leo siúd ó MN '09. Féach Eivers et al. (2010a, 2010b) do thuarascálacha iomlána MN '09.
NAIMS	Measúnachtaí Náisiúnta ar Léitheoireacht Bhéarla agus ar Mhatamaitic i Scoileanna a bhíonn ag Teagasc trí mheán na Gaeilge 2010 (an staidéar reatha), a cuireadh i bhfeidhm i ranganna a Dó agus a Sé i Scoileanna Lán-Ghaeilge (SLG) agus i Scoileanna Gaeltachta san Earrach 2010.
Scoileanna a bhíonn ag Teagasc trí Mheán na Gaeilge	Scoileanna ina mbíonn an Ghaeilge mar mheán teagaisc do gach ábhar seachas Béarla. Áirítear SLG agus scoileanna Gaeltachta (atá sainmhínithe anseo freisin).
Scoileanna Gaeltachta	Scoileanna i gceantair oifigiúla Gaeltachta ina ndéantar gach ábhar (seachas Béarla) a theagasc trí Ghaeilge. Ní chlúdaíonn an catagóir seo, mar a shainmhínítear é sa staidéar reatha, scoileanna Gaeltachta nach múineann gach ábhar (seachas Béarla) trí mheán na Gaeilge.
SLG	Scoileanna Lán-Ghaeilge nó Gaelscoileanna. Scoileanna lasmuigh de na ceantair oifigiúla Gaeltachta ina ndéantar gach ceacht (seachas Béarla) a theagasc trí mheán na Gaeilge.
SSE	Stádas socheacnamaíoch. Sa staidéar reatha tá SSE bunaithe ar shlite beatha na dtuismitheoirí.

I 2009, rinne An Foras Taighde Ar Oideachas measúnachtaí náisiúnta ar léitheoireacht Bhéarla agus ar mhatamaitic thar ceann na Roinne Oideachais agus Eolaíochta (mar a bhí).^{*} Samplaí ionadaíocha náisiúnta de scoileanna agus de dhaltáí, Scoileanna Lán-Ghaeilge agus scoileanna Gaeltachta san áireamh, a bhí i gceist sna measúnachtaí. Níorbh fhéidir, áfach, sa tuairisciú ar thorthaí (féach Eivers et al., 2010a, 2010b), meastacháin ar leith a sholáthar ar an ngnóthachtáil do scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, mar bhí líon na scoileanna agus na ndaltaí óna leithéid de scoileanna sa sampla ró-bheag. Dá bhrí sin, iarradh ar an bhForas measúnachtaí náisiúnta a chur i bhfeidhm ar shamplaí ionadaíocha de Scoileanna Lán-Ghaeilge agus Gaeltachta i 2010. Déanann an tuarascáil seo cur síos ar thorthaí mheasúnuithe 2010 i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, agus déantar iad a chur i gcomparáid le measúnachtaí náisiúnta 2009.

Ba iad na haidhmeanna do mheasúnachtaí 2010 ná:

- caighdeáin reatha sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic do dhaltáí i rang a Dó agus a Sé i scoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge a aimsiú, agus iad seo a chur i gcomparáid leis na caighdeáin náisiúnta i gcoitinne;
- sonraí ardcháilíochta iontaofa a chur ar fáil ar féidir leis an Roinn Oideachais agus Scoileanna úsáid a bhaint astu in athbhreithniú agus i bhforbairt polasaí agus do chinntí maidir le hacmhainní a dháileadh ar réimsí na léitheoireachta Béarla agus na matamaitice;
- eolas agus comhairle a chur ar fáil do scoileanna agus do mhúinteoirí chun tacú le pleanáil scoile a fheabhsóidh teagasc agus foghlaim na léitheoireachta Béarla agus na matamaitice
- toscaí a aithint a bhaineann le teagasc na léitheoireachta Béarla i scoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge;
- iniúchadh a dhéanamh ar thréithe scoile, múinteora, cúlra baile agus dalta, mar aon le modheolaíochta teagaisc go bhféadfadh tionchar a bheith acu ar ghnóthachtáil na léitheoireachta Béarla agus na matamaitice;
- bonn a chruthú don chomparáid le gnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic anseo amach.

Le deich mbliana anuas, agus go háirithe i ndiaidh an fhoilseacháin ar Imlitir 0044/2007 (RoE, 2007)[†], tharla an-chuid díospóireachta ar éifeachtaí an lántumtha i luathbhlianta na bunscolaíochta, agus ar na buntáistí a bhaineann le tús a chur le teagasc na léitheoireachta i mBéarla nó i nGaeilge. Níl an staidéar seo dírithe ar eolas a sholáthar maidir leis na ceisteanna seo. Is é cuspóir an staidéir seo, áfach, ná comparáid a dhéanamh idir ghnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic thar na scoileanna éagsúla, mar aon leis na toscaí sin a aithint a bhaineann leis na ngnóthachtáil sna réimsí spéise – Scoileanna Lán-Ghaeilge agus Scoileanna Gaeltachta. Tugann measúnachtaí náisiúnta táscairí ar chruthúnas ag am faoi leith, agus níl sé i gceist meastóireacht a dhéanamh ar an éifeacht a bhaineann le modheolaíochtaí éagsúla do theagasc teanga. Níor dáileadh daltaí ar scoileanna

^{*} Faoin am a cuireadh NAIMS i bhfeidhm, bhí ainm na Roinne athraithe go dtí An Roinn Oideachais agus Scoileanna.

[†] D'éiligh an Imlitir ar scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge (Scoileanna Lán-Ghaeilge agus Gaeltachta) 2.5 uaireanta Béarla a mhúineadh gach seachtain ó, ar a laghad, an dara téarma sna Naíonáin Sóisir. Rinne an Roinn Oideachais agus Scoileanna (mar a bhí) an Imlitir a aistarraingt in Eanáir, 2010.

Réamhrá

go randamach, agus níor cuireadh san áireamh scileanna a bhí ann cheana (ag teacht isteach) ná luathghnóthachtáil sa léitheoireacht. Níorbh fhéidir tréithe daltaí go mb'fhéidir go raibh an scoil fágtha acu roimh rang a Sé a iniúchadh. Mar aon le bunús tuairisciúil shaibhir a sholáthar, ardaíonn an staidéar reatha ceisteanna ar féidir dul i ngleic leo ag baint úsáide as taighde turgnamhach nó modheolaíochtaí oiriúnacha eile.

Forbhreathnú ar an Tuarascáil

Tá an tuarascáil roinnte thar 8 gcaibidlí. Tugann Caibidil 1 comhthéacs leathan do Mheasúnachtaí Náisiúnta 2010 ar Léitheoireacht Bhéarla agus ar Mhatamaitic i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge (NAIMS), ina dtugtar freisin athbhreithniú ar mheasúnachtaí náisiúnta a rinneadh cheana lena leithéid de scoileanna páirteach iontu. Déanann Caibidil 2 cur síos ar chreataí na dtrialacha agus ar mhodheolaíocht an tsuirbhé. Tugann Caibidil 3 gearrchuntas ar na torthaí gnóthachtála ó NAIMS, mar aon le comparáidí a dhéanamh le Measúnachtaí Náisiúnta 2009 ar Mhatamaitic agus ar Bhéarla i mbunscoileanna. Déantar cur síos ann ar an ngnóthachtáil ar leibhéal inniúlachta agus ar na difríochtaí sa ghnóthachtáil idir buachaillí agus cailíní. Déanann Caibidil 4 próifiliú ar dhaltaí agus a muintir. Déantar cur síos ar thréithe na dteaghlach (stádas imirceach agus cúlra socheacnamaíoch san áireamh), an timpeallacht oideachasúil sa bhaile, agus dearcaidh thuismitheoirí agus dhaltaí i leith na Gaeilge. Tugann Caibidil 5 próifíl ar na scoileanna agus na múinteoirí. Clúdaítear tréithe scoile, páirtíocht mhúinteoirí i bhforbairt ghairmiúil, soláthar tacaíochta foghlama, acmhainní foghlama ag leibhéal scoile, measúnú agus aischothú, agus polasaí scoile ar an ord teanga ina ndéantar tús na léitheoireachta a mhúineadh. Déanann Caibidil 6 cur síos ar theagasc agus ar fhoghlaim an Bhéarla agus na matamaitice i seomraí ranga, ag clúdach gnéithe ar nós planáil don teagasc, teanga an teagaisc i ranganna matamaitice, na hacmhainní a úsáideann múinteoirí, agus an úsáid ar uirlisí neamhchaighdeánaithe don mheasúnú. Déanann Caibidil 7 iniúchadh níos géire ar na comhcheangail idir athróa scoile, múinteora agus dalta mar aon le gnóthachtáil i gcomhthéacs samhlacha il-leibhéal don ghnóthachtáil. Tá tátail agus moltaí ar fáil i gCaibidil 8.

Buíochas

Tá An Foras Taighde ar Oideachas faoi chomaoin ag an gCoiste Náisiúnta Comhairleach a cheap an tAire Oideachais agus Scileanna chun cuidiú leis an bhForas Measúnachtaí Náisiúnta 2009 ar Mhatamaitic agus ar Léitheoireacht Bhéarla, mar aon leis an staidéar reatha, a chur i bhfeidhm. Ba iad baill an Choiste ná: Carmel Nic Airt (An Foras Pátrúnachta), Dónal Ó hAiniféin (Gaelscoileanna), Mark Candon (CPSMA), Deirbhile Nic Craith (CMÉ), John Curran (LPÉ)(ionadaithe ag Aedín Ní Thuathail ó Dheireadh Fómhair 2011), Arlene Forster (CNCM), Áine Lynch (NPC-P), agus Ciara O'Donnell (SFGM) (ionadaithe ag Mary Manley ó Dheireadh Fómhair 2011). Ba iad Margaret Kelly, Pádraig Mac Fhlannchadha (Cathaoirleach go dtí Iúil 2011) agus Cairtriona Ní Bhriain (Cathaoirleach ó Lúnasa 2011) ionadaithe na Roinne Oideachais agus Scileanna. Is iad foireann an FTO ar an gCoiste ná Emer Eivers agus na húdair ar an tuarascáil seo.

Bunaíodh Grúpa Oibre chun comhairle a chur ar an bhForas Taighde maidir leis na mionathruithe a d'fhéadfaí a dhéanamh ar na ceistneoirí a bhí in úsáid le Measúnachtaí Náisiúnta 2009 lena n-oiriúnacht a dheimhniú don staidéar reatha. Tá buíochas ag dul do bhaill an ghrúpa seo, Pádraig Ó Duibhir (Coláiste Phádraig, Droim Conrach), Tina Hickey (An Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath), agus Marina Ní Threasaigh (An Roinn Oideachas agus Scileanna). Tá buíochas ag dul do Nick Sofroniou dá chúnaimh le Caibidil 7.

Tá buíochas ag dul d'fhoireann an FTO, ar a n-áirítear Peter Archer (Stiúrthóir), Jude Cosgrove, Mary Rohan, Paula Chute, John Coyle, Emer Eivers, Caoimhe Mairtín, agus Hilary Walshe. I ndeireadh báire, gabhaimid buíochas le príomhoidí scoile, múinteoirí, daltaí agus tuismitheoirí a bhí páirteach sa staidéar seo.

Achoimre Fheidhmeach

I mí Bealtaine 2010, rinneadh NAIMS a riaradh ar dhaltaí ranganna a Dó agus a Sé i sampla ionadaíoch Scoileanna Lán-Ghaeilge (SLG) agus scoileanna Gaeltachta a raibh an Ghaeilge mar mheán teagaisc iontu. Rinneadh na huirlisí agus na modhanna céanna a úsáideadh ag na rangleibhéil chéanna i mí Bealtaine 2009 do Mheasúnuithe Náisiúnta 2009 (MN '09) (Eivers et al., 2010a) don Mhatamaitic agus don léitheoireacht Bhéarla a úsáid do NAIMS. Ceadáíonn dearadh NAIMS comparáidí a dhéanamh idir gnóthachtáil daltaí i ranganna a Dó agus a Sé i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus a gcontrapháirteanna i MN '09. Ar nós MN '09, breathnaíonn NAIMS freisin ar ghnéithe de theagasc na léitheoireachta Béarla agus na matamaitice i scoileanna, agus aithnítear toscaí bainteach le cruthúnas.

Ba le MN '09 a tharla don chéad uair go ndearnadh daltaí ranganna a Dó agus a Sé a mheas ar mheasúnachtaí náisiúnta don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic. Rinneadh creataí nua bunaithe ar an gcuraclam bunscoile a fhorbairt agus rinneadh trialacha nua a sholáthar. Rinneadh an triail mhatamaitice a aistriú go Gaeilge. Rinneadh ceistneoirí a fhorbairt do phríomhoidí scoile, do mhúinteoirí, do thuismitheoirí agus do dhaltaí freisin, ionas go bhféadfaí eolas a bhailiú ar thréithe cúlra chun torthaí gnóthachtála a chomhthéacsú. Rinneadh na scálaí agus na foscálaí gnóthachtála uile a shocrú ag meán 250 agus ag diall caighdeánach 50. Rinneadh scálaí inniúlachta – cur síos ar ghnóthachtálacha ag leibhéil éagsúla i gcruthúnas daltaí – a fhorbairt chomh maith. Rinneadh na huirlisí go léir a úsáideadh i MN '09 a úsáid arís i NAIMS, cé go ndearnadh leasuithe ar roinnt de na ceistneoirí chun ceisteanna a bhain le sainchúraim na scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge a chur san áireamh.

Ghlac 54 SLG agus 51 scoileanna Gaeltachta páirt i NAIMS, agus é seo ag seasamh do rátaí freagartha 90% agus 85% faoi seach. Trasna na gcineálacha scoileanna agus na leibhéil ranganna, rinne 2264 daltaí na trialachta sa léitheoireacht Béarla agus rinne 2009 daltaí na trialacha sa mhatamaitice. Sna scoileanna a bhí páirteach, bhí leibhéil na bhfreagairtí os cionn 90% do gach cineál trialach agus ceistneoir. Ba iad múinteoirí na ndaltaí a rinne na trialacha a riar. Rinne baill den Chigireacht monatóireacht ar riar na dtrialacha agus tuairiscíodh ardleibhéil comhlíontachta leis na nósanna imeachta.

Cuireann an chéad dá chuid eile eolas ar fáil ar an ngnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Ba chóir na codanna seo a léamh i bpáirtíocht leis na codanna a leanann chun míniú a fháil ar chruthúnas i gcomhthéacs athróg ar nós stádas soceacnamaíoch (ag leibhéil scoile agus dalta), acmhainní oideachasúla baile, páirteachas le léitheoireacht agus gníomhaíochtaí ábhartha.

Gnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla

I NAIMS, bhí meánscóir níos airde ó thaobh statistice ag daltaí i ranganna a Dó agus a Sé i SLG, agus ag daltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta don léitheoireacht Bhéarla ná mar a bhí ag daltaí MN '09. Thart ar aon-tríú de dhiall caighdeánach a bhí sna difríochtaí i bhfabhar daltaí ranganna a Dó agus a Sé i SLG, agus aon-tríú de dhiall caighdeánach a bhí i gceist do rang a Sé i scoileanna Gaeltachta. Léiríonn na torthaí go

Achoimre Fheidhmeach

raibh meánscór níos airde ó thaobh statistice ag daltaí SLG rang a Dó, agus ní ag daltaí rang a Sé, i SLG seachas mar a bhí ag daltaí i scoileanna Gaeltachta.

I scoileanna Gaeltachta, bhí meánscór níos airde ó thaobh statistice ag cailíní i rang a Sé ná mar a bhí ag buachaillí. Níor léir aon difríochtaí suntasacha idir buachaillí agus cailíní i SLG ag rang a Dó ná ag rang a Sé, ná i scoileanna Gaeltachta ag rang a Dó.

Ar léibhéil inniúlachta na léitheoireachta Béarla, ghnóthaigh níos mó daltaí ag ranganna a Dó agus a Sé i SLG Leibhéal 4, an leibhéal is airde, ná mar a ghnóthaíodh i scoileanna Gaeltachta ná i scoileanna MN '09. I scoileanna SLG agus Gaeltachta araon, ní raibh ach 4-6% i ranganna a Dó agus a Sé rangaithe ar ghnóthachtáil faoi bhun Leibhéal 1, i gcomparáid le 10% i MN '09.

Ag ranganna a Dó agus a Sé, ghnóthaigh daltaí SLG meánscoir níos airde ó thaobh statistice ná a gcontrapháirteanna i MN '09 ar fhoclóir na léitheoireachta, ar thuiscint na léitheoireachta agus ar fhophróisis Aisghabháil, Infeiriú agus Leirmhíniú & Comhtháthú na léitheoireachta. Ghnóthaigh daltaí i rang a Sé meánscór níos airde ar Iniúchadh & Breithniú chomh maith (níor dearnadh an ceann deireanach acu siúd a mheas i rang a Dó). Ag rang a Dó i scoileanna Gaeltachta, bhí na meánscoir ar fhoclóir na léitheoireachta, ar thuiscint na léitheoireachta agus ar fhophróisis Infeiriú agus Léirmhíniú & Comhtháthú beagán, ach ní mórán, níos airde ná mar a bhí ag daltaí scoileanna MN '09. Ag rang a Sé i scoileanna Gaeltachta, bhí meánscoir na ndaltaí ar fhoclóir agus ar thuiscint na léitheoireachta agus ar fhophróisis Aisghabháil, Léirmhíniú agus Comhtháthú & Nascadh níos airde ó thaobh statistice de ná mar a bhí ag daltaí MN '09, cé nach raibh difríocht shuntasach sa chruthúnas ar Iniúchadh & Breithniú.

Gnóthachtáil sa mhatamaitic

Sa mhatamaitic, fuair daltaí i rang a Dó i SLG agus i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta meánscoir a bhí níos airde ó thaobh statistice (aon-séú de dhiall caighdeánach sa dá chás) ná daltaí i MN '09. Cé go raibh meánscoir níos airde ag daltaí rang a Sé i SLG agus rang a Dó i scoileanna Gaeltachta ná mar a bhí ag a gcomhpháirtithe i MN '09, níor shroich na difríochtaí pointe suntais. Ní raibh suntas ó thaobh statistice idir na meánscoir i SLG agus i scoileanna Gaeltachta ag aon cheann den dá rangleibhéal. D'éirigh níos fearr ó thaobh statistice le buachaillí ná le cailíní i rang a Dó agus i rang a Sé i SLG le difríocht aon-cheathrú de dhiall caighdeánach i rang a Dó agus aon-séú de dhiall caighdeánach i rang a Sé. Níor léir a leithéid de dhifríochtaí inscne sna scoileanna Gaeltachta ná i scoileanna MN '09.

Ag ranganna a Dó agus a Sé, ghnóthaigh thart ar 10% de dhaltaí i SLG, i scoileanna Gaeltachta agus i scoileanna MN '09 ag Leibhéal 4 (an leibhéal is airde) ar scaláil inniúlachta na matamaitice. I rang a Dó, ghnóthaigh thart ar 10% i ngach cineál scoile faoi bhun Leibhéal 1. I rang a Sé, ghnóthaigh leath an oiread daltaí i scoileanna Gaeltachta (5%) le hais scoileanna MN '09 (10%) faoi bhun Leibhéal 1. Ba é an meastachán comhfhreagrach do SLG ná 7%.

I rang a Dó i SLG, rinne 9% de na daltaí an triail mhatamaitice trí Bhéarla, agus i rang a Sé, 19% a rinne é sin. Ba iad na figiúirí comhfhreagracha do scoileanna Gaeltachta ná 51% agus 41% faoi seach. Bhí meánscoir níos airde ag daltaí, i rang a Dó i SLG agus scoileanna Gaeltachta araon, a rinne an triail trí Bhéarla ná mar a bhí ag daltaí a rinne í trí Ghaeilge, ach ní raibh na difríochtaí suntasach ó thaobh statistice. Ag rang a Sé, bhí meánscór beagán níos airde ag daltaí SLG a rinne an triail mhatamaitice trí Ghaeilge ná mar a bhí acu siúd a rinne í trí Bhéarla, agus bhí meánscór beagán níos

airde ag daltaí na scoileanna Gaeltachta a rinne an triail trí Bhéarla ná iad siúd a rinne í trí Ghaeilge. Ní raibh aon cheann de na difríochtaí suntasach ó thaobh staitistice.

I SLG, bhí na meánscóir ag daltaí rang a Dó ar Uimhreas/Ailgéabar, Tomhais agus Sonraí níos airde go suntasach ná iad siúd ag daltaí scoileanna MN '09 ach bhí a gcruthúnas ar Cruth & Spás níos ísle go suntasach. Bhí an cruthúnas níos airde freisin do na ceisteanna a bhain le Cur i bhFeidhm, Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna. Bhí na meánscóir ag daltaí rang a Sé i SLG níos airde go suntasach ná mar a bhí ag daltaí MN '09 ar Uimhreas/Ailgéabar agus Cur i bhFeidhm. I scoileanna Gaeltachta, bhí meánscóir níos airde go suntasach ag daltaí scoileanna MN '09 ar Thomhais agus ar Cur i bhFeidhm, agus ar Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna. Ag rang a Sé, d'éirigh níos fearr le daltaí i scoileanna Gaeltachta ó thaobh staitistice de ná mar a d'éirigh lena gcomhpháirtithe i scoileanna MN '09 ar Uimhreas/Ailgéabar, Tomhais agus Cruth & Spás (ach ní ar Sonraí), agus ar Tabhairt Chun Cuimhne, Cur i bhFeidhm agus Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna.

Daltaí agus a dteaghlach

Bhí an meánstádas socheacnamaíoch (SSE) ag daltaí i SLG i bhfad níos airde (idir aon-tríú agus leath de dhiall caighdeánach) ná mar ata ag daltaí i scoileanna Gaeltachta nó scoileanna MN '09. Bunaithe ar chritéir MN '09, bhí 20% de dhaltaí rang a Sé i SLG i dteaghlach SSE-íseal, i gcomparáid le 39% i scoileanna Gaeltachta, agus 32% i scoileanna MN '09. Os a choinne sin, bhí 45% de dhaltaí SLG i dteaghlach SSE-ard, i gcomparáid le 28% i scoileanna Gaeltachta, agus 30% i scoileanna MN '09. Ag ranganna a Dó agus a Sé, ghnóthaigh daltaí i dteaghlach SSE-ard i SLG agus i scoileanna Gaeltachta meánscóir a bhí níos airde ó thaobh staitistice sa léitheoireacht Bhéarla ná mar a fuair daltaí i dteaghlach SSE-íseal. Bhí meánscóir i bhfad níos airde freisin ag daltaí i dteaghlach SSE-meánach ná mar a bhí ag daltaí i dteaghlach SSE-íseal¹. Ba léir pátrún den chineál céanna ag leibhéal ranganna a Dó agus a Sé don mhatamaitic i SLG. Ní raibh an gaol idir SSE agus gnóthachtáil sa mhatamaitic chomh láidir céanna i scoileanna Gaeltachta, áit nach raibh difríocht shuntasach ach idir daltaí rang a Sé ó theaghlach SSE-ard agus SSE-íseal.

I SLG, rugadh 7% de dhaltaí rang a Dó agus 6% de dhaltaí rang a Sé lasmuigh d'Éireann, i gcomparáid le 11-13% de dhaltaí na scoileanna Gaeltachta, agus 14-15% i MN '09. I SLG agus scoileanna Gaeltachta araon ag rangleibhéal a Dó agus a Sé, bhí níos lú ná 2% de dhaltaí a dúirt go raibh teanga seachas Béarla nó Gaeilge mar phríomhtheanga baile acu. Ba bheag dalta i SLG a dúirt go raibh Gaeilge mar phríomhtheanga baile acu (rang a Dó: 4%; rang a Sé: 2%) ach bhí an cúigiú cuid de dhaltaí rang a Dó i scoileanna Gaeltachta, agus an ceathrú cuid i rang a Sé a dúirt gur mar sin a bhí acu siúd.

Ba bheag difríochtaí suntasacha sa ghnóthachtáil a bhí le feiceáil idir daltaí a labhair Béarla den chuid is mó sa bhaile agus iad siúd a raibh Gaeilge mar phríomhtheanga baile acu. Mar sin féin, i scoileanna Gaeltachta ag rang a Sé amháin, bhí meánscór níos airde ó thaobh staitistice sa léitheoireacht Bhéarla ag daltaí a labhair Béarla sa bhaile ná mar a bhí ag daltaí a labhair Gaeilge (le haon-tríú de dhiall caighdeánach), agus bhí sé níos airde go mór ná mar a bhí acu siúd a labhair teanga eile (os cionn diall caighdeánach amháin, ach, mar atá luaite, ní raibh sa ghrúpa deireanach ach 2% of den sampla).

¹ Bhí eisceacht i gcás rang a Dó i scoileanna Gaeltachta mar ní raibh aon difríocht a bhí suntasach ó thaobh staitistice sa mheánghnóthachtáil don léitheoireacht idir daltaí ó theaghlach SSE-meánach agus ó theaghlach SSE-íseal.

Achoimre Fheidhmeach

Bhí mionlach mór de dhaltáí SLG (rang a Dó: 21%; rang a Sé: 39%) ina gcónaí i dteaghlaigh nach raibh ceachtar tuismitheoir ábalta Gaeilge a labhairt agus bhí a bhformhór (rang a Dó: 88%; rang a Sé: 87%) ina gcónaí i dteaghlaigh nach raibh ceachtar tuismitheoir tar éis freastal ar bhunscoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Ní raibh sé chomh coitianta céanna do dhaltáí i scoileanna Gaeltachta (rang a Dó: 31%; rang a Sé: 24%) a bheith ina gcónaí i dteaghlaigh nár fhreastail ceachtar tuismitheoir ar bhunscoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge.

Thuairiscigh tuismitheoirí go raibh níos lú leabhar Gaeilge acu sa bhaile ná leabhar Béarla. Sna scoileanna Gaeltachta agus SLG trí chéile, bhí 10 leabhar Gaeilge nó níos lú ag thart ar dhá-thrian de na daltaí sa bhaile ach ní raibh ach dalta as gach deichniúr ó na scoileanna Gaeltachta agus duine as gach fiche dalta i SLG a raibh 10 leabhar Béarla nó níos lú acu sa bhaile. Bhí i bhfad níos mó leabhar sa bhaile ag daltaí SLG ná mar a bhí ag a gcontrapháirtithe i scoileanna Gaeltachta. Ba í an difríocht ag rang a Dó ná 30 leabhar, agus ag rang a Sé, 40 leabhar a bhí i gceist. Mar a bhí i MN '09, bhí comhcheangal dearfach idir an méid leabhar sa bhaile agus gnóthachtáil an dalta sa léitheoireacht Bhéarla. Is féidir an méid leabhar a bhíonn sa bhaile a thuiscint mar scáth de thimpeallacht oideachasúil an bhaile.

Ag ranganna a Dó agus a Sé, bhí meánscóir níos airde ó thaobh statistice de sa léitheoireacht Bhéarla ag daltaí a raibh fáil acu ar leabhair thagartha (m.sh., foclóirí nó ciclipéidí) agus cluichí oideachasúla (bogábhair san áireamh) sa bhaile (86% i SLG agus 70% i scoileanna Gaeltachta) ná mar a bhí ag daltaí nach raibh acu ach ceann amháin nó gan aon cheann de na hacmhainní seo.

Mar a bhí i MN '09, bhí scóir i bhfad níos ísle ar an meán ar léitheoireacht Bhéarla agus ar mhatamaitic ag daltaí a dúirt go raibh teilifís acu sa seomra leapa ná daltaí nach raibh aon teilifís acu ina seomra leapa. Ba mhó an seans teilifís a bheith sa seomra leapa ag daltaí i dteaghlaigh SSE-íseal, agus ag buachaillí ach go háirithe, ná ag daltaí SSE-ard.

Scoileanna agus seomraí ranga

Bhí gach scoil Ghaeltachta, nach mór, lonnaithe i sráidbhailte nó i gceantair thuaithe. Bhí formhór na SLG lonnaithe i gcathracha agus a mbruachbhailte, nó i mbailte. D'fhreastail 8% de dhaltáí rang a Sé SLG ar scoileanna uirbeacha sa Chlár Tacaíochta Scoile (CTS) faoi DEIS (Bandáí 1 agus 2) agus d'fhreastail 44% i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta ar scoileanna tuaithe CTS. I ranganna a Dó agus a Sé i SLG, bhí meánscóir i bhfad níos airde sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic araon ag daltaí i scoileanna CTS ná ag daltaí i scoileanna neamh-CTS. I scoileanna Gaeltachta, bhí meánscóir i bhfad níos ísle sa léitheoireacht Bhéarla ag daltaí rang a Dó i scoileanna CTS ná mar a bhí ag daltaí i scoileanna neamh-CTS. Mar sin féin, ní raibh na difríochtaí suntasach ó thaobh staitistice don Bhéarla i rang a Sé ná don mhatamaitic i rang a Dó.

Mar a bhí le SSE dalta, bhí meán SSE leibhéal scoile do SLG níos airde go suntasach ná meán SSE scoileanna Gaeltachta (le diall caighdeánach amháin) agus scoileanna MN '09 (le ceithre-chúigiú de dhiall caighdeánach), cé nach raibh difríocht shuntasach sna meáin idir scoileanna Gaeltachta agus scoileanna MN '09.

Cé nach raibh ach 14% de dhaltáí rang a Sé i SLG i ranganna ilghrád, bhí 65% i scoileanna Gaeltachta ina leithéid de ranganna, rud a bhí le feiceáil sna meán rolluithe níos ísle sna scoileanna sin. Ba é an meánmhéid ranga do ranganna a Sé aonghrád agus ilghrád i SLG ná 26.0 agus 26.6, faoi seach. I scoileanna Gaeltachta, ba é an meánmhéid ranga i rang a Sé ná 18.8 dóibh siúd a bhí i ranganna ilghrád, agus 22.1

dóibh siúd a bhí i ranganna aonghrád. Cé go raibh meánmhéid den chineál céanna ag rang a Sé aonghrád i SLG (26.0) agus i rang a Sé aonghrád i MN '09 (25.9), bhí ranganna ilghrád i SLG beagán níos mó (26.6 i gcomparáid le 23.4 i MN '09).

Bhí i bhfad níos mó taithe múinteoireachta ar an meán ag múinteoirí i scoileanna Gaeltachta ná mar a bhí ag múinteoirí SLG. Ag rang a Dó, bhí difríocht thart ar deich mbliana i gceist, agus ag rang a Sé, ocht mbliana nach mór a bhí i gceist. Bhí 52% de dhaltáí rang a Dó agus 38% de dhaltáí rang a Sé i SLG á dteagasc ag múinteoirí nár fhreastail ar aon fhorbairt ghairmiúil leanúnach (FGL) don Bhéarla ná don mhatamaitic sna trí bliana a bhí díreach thart. Ba iad na meastacháin chomhfhreagracha do scoileanna Gaeltachta ná 41% agus 28%, faoi seach. I measc na ngnéithe don Bhéarla a luaigh múinteoirí rang a Sé mar a dtosaíochtaí don FGL bhí próiseas na scríbhneoireachta, forbairt na teanga labhartha, TEC (cláir bhána idirghníomhacha san áireamh), straitéisí/acmhainní chun daltaí íseal-ghnóthachtála a theagasc, agus roghnú téacsleabhar agus acmhainní. Don mhatamaitic, áiríodh mar chuid de na topaicí a raibh tosaíocht ag baint leo ná TEC, scileanna réiteach fadhbanna a fhorbairt, ranganna il-leibhéal a theagasc, acmhainní teagmhálacha a úsáid agus deacrachtaí foghlama sa mhatamaitic a aithint. Bhí riachtanais FGL mórán mar an gcéanna ag rang a Dó sa dá chineál scoile. Mar a bhí i MN '09, thuairiscigh múinteoirí NAIMS a bheith lagmhuinéach in úsáid TEC do theagasc an Bhéarla agus na matamaitice i gcomparáid le gníomhaíochtaí múinteoireachta eile. Mar aon leis sin, ní raibh ach 52% de dhaltáí rang a Sé i SLG, agus 44% i scoileanna Gaeltachta á dteagasc ag múinteoirí a bhí an-mhuinéach ina gcumas aireamhain a úsáid i múineadh na matamaitice.

Thug múinteoirí le fios go raibh 16% de dhaltáí rang a Dó agus 10% de dhaltáí rang a Sé i SLG a raibh tacaíocht foghlama /teagasc bunaithe ar acmhainní (TF/TA) á fháil acu don Bhéarla, cé gur 8% do rang a Dó agus 10% do rang a Sé a bhí mar mheastacháin don mhatamaitic. I scoileanna Gaeltachta, bhí TF/TA don Bhéarla á fháil ag 20% de dhaltáí rang a Dó agus ag 18% de dhaltáí rang a Sé, agus bhí TF/TA don mhatamaitic á fháil ag 10% i rang a Dó agus 11% i rang a Sé. Bhí an soláthar i SLG ar aon dul leis na leibhéal náisiúnta (MN '09), ach i scoileanna Gaeltachta bhí sé níos airde, go háirithe i gcás an Bhéarla ag rang a Sé.

Bhí tacaíocht teanga don Bhéarla á fháil ag níos lú ná 1% de dhaltáí rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mhéan na Gaeilge, agus ní raibh ach 1% a raibh tacaíocht á fáil acu don Ghaeilge, rud a bhí ag teacht leis na cóimheasanna ísle de dhaltáí a labhair teanga eile seachas Béarla nó Gaeilge sa bhaile.

I SLG agus scoileanna Gaeltachta, thuairiscigh tuismitheoirí 2% agus 6% de na daltaí gur fhreastail siad ar oíche dírithe ar chúnamh a thabhairt dá bpáiste le Béarla nó le matamaitic. Dúirt idir 8% (scoileanna Gaeltachta, ranganna a Dó agus a Sé) agus 19% (SLG, rang a Dó) gur fhreastail siad ar oíche dírithe ar chúnamh don Ghaeilge.

Bhí cóimheas ríomhairí go daltaí níos fearr i scoileanna Gaeltachta (13 daltaí do gach ríomhaire i rang a Dó, 12 i rang a Sé) ná i SLG (23 do gach ríomhaire ag an dá rangleibhéal). I MN '09, ba iad na meastacháin chomhfhreagracha ná 12.4 (rang a Dó) agus 12.3 (rang a Sé).

I SLG, bhí fáil ag 43% de dhaltáí rang a Sé ar leabharlann lánach a bhí in úsáid mar leabharlann scoile amháin, nó mar leabharlann agus ar chúis éigin eile. Ba é an céatadán comhfhreagrach do scoileanna Gaeltachta ná 26%. Bhí nach mór 90% de dhaltáí sa dá chineál scoile a raibh fáil acu ar leabharlann ranga. I SLG, rinne múinteoirí 73% de na leabhair i leabharlanna ranga rang a Sé a rangú mar fhicsean, 17% mar

Achoimre Fheidhmeach

neamh-fhicsean agus 9% mar leabhair thagartha. Ba iad na meastacháin chomhfhreagracha do scoileanna Gaeltachta ná 65%, 21% agus 14% faoi seach.

Bhí trí ceathrú de dhaltáí rang a Dó i SLG inar thuairiscigh na príomhoidí gur cuireadh tús le teagasc na léitheoireachta i nGaeilge, 17% i mBéarla, agus 11% i mBéarla agus i nGaeilge ag an am céanna. I scoileanna Gaeltachta, bhí an mhinicíocht chéanna ag baint le gach ceann den trí rogha seo. Ar an iomlán, ní bhíonn baint ag an teanga ina gcuirtear tús le teagasc na léitheoireachta (mar a thuairiscíonn príomhoidí sin) leis an ngnóthachtáil don léitheoireacht Bhéarla ag ranganna a Dó ná a Sé. Bhí eisceacht i gcás rang a Sé i scoileanna Gaeltachta mar a raibh meánscore níos ísle go suntasach ag daltaí nuair a tosaíodh ar theagasc na léitheoireachta don Ghaeilge agus don Bhéarla go comhuaineach ná mar a bhí ag daltaí a raibh teagasc na léitheoireachta acu don Bhéarla amháin ar dtús.

Nuair a bhí dúshlán a bhain le teagasc an Bhéarla ina scoileanna á aithint acu, rinne 60% de phríomhoidí SLG cur síos ar ábhair imní a bhain le teagasc an Bhéarla i gcomhthéacs dátheangach na scoile, ar a n-áirítear deiseanna teoranta don fhoghlaim theagmhásach, deacrachtaí chun deiseanna a sholáthar don Bhéarla labhartha, cothromaíocht chuí a aimsiú idir Béarla agus Gaeilge, agus dóthain ama a bheith ar fáil don Bhéarla. Nuair a bhí dúshlán á aithint ag príomhoidí na scoileanna Gaeltachta thagair siad do ghnéithe ar leith den churaclam Béarla a bhí ag cruthú deacrachtaí (24%), nithe bainteach le hoideachas dátheangach (24%), easpa tacaíochtaí sa bhaile (22%) agus gan dóthain ama a bheith ar fáil (20%).

Luaigh breis agus 60% de phríomhoidí SLG an teanga mar mhórdhúshlán i dteagasc agus i bhfoghlaim na matamaitice. Luaigh príomhoidí i scoileanna Gaeltachta an teagasc i ranganna ilghrád (25%), easpa ama/fairsinge an churaclaim (21%), topaicí matamaitice ar leith (19%), réiteach fadhbanna (19%), agus teanga na matamaitice (19%) mar bhacanna.

Teagasc agus foghlaim

Thuairiscigh múinteoirí úsáid a bheith á baint go forleathan as téacsleabhair i bpleanáil na gceachtanna Béarla agus matamaitice, agus úsáid níos mó as téacsleabhair ná as aon fhoinse eile chun ceachtanna matamaitice a phleanáil.

Múineadh an mhatamaitic trí mheán na Gaeilge do níos mó ná 80% de dhaltáí rang a Dó i SLG, cé gur tharla ag rang a Sé gur leath de na daltaí a bhí á múineadh trí Ghaeilge amháin. I scoileanna Gaeltachta, múineadh an mhatamaitic trí Ghaeilge do thart ar leath de na daltaí ag an dá grádleibhéal, agus meascán de Ghaeilge agus de Bhéarla a bhí in úsáid don leath eile. Níor thuairiscigh aon mhúinteoirí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge go raibh an mhatamaitic á teagasc trí Bhéarla amháin. Níor léir aon difríochtaí suntasacha i meansóir na matamaitice do dhaltáí i rang a Dó ná rang a Sé a raibh an teagasc á fháil acu trí Ghaeilge amháin ná trí mheascán Gaeilge agus Béarla.

Ar an meán, fuair daltaí rang a Dó SLG 48 nóiméid múinteoireachta in aghaidh an lae do don Bhéarla, agus 46 nóiméid don mhatamaitic, agus fuair a gcontrapháirtithe i scoileanna Gaeltachta 43 nóiméid don Bhéarla agus 42 nóiméid don mhatamaitic. Sa dá chineál scoile, bhí na meánmhéideanna ama níos airde ná mar a bhí molta i gCuraclam na Bunscoile (42 nóiméid don Bhéarla nuair nach é sin teanga an teagaisc, agus 36 nóiméid don mhatamaitic). Fuair daltaí i rang a Sé i SLG 48 nóiméid mar mheánmhéid teagaisc don Bhéarla agus 54 nóiméid don mhatamaitic, cé go bhfuair a gcontrapháirtithe i scoileanna Gaeltachta 50 nóiméid don Bhéarla agus 51 nóiméid

don mhatamaitic. Bhí an deichiú cuid de dhaltáí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta agus an cúigiú cuid i SLG a fuair níos lú ná an 42 nóiméid atá molta don Bhéarla.

I ranganna a Dó agus a Sé, ba mhó an úsáid a bhí á baint as cláir bhána idirghníomhacha (CBI) agus as teilgeoirí digiteacha sna ceachtanna Béarla agus matamaitice i SLG i gcomparáid le scoileanna Gaeltachta, agus, ba mhó arís an úsáid seo ná na leibhéil úsáide i MN '09. Bhí minicíocht úsáide an ríomhaire mórán mar an gcéanna i SLG agus i scoileanna Gaeltachta cé gur tharla ag rang a Sé, go raibh minicíocht na húsáide beagán níos mó i scoileanna Gaeltachta ná i SLG. Bhí, áfach, 36% de dhaltáí rang a Dó agus 45% i rang a Sé i SLG nár bhain úsáid ach go hannamh, nó nár bhain úsáid riamh, as ríomhairí i gceachtanna matamaitice. Ba iad na figiúirí comhfhreagracha do scoileanna Gaeltachta ná 20% agus 23% faoi seach. Nuair a baineadh úsáid as ríomhairí i gceachtanna matamaitice do rang a Sé, bhí seans níos mó go ndéanfadh daltaí fíricí matamaitice agus bunscileanna a chleachtadh, nó coincheapanna matamaitice a fhoghlaim, seachas a bheith gafa le gnáthfhadhbanna a réiteach, smaointeoireacht ardoird, nó sonraí a láimhseáil (graif agus táblaí). Baineadh úsáid níos minicí as TEC ar nós ríomhairí agus cláir bhána idirghníomhacha chun Béarla agus matamaitic a theagasc nuair a bhí fáil orthu i seomraí ranga na ndaltaí, seachas iad a bheith in áit lárnach cosúil le seomra ríomhairí.

Bhí thart ar leath de dhaltáí rang a Sé i ranganna inar thuiriscigh múinteoirí áireamháin a úsáid i gceachtanna matamaitice ar a laghad uair sa tseachtain. Bhí mionlach ag an leibhéal ranga seo (15% i SLG, 9% i scoileanna Gaeltachta) i ranganna ina ndúirt a múinteoirí gur annamh a baineadh úsáid as ríomhairí nó nár baineadh úsáid astu ag aon am. Ba é an meastachán comhfhreagrach i MN '09 ná 22%.

Ba é an modh teagaisc a bhí in uachtar don Bhéarla agus don mhatamaitic i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge ag ranganna a Dó agus a Sé araon ná rangmhúineadh agus obair aonair go neamhspleách. Ba lú go mór an bhéim a leagadh ar obair i ngrúpaí beaga agus ar obair i mbeirteanna – toradh atá ar aon dul le MN '09.

Dar leis na príomhoidí, rinneadh trialacha caighdeánaithe don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic a riar ar 95% de dhaltáí i SLG agus i scoileanna Gaeltachta, ar a laghad uair sa bhliain. Ar aon dul le MN '09, bhí sé nach mór uilechoiteann trialacha caighdeánaithe a úsáid chun daltaí a raibh deacrachtaí foghlama acu a aithint, ach bhí idir dhá-chúigiú (Gaeltacht) agus aon-leath (SLG) de dhaltáí i scoileanna nár baineadh úsáid as na torthaí chun aischothú a sholáthar do dhaltáí. Thuairiscigh múinteoirí gur ceistiúchán an mhúinteora an fhoirm ba choitianta do mheasúnú neamhchaighdeánaithe ar léitheoireacht Bhéarla agus ar mhatamaitic. Baineadh úsáid sách forleathan freisin as anailís earráidí don léitheoireacht Bhéarla (bhí 80% de dhaltáí rang a Sé i ranganna inar baineadh úsáid as seo go míosúil) agus don mhatamaitic (50%). Cuireadh féinmheasúnú an dalta ar léitheoireacht Bhéarla i bhfeidhm go míosúil i rang a Sé do thart ar leath de na daltaí i SLG agus i scoileanna Gaeltachta. Ní raibh an mhinicíocht chéanna úsáide ag baint le modhanna measúnuithe eile ar nós fillteáin mhachnamhacha, trialacha nó seicliostaí foilsithe ar dhul chun cinn, próifílí curaclaim nó tástálacha diagnóiseacha.

Gnóthachtáil a thuiscint

Ag tarraingt ar na sonraí i MN '09 maidir leis an ngaol idir stádas socheacnamaíoch agus gnóthachtáil ag leibhéal scoile, rinneadh na meánscóir ionchais do dhaltáí ag leibhéal scoile don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic i SLG² a mheas agus a

² Níorbh fhéidir an anailís seo a dhéanamh le scoileanna Gaeltachta mar ní raibh dóthain scoileanna a raibh ar a laghad 15 daltaí – an íosmhéid is gá chun meastacháin iontaofa a sholáthar – i rang a Sé.

chur i gcomparáid leis na scóir chomhfhreagracha a breathnaíodh. I gcás na léitheoireachta Béarla i rang a Sé (scoileanna ina raibh 15 dalta ar a laghad a rinne trialacha rang a Sé don léitheoireacht Bhéarla), bhí an meánghnóthachtáil ionchais scoile (263.2, tuartha ar bhonn meán SSE scoile) ar aon dul leis an meánghnóthachtáil a breathnaíodh (265.2). I gcás na matamaitice, áfach, bhí an scór tuartha (264.5) go mór os cionn an scór a breathnaíodh (251.8). Is féidir é seo a léamh mar léiriú nach n-eiríonn, ar an meán, chomh maith le SLG agus a mbíonn tuartha dóibh sa mhatamaitic, bunaithe ar a méán SSE. Seans go léiríonn sé seo gaol níos laige idir SSE agus gnóthachtáil sa mhatamaitic (i gcomparáid le gnóthachtáil sa léitheoireacht). B'fhéidir go léiríonn sé freisin go bhfuil an gaol faoi stiúir ag teanga an teagaisc, ag nádúr an teagaisc, ag teanga na trialach, nó ag toscaí éigin eile.

I scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, tá comhréir an athraitheas sa ghnóthachtáil idir scoileanna níos ísle don léitheoireacht Bhéarla ná don mhatamaitic ag ranganna a Dó agus a Sé. Ag rang a Dó, is é an t-athraitheas idir scoile sa léitheoireacht Bhéarla ná 8% i SLG, 6% i scoileanna Gaeltachta, agus 15% i scoileanna MN '09. Ag rang a Sé, is iad na figiúirí comhfhreagracha ná 7%, 6% agus 16%. Sa mhatamaitic, is é an t-athraitheas idir scoile ag rang a Dó ná 25% i SLG, 16% i scoileanna Gaeltachta agus 22% i scoileanna MN '09, agus i rang a Sé is iad na figiúirí ná 17%, 15% agus 23% faoi seach. Is léiriú é an t-athraitheas íseal idir scoileanna (i gcomparáid leis an athraitheas laistigh de scoileanna) ar ghnóthachtáil aonchineálach trasna na scoileanna. Dá réir sin, sa staidéar reatha, tá scoileanna níos cosúla lena chéile sa ghnóthachtáil don léitheoireacht Bhéarla ná don mhatamaitic.

Léirigh samhail il-leibhéal de ghnóthachtáil na léitheoireachta Béarla i rang a Dó i SLG (mar a raibh 8% den athraitheas idir scoileanna) nach raibh ach tréith leibhéal scoile amháin – rollú i rang a hAon (seachshocrú do mhéid scoile) – a bhí bainteach go suntasach le gnóthachtáil tar éis smachtú a dhéanamh ar thréithe dalta leibhéal. Bhain gnóthachtáil níos airde ag daltaí le rolluithe níos mó. Ag leibhéal an dalta, bhí comhghaoil dhearfacha a bhí suntasach ó thaobh staitistice idir roinnt athróg agus léitheoireacht Bhéarla, ar a n-áirítear SSE dalta, an méid leabhar sa bhaile, agus pé acu ar chaith nó nár chaith an dalta am ar thaoiléitheoireacht. I measc na n-athróg a raibh comhghaoil *dhiúltacha* acu le gnóthachtáil, bhí níos mó ama a chaitheamh ar an obair bhaile Béarla agus teilifís a bheith i seomra leapa an dalta féin. Príomhthoradh a d'eascair ón tsamhail ná an tábacht a bhain le hathrógá timpeallachta baile ar nós leabhair a bheith sa bhaile mar aon le hacmhainní oideachasúla eile, rud a mhíníonn an t-athraitheas breise sa ghnóthachtáil atá os cionn agus chun cinn ar stádas socheacnamaíoch. Ar an iomlán, mhínigh an tsamhail 67% den athraitheas idir scoileanna agus 16% laistigh de scoileanna.

Caibidil 1

Comhthéacs an Staidéir

Tá athbheochan na Gaeilge mar phríomhchuspóir polasaí ag rialtais i ndiaidh a chéile ó bunaíodh an Stát i 1921. Snáithe tábhachtach den pholasaí seo ná an tacaíocht don Ghaeilge mar mheán teagaisc i scoileanna. I 1934, thug an Roinn Oideachais faomhadh don mholadh i nDara Clár Náisiúnta na Comhdhála, a éiligh go múinfeadh gach múinteoir scoile trí mheán na Gaeilge i ranganna na naíonán, mar aon le stair, tíreolaíocht, ceol agus corpoideachas a mhúineadh trí Ghaeilge i ranganna eile. Le deireanaí, is é an polasaí don oideachas dátheangach ná tacú le teagasc trí mheán na Gaeilge i scoileanna i gceantair Ghaeltachta (“scoileanna Gaeltachta”), agus i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge lasmuigh den Ghaeltacht [‘Scoileanna Lán-Ghaeilge’ (SLG) nó Gaelscoileanna] mar a mbíonn tuismitheoirí ag éileamh go mbeadh a bpáistí á múineadh trí Ghaeilge. Léiríonn doiciméid polasaí ar nós *Ráiteas an Rialtais i leith na Gaeilge* (Rialtas na hÉireann, 2006) agus an *Stráitéis 20-Bliain don Ghaeilge 2010-2030* (Rialtas na hÉireann, 2010)¹ tacaíocht leanúnach don oideachas trí mheán na Gaeilge ag leibhéal réamhscoile, bunscoile, agus meánscoile. Déanann an tAcht Oideachais (1998) tagairt don sainról a bhíonn ag scoileanna Gaeltachta ‘chun cuidiú leis na nGaeilge a choinneáil mar phríomhtheanga an phobail’ (Rialtas na hÉireann, 1998, Alt 9h).

Ní haon ionadh é, lena leithéid d’ionchas, go mbíonn spéis go leanúnach sna caighdeáin ghnóthachtála i scoileanna ina mbíonn an Ghaeilge mar phríomhtheanga teagaisc. I staidéar mórshuntais ar thionchair an oideachais dátheangach, a rinneadh sular bunaíodh formhór na Scoileanna Lán-Ghaeilge, léirigh Macnamara (1966) gur tháinig íslíú ar leibhéal réiteach fadhbanna sa mhatamaitic do dhaltaí i rang a Cúig mar thoradh ar theagasc na matamaitice trí mheán na Gaeilge dóibh siúd a raibh Béarla mar mháthair theanga acu, cé nárbh ionann an scéal don mheabhairuimhríocht. Thug Macnamara le fios go bhféadfadh teagasc trí mheán na teanga níos laige ag duine dátheangach cur leis an tearcfheidhmíocht. Tugadh dúshlán ina dhiaidh sin do thorthaí Macnamara nuair a chuir Cummins (1977a) cás chun cinn a dúirt, toisc go ndearna an staidéar comparáid idir an cruthúnas ag daltaí a bhí ag foghlaim Béarla mar chéad theanga (T1) ar leagan Béarla de thriail réiteach fadhbanna le daltaí a bhí ag foghlaim Gaeilge mar dhara theanga (T2) ar leagan Gaeilge den triail, go bhféadfadh cumas matamaitice a bheith measctha le cumas ar ábaltacht a léiriú nuair a tharlaíonn an tástáil trí mheán na teanga níos laige (Gaeilge).

Thuairiscigh Macnamara (1966) freisin go raibh an fheidhmíocht ar léitheoireacht Bhéarla ag cainteoirí dúchasacha Gaeilge (daltaí i scoileanna Gaeltachta) i rang a Cúig go mór chun deiridh ar chainteoirí dúchasach Béarla a rugadh in Éirinn, 13 mí ar aois léitheoireachta Béarla, agus thart ar 30 mí chun deiridh ar dhaltaí i Sasana.

Ó cuireadh staidéar Macnamara i láthair, tháinig fianaise chun cinn ó roinnt staidéar idirnáisiúnta maidir leis na buntáistí a bhaineann le hoideachas dátheangach agus le tumoideachas, go háirithe lántumadh mar atá sa chomhthéacs Ceanadach Francach (m.sh., Genessee, 1987; Lambert, Genessee, Holobow & Chartrand, 1993).

¹ Thug an comhrialtas reatha Fine Gael-Lucht Oibre faomhadh don phlean 20-bliain ina gelár comhphleanála: *Clár an Rialtais 2011-2016* (Márta, 2011).

Ina leithéid de staidéir, is minic go mbíonn daltaí i dtumchláracha chun deiridh i léitheoireacht Bhéarla i luathghráid an bhunoideachais, ach go dtagann siad ar aghaidh agus go sáraíonn said grúpaí comparáideacha den chineál céanna faoi chríoch na bunscolaíochta dóibh. In Éirinn, léirigh measúnú náisiúnta i 1988 gur éirigh níos fearr le daltaí i Scoileanna Lán-Ghaeilge ná a gcontrapháirteanna i nGnáthscoileanna de thart ar aon-tríú de dhiall caighdeánach ar thriail léitheoireachta Béarla.

Le déanaí, tá an díospóireacht in Éirinn dírithe ar ghnéithe ar nós lántumadh seachas páirt-thumadh sna luathbhlianta den scolaíocht Lán-Ghaeilge (m.sh., Ó hAiniféin, 2008), agus ar chóir tús a chur le teagasc na léitheoireachta i nGaeilge nó i mBéarla (Ní Bhaoill & O'Duibhir, 2004).

Tá an chuid eile den chaibidil seo roinnte i gceithre chuid. Ar dtús, déantar cur síos ar an scolaíocht trí mheán na Gaeilge. An dara cuid, déantar an staidéar reatha a lonnú i gcomhthéacs na measúnuithe náisiúnta a tharla cheana ina raibh scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge páirteach. An tríú cuid, déantar an taighde ar an tionchar a bhíonn ag oideachas dátheangach ar ghnóthachtáil mar aon le comhstruchtúir ábhartha a athbhreithniú. An ceathrú cuid, breathnáitear ar na toscaí a bhaineann le gnóthachtáil acadúil i scoileanna i gcoitinne mar aon le scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge.

Scolaíocht trí Mheán na Gaeilge

Go dtí le déanaí, tháinig fás as cuimse ar an líon scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Léiríonn figiúirí ón Roinn Oideachas agus Scileanna go raibh 105 SLG ag feidhmiú i sa scoilbhliain 1999-00, agus 137 i 2009-10 (cumarsáid phearsanta, Samhain, 2012). Dar le Gaelscoileanna (2011), sa scoilbhliain 2010-11, bhí 139 SLG ag freastal ar 29,733 daltaí, a bhí á múineadh ag 1527 múinteoir lán-aimseartha agus 95 múinteoir páirtaimseartha. De réir Tuairisc Staitistiúil ROS do 2009-10 (ROS, 2011b, Tábla 2.19), bhí 103 scoileanna Gaeltachta, agus 7236 daltaí ag freastal orthu i 367 ranganna, sa scoilbhliain 2009-10. Clúdaíonn na figiúirí seo na scoileanna Gaeltachta amháin a thuiriscíonn go mbíonn gach rang á theagasc trí mheán na Gaeilge, mar is é seo spriocghrúpa sa staidéar reatha. Neamhchosúil leis na SLG, áfach, is beag fás atá tagtha ar na huimhreacha sna scoileanna Gaeltachta, cé go bhfuil ardú beag tagtha ar líon na ndaltaí. Mar shampla, i 2000-01, bhí 105 scoileanna Gaeltachta a raibh gach ábhar (seachas Béarla) á theagasc acu trí Ghaeilge, agus bhí 7181 daltaí ar na rollaí (ROE, 2002, Tábla 2.19).

Tá roinnt mórdhúshlán ann don oideachas trí mheán na Gaeilge. Baineann ceann amháin acu seo le cumas múinteoirí teagasc trí mheán na Gaeilge. Díríonn Ó Duibhir (2006) aird ar laigí in ullmhúchán agus i bhforbairt ghairmiúil leanúnach múinteoirí a bhfuil impleachtaí acu do Choláistí Oideachais agus do sholáthróirí inseirbhíse. I measc a chuid moltaí bhí:

- Soláthar cúrsaí sna Coláistí Oideachais ar mhúineadh trí mheán na Gaeilge.
- An fhorbairt ar struchtúr tacaíochta d'fhorbairt ghairmiúil na múinteoirí i Scoileanna Lán-Ghaeilge agus i scoileanna Gaeltachta.
- An soláthar ar dheiseanna agus ar dhreasachtaí do mhúinteoirí i Scoileanna Lán-Ghaeilge agus i scoileanna Gaeltachta chun feabhas a chur ar a gcaighdeán Gaeilge.

Baineann mórdhúshlán eile, do na Scoileanna Lán-Ghaeilge ach go háirithe, le cóiríocht agus roinnt scoileanna fágtha i gcóiríocht shealadach ar feadh roinnt mhaith blianta sula n-éiríonn leo cóiríocht bhuan a fháil.

Dar le MacDonnacha et al. (2005), áirítear iad seo a leanas mar chuid de príomhdhúshlám na scoileanna Gaeltachta:

- *Rolluithe éagsúla.* Sa staidéar a rinne siad rugadh, nó bhí cónaí ar, fiche sé faoin gcéad de na daltaí a bhí ag freastal ar bhunscoileanna Gaeltachta lasmuigh den Ghaeltacht sular thosaigh siad ar scoil ansin, agus bhí 9% (ag freastal ar 33 scoileanna) ina gcónaí lasmuigh den Ghaeltacht, agus iad ag freastal ar an scoil.
- *Méid.* Scoileanna beaga iad formhór na scoileanna Gaeltachta, rud a chruthaíonn deacrachtaí maidir le freastal ar an raon leathan inniúlachtaí teanga agus eile.
- *Seirbhísí tacaíochta.* Ní raibh fáil i, gcoitinne ag scoileanna Gaeltachta ar sheirbhísí tacaíochta trí mheán na Gaeilge ná ar sheirbhísí tacaíochta siceolaíochta.

Mhol MacDonnacha et al. (2005) go ndéanfaí scoil Ghaeltachta a aithint bunaithe ar an tsamhail oideachasúil lena raibh siad ag cloí: (i) samhail oideachasúil na chéad teanga, le Gaeilge mar mheán teagaisc; (ii) tumshamhail le Gaeilge mar mheán teagaisc; agus (iii) samhail oideachasúil don chéad teanga le Béarla mar mheán teagaisc. Ní léir conas mar a fheidhmeodh an moladh seo i gcleachtas – mar shampla, cé dhéanfadh an cinneadh maidir leis an gcatagóir lena mbainfeadh scoil? Cén ról a bheadh ag na tuismitheoirí anseo? An roghnódh tuismitheoirí a bpáistí a chur chuig an scoil sin a raibh a rogha samhla inti agus cén tionchar a bheadh ag cúinsí tíreolaíochta air seo?

Is féidir comhthéasc na Breataine Bige a úsáid mar thagarmharc don fhás ar an scolaíocht trí mheán na Gaeilge in Éirinn. I 2009, rinneadh 438 bunscoileanna sa Bhreatain Bheag (29%) a rangú mar scoileanna trí mheán na Breataine, le 21% de pháistí bunscoile i ranganna ina mbíonn an Bhreatain mar mheán teagaisc (Welsh Assembly Government/Rialtas Tionóil na Breataine Bige, 2010). Tá méadú tagtha ar chéatadán na bhfoghlaimeoirí trí mheán na Breataine ó 17.7% i 1999. Bíonn sé mar sprioc do scoileanna trí mheán na Breataine ‘provide as much provision through the medium of Welsh as is necessary for learners to achieve fluency in the two languages [English and Welsh]’ (ibid., lch. 9). Tá samhail na Breataine Bige bunaithe ar éileamh ó thuismitheoirí, agus é i gceist go ndéanfadh údarais oideachais áitiúla pleanáil don mhéadú ar éilimh sa todhcháí.

Níl an t-oideachas trí mheán Gháidhlig na hAlban chomh forleathan céanna in Albain, le méadú tarlaithe sna bunscoileanna ó 24 daltaí i 1985 go 2312 i 2010. Tá formhór na ndaltaí seo cláraithe in aonaid a bhíonn á dteagasc trí mheán na Gáidhlig laistigh de scoileanna a bhíonn ag teagasc trí Bhéarla agus is ionann seo agus níos lú ná céatadán amháin de dhaltaí bunscoile na hAlban (Bòrd Na Gàidhlig, 2011).

Measúnuithe Náisiúnta Atá Déanta Cheana

Ó thús na 1970í bíonn maoirseoireacht ar bun ag an Roinn Oideachais agus Scoileanna (mar atá anois) ar mheasúnachtaí náisiúnta i mbunscoileanna. Tá a bhformhór, na Measúnuithe Náisiúnta ar Leitheoireacht Bhéarla agus ar Mhatamaitic i 2009 (MN ‘09) san áireamh, bunaithe ar shamplaí náisiúnta ionadaíochta ina raibh daltaí ó scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Ar an iomlán, sna staidéir seo, bíonn an líon scoileanna agus daltaí a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge sách beag (i.e., ar aon chéim lena n-ionadaíocht sa spriocphobal), agus dá réir sin, ní féidir tuairisciú ar thorthaí ar leith do SLG agus do scoileanna Gaeltachta. Cásanna eisceachtúla a bhí sna staidéir sin a dhírigh mar sprioc ar scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge amháin, nó ar SLG agus ar ‘Ghnáthscoileanna’ araon (féach Tábla 1.1).

Comhthéacs an Staidéir

Tábla 1.1: Measúnuithe náisiúnta déanta cheana ina raibh samplaí de dhaltai ó scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge

Bliain	Réimse(i)	Spríocghrúpa(i)	Report
1982	Gaeilge labhartha	Rang a Dó	Harris (1984)
1985	Gaeilge labhartha	Rang a Sé	Harris & Murtagh (1987, 1988)
1988	Léitheoireacht Bhéarla	Rang a Cúig	Dept. of Education (1991)
2002	Gaeilge labhartha, Léitheoireacht Ghaeilge	Rang a Sé	Harris et al. (2006)

Tá tábhacht ar leith ag baint le Measúnú Náisiúnta 1988 ar Léitheoireacht Bhéarla toisc gur clúdaíodh ann sampla de dhaltai rang a Cúig i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla mar aon le gach dalta i rang a Cúig i SLG. Rinneadh triail chaighdeánaithe ar ghnóthachtáil léitheoireachta, an D88, ina raibh 80 ceist il-roghnach, a riar ar an dá ghrúpa. Léiríonn Tábla 1.2 gur é an meánscore a fuair daltaí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla ná 59.2, agus 66.1 a bhí mar mheánscore do dhaltai i SLG. Bhí an difríocht suntasach ó thaobh staitistice. Tagann an difríocht sa ghnóthachtáil i bhfabhar daltaí SLG (6.94) gar go leor do leath amháin de dhiall caighdeánach. Tá na difríochtaí idir buachaillí agus cailíní i nGnáthscoileanna agus i Scoileanna Lán-Ghaeilge araon ró-bheag chun suntas staitisticíúil a bheith ag baint leo.

Tábla 1.2: Meán amhscore ar Thriail Léitheoireachta D88 i rang a Cúig i Suirbhé Náisiúnta 1988 ar an Léitheoireacht Bhéarla i mBunscoileanna – Gnáthscoileanna agus Scoileanna Lán-Ghaeilge, de réir inscne

	Gnáthscoileanna			Scoileanna Lán-Ghaeilge		
	Buachaillí	Cailíní	Go Léir	Buachaillí	Cailíní	Go Léir
Meán	59.34	58.96	59.15	65.48	66.79	66.09
Diall Caighdeánach	16.01	14.20	15.11	12.36	10.28	11.40
N	820	816	1636	256	220	476

Foinse: Department of Education (1991), Tábla 6, leathanach 16. N (Gnáthscoileanna) = 1636; N (SLG) = 476.

Is ábhar suntais na mórdhifríochtaí i bhfabhar daltaí i Scoileanna Lán-Ghaeilge a thabhairt faoi deara ag na 10ú, 20ú, 30ú, and 40ú ranganna peircintíle (Tábla 1.3). Mar shampla, bhí score 11 scórphointí níos airde (diall caighdeánach amháin nach mór) ag daltaí i Scoileanna Lán-Ghaeilge a raibh score sa 20ú perceintíl acu (i.e., daltaí le gnóthachtálacha níos ísle) ná mar a bhí ag daltaí i nGnáthscoileanna. Ní léir a leithéid de dhifríochtaí móra ar an dtaobh ard de dháileadh na ngnóthachtálacha, le gan ach 2 scórphointe idir na daltaí sa dá chineál scoile ag an 90ú peircintíle. Seans gur eascair sé seo i ngeall ar éifeacht na síleála ar an triail, rud a chiallaíonn go mb'fhéidir nach ndearna an triail idirdhealú go maith idir dhaltai a raibh na gnóthachtálacha ab airde acu.

Tábla 1.3: Dáiltí na score ar Thriail Léitheoireachta D88 do Rang a Cúig i Suirbhé Náisiúnta 1988 ar Léitheoireacht Bhéarla i mBunscoileanna – Gnáthscoileanna agus Scoileanna Lán-Ghaeilge

Gnáthscoileanna		Scoileanna Lán-Ghaeilge	
Perceintíl	Amhscore	Perceintíl	Amhscore
10	36	10	50
20	46	20	57
30	53	30	63
40	58	40	66
50	63	50	70
60	67	60	72
70	70	70	74
80	73	80	76
90	75	90	77

Foinse: Department of Education (1991), Tábla 5, leathanach 15. N (Gnáthscoileanna) = 1636; N (SLG) = 476.

Nuair a bhí an ghnóthachtáil níos airde i gcoitinne ar léitheoireacht Bhéarla na ndaltaí i scoileanna Lán-Ghaeilge á léirmhíniú, thagair an tuarascáil do staidéar a léirigh go raibh an ionadaíocht ag tuismitheoirí dhaltaí na Scoileanna Lán-Ghaeilge i mBaile Átha Cliath níos láidre i bhfostaíochtaí gairmiúla/ardriaracháin, bainistíochta, feidhmeannas cigireachta/maoirseoireachta ná an meán ag daoine fásta i mBaile Átha Cliath, agus go raibh leibhéal oideachais níos airde acu (Ó Riagáin & Ó Gliasáin, 1979), agus gur chruthaigh daltaí i SLG níos fearr ar raon réasúnaíochtaí briathartha agus uimheartha ná mar a chruthaigh daltaí i nGnáthscoileanna agus i scoileanna Gaeltachta (Harris & Murtagh, 1987). Rinneadh tagairt freisin don chóimheas daltaí le múinteoir i Scoileanna Lán-Ghaeilge mar thosca eile a d'fhéadfadh a bheith mar thosca ábhartha. Mar sin féin, ní bhfuarthas aon tomhas díreach ar stádas socheacnamaíoch sa staidéar agus dá réir sin ní fhéadfaí SSE a cheangal go díreach le gnóthachtáil sa léitheoireacht. Ní dharna an staidéar cur síos faoi leith ar ghnóthachtáil dhaltaí i scoileanna Gaeltachta.

I 2002, rinne an Roinn Oideachais agus Eolaíochta coimisiúnaí ar mheasúnú náisiúnta ar labhairt na Gaeilge agus ar léitheoireacht Ghaeilge i rang a Sé i Scoileanna Lán-Ghaeilge, scoileanna Gaeltachta, agus i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla. Ar thriail 25-mír ilroghnach sa léamhthuiscint, a riaradh ar gach ceann den trí shampla, d'éirigh le daltaí i Scoileanna Lán-Ghaeilge meánscore ceatadán-ceart níos airde (85%) a ghnóthú ná mar a fuair daltaí i scoileanna Gaeltachta (71%) agus i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla (39%)² (Harris et al., 2006) (Tábla 1.4). Ar thriail 90-mír sa léamhthuiscint ina raibh míreanna ilroghnacha agus freagairtí scríofa, á riaradh ar dhaltaí i scoileanna a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge amháin, d'éirigh le daltaí i Scoileanna Lán-Ghaeilge meánscore níos airde ó thaobh statistice a ghnóthú, os cionn an tríú cuid de dhiall caighdeánach, ná mar a fuair a gcomhpháirtithe i scoileanna Gaeltachta.

Tábla 1.4: Meánchéatadán de scóir chearta ag daltaí in SLG, Scoileanna Gaeltachta agus Gnáthscoileanna ar Thriail Chomónta de Léitheoireacht na Gaeilge (2002)

Cineál Scoile	Meánscore (%)	Earráid Chaighdeánach an Mheáin
Scoileanna Lán-Ghaeilge	85.0	1.24
Scoileanna Gaeltachta	70.9	2.86
Gnáthscoileanna	38.9	0.87

Foinse: Harris et al. (2006), Tábla 5.1 (l. 83) agus Tábla 5.4 (l. 85).

Fuarthas torthaí ar aon dul leis seo nach mór ó thrialacha chritéarthagartha ar labhairt agus éisteacht i rang a Sé sa staidéar céanna. Arís, rinne daltaí i Scoileanna Lán-Ghaeilge níos fearr ná a gcontrapháirteanna i scoileanna Gaeltachta, ar éirigh níos fearr leo siúd féin ná daltaí i nGnáthscoileanna, agus na scoileanna Gaeltachta níos gaire do Scoileanna Lán-Ghaeilge ná do Ghnáthscoileanna (Harris et al., 2006). Mar aon leis sin, cé go bhfuarthas amach go raibh laghdú suntasach ar ghnóthachtáil na scoileanna éisteachta agus labhartha i nGaeilge i nGnáthscoileanna idir 1985 agus 2002, bhí cobhsaí sa ghóthachtáil idir na blianta sin i Scoileanna Lán-Ghaeilge, agus tháinig laghdú suntasach ar an labhairt ach ní ar an éisteacht i scoileanna Gaeltachta.

² Rinne Staidéar na Gaeilge i mBunscoileanna 2002 sampláil ar gach scoil Ghaeltachta (ina measc iad siúd a raibh roinnt ábhar á dteagasc acu trí mheán an Bhéarla); dírionn an staidéar reatha ar scoileanna Gaeltachta a bhfuil an Ghaeilge mar mheán teagaisc iontu.

Measúnuithe Náisiúnta 2009 ar Mhatamaitic agus ar Bhéarla

Rinneadh na measúnuithe náisiúnta is déanaí ar dhaltáí bunscoile a chur i bhfeidhm i 2009 (MN '09), agus bhain siad seo le trialacha ar léitheoireacht Bhéarla agus ar mhatamaitic a riar i ranganna a Dó agus a Sé (Eivers et al., 2010a, 2010b). Toisc gur i 2009 don chéad uair a rinneadh na rangleibhéil seo a chur san áireamh i measúnú náisiúnta, ní raibh sé indéanta ceangail dhíreacha a bhunú le measúnuithe náisiúnta ó thréimhsí níos luaithe. Is é an fiúntas a bhaineann le staidéar 2009 i gcomhthéacs an staidéir reatha ná gur féidir comparáidí a dhéanamh maidir le cruthúnas sa léitheoireacht agus sa mhatamaitic ag daltaí i scoileanna Gaeltachta agus i Scoileanna Lán-Ghaeilge leo siúd ag daltaí i 'nGnáthscoileanna'³ i MN '09, ní hamháin ó thaobh gnóthachtála, ach maidir le tréithe scoileanna, ranganna agus daltaí. Déantar cur síos i gCaibidil 2 ar na huirlisí a úsáideadh do Mheasúnuithe Náisiúnta 2009 agus ar na leasuithe a cuireadh i bhfeidhm orthu don staidéar reatha, agus déantar comparáidí ábhartha idir an dá staidéar sa chuid eile den tuarascáil seo.

Seasmhacht Torthaí ó Mheasúnaithe

Bíonn cobhsaíocht torthaí i gcoitinne mar shaintréith ag measúnuithe náisiúnta ar Ghaeilge, ar léitheoireacht Bhéarla agus ar mhatamaitic. Cé gur tháinig feabhas ar ghnóthachtáil na léitheoireachta Béarla i rang a Cúig idir 1972 agus 1980 (Mulrooney, 1986), tá an ghnóthachtáil sa raon seo seasta idir 1980 agus 2004. Ar an gcaoi chéanna, níor cláraíodh aon athruithe ar ghnóthachtáil na matamaitice i rang a Ceathair idir 1999 agus 2004. Mar atá luaite thuas, ní féidir aon inféiris maidir le treochtaí sa ghnóthachtáil a dhéanamh ar bhonn na dtorthaí ó mheasúnuithe náisiúnta 2009.

Léirigh torthaí ar mheasúnú idirnáisiúnta, Clár Idirnáisiúnta um Measúnú Daltaí (PISA 2009) ag an OECD a foilsíodh i mí na Nollag 2010, go raibh laghdú an tríú cuid de dhiall caighdeánach tagtha ar an ngnóthachtáil i litearthacht léitheoireachta an Bhéarla ó 2000 ar dhaoine 15 bliana d'aois in Éirinn, agus bhí laghdú aon-séú de dhiall caighdeánach tagtha ar an mhatamaitic ó 2003 (OECD, 2010). Sa dá raon, tharla an chuid is mó den chúlú idir 2006 agus 2009. Ní léir ag an am an bhfuil an maolú a léirigh PISA fíor, nó an mbaineann sé le déantáin ar phróiseas scálála PISA, nó le comhdhéanamh den dá cheann (féach Perkins et al., 2012 don phlé air seo). Ní léir ach an oiread an féidir cruthúnas díomách i PISA 2009 a cheangal siar le laghdú ag an mbunleibhéal, cé gur dócha nach bhféadfadh a leithéid a bheith i gceart toisc gur roghnaíodh na daltaí do PISA 2009 ó chohóirt a bhí páirteach i measúnuithe náisiúnta 2004 ar léitheoireacht Bhéarla rang a Cúig agus ar mhatamaitic rang a Ceathair, agus níor tuairiscíodh aon laghduithe ar an iomlán i 2004 i gcomparáid le measúnuithe roimhe sin ag na rangleibhéil chéanna i 1998 (léitheoireacht Bhéarla) agus 1999 (matamaitic) (Eivers et al., 2005; Shiel et al., 2006).

Tréith chomhsheasmhach de mheasúnuithe PISA roimhe sin ná an cruthúnas láidir ag daltaí in Éirinn ar litearthacht léitheoireachta (Éire rangaithe sa 5^ú háit i measc na dtíortha a bhí páirteach i 2000), agus cruthúnas a bhí sách díomách sa mhatamaitic (Éire rangaithe sa 18^ú háit i measc na dtíortha a bhí páirteach i 2003), go háirithe i measc daltaí a raibh gnóthachtáil níos airde acu. Ní léir cén fáth go leanann mórdhifríochnaí idir gnóthachtáil daltaí in Éirinn ar litearthacht na léitheoireachta agus ar mhatamaitic i PISA, cé go mb'fhéidir go mbaineann cruthúnas íseal i matamaitic PISA le difríochtaí idir an mhatamaitic sa Teastas Sóisearach agus matamaitic PISA (féach Close, 2006).

³ Bhí níos lú ná 5% de scoileanna sna measúnuithe náisiúnta i 2009 a tarraingíodh ó na scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus is ionann, nach mór, na torthaí do na scoileanna uile sna measúnuithe le torthaí na scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla (Cuirtear sonraí breise ar fáil i gCaibidil 2).

Tionchair an Oideachais Dátheangaigh

Dhírigh eisiúint Chiorcláin 0044/2007 (ROS, 2007), a éiligh ar scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge 30 nóiméad in aghaidh an lae a chaitheamh ar an mBéarla ón dara téarma sna Naíonáin Shóisir ar aghaidh⁴, aird ar thionchair an tumtha, go háirithe i Scoileanna Lán-Ghaeilge. Mar sin féin, bhí plé faoin ar chóir teagasc na léitheoireachta a thosú i nGaeilge nó i mBéarla ar bun i bhfad roimhe sin.

Níl treoir chinnte ar fáil sa Churaclam Náisiúnta Leasaithe do Bhunscoileanna (An Roinn Oideachais agus Eolaíochta/An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta, 1999) do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge ar an teanga inar chóir tús a chur leis an léitheoireacht. Ní luaitear sa churaclam ach nár chóir tús a chur leis an léitheoireacht sa dá theanga ag an am céanna. Tá éagsúlachtaí ag baint leis an ord ina gcuirtear tús le teagasc na léitheoireachta sa Bhéarla agus sa Ghaeilge trasna na scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Dar le Ní Bhaoill agus Ó Duibhir (2004), thosaigh 58% de scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge an léitheoireacht fhoirmiúil i nGaeilge, thosaigh 36% i mBéarla, agus thosaigh an chuid eile sa dá theanga ag an am céanna. Seans nach léiríú iad na figiúirí seo ar an gcás mar atá faoi láthair.

Tá Ó hAiniféin (2008) cáinteach mar, cé go soláthraíonn Curaclam na Bunscoile curaclam ar leith don Ghaeilge i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, ní mholtar sa churaclam ach aon chur chuige amháin don Bhéarla. Ní léir cén leagan amach a bheadh ar chlár Béarla ar leith do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, i ngeall ar an tionchar forleatach a thagann ón mBéarla ar thimpeallacht na scoile. Luann Ó hAiniféin freisin, cé go luaitear ‘litearthacht’ go sonrach maidir leis an ábhar do churaclam an Bhéarla, nach bhfuil a leithéid luaite i dtaobh na Gaeilge, ach amháin i dtreoirilínthe na múinteoirí.

I staidéar trasghearrthach ar 254 daltaí i Naíonáin Shinsir, ranganna a Dó agus a Ceathair, rinne Parsons agus Lyddy (2009) staidéar ar an tionchar a bhí ag foghlaim na léitheoireachta i mBéarla nó i nGaeilge i gceithre scoil: scoil Ghaeltachta, Scoil Lán-Ghaeilge a chur tús le léitheoireacht na Gaeilge ar dtús (LGT), Scoil Lán-Ghaeilge a chur tús le léitheoireacht an Bhéarla ar dtús (LBT), agus scoil ina raibh Béarla mar mheán teagaisc. Rinneadh bearta freagartha d’fhuaimneanna focal, léitheoireacht neamhfhoclach, agus léitheoireacht focal don Bhéarla agus don Ghaeilge araon a riar sna ceithre scoileanna. Leiríonn na torthaí (a bhfuil coimriú le fáil orthu i dTábla 1.5) meánghnóthachtáil íseal ar dtús i measc daltaí na scoile Gaeltachta ar fhuaimneanna focal, ar léitheoireacht neamhfhoclach agus ar léitheoireacht fhoclach i mBéarla agus i nGaeilge, ach daltaí ina leithéid de scoileanna ag teacht suas chun caighdeán faoi rang a Dó i gcás fhuaimneanna na Gaeilge agus an Bhéarla, agus faoi rang a Ceathair i gcás léitheoireacht fhoclach an Bhéarla (fiorfhoclach agus neamhfhoclach). Leiríonn na torthaí freisin cé go raibh sé dúshlánach don ghrúpa LGT i gcomparáid leis an ngrúpa LBT ar léitheoireacht fhocalach an Bhéarla sna Naíonáin Shinsir, bhí an ghnóthachtáil ar an leibhéal céanna acu i rang a Dó. Ar an dul céanna, cé go raibh sé dúshlánach don ghrúpa LBT sna Naíonáin Shinsir agus i rang a Dó ar léitheoireacht fhoclach na Gaeilge, bhí siad ar chomhchéim i rang a Ceathair.

Tá deacrachtaí ag baint le ginearálú a dhéanamh ó thorthaí an staidéir seo go scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge i gcoitinne toisc go bhfuil an samplamhaid beag. Mar aon leis sin, shroich daltaí leibhéal síleála ar roinnt de na hionstraimí faoi rang a Ceathair, rud a chlédaigh, bhféidir, na tionchair a lean go

⁴ Mar atá luaite sa réamhrá, rinne an Roinn Oideachais agus Eolaíochta an ciorclán a aistharraingt i mí Eanáir 2010.

Comhthéacs an Staidéir

bhféadfaí iad a aithint, b'fhéidir, ar mhiosúir le raonta scór níos leithne nó le fócas de chineál eile (m.sh., léamhthuiscint). Mar sin féin, tá tábhacht ag baint leis na torthaí i gcomhthéacs an staidéir reatha, sa mhéid is go dtugann siad le fios nach mbeidh aon ró-mhíbhuntáiste ag daltaí i scoileanna Gaeltachta agus i Scoileanna Lán-Ghaeilge ina mbíonn an teagasc na léitheoireachta trí Ghaeilge ar dtús, le léitheoireacht an Bhéarla faoin am go dtugann siad go rang a Ceathair.

I staidéar ar léitheoireacht agus ar mhatamaitic i scoileanna tuaithe sa Chlár Tacaíochta Scoile (CTS) faoi DEIS, fuair Weir, Archer and Millar (2009) amach go bhfuair daltaí i scoileanna tuaithe Gaeltachta ar CTS meánscóir níos ísle ar thrialacha léitheoireachta ach ní ar thrialacha matamaitice i ranganna a Trí agus a Sé, i gcomparáid le daltaí i scoileanna tuaithe CTS nach raibh sa Ghaeltacht. Bhí na difríochtaí sa léitheoireacht cuíosach beag, áfach (thart ar aon-seachtú de dhiall caighdeánach ag an dá rang leibhéal) agus is dócha nach bhfuil aon suntas substaintiúil ag baint leo.

Tábla 1.5: Coimriú ar thorthaí Parsons agus Lyddy (2009)

Triail	Naíonáin Shinsir	Rang a Dó	Rang a Ceathair	Tuairim
Eolas ar fhuaimneanna litreacha na Gaeilge	LGT go mór chun tosaigh ar na trí ghrúpaí eile	LGT, LBT & grúpaí Gaeltachta mar an gcéanna, agus iad go léir i bhfad níos airde ná meán Béarla	Páistí ó LGT, LBT agus scoileanna Gaeltachta gar don tsíleáil agus go mór chun tosaigh ar meán Béarla.	Faoi rang a Dó tháinig grúpaí Gaeltachta agus LBT suas le grúpa LGT. Sháraigh LBT míbhuntáiste i gcomparáid le LGT faoi rang a Dó.
Eolas ar fhuaimneanna litreacha an Bhéarla	Níos lú d'fhuaimneanna litreacha an Bhéarla aitheanta ag páistí Gaeltachta ná páistí sa trí ghrúpa eile, a bhí cosúil lena chéile.	Ní raibh aon difríochtaí suntasacha idir na ceithre ghrúpaí.	Torthaí mar is ionann do rang a Dó, agus gar don tsíleáil.	Páistí Gaeltachta tar éis breith suas faoi rang a Dó.
Léitheoireacht neamhfoclach na Gaeilge	LGT go mór chun tosaigh ar na trí ghrúpaí eile; páistí Gaeltachta ba mheasa a chruthaigh. Gníothachtáil mar an gcéanna ag grúpaí meán Béarla agus LBT.	LGT, LBT agus grúpaí Gaeltachta go mór chun tosaigh ar an ngrúpa meán-Béarla.	Gníothachtáil grúpaí LGT, LBT agus Gaeltachta mar an gcéanna, grúpa meán-Béarla ba lú a chruthaigh, ach an bhearna níos lú ná i rang a Dó.	Tháinig grúpaí Gaeltachta agus LBT suas le LGT faoi rang a Dó; lean grúpa meán-Béarla ag feidhmiú go lag trasna na rangleibhéal.
Léitheoireacht neamhfoclach an Bhéarla	Chruthaigh LGT, LBT agus meán Béarla go mór chun tosaigh ar an ngrúpa Gaeltachta. Ní raibh aon difríochtaí idir grúpaí LGT, LBT agus meán Béarla.	Scór an ghrúpa Gaeltachta go mór faoi bhun na ngrúpaí eile, agus gan iad siúd difriúil óna chéile.	Ní raibh aon difríocht idir na grúpaí.	Réitíodh an míbhuntáiste a bhí ar dtús ag na scoileanna Gaeltachta.
Léitheoireacht foclach na Gaeilge	Ghnóthaigh LGT, LBT ag an leibhéal céanna; iad araon go mór chun tosaigh ar dhaltaí Gaeltachta agus meán Béarla, an grúpa deiridh ag scóráil sa raon neamh-léitheoireachta (faoi bhun 10%).	LGT go mór chun tosaigh ar LBT agus ar ghrúpaí Gaeltachta, agus a gníothachtáil uile i bhfad níos fearr ná grúpa meán Béarla.	Ghnóthaigh grúpaí LGT, LBT agus Gaeltacht ag an leibhéal céanna agus bhí siad go mór chun tosaigh ar an ngrúpa meán Béarla.	Arís, réitíodh faoi rang a Dó an míbhuntáiste a bhí ar dtús ag an scoil Ghaeltachta, agus réitíodh an difríocht i bhfabhar LGT thar LBT faoi rang a Ceathair.
Léitheoireacht foclach an Bhéarla	Grúpaí LBT agus meán Béarla chun tosaigh ar meán LGT agus grúpaí Gaeltachta, ach bhí grúpa LGT go mór chun tosaigh ar an ngrúpa Gaeltachta.	Meánscóir LBT, LGT agus grúpaí meán Béarla go mór chun tosaigh ar an ngrúpa Gaeltachta.	Ní raibh aon mhórdhifríocht idir na grúpaí.	Réitíodh faoi rang a Dó an míbhuntáiste a bhí ar dtús ag LGT agus réitíodh míbhuntáiste na Gaeltachta faoi rang a Ceathair.

Tábla 1.5 (ar lean)

Triail	Naíonáin Shinsir	Rang a Dó	Rang a Ceathair	Tuairim
Foclóir Gaeilge	Grúpa Gaeltachta chun tosaigh ar ghrúpaí eile. Bhí scóir meán-Béarla go mór faoi bhun grúpaí LBT, LGT, a bhí cosúil lena chéile.	Torthaí díreach mar an gcéanna le Naíonáin Shinsir.	Grúpaí LGT, LBT agus Gaeltachta cosúil lena chéile, agus d'éirigh níos fearr leo ná leis an ngrúpa meán Béarla.	Tháinig na grúpaí meán-Gaeilge suas leis an ngrúpa Gaeltachta faoi rang a 4. Luann na húdair baint a bheith, b'fhéidir, ag gnóthachtáil an ghrúpa Gaeltachta (daltaí nár labhair Gaeilge sa bhaile ina measc), le béim láidir ar an teanga labhartha ar scoil.
Foclóir Béarla	Ní raibh aon difríochtaí suntasacha idir na grúpaí.	Grúpaí LBT, LGT agus meán-Béarla mar an gcéanna, agus iad uile chun tosaigh ar an ngrúpa Gaeltachta.	Ní raibh aon mhórdhifríocht i measc an cheithre ghrúpa.	Luann na húdair go mb'fhéidir go bhfuil baint ag an ngnóthachtáil níos laige ag an ngrúpa Gaeltachta ag rang a Dó le héifeacht cohóirt.
Íogaireacht ortagrafach na Gaeilge	Gnóthachtáil gach grúpa ag leibhéal 'seans'.	Grúpaí LBT agus LGT chun tosaigh ar ghrúpaí meán Béarla agus Gaeltachta.	LBT, LGT agus grúpaí Gaeltachta go mór chun tosaigh ar ghrúpa meán Béarla.	Míbhuntáiste an ghrúpa Gaeltachta ag rang a Dó réitithe faoi rang a Ceathair.
Íogaireacht ortagrafach an Bhéarla	Gnóthachtáil gach grúpa ag leibhéal 'seans'.	LGT agus LBT níos airde ná grúpa Gaeltachta.	Ní raibh difríochtaí trasna na ngrúpaí.	Míbhuntáiste an ghrúpa Gaeltachta ag rang a Dó réitithe arís.

Dar le Ó Laoire agus Harris (2006), d'fhéadfadh gur léiriú iad na stráitéisí éagsúla a bhíonn in úsáid ag scoileanna nuair a bhíonn tús á chur acu leis an léitheoireacht (i.e., LGT, LBT) ar an bhfreagairt optamach ag leibhéal scoile aonair do chúinsí oideachasúla, sóisialta agus teangeolaíochta ar leith. Deir siad nach bhfuil aon chúis go mbeadh an barrchleachtas sa réimse seo mar an gcéanna i ngach Scoil Lán-Ghaeilge. Is é an tuairim atá ag daoine eile (m.sh., Ó hAiniféin, 2008) go bhfuil an tumoideachas don Ghaeilge riachtanach sna luathbhlianta ar scoil. Is é a thagann mar impleacht óna leithéid de thuairim ná gur chóir tús a chur leis an léitheoireacht fhoirmeálta trí Ghaeilge i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge sula dtosaítear ar an mBéarla.

Nuair a bhíonn machnamh á dhéanamh ar na hargóintí i bhfábhar an lántumadh, agus an tús le teagasc na léitheoireachta Gaeilge, is fiú a chur san áireamh go mb'fhéidir go mbeidh scileanna do léitheoireacht an Bhéarla á fháil ag daltaí sa bhaile, nó sa phobal, nó trí na meáin, agus go mb'fhéidir go gcuidíonn foghlaim na léitheoireachta Béarla go foirmiúil agus go neamhfoirmiúil lasmuigh den chomhthéacs scoile leis an bhforbairt ar scileanna na léitheoireachta don Ghaeilge mar aon leis an mBéarla. Go deimhin dúirt Cummins (1979) nuair a bhíonn úsáid T1 (m.sh., Béarla) á chothú ag timpeallacht theangeolaíochta an linbh lasmuigh den scoil, tá an-seans go dtarlóidh ardleibhéal gnóthachtála T2 freisin (m.sh., i nGaeilge) gan dochar do chumas T1 (hipitéis 'developmental interdependence' ag Cummins). Deir Cummins freisin go mb'fhéidir go bhfeidhmeoidh scileanna T1 agus T2 ar bhealach a thacóidh lena chéile nó ar bhealach comhspleách, le hardleibhéil inniúlachta i L1 ag tacú le forbairt L2 agus vice versa (hipitéis 'common underlying proficiency').

I staidéar cáilíochta ar an teanga le samplaí de thrí ghrúpa daltaí ón mbunleibhéal (rang a Cúig, SSE measctha) i SLG agus iad gafa le réiteach fadhbanna sa mhatamaitic, fuair Ryan (2011) amach gur beag tionchar diúltach a bhí ag an dtumchomhthéacs ar cheisteanna a thuiscint ná ar chumas cumarsáide an pháiste. Cé nár baineadh úsáid go forleathan as téarmaí matamaiticiúla, baineadh úsáid as gnáththeanga chun tuairimí matamaiticiúla a chur in iúl. Ba é conclúid Ryan 'the immersion setting does not confer any particular disadvantage on mathematical problem solving' (lch. 377), cé gur ardaigh sí ábhair inní faoi na deacrachtaí a bhí ag roinnt daltaí coincheapanna ardoird agus próisis

réasúnaíochta a chur in iúl, agus luaigh sí go mbeadh sé tairbheach do na daltaí ina staidéar dá bhféadfaidís téarmaí matamaiticiúla breise a ghnóthú mar aon le sainchlár níos matamaiticiúla agus iad gafa le fadhbanna matamaitice. Príomhghnéith anseo ná an aistriú torthaí staidéir Ryan go triail paipéar-agus-peann cosúil leis an gceann a bhain le NAIMS, nuair nach féidir le daltaí buntáiste a bheith acu ó rannpháirtíocht ghrúpa, agus nuair a bhíonn teorainn ama ann chun fadhbanna a réiteach.

I staidéar ar scála beag a bhain le daltaí a raibh staidéar déanta acu ar an mhatamaitic trí Ghaeilge i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, agus a d'aistrigh go hiar-bhunscoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla, thuairiscigh Ní Ríordáin agus O'Donoghue (2009) (freisin Ní Riordán, 2011) go raibh cruthúnas na ndaltaí ar mhíreanna a bhain le réiteach fadhbanna i nGaeilge go mór chun tosaigh ar a ngnóthachtail ar mhíreanna den chineál céanna i mBéarla, mar ar bhris an ghnóthachtáil síos ag an leibhéal tuisceana. Fuair na taighdeoirí amach freisin go raibh mórghnóthachtáil na matamaitice maidir le réiteach fadhbanna ag daltaí a d'fhreastail ar scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge níos airde ná ag na daltaí sin i ngrúpa comparáideach a d'fhreastail ar scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla. Ar deireadh, tháinig siad ar dhaltaí le gnóthachtálacha íseal i nGaeilge agus i mBéarla araon agus ba léir go raibh baol ar leith go mbeadh gnóthachtáil íseal acu siúd ar réiteach fadhbanna sa mhatamaitic chomh maith.

Taighde Cheanadach ar Thionchair an Oideachas Dátheangach ar Ghnóthachtáil

Tá raon mór taighde a thacaíonn le hinsealbhú scileanna T1 nuair a bhíonn páistí tumtha i dtimpeallacht T2. Breathnaítear ar thaighde ó Cheanada anseo, toisc go bhfuil na mórspriocanna céanna ag an oideachas dátheangach i dtumscoileanna Fraincise i gCeanada agus atá ag Scoileanna Lán-Ghaeilge in Éirinn – is iad sin, forbairt ar ardleibhéal inniúlachta i T2 agus, ag an am céanna, forbairt ar scileanna T1. Áirítear mar chuid de na príomhstaidéir i gCeanada agus na príomhthorthaí a d'eascair:

- Lambert agus Tucker (1972) – i nGrád 1, fuair páistí tumtha scóir níos ísle ó thaobh statistice i scileanna litearthachta an Bhéarla, i gcomparáid le páistí a bhí i ranganna ina raibh an teagasc trí Bhéarla. Mar sin féin, bhí an titim siar imithe faoi dheireadh Ghrád a 2, nuair a bhí teagasc an Bhéarla ag tarlú. Ní raibh aon titim siar ag aon leibhéal sa teanga labhartha ag páistí an tumtha.
- Genessee agus Stanley (1976) – níor léir aon difríochtaí suntasacha sa cheapadóireacht Béarla (scríbhneoireacht) idir daltaí tumtha agus daltaí an chláir Bhéarla. Thuairiscigh Genessee (1979) ard-chomhghaolúcháin idir scileanna léitheoireachta L1 agus L2, agus ba é an toradh a d'eascair ná gur dócha go raibh aistriú inniúlachta ó theanga amháin go teanga eile.
- Swain agus Lapkin (1982) – cé go raibh scileanna litearthachta níos ísle sa Bhéarla ag daltaí tumtha i Toronto agus Ottawa sa chéad dá bhliain na mar a bhí ag daltaí aonteangach, d'imigh na difríochtaí a luaithe agus a tugadh ealaíona i dteanga an Bhéarla isteach go hoifigiúil sa churaclam i nGrád 3. Léirigh a staidéar fadama freisin gur éirigh níos fearr, faoi Ghrád 5, le daltaí tumtha ná mar a d'éirigh le daltaí an chláir Béarla-amháin i roinnt gnéithe de scileanna teanga an Bhéarla. Thuairiscigh Swain agus Lapkin freisin gur éirigh mar an gcéanna le daltaí tumtha agus le daltaí Béarla-amháin sa mhatmaitic faoi Ghrád 5.
- Reeder, Buntain agus Takakuwa (1999) – fuarathas amach nár eascair difríochtaí suntasacha ar scileanna scríbhneoireachta an Bhéarla ón méadú ar úsáid na Fraincise i gclár luath-thumadh i Vancouver.

- Turnbull, Lapkin agus Hart (2001) – d’éirigh mar an gcéanna le daltaí tumtha sa bhFraincís i nGrád 3 le daltaí an chláir Bhéarla i léitheoireacht agus i scríbhneoireacht an Bhéarla. Faoi Ghrád 6, d’éirigh níos fearr le daltaí tumtha sna scileanna go léir ná mar a d’éirigh leis na daltaí ar an ngnáthchlár.
- Bournot-Trites agus Reeder (2001) – d’éirigh níos fearr le daltaí Grád 6 a bhí ar na rollaí i gclár 80% tumadh Fraincise (agus an mhatamaitic á múineadh trí Fhraincís) ná mar a d’éirigh le daltaí a bhí ar na rollaí i gclár 50% tumadh Fraincise (agus an mhatamaitic á múineadh trí Bhéarla) sa mhatamaitic ag deireadh Grád 6. Thuairiscigh De Courcy agus Burston (2000) torthaí den chineál céanna do thumadh sa bhFraincís san Astráil.

Tacaíonn an raon taighde seo leis an tuairim gur féidir le hoideachas dátheangach tionchair dhearfacha a bheith aici ar ghnóthachtáil dhaltaí sa léitheoireacht do T1 agus do T2. Mar aon leis sin, ní théann a leithéid i bhfeidhm go diúltach ar achair churaclaim eile ar nós matamaitic agus scríbhneoireacht.

Cé go bhfuil an raon taighde seo tábhachtach, gan amhras, agus ábhartha don staidéar reatha, déantar í a cháineadh ar chúiseanna mar seo:

- *Samplaí féinroghnaithe*. Baineann na staidéir seo le cláir dheonacha inar theastaigh ó thuismitheoirí go bhfoghlaimedh a bpáistí Fraincís, agus ba pháistí ardmheánaicmeacha na páistí a bhí i gceist, seachas páistí faoi mhíbhuntáistí. Dar le Slavin agus Cheung (2003), ‘[páistí] who do not thrive could be and were routinely returned to English-only instruction . . . children who complete French immersion programmes in Canada are self-selected, relatively high achievers’ (lch. 17). Agus iad ag tabhairt faoi seo a réiteach, molann Slavin agus Cheung gur chóir (a) uimhreacha móra páistí a dháileadh go randamach don mhúineadh ina gcéad (T1) nó dara (T2) teangacha; agus (b) réamhthástáil a dheanamh ar pháistí ina dteanga dúchais nuair a thosaítear ar iad a theagasc go difriúil.
- *Gan dóthain grúpaí cóimheasa a bheith ann*. Cheistigh Slavin agus Cheung fiúntas na ngrúpaí smachta a úsáideadh i roinnt staidéar dátheangach, agus é ráite acu, ‘in many studies, English comparison groups were not learning French at all’ (lch. 18).
- *Claonadh foileacháin*. Ar bhonn níos ginearálta, luaigh Slavin agus Cheung gur lú an seans go ndéantar staidéir ar an dátheangachas a fhoilsiú nó a thabhairt chun solais nuair nach léirítear aon difríochtaí idir ghrúpaí. Déanann siad tagairt do seo mar fhadhb ‘file drawer’ agus luann siad gur fadhb ar leith í nuair a dhéantar iarracht conclúidí a bhunú ar an bhfianaise is fearr (‘best evidence’) nó ar shraith staidéar.

Taighde ar Thorthaí Cognaíocha Eile ar an Oideachas Dátheangach

Go dtí seo, táimid tar éis aird a thabhairt ar thionchair an oideachais dátheangach ar ghnóthachtálacha teanga agus matamaitice. Sa chuid seo, breathnaítear ar bhuntáistí eile a bhaineann leis an oideachas dátheangach. I meitea-anailís a rinne Adesope, Lavin, Thompson agus Ungerleider (2010) inar tugadh le chéile na torthaí ó 63 staidéir (dátheangaigh ‘cothrom’ i ngach cás), bhí tionchair dhearfacha ar an iomlán le fáil don dátheangachas ar raon toscaí cognaíocha:

- *Feasacht meiteangeolaíoch* – bhí feasacht bhreise ag foghlaimoírí dátheangacha ar fhoirmeacha agus ar struchtúir theangeolaíochta thar dhá theanga agus bhí léargais níos fearr acu ar an tslí ina bhfeidhmíonn teanga.
- *Feasacht meiteachognaíoch* – bhí tuiscint níos fearr ag dátheangaigh ar a stráitéisí foghlama féin agus ar na gníomhaíochtaí intinne is gá chun féinrialú a dheanamh ar an bpróiseas foghlama.

- *Réasúnaíocht theibí agus shiombalach* – bhí scileanna níos láidre don réasúnaíocht theibí ag dátheangaigh agus feasacht níos airde acu ar na gaoil idir focail agus rudaí treallach.
- *Smacht na baire* – bhí dátheangaigh ábalta a n-aire a smachtú níos fearr nuair a bhí siad páirteach i dtascanna teangeolaíocha agus neamhfhoclacha, i gcomparáid le haonteangaigh.
- *Réiteach fadhbanna* – léirigh dátheangaigh níos mó fianaise ar ghnóthachtáil níos fearr ar thascanna ina raibh gá le smacht feidhmiúcháin (i.e., pleanáil, solúbthacht chognaíoch, machnamh theibí, gnóthú rialacha, tús a chur le gníomhaíochtaí cuí, cosc a chur le freagairtí neamhchuí, agus eolas cuí céadfach a roghnú).

Tá sé mar hipitéis maidir le a lán de na scileanna go dtagann siad ó bheith ag plé le dhá theanga ag an am céanna. Is cosúil gur féidir leis an bhforbairt ar sholúbthacht chognaíoch teacht uaidh seo. Rud tábhachtach, baineann torthaí Adesope et al. leis na tionchair a bhíonn ag cláir dhátheangacha sna Stáit Aontaithe agus i gCeanada araon – tíortha ina mbíonn cuspóirí an oideachais dátheangaigh sách difriúil. I gCeanada, is minic go mbíonn an fócas ar lántumadh sa bhFraincís, ach sna Stáit Aontaithe bíonn an fócas ar chomhtháthú isteach i gcláir theanga príomhshrutha Béarla, agus tuiscint nach bhfuil sna cláir dhátheangacha ach socruithe idirthréimhseacha.

Roinnt Toscaí Bainteach le Gníothachtáil sa Léitheoireacht agus sa Mhatamaitic

Sa chuid seo, déantar cur síos ar raon toscaí a aithníodh i staidéir thaighde a rinneadh cheana agus a raibh baint acu le gníothachtáil sa léitheoireacht agus sa mhatamaitic. Déantar tagairt, nuair a bhíonn fáil ar a leithéid, d'fhianaise ar chomhghaoil idir a leithéid de thoscaí (m.sh., stádas socheacnamaíoch, inscne) agus gníothachtálacha daltaí i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge.

Stádas Socheacnamaíoch

Tá fianaise láidir ar fáil ón taighde ar ghaol idir stádas socheacnamaíoch agus léitheoireacht. Anseo in Éirinn, deimhníonn staidéir ar léitheoireacht Bhéarla i mbunscoileanna (Eivers et al., 2005; Eivers et al., 2010a) go dtagann ardú ar ghníothachtálacha sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic de réir mar a thagann ardú ar an stádas socheacnamaíoch (bunaithe de ghnáth ar phostanna tuismitheoirí augs/nó ar a leibhéal oideachasúla). Dá réir sin, ar an meán, éiríonn níos fearr le daltaí a bhfuil stádas socheacnamaíoch níos airde acu sa léitheoireacht agus sa mhatamaitic ná mar a éiríonn le daltaí a bhfuil stádas socheacnamaíoch níos ísle acu.

Deimhníonn samhlacha ordlathacha il-leibhéal ar ghníothachtáil an tábhacht a bhaineann le stádas socheacnamaíoch, tar éis athróga ábhartha eile a smachtú (ar nós acmhainní oideachasúla sa bhaile agus minicíocht na taoiléitheoireachta). Príomhthoradh a eascraíonn óna leithéid de thaighde ná go mbíonn mórthionchar ag comhstádais shocheacnamaíocha daltaí eile sa scoil ar an ngníothachtáil aonair sa léitheoireacht, mar aon le stádas socheacnamaíoch an dalta féin. I staidéar a rinne Sofroniou, Archer agus Weir (2004), ina raibh samhaltú il-leibhéal in úsáid freisin, deimhníodh go raibh tionchar ag comhthéacs sóisialta (is é sin, tionchar ó dhlúis mhéadaithe daltaí a bhí ó cheantair faoi bhuntáiste) i mbunscoileanna agus in iarbhunscoileanna, agus tuairiscíodh go raibh an tionchar níos mó (níos diúltaí) do bhuaichailí ná do chailíní i gcás na matamaitice ag an mbunleibhéal, agus i gcás an Bhéarla agus na matamaitice ag an iar-bhunleibhéal. Tá baint ag an taighde seo leis an

staidéar reatha ar an tionchar a bhíonn ag stádas socheacnamaíoch ag leibhéal scoile agus dalta ar ghnóthachtáil i gcineálacha éagsúla scoileanna a mheas.

Tá tábhacht ag baint sa chomhthéacs seo freisin le hobair Harris et al. (2006) maidir le cur síos a dheanamh ar thoscaí bainteach le gnóthachtáil in éistacht, i labhairt agus i léamh na Gaeilge trasna na Scoileanna Lán-Ghaeilge, scoileanna Gaeltachta agus Gnáthscoileanna. I dTábla 1.6 tugtar coimriú ar thorthaí don léitheoireacht Ghaeilge de réir an leibhéal oideachais is airde ag tuismitheoirí. Is fiú aird a thabhairt go ndearnadh an triail chéanna a dháileadh ar dhaltáí i Scoileanna Lán-Ghaeilge agus i scoileanna Gaeltachta, ach gur tugadh triail eile (níos éasca) do dhaltáí i nGnáthscoileanna. Léiríonn an tábla go bhfuil próifílí oideachais tuismitheoirí mar an gcéanna do scoileanna Gaeltachta agus do Ghnáthscoileanna. Mar sin féin, i gcás Scoileanna-Lán Ghaeilge, in ainneoin leibhéal níos airde sonraí a bheith in easnamh, thuiriscigh nach mór dhá oiread teaghlach go raibh céim tríú leibhéal ag tuismitheoir amháin ar a laghad. Os a choinne sin, tuairiscíonn nach mór dhá oiread tuismitheoirí na ndaltáí i scoileanna Gaeltachta agus i nGnáthscoileanna le leibhéal oideachais ag nó faoi bhun an Teastas Shóisearaigh i gcomparáid le Scoileanna Lán-Ghaeilge. Leiríonn an tábla freisin go méadaíonn, i gcoitinne, gnóthachtáil an dalta céim ar chéim le hoideachas an tuismitheora laistigh de gach cineál scoile. Mar fhocal scoir, toisc gur féidir comparáid a dhéanamh idir Scoileanna Lán-Ghaeilge agus scoileanna Gaeltachta, is léir go bhfuil na leibhéil ghnóthachtálacha i scoileanna Gaeltachta níos ísle ná iad siúd i Scoileanna Lán-Ghaeilge thar gach leibhéal oideachais tuismitheora, agus do in easnamh/eile.

Tábla 1.6: Gnóthachtáil sa léitheoireacht Ghaeilge i rang a Sé de réir cineál scoile agus leibhéal oideachas tuismitheoirí (2002)

	Scoileanna Lán-Ghaeilge		Scoileanna Gaeltachta		Scoileanna a bhíonn ag teagasc trí Bhéarla	
	% sa Chatagóir	Meánscore	% sa Chatagóir	Meánscore	% sa Chatagóir	Meánscore
Teastas Bunleibhéal/ Grúp/Meán/Sóis	12.2	231.0	32.4	214.5	28.5	234.3
Ardteistiméireacht	24.9	261.1	29.9	230.5	27.1	256.3
Teastas/Diplóma Tríú Leibhéal	18.8	267.3	15.4	223.2	18.8	259.3
Céim Tríú Leibhéal	29.1	279.7	13.3	254.0	13.2	277.2
In Easnamh/Eile	15.1	259.5	9.0	214.4	12.3	228.9
Iomlán	100.0	263.8	100.0	225.9	100.0	250.0

Bunaithe ar Harris et al. (2006), Táblaí 6.7-6.9. Tá na scóir do Ghnáthscoileanna bunaithe ar thriail éagsúl uatha siúd a bhí ag Scoileanna Lán-Ghaeilge agus scoileanna Gaeltachta.

Rud eile a bhaineann leis an staidéar reatha ná an gaol idir stádas socheacnamaíoch scoile agus gnóthachtáil sa léitheoireacht. Mar atá luaite cheana, thuiriscigh Weir et al. (2009) gur ghnóthaigh daltaí i scoileanna tuaithe Gaeltachta SSP faoi DEIS (i.e., scoileanna Gaeltachta le leibhéal níos airde míbhuntáiste) meánscore a bhí níos ísle ó thaobh statistice sa léitheoireacht Bhéarla ach ní sa mhatamaitic i ranganna a Trí agus a Sé, i gcomparáid le daltaí i scoileanna tuaithe SSP lasmuigh den Ghaeltacht. Sa léirmhíniú ar an toradh seo, luaigh Weir et al. gur sháraigh na meánphointí iomlána DEIS do scoileanna tuaithe Gaeltachta (183.4) iad siúd ag scoileanna tuaithe neamh-Ghaeltachta (171.5) (rud a léiríonn leibhéal níos airde míbhuntáiste i measc scoileanna tuaithe Gaeltachta). Mar sin féin, cuirtear an cás, más bochtanas an míniú air sin, gur ionann an tionchar a bheadh ar mhatamaitic agus ar léitheoireacht Bhéarla (rud nach fíor). Níor fhiosraigh Weir et al. an ndearnadh an léitheoireacht a mhúineadh ar dtús trí Bhéarla nó trí Ghaeilge do dhaltáí Gaeltachta, ar

fhoghlaim siad matamaitic trí Bhéarla nó trí Ghaeilge, nó an tslí ina raibh éagsúlachtaí sna cleachtais seo de réir meánstádas socheacnamaíoch scoile.

Chuir Harris et al. (2006) cás ar fáil freisin go bhfeidhmíonn éifeacht comhthéacs i Scoileanna Lán-Ghaeilge, ar a laghad maidir le léitheoireacht Ghaeilge. Fuair siad amach go n-éiríonn i bhfad níos fearr le daltaí a bhíonn ag freastal ar a leithéid de scoileanna nach mbíonn buntáistí teangeolaíochta, sóisialta ná oideachais acu (ar nós tuismitheoirí a labhraíonn Gaeilge sa bhaile, nó a bhfuil ardleibhéal oideachais acu) i léitheoireacht na Gaeilge i gcomparáid le daltaí i nGnáthscoileanna a mbíonn a leithéid de bhuntáistí acu. Ceist thábhachtach ná an bhfeidhmíonn a leithéid d'éifeacht i gcás na léitheoireachta Béarla agus na matamaitice – na réimsí atá mar fhócas sa staidéar reatha.

Inscne

Nuair ba léir cheana difríochtaí inscne i measúnuithe náisiúnta ar léitheoireacht Bhéarla agus ar mhatamaitic, ní raibh said ró-shuntasach. In MN '09, bhí an meánscór don léitheoireacht iomlán ag cailíní i rang a Dó go mór chun cinn ar bhuachaillí le 14 scórphointí breise, nó díreach os cionn an ceathrú cuid de dhiall caighdeánach. I rang a Sé, bhí cailíní chun tosaigh ar bhuachaillí le 4 scórphointí breise don léitheoireacht iomlán – difríocht nach raibh suntasach ó thaobh staitistice. Ní raibh aon difríochtaí suntasacha ó thaobh inscne sa mhóriomlán don mhatamaitic ag ranganna a Dó ná a Sé. Ag rang a Sé, d'éirigh níos fearr ó thaobh staitistice le buachaillí ná le cailíní, le 9 bpointí (díreach faoi bhun aon-cúigiú de dhiall caighdeánach), ar an réimse ábhair a bhain le Tomhais, cé nach raibh buntáiste den mhéid céanna suntasach ó thaobh staitistice, ag baint leis an difríocht i bhfabhar buachaillí ar réimse phróiseas scile Réiteach Fadhbanna. Ní léir aon difríochtaí suntasacha ar ábhar ná ar an bhfo-scála próisis ag rang a Dó.

Bhí difríocht inscne a bhí suntasach ag os cionn aon-tríú de dhiall caighdeánach i bhfabhar cailíní 15 bliana d'aois in Éirinn ar mheasúnú PISA 2009 do litearthacht léitheoireachta, ach ní raibh aon difríocht ar ghnóthachtáil na matamaitice (Perkins et al., 2012). Bhí an difríocht sa léitheoireacht ar aon dul le measúnuithe PISA a tharla cheana, ach d'éirigh i bhfad níos fearr le buachaillí ná le cailíní i matamaitic PISA 2000, 2003 agus 2006. Níl sé soiléir cé chomh mór agus is féidir difríochtaí PISA (nó go deimhin iad siúd i MN '09) a chur i léith tréithe na dtascanna léitheoireachta agus matamaitice a rinne daltaí, nó an é go raibh tosca nó toscaí eile i gceist.

Mar atá luaite cheana, ní raibh aon difríochtaí idir buachaillí agus cailíní i rang a Cúig i SLG i Measúnú Náisiúnta 1988 ar léitheoireacht Bhéarla (Tábla 1.2 thuas). I Measúnuithe Náisiúnta 2002 ar labhairt agus ar léitheoireacht na Gaeilge i rang a Sé, thar trí chineál scoile, d'éirigh níos fearr ó thaobh staitistice le cailíní sa léitheoireacht Ghaeilge i SLG, i scoileanna Gaeltachta agus i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán an Bhéarla, ná mar a d'éirigh le buachaillí. Ar thriail a riaradh i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge amháin, dhá-chúigiú de dhiall caighdeánach a bhí mar dhifríocht do Scoileanna Lán-Ghaeilge agus do scoileanna Gaeltachta araon. Ar thriail eile, a riaradh i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán an Bhéarla amháin, dhá-thrian de dhiall caighdeánach an difríocht a bhí idir cailíní agus buachaillí. I scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus i SLG, ach ní i scoileanna Gaeltachta, d'éirigh i bhfad níos fearr le cailíní ná le buachaillí ar roinnt mhaith de na cuspóirí éisteachta. Níor léir difríochtaí inscne sa labhairt, arís i bhfabhar na gcailíní, ach sna scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla amháin.

Acmhainní agus Tacaíochtaí Oideachasúla sa Bhaile

Cé gur féidir le toisí ar stádas socheacnamaíoch agus inscne roinnt éagsúlachtaí sa ghnóthachtáil i dtrialacha teanga agus matamaitice a mhíniú, tá toscaí eile i gceist freisin. Ceann amháin de na toscaí seo ná acmhainní oideachasúla baile.

Miosúr coitianta d'acmhainní oideachasúla baile thar na staidéir, MN '09 san áireamh, ná na méid leabhar (seachas téacsleabhair) i mbaile an dalta. Ar an meán, éiríonn níos fearr le daltaí a bhfuil níos mó leabhar acu sa bhaile i léitheoireacht an Bhéarla agus sa mhatamaitic araon ná mar a éiríonn lena gcomhscoláirí a bhfuil níos lú leabhar acu. Mar shampla, i MN '09, ghnóthaigh daltaí i rang a Sé a raibh 500 leabhar nó níos mó acu sa bhaile meánscór sa léitheoireacht a bhí aon agus trí-cúigiú diall caighdeánach (81 pointí) níos airde ná mar a fuair daltaí nach raibh aon leabhar nó níos lú ná 10 leabhar acu sa bhaile (Eivers et al., 2010a). Toisc go bhfuil comhcheangail chomh láidir idir an méid leabhar sa bhaile agus gnóthachtáil sa mhatamaitic, is cosúil go mbíonn an athróg seo ag feidhmiú mar mhiosúr ar acmhainní agus ar an atmaisféar oideachasúil sa bhaile – i.e., d'fhéadfadh go ndéanadh tuismitheoirí múnú ar iompair gur mian le scoileanna a fhorbairt, ar nós a bheith gafa don léitheoireacht chiúin, plé a dhéanamh ar a mbíonn léite, fadhbanna a réiteach srl. Fuair Eivers et al. (2010a) amach gur éirigh le daltaí i rang a Sé i ina raibh duine amháin sa teaghlach ar a laghad mar bhall de leabharlann phoiblí meánscór léitheoireachta a ghnóthú a bhí dhá-thrian de dhiall caighdeánach níos airde ná mar a ghnóthaigh daltaí i dteaghlach nach raibh aon duine mar bhall leabharlainne. Sa staidéar céanna, níor éirigh chomh maith ar an meán sa léitheoireacht ná sa mhatamaitic araon le daltaí a thuairiscigh go raibh teilifís acu ina seomra leapa ná mar a d'éirigh le daltaí a thuairiscigh nach raibh a leithéid acu.

Bhain Smyth et al. (2010) úsáid i staidéar as samhlú il-leibhéal chun iniúchadh a dhéanamh ar an ngaol idir stádas socheacnamaíoch agus léitheoireacht Bhéarla/matamaitic i measc páistí 9 mbliana d'aois agus tháinig athrú nuair a cuireadh acmhainní oideachais neamhfhoirmeálta (m.sh., an méid leabhar sa bhaile, rannpháirtíocht dhaltá i ngníomhaíochtaí cultúrtha i ndiaidh na scoile, agus deacrachtaí litearthachta /uimhearthachta ag tuismitheoirí) agus foirmeálta (gnóthachtáil scoile an pháiste a ghríosadh, freastal ar chruinnithe idir tuismitheoirí agus múinteoirí) leis na samhlacha. D'aimsigh Smyth et al. tionchair níos lú ag stádas socheacnamaíoch agus ag oideachas na máthar nuair a áiríodh toscaí oideachais baile sna samhlacha, rud a léirigh go raibh an ghnóthachtáil mar fheidhm ag toscaí sóisialta/oideachasúla seasta agus ag acmhainní oideachasúla somhúnlaithé baile chomh maith.

An Teanga Labhartha sa Bhaile

I MN '09, d'aimsigh Eivers et al. (2010a) teanga an mheasúnaithe mar phríomhchúinse bainteach leis an ngnóthachtáil. D'éirigh i bhfad níos fearr le daltaí i rang a Dó a labhair Béarla/Gaeilge sa bhaile (90% den sampla) sa léitheoireacht Bhéarla le trí-cúigiú de dhiall caighdeánach, agus sa mhatamaitic le dhá-chúigiú de dhiall caighdeánach ná iad siúd a labhair teanga eile sa bhaile. Ag leibhéal rang a Sé, d'éirigh níos fearr le daltaí a labhair Béarla/Gaeilge sa bhaile (94%) ná iad siúd a labhair teanga eile, le ceithre-cúigiú de dhiall caighdeánach sa léitheoireacht (a bhí suntasach ó thaobh staitistice) agus le haon-chúigiú de dhiall caighdeánach sa mhatamaitic (nach raibh suntasach). Léiríonn torthaí PISA 2009 in Éirinn meánscóir don léitheoireacht agus don mhatamaitic a bhí níos ísle go suntasach do dhaltá a labhair teanga eile seachas Béarla/Gaeilge sa bhaile (Perkins et al., 2010, 2012).

I Harris et al. (2006), bhí meánscór níos airde ag daltaí i SLG, a raibh ardleibhéal chumais ag a dtuismitheoirí i labhairt na Gaeilge, ar thriail léitheoireachta

Gaeilge ná mar a bhí ag daltaí nach raibh ach bunchumas nó gan aon chumas Gaeilge ag a dtuismitheoirí. I scoileanna Gaeltachta sa staidéar, d'éirigh níos fearr le daltaí a raibh a dtuismitheoirí ina gcainteoirí dúchasacha Gaeilge ná mar a d'éirigh le daltaí a raibh leibhéal chumais níos ísle ag a dtuismitheoirí.

Príomhphointí

- Go dtí le déanaí, bhí fás as cuimse ag tarlú ar an oideachas trí mheán na Gaeilge. Tharla formhór an fháis sna Scoileanna Lán-Ghaeilge. I 2009-10, bhí 137 Scoileanna Lán-Ghaeilge, le 25,000 dalta. Tá an rollú i scoileanna Gaeltachta ina ndéantar gach rang a theagasc trí mheán na Gaeilge níos seasta, le breis agus 7000 dalta ag freastal ar 103 scoil dá leithéid i 2009-10. I measc na ndúshlán do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge tá méid beag na scoileanna (tá a lán scoileanna Gaeltachta le níos lú ná 100 dalta), éagsúlachtaí i gcumas Gaeilge múinteoirí, agus deacrachtaí roinnt seirbhísí siceolaíochta agus tacaíochta a rochtain trí mheán na Gaeilge.
- Tugann measúnuithe náisiúnta ó thréimhsí níos luaithe roinnt léargas ar an gcruthúnas i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge. I Measúnuithe Náisiúnta 1988, d'éirigh níos fearr ó thaobh statistice sa léitheoireacht Bhéarla le daltaí i Scoileanna Lán-Ghaeilge ná mar a d'éirigh lena gcomhpháirtithe i n'Gnáthscoileanna'. Tá suntas ar leith ag baint le Measúnuithe Náisiúnta 2009 ar Mhatamaitic agus ar Léitheoireacht Bhéarla (MN '09) don staidéar reatha toisc go ndéantar, i scoileanna ina mbíonn an teagasc trí mheán na Gaeilge, gnóthachtálacha sna réimsí seo a thagarmharcáil i gcoinne na ngnóthachtálacha i sampla náisiúnta daltaí i MN '09.
- Léiríonn taighde a rinneadh i gCeanada Francach go n-éiríonn go maith faoi dheireadh na bunscolaíochta le daltaí sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic a bhíonn ag freastal ar scoileanna a mbíonn polasaithe láidre tumoideachais acu, cé go mb'fhéidir go mbíonn an dul chun cinn i léitheoireacht an Bhéarla níos moille sna luathghráid. Tacaíonn staidéar beag a rinneadh in Éirinn (Parsons & Liddy, 2009) leis an tuairim gur féidir le torthaí dearfacha teacht ó chlár thumoideachais don Ghaeilge agus don Bhéarla. Mar sin féin, caithfear a leithéid de thorthaí a léirmhíniú sa chomhthéacs go ndéanann a lán daltaí scoileanna léitheoireachta an Bhéarla a insealbhú lasmuigh den scoil.
- Tá sé léirithe go mbíonn tionchar dearfach ag an oideachas dátheangach ar roinnt ionchas neamh-ghnóthachtála ar nós feasacht meititheangeolaíoch, réasúnaíocht theibí agus shiombalach, smacht na haire, agus réiteach fadhbanna.
- Bíonn a lán toscaí bainteach leis an ngnóthachtáil sa léitheoireacht, pé acu Béarla nó matamaitic. Áirítear orthu seo, go seasta, stádas socheacnamaíoch ag leibhéal scoile agus daltaí, inscne daltaí, acmhainní agus tacaíochtaí oideachasúla baile, agus an teanga a bhíonn á labhairt sa bhaile.

Creataí don Mheasúnú agus Modheolaíocht

Déanann an chaibidil seo cur síos ar na creataí agus ar na modhanna a úsáideadh sna Measúnachtaí Náisiúnta ar Léitheoireacht Bhéarla agus ar Mhatamaitic i mBunscoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge (NAIMS). Ar an gcéad dul síos, tuairiscítear ar an gcreat atá mar bhunús leis na measúiníthe. Sa dara cuid, déantar cur síos ar na nósanna imeachta a úsáideadh chun scoileanna agus daltaí a shampláil. Sa tríú cuid, déantar cur síos ar na huirlisí a úsáideadh. Sa cheathrú cuid, cuirtear eolas ar fáil faoi na rátaí freagartha don suirbhé. Sa chúigiú cuid, déantar cur síos ar chur i bhfeidhm an staidéir. Sa séú cuid, tuairiscítear ar na modheolaíochtaí a úsáideadh chun ualú, scálú agus anailísiú a dhéanamh ar na sonraí.

Creataí don Mheasúnú

Is ionann na creataí do mheasúnú NAIMS agus iad siúd a úsáideadh i Measúnú Náisiúnta 2009 don Mhatamaitic agus don Léitheoireacht Bhéarla (MN '09; Eivers et al., 2010a). Tugann na creatdhoiciméid iomlána don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic (ERC, 2008, 2009) mionchuntas ar na réimsí agus ar na próisis atá mar bhunchloch leis na trialacha sna fearainn seo, agus clúdaítear freisin i gcreat na matamaitice míreanna samplacha den tástáil cosúil leo siúd atá sa triail féin. Clúdaítear sna creataí réasúnaíocht don ábhar sna Ceistneoirí Scoile, Múinteora, Tuismitheora agus Dalta, agus d'Fhoirm Rátála an Dalta. Tugtar coimriú anseo ar phríomhghnéithe na gcreataí léitheoireachta Bhéarla agus matamaitice.

Léitheoireacht Bhéarla

Is é an sainmhíniú ar léitheoireacht Bhéarla ar a bhfuil an fráma tagartha agus na trialacha léitheoireachta bunaithe ná:

the process of constructing meaning through the dynamic interaction among the reader's existing knowledge, the information suggested by the written language, and the context of the reading situation. Young readers read to learn, to participate in communities of readers, and for enjoyment (Eivers et al., 2010a, p. 15).

Rinne an creat don léitheoireacht Bhéarla an léamhthuiscint a shainmhíniú ar dhá bhealach: feidhm an téacs (taithí liteartha nó eolas a fháil agus a úsáid), agus an próiseas a bhí in úsáid chun é a léirmhíniú (Aisghabháil, Inféiriú, Léirmhíniú & Comhtháthú, nó Breithniú).

Fuarthas sonraíochtaí na trialach trí bhreathnú ar an ábhar sa Churaclam Bunscoile Béarla (CBB) (DES/NCCA, 1999c) agus na cineálacha ábhar léitheoireachta lena mbíonn baint ag ranganna a Dó agus a Sé. Bhí thart ar leath de na téacsanna ag gach rangleibhéal a bhain le heispéaras litearthachta, agus bhain an leath eile leis an léitheoireacht chun eolas a fháil agus a úsáid. Ba iad aisghabháil eolais (Aisghabháil) agus inféirithe a dhéanamh (Inféiriú) na príomhphróisis don léamhthuiscint a ndearnadh measúnú orthu i rang a Dó, agus b'iad athghabháil an eolais, inféirithe a dhéanamh, agus comhtháthú agus eolas a léirmhíniú (Léirmhíniú & Comhtháthú) a ndeanadh measúnú orthu i rang a Sé. I dtriail rang a Sé, ach ní i dtriail rang a Dó, d'éiligh an triail go ndéanfadh daltaí eolas a iniúchadh agus a mheas (Breithniú). Baineadh úsáid as an anailís ar thorthaí a rinne Cosgrove et al. (2004) ar théacsanna i dtéacsleabhair a bhí foilsithe

Creataí don Mheasúnú agus Modheolaíocht

don léitheoireacht Bhéarla mar threoir nuair a bhí topaicí agus téamaí á roghnú do shleachta léitheoireachta.

Mar aon leis an léamhthuisct, tá roinnt míreanna foclóra sa triail léitheoireachta Béarla ag an dá rangleibhéal agus é mar chuspóir acu croiscileanna na léitheoireachta a mheas, ar nós próiseáil focal agus míniú abairtí.

Cé nach raibh ach míreanna ilroghnacha sa triail do rang a Dó, bhí míreanna ilroghnacha (75%) agus freagairtí comhthógtha (25%) araon sa triail do rang a Sé. Chuidigh na míreanna ar fhreagairtí comhthógtha a cuireadh isteach leis an measúnú ar scileanna léamhthuisceana don léirmhíniú ardoird agus don mheastóireacht a éascú.

Ceithre fhoirm a bhí sa leagan deiridh de thriail rang a Dó. I ngach foirm bhí 20 mír foclóra (bloc comónta i ngach ceann de na ceithre leabhrán), agus 33-34 ceisteanna tuisceana bunaithe ar chúig théacs (Tábla 2.1). Ceithre fhoirm a bhí freisin i dtriail rang a Sé, gach ceann acu le 20 mír foclóra (bloc comónta arís), 5-6 théacs, agus 42-44 ceisteanna tuisceana (Tábla 2.2). Cé gur formáid ilroghnach a bhí i gceist leis na míreanna foclóra go léir, agus leis na ceisteanna don ceisteanna tuisceana i rang a Dó, ilrogha a bhí i gceist le dhá thrian de na ceisteanna tuisceana, agus freagraí comhthógtha (i.e., oscailte) a bhí i gceist leis an tríú cuid eile. Ag leibhéal rang a Dó, cuireadh 62 nóiméid ar fáil don tástáil, agus 70 nóiméad a bhí i gceist ag rang a Sé. Rinne an Foras Taighde Ar Oideachas, sular tharla an tástáil, leabhráin na trialach a dháileadh go randamach ar dhaltaí laistigh de gach rang a bhí ag glacadh páirte.

Tábla 2.1: Miondealú ar mhíreanna léitheoireachta na trialach, de réir feidhme agus próisis, rang a Dó

Rannóg	Próisis	Feidhmeanna		Iomlán
		Litearthacht	Eolas	
Tuisctint	Eolas a Aisghabháil	26	45	71
	Infeirithe a dhéanamh	25	16	41
	Léirmhíniú & comhtháthú	17	4	21
	Iníúchadh & breithniú	---	---	---
Foclóir	Croiscileanna na léitheoireachta	---	---	20
Iomlán		68	65	153

Tábla 2.2: Miondealú ar mhíreanna léitheoireachta na trialach, de réir feidhme agus próisis, rang a Sé

Rannóg	Próisis	Feidhmeanna		Iomlán
		Litearthacht	Eolas	
Tuisctint	Eolas a aisghabháil	35	48	83
	Infeirithe a dhéanamh	33	19	52
	Léirmhíniú & comhtháthú	21	8	29
	Iníúchadh & breithniú	5	3	8
Foclóir	Croiscileanna na léitheoireachta	---	---	20
Triail		94	78	192

Mar aon leis na trialacha léitheoireachta, rinne an creat do léitheoireacht an Bhéarla cur síos ar na gnéithe sin de na ceistneoirí a ndúradh iad a bheith ábhartha chun gnóthachtáil dhaltáí ar léitheoireacht Bhéarla a thuiscint (mar shampla, gnéithe de theagasc na léitheoireachta i seomraí ranga, nósanna imeachta baile maidir leis an litearthacht, agus dearcthaí dhaltáí i leith na léitheoireachta).

Taispeánann Fígiúr 2.1 ceann de na téacsanna a úsáideadh don mheasúnú i rang a Dó, agus cuireann Fígiúr 2.2 na ceisteanna ar fáil a bhaineann leis an téacs sin.

Figiúr 2.1: Sampla de théacs spreagaidh ón aonad tástála *TV Timetable*, triail léitheoireachta rang a Dó

TV TIMETABLE Saturday 20 th January		
08.00	Arthur	Animated series following the adventures of a young armadillo and his friends.
08.30	Captain Planet and the Planeteers	Animated series about a superhero out to save the environment with the help of the five planeteers.
09.00	The Cobblestones	Prehistoric cartoon fun with Terry Dactyl and Stacy Saurus.
09.15	Yuck Yuck!	Cartoon action with crime-fighting duo Ben and Belinda O'Brien, who take on the cases that become too yucky for adults to handle.
09.30	Lucy McGurken	Cartoon about a junior inventor who has all sorts of adventures with her best friend and sidekick Jamesie Woo.
10.00	Cook 4 You	Cookery series with cooks Dara and Alice. Together they run a special cafe where every day a different surprise guest calls in for a tasty treat.
11.00	Freaky Friday	An exciting movie where a mother and daughter wake up in each other's bodies after eating magical biscuits.

Figiúr 2.2: Ceisteanna samplacha ón aonad tástála *TV Timetable*, measúnú déanta ar an bpróiseas agus céatadán daltaí a fhreagraíonn i gceart, triail léitheoireachta rang a Dó

% ✓	Process	Item number & content	% ✓	Process	Item number & content
SLG 92%	Retrieve	Q1. At what time does 'The Cobblestones' begin? a) 08.30 b) 09.00* c) 08.00 d) 09.30	SLG 70%	Retrieve	Q4. 'Cook 4 You' is about a) cooking magical biscuits b) cooking for a special guest* c) a special guest cooking a meal d) a cookery class for children
Gael 88%			Gael 66%		
NA '09 87%			NA '09 61%		
SLG 84%	Retrieve	Q2. In which TV show would you find Jamesie Woo? a) Arthur. b) Yuck Yuck! c) Lucy McGurken* d) The Cobblestones	SLG 57%	Infer	Q5. Which show would you watch if you enjoy watching crimes being solved? a) The Cobblestones. b) Cook 4 You. c) Freaky Friday. d) Yuck Yuck!*
Gael 76%			Gael 55%		
NA '09 81%			NA '09 50%		
SLG 78%	Infer	Q3. Which of these is a film? a) Yuck Yuck! b) Freaky Friday* c) Cook 4 You d) Lucy McGurken	SLG 52%	Retrieve	Q6. Which of these programmes is the shortest ? a) Cook 4 You b) Yuck Yuck!* c) Arthur d) Lucy McGurken
Gael 74%			Gael 40%		
NA '09 71%			NA '09 37%		

Léiríonn Fígiúr 2.2 freisin an tslí ina ndearnadh gach ceist a chur i gcatagóir de réir chreat an mheasúnaithe, agus léiríonn sé na céatadán ualaithe de dhaltai i SLG, i scoileanna Gaeltachta agus i scoileanna i MN '09 a fuair an freagra ceart ar an gceist. Tugann Fígiúr 2.3 agus 2.4 eolas den chineál céanna do rang a Sé.

Creataí don Mheasúnú agus Modheolaíocht

Figiúr 2.3: Sampla de théacs spreagaidh ón aonad tástála *Theatre Trip*, triail léitheoireachta rang a Sé

It is the 1600s. The writer is sent on a mission by his master, Falconer. He goes to the Globe Theatre in London to secretly copy Hamlet, a play by William Shakespeare, but finds some unforeseen problems.

Theatre Trip

I had been informed that, because many people considered acting to be an unsuitable occupation for women, they were forbidden by law to act upon the stage. All women's roles were played by men and boys. That fact did not occur to me now. I was totally convinced that the Queen and Ophelia were what they seemed to be. So drawn in was I by the events on the stage that it seemed less important to me to copy down the lines than to find out what these people would say or do next. When the ghost of Hamlet's father appeared upon the balcony and called to him, I gasped but kept on writing. When Hamlet thrust his sword through the curtains, killing Polonius, who was concealed there, I was lost. I no longer noticed the press of the crowd, nor its unwashed smell for I was no longer there among them, but in Hamlet's castle in Denmark. My petty mission no longer seemed to matter. All that mattered was whether or not Hamlet would take action to avenge his father. Every now and again, there was a passage of much talk and very little action, and I came to myself and quickly began to write. But eventually, I was drawn into the world of the play again, forgetting the world about me and the world outside, where Falconer waited. From the start of the fencing match between Hamlet and Laertes until Hamlet's death, I believe I did not write down more than ten lines. I did get down every word of the last few speeches, but that was small comfort. I had gone into the theatre fearful of being discovered and punished for writing down the play. I left with a dread of being punished for not having written it down. I need not have worried about being found out; no one in the audience or on the stage had paid the least attention to my writing.

Figiúr 2.4: Ceisteanna samplacha ón aonad tástála *Theatre Trip*, measúnú déanta ar an bpróiseas agus céatadáin daltaí a fhreagraíonn i gceart, triail léitheoireachta rang a Sé

% ✓	Process	Item number & content	% ✓	Process	Item number & content
SLG 85%	Retrieve	Q1. Which two characters had a fencing match on stage? _____	SLG 67%	Infer	Q4. The author forgot the uncomfortable conditions in the theatre because a) he was too busy writing down the words of the play. b) he was too interested in the events of the play.* c) he was too afraid of being caught. d) he was too tired and hungry.
Gael 81%			Gael 55%		
NA '09 77%			NA '09 54%		
SLG 83%	Interpret & Integrate	Q2. Why do you think members of the audience paid no attention to the writer copying down parts of the play? _____	SLG 47%	Retrieve	Q5. Which part of the play was the author most successful in writing out? a) The part where a ghost appears. b) The part where two men fence. c) The speeches towards the end.* d) Ophelia's entrance onto the stage.
Gael 78%			Gael 44%		
NA '09 72%			NA '09 37%		
SLG 80%	Retrieve	Q3. Why were women forbidden to act in plays? _____	SLG 40%	Interpret & Integrate	Q6. Why do you think the writer's master wanted a copy of the play in writing? _____
Gael 85%			Gael 35%		
NA '09 64%			NA '09 21%		

*Freagra Ceart

Ba chóir a bheith cúramach nuair a bhíonn na céatadáin de na scóir chearta a bhíonn laistigh de chúpla céatadán dá chéile á léirmhíniú, mar ní dócha go mbeidh a leithéid de scóir ró-éagsúl óna chéile chun difríocht suntasach ó thaobh staitistice a bheith ag baint leo.

Matamaitic

Sa Churaclam Matamaitice don Bhunscoil (CMB) (ROS/CNCM, 1999d), déantar cur síos ar mhataimic mar seo:

. . . eolaíocht méide, uimhreach, crutha, spáis, agus a ngaolmhaireacht agus teanga uilíoch chomh maith bunaithe ar shiombail agus ar léaráidí. Baineann sé le láimhseáil (socrú, anailís, ionramháil agus cumarsáid) eolais, tuair a dhéanamh, agus fadhbanna a réiteach trí theanga atá beacht agus cruinn araon a úsáid (lth. 2).

Bhí creat na matamaitice (ERC, 2010b) ar aon dul le CMB mar a ndéantar ábhar snáithe don mhataimic agus scileanna próiseas cognaíoch a chomhtháthú chun sainchuspóirí teagaisc a chruthú ag gach rang leibhéal. Is iad na snáithe ábhar don mhataimic ná: Uimhreas, Ailgéabar, Cruth & Spás, Tomhais, agus Sonraí. Is iad na scileanna sa phróiseas cognaíoch ná: Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna, Cumarsáid & Cur in Iúl, Comhtháthú & Nascadh, Réasúnaíocht, Cur i bhFeidhm, agus Tuiscint & Tabhairt chun Cuimhne. Ní raibh sé indéanta míreanna a bhaineann le Cumarsáid agus Cur in Iúl a chlúdach i dtrial le páipéar agus peann luaidhe.

Sa bhforbairt ar shonraíocht na tástála, rinneadh na cuspóirí uile do rang a Dó (59 cuspóir) agus do rang a Sé (78 cuspóir) ón CMB a liostáil agus rinne foireann scríbhneoirí míreanna a ghiniúint bunaithe ar na cuspóirí. Rinneadh an léiriú ar réimsí ábhar agus ar scileanna próiseas a dhearadh ar bhealach a bhí mórán ar aon dul le dáileadh na gcuspóirí mar a bhaineann said le heilimintí den CMB. Ceisteanna ilroghnacha a bhí i thart ar an tríú cuid de na míreanna ag an dá rang leibhéal, agus freagairtí comhthógtha a bhí sna cinn eile – iarradh ar dhaltaí freagraí a scríobh, léaráid nó graf a chríochnú, nó pictiúr a tharraingt.

Nuair a bhí an triail do rang a Sé á dhearadh, socraíodh gan cead a thabhairt do dhaltaí áireamhán a úsáid do na codanna sin a bhain le bunphróisis áireamh (míreanna den chuid is mó a bhí sna catagóirí Tuiscint & Tabhairt Chun Cuimhne agus Cur i bhFeidhm). Bhí cead áireamhán a úsáid do phróiseas ardoird (Comhtháthú & Nascadh, Réasúnaíocht, Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna). Go praiticiúil, chiallaigh sé seo go raibh cuid amháin (bloc) i ngach leabhrán trialach a bhí aitheanta ‘gan-áireamhán’.

Tar éis píolótú a dhéanamh ar 120 mír i rang a Dó (thar 6 bhloc agus 5 leabhrán) mar aon le 175 mír i rang a Sé (thar 7 mbloc agus 10 leabhrán) i mí Bealtaine 2008, roghnaíodh an líon deireanach míreanna. Léiríonn Táblaí 2.3, 2.4 agus 2.5 dáileadh na míreanna thar réimse ábhar, scil phróisis, agus cineál míre do ranganna a Dó agus a Sé, mar aon le dáileadh na gcuspóirí ábhar.

I rang a Dó, bhí 5 bhloc le 20 mír sa triail dheireanach, agus iad seo dailte ar cheithre fhoirm, ionas go raibh an bloc coiteann sa bhloc lárnach i ngach foirm, agus bhí fáil ar na blocanna eile uair amháin sa chéad áit agus san áit dheireanach. I rang a Sé, bhí 6 bhloc le 25 mír roinnte thar 6 fhoirm ionas go raibh ceann den dá bhloc neamh-áireamhán le fáil sa chéad áit i ngach foirm, bhí bloc coiteann sa lár, agus bhí ceann den trí bhloc a bhí fágtha le fáil san áit dheireanach.

Creataí don Mheasúnú agus Modheolaíocht

Tábla 2.3: Rangú ar na míreanna deiridh don mhata de réir snáithe ábhar– ranganna a Dó agus a Sé

	Rang a Dó		Rang a Sé	
	% Míreanna	% Cuspóirí	% Míreanna	% Cuspóirí
Uimhreas/Ailgéabar	44.0	41.0	46.0	43.0
Cruth & Spás	16.0	22.0	21.3	21.0
Tomhais	34.0	34.0	20.7	24.0
Sonraí	6.0	3.0	12.0	12.0

Foinse: Eivers et al. (2010a), Táblaí 2.4, 2.6, pp.20-21. Rang a Dó: N (Míreanna) = 100; Rang a Sé: N (Míreanna) = 150.

Tábla 2.4: Rangú ar na míreanna deiridh don mhata de réir catagóir scil próisis – ranganna a Dó agus a Sé

	Rang a Dó	Rang a Sé
	% Míreanna	% Míreanna
Tuiscint agus Tabhairt Chun Cuimhne	11.0	10.0
Cur i bhFeidhm	17.0	20.0
Comhtháthú & Nascadh	16.0	5.3
Réasúnaíocht	28.0	31.3
Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna	28.0	33.3
Iomlán	100.0	100.0

Foinse: Eivers et al. (2010a), Táblaí 2.5, 27, lgh.20-21. Rang a Dó: N (Míreanna) = 100; Rang a Sé: N (Míreanna) = 150.

Tábla 2.5: Rangú ar na míreanna deiridh don mhata de réir fhormaid míre – ranganna a Dó agus a Sé

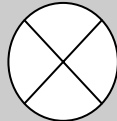
	Rang a Dó	Rang a Sé
	% Míreanna	% Míreanna
Ilroghnach	30	37.3
Freagra Comhthógtha	70	62.7
Iomlán	100.0	100.0

Foinse: Eivers et al. (2010a), Tábla 2.8, p.21. Rang a Dó: N (Míreanna) = 100; Rang a Sé: N (Míreanna) = 150.

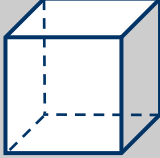

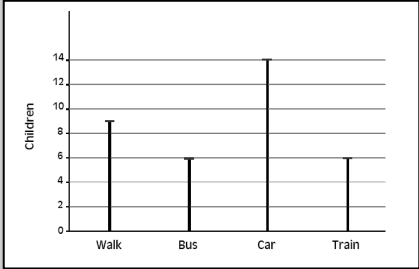
Rinne aistritheoir gairmiúil le taithí na leabhráin don mhatamaitic a aistriú go Gaeilge mar ullmhúchán do Mheasúnú Náisiúnta ar Mhatamaitic 2009. Rinne dara aistritheoir le taithí ar aistriúcháin agus le móρθaithí múinteoireachta na haistriúcháin a sheiceáil agus rinneadh aon easaontais a réiteach i bplé comhdhála. Baineadh úsáid as na leabhráin chéanna i MN 2009 agus i NAIMS 2010.

Léiríonn Figiúirí 2.5 agus 2.6 samplaí de mhíreanna a clúdaíodh sna trialacha. Tugann na míreanna, atá rangaithe de réir an ábhair agus an phróisis i gcreat an mheasúnaithe, céatadáin do na scóir chearta a ghnóthaigh daltaí i Scoileanna Lán-Ghaeilge, scoileanna Gaeltachta agus scoileanna MN 2009. Arís, ba chóir cúram a ghlacadh nuair a bhíonn na céatadáin de na scóir chearta atá laistigh de chúpla céatadán dá chéile á léirmhíniú, mar ní dócha go mbeidh suntas ar leith sna difríochtaí a bhíonn idir a leithéid de scóir.

Figiúr 2.5: Samplaí de cheisteanna matamaitice – rang a Dó

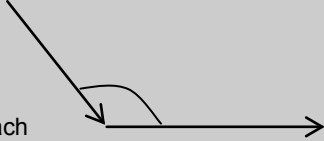
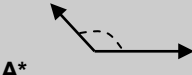

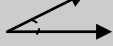
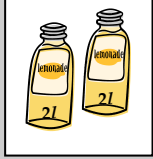
<p>Snáithe Ábhar: Cruth & Spás Cruthanna 2-T</p> <p>Próiseas: Tuiscint & Tabhairt chun Cuimhne</p> <p>Ceart: SLG 95% Gaeltacht 94% MA '09 94%</p>	<p>C. 1 Cuir dath ar leath den cruth seo.</p>
--	---

Figiúr 2.5 (ar lean)

<p>Snáithe Ábhar: Tomhais: Am</p> <p>Próiseas: Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna</p> <p>Ceart: SLG 62% Gaeltacht 61% MA '09 65%</p>	<p>C. 2 Tá lá breithe Shíle ar 14 Márta. Tá lá breithe Jeaic cúig mhí ina dhiaidh sin. Cén mhí ina bhfuil lá breithe Jeaic?</p>
<p>Snáithe Ábhar: Cruth & Spás Cruthanna 3-T</p> <p>Próiseas: Tuiscint & Tabhairt chun Cuimhne</p> <p>Ceart: SLG 58% Gaeltacht 62% MA '09 66%</p>	<p>C. 3 Cén ceann acu seo a bhíonn ag gach ciúb?</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ 4 éadan ☐ 8 gcúinne ☐ 6 thaobh ☐ 12 éadan
<p>Snáithe Ábhar: Uimhreas & Ailgéabar Oibreachtaí</p> <p>Próiseas: Cur i bhFeidhm</p> <p>Ceart: SLG 70% Gaeltacht 65% MA '09 55%</p>	<p>C. 4 $\begin{array}{r} 70 \\ -24 \\ \hline \end{array}$</p>
<p>Snáithe Ábhar: Tomhais: Airgead</p> <p>Próiseas: Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna</p> <p>Ceart: SLG 51% Gaeltacht 56% MA '09 42%</p>	<p>C. 5 Tá 78c ag Séimí. Tá gá aige le 17c eile chun paicéad greamán peile a cheannach. Cén costas atá ar phaicéad greamán?</p>
<p>Snáithe Ábhar: Uimhreas & Ailgéabar Oibreachtaí</p> <p>Próiseas: Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna</p> <p>Ceart SLG 52% Gaeltacht 50% MA '09 43%</p>	<p>C. 6 Tá 30 páiste i rang a Dó. Inné ag am lóin bhí 12 acu ag scipeáil, 9 ag imirt cispheile agus na daoine eile ag imirt peile. Cé mhéid páiste a bhí ag imirt peile?</p>
<p>Snáithe Ábhar: Sonraí: Sonraí a Léiriú & a Léirmhíniú</p> <p>Próiseas: Comhtháthú & Nascadh</p> <p>Ceart: SLG 50% Gaeltacht 43% MA '09 39%</p>	<p>C. 7 Léiríonn an líneghraf na bealaí éagsúla ina dtéann páistí i rang a Trí ar scoil. Bain úsáid as an líneghraf chun freagra a fháil do cheisteanna 18 go 20.</p>
<p>Snáithe Ábhar: Uimhreas & Ailgéabar Oibreachtaí</p> <p>Próiseas: Réasúnaíocht</p> <p>Ceart: SLG 39% Gaeltacht 37% MA '09 25%</p>	<p>C. 8 Cén ceann acu seo a thugann an tomhais is fearr ar 86 – 59 ?</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ 70 – 50 ☐ 90 – 60* ☐ 80 – 60 ☐ 80 – 70

Creataí don Mheasúnú agus Modheolaíocht

Figiúr 2.6: Samplaí de cheisteanna matamaitice – rang a Sé

<p>Snáithe Ábhar: Línte & Uilleannacha Próiseas: Tuiscint & Tabhairt chun Cuimhne Ceart: SLG 92% Gaeiltacht 90% MA '09 85%</p>	<p>C. 1 Cén cineál uillinne í seo?</p> <p>A Géaruillinn B Maoluillinn C Dronuillinn D Uillinn athfhillteach</p> 																						
<p>Snáithe Ábhar: Sonraí: Seans Próiseas: Reasúnaíocht Ceart: SLG 78% Gaeiltacht 78% MA '09 80%</p>	<p>C. 2 Thug an príomhoide tráth na gceisteanna do na páistí go léir i rang a 6. Bhí 20 ceist ann le marc amháin ar gach ceist a bhí i gceart. Tá na torthaí le feiceáil sa tábla. Bain úsáid as an tábla chun ceisteanna 15 go 17 a fhreagairt.</p> <table border="1" data-bbox="743 577 1361 689"> <tbody> <tr> <td>Scór as 20</td> <td>8</td> <td>9</td> <td>10</td> <td>11</td> <td>12</td> <td>14</td> <td>15</td> <td>16</td> <td>17</td> <td>18</td> </tr> <tr> <td>Líon na bpáistí</td> <td>2</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>5</td> <td>7</td> <td>6</td> <td>6</td> <td>5</td> <td>3</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table> <p>Cé mhéid páiste a fuair 10 mar scór?</p>	Scór as 20	8	9	10	11	12	14	15	16	17	18	Líon na bpáistí	2	2	3	5	7	6	6	5	3	1
Scór as 20	8	9	10	11	12	14	15	16	17	18													
Líon na bpáistí	2	2	3	5	7	6	6	5	3	1													
<p>Snáithe Ábhar: Cruth & Spás Línte & Uilleannacha Próiseas: Cur i bhFeidhm Ceart: SLG 75% Gaeiltacht 73% MA '09 75%</p>	<p>C. 3 Cuir ciorcal ar an litir faoin uillinn atá thart ar 135 céim.</p> <p>A* </p> <p>B </p> <p>C </p> <p>D </p>																						
<p>Snáithe Ábhar: Uimhreas & Ailgéabar Oibreachtaí Próiseas: Reasúnaíocht Ceart: SLG 70% Gaeiltacht 72% MA '09 66%</p>	<p>C. 4 Cén ceann acu seo an meastachán <u>is fearr</u> ar 8.61×22?</p> <p>A 8×20 B 10×22 C $9 \times 20^*$ D 9×25</p>																						
<p>Snáithe Ábhar: Sonraí: Seans Próiseas: Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna Ceart: SLG 60% Gaeiltacht 53% MA '09 51%</p>	<p>C. 6 I mála tá 4 chiúb dearg, 6 chiúb gorm, agus 10 gciúb glas. Gan breathnú, roghnaíonn Siobhán ciúb as an mála. Cén seans go roghnaíonn sí ciúb gorm?</p>																						
<p>Snáithe Ábhar: Tomhais: Toilleadh Próiseas: Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna Ceart: SLG 50% Gaeiltacht 52% MA '09 47%</p>	<p>C. 8 D'ól 9 bpáiste a bhí ag féasta deoch liomanáide 350 ml.</p> <p>Cé mhéid liomanáid a bhí fágtha as an dá bhuidéal 2 lítear seo?</p> 																						
<p>Snáithe Ábhar: Uimhreas & Ailgéabar Deachúla & Céatadáin Próiseas: Cur i bhFeidhm Ceart: SLG 27% Gaeiltacht 31% MA '09 23%</p>	<p>C. 9 $2.25 \times 0.4 =$</p>																						
<p>Snáithe Ábhar: Tomhais: Airgead Próiseas: Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna Ceart: SLG 27% Gaeiltacht 35% MN '09 23%</p>	<p>C. 10 Ar an Déardaoin b'fhiú 1.50 dollar an Euro ar an margadh airgeadraí. Mí ina dhiaidh sin b'fhiú 1.20 dollar an Euro. Cén céatadán laghdaithe a bhí ag an Euro i rith na míosa?</p>																						

Sampláil Scoileanna agus Daltaí

Mar atá luaite i gCaibidil 1, ba iad an dá phobal a raibh spéis iontu sa staidéar reatha ná daltaí a bhí ag freastal ar scoileanna i gceantair Ghaeltachta ina raibh an Ghaeilge mar mheán teagaisc i ngach rang, agus daltaí a bhí ag freastal ar scoileanna ina raibh an Ghaeilge mar mheán teagaisc i gceantair lasmuigh den Ghaeltacht. Socraíodh ar shampla 60 SLG agus 60 scoil Ghaeltachta, ag cur samplamhéideanna éifeachtacha de thart ar 200 ar fáil do gach cineál scoile, nó 400 san iomlán.⁵ Thug an cinneadh samplaí SLG agus Gaeltachta a roghnú astu féin an deis tuairisciú ar leithligh a dhéanamh ar an ngnóthachtáil i ngach ceann den dá chineál scoile, nó ar an dá cheann le chéile.

Bhí an fráma samplála a úsáideadh i NAIMS bunaithe ar bhunachar sonraí na mBunscoileanna 2008-09, a chuir an Roinn Oideachais agus Eolaíochta (mar a bhí) ar fáil don Fhoras Taighde Ar Oideachas san Earrach 2009. Bhí fáil sa bhunachar sonraí ar liosta na mbunscoileanna go léir a raibh tacaíocht le fáil acu ó chistí poiblí i bPoblacht na hÉireann. Mar aon le sonraí déimeagrafacha ar scoileanna (méid scoile, líon buachaillí agus cailíní cláraithe ag gach rang leibhéal), bhí eolas le fáil ón mbunachar sonraí ar:

- Meán teagaisc – pé acu an raibh ‘gach’ rang á theagasc trí mheán an Bhéarla, ‘roinnt’ nó ‘gach’ rang á theagasc trí mheán na Gaeilge, nó ‘roinnt ábhar’ á dteagasc trí mheán na Gaeilge.
- Cineál scoile – pé acu ‘Lán-Ghaeilge’ (i.e., Scoil Lán Ghaeilge), ‘Gaeltachta’ or ‘Gnáth’ mar mheán.

Rinneadh beachtas an bhunachair sonraí a sheiceáil i gcoinne foinsí eile a bhí ar fáil ar a n-áirítear bunachair shonraí do bhlianta scoile níos luaithe agus liostaí scoileanna, ar nós liosta na Scoileanna Lán-Ghaeilge ar láithreán Gaelscoileanna.

Cuireadh roinnt athróg bhreise ar an mbunachar sonraí, banda DEIS san áireamh (íoslódáilte ó láithreán gréasáin an ROS), agus, maidir le gach ceann de na SLG, ar bunaíodh an scoil sa tréimhse 2001-02 go 2008-09, nó níos luaithe.

Leiríonn Tábla 2-6 dáileadh na scoileanna bunaithe ar an anailís seo. Tá na scoileanna a bhí incháilithe don roghnú le feiceáil sna cealla liath éadrom. Bhí an chuma ar an seacht scoil sa chill liath dhorcha go ndearnadh iad a chatagóiriú go mícheart, agus deimhníodh é seo tar éis dul i gcomhairle le hoifigigh ROS. Bhí scoil amháin, ina ndearnadh gach rang a theagasc trí Ghaeilge, a chatagóiriú ‘lasmuigh den Ghaeltacht’. Tar éis an scéal a iniúchadh, ba léir gur scoil Ghaeltachta a bhí i gceist. Dá réir sin rinneadh í a athchatagóiriú. Fágadh an 6 scoil eile ar lár toisc go bhfuarthas amach nach raibh na ranganna uile á dteagasc trí Ghaeilge (Tábla 2.7).

Roinneadh an fráma samplála i dtrí shraith – scoileanna Gaeltachta, Scoileanna Lán-Ghaeilge a bhí ann ag nó roimh 2001-02, agus Scoileanna Lán-Ghaeilge a bunaíodh ó 2001-02 i leith. Bhí gá lena leithéid de dheighilt toisc go raibh 25 scoil nach raibh daltaí liostaithe acu do ranganna Cúig ná Sé i 2008-09, agus dá réir sin is dócha nach raibh daltaí acu i rang a Sé nuair a rinneadh an tástáil (Tábla 2.8).

Ba chóir a bheith san airdeall gur fágadh ar lár ón sampláil aon scoileanna a raibh rangú déanta orthu mar scoileanna Gaeltachta, agus a bhí luaite le roinnt ábhar a bheith á dteagasc acu trí Ghaeilge, nó gach ábhar a bheith á dteagasc acu trí Bhéarla.

⁵ Ba iad na luachanna a úsáideadh chun samplamhéid éifeachtach a mheas na 0.24, a fuarthas don mhatamaitic i rang a Ceathair sa Mheasúnú Náisiúnta ar Mhatamaitic, 2004.

Creataí don Mheasúnú agus Modheolaíocht

Tábla 2.6: Trastáblú ar an meán teagaisc de réir cineál scoile – Bunachar Sonraí na mBunscoileanna 2008-09

		Cineál Scoile			Iomlán
		Scoileanna Lán-Ghaeilge	Scoileanna Gaeltacht	Scoileanna trí mheán an Bhéarla	
Meán Teagaisc	Gach Rang trí mheán an Bhéarla	0	2	2065	2067
	Gach Rang trí Ghaeilge - sa Ghaeltacht	0	102	0	102
	Gach Rang trí Ghaeilge – lasmuigh den Ghaeltacht	135	1	6	142
	Roinnt Ranganna trí Ghaeilge	0	2	1	3
	Roinnt Ábhar trí Ghaeilge	4	16	841	861
	Iomlán	139	123	2913	3175

Tábla 2.7: Trastáblú ar an meán teagaisc de réir cineál scoile tar éis débhríonna a réiteach

		Cineál Scoile			Iomlán
		Scoileanna Lán-Ghaeilge	Scoileanna Gaeltachta	Scoileanna trí mheán an Bhéarla	
Meán Teagaisc	Gach Rang trí mheán an Bhéarla	0	2	2071	2073
	Gach Rang trí Ghaeilge - sa Ghaeltacht	0	103	0	103
	Gach Rang trí Ghaeilge – lasmuigh den Ghaeltacht	135	0	0	135
	Roinnt Ranganna trí Ghaeilge	0	2	1	3
	Roinnt Ábhar trí Ghaeilge	4	16	841	861
	Iomlán	139	123	2913	3175

Bhí 103 scoil i sraith na Gaeltachta. Roghnaíodh seasca scoil as an tsraith seo ag baint úsáide as sampláil chórasach bunaithe ar dhóchúlacht i gcomhréir le méid (DCM) le srathú intuigthe i gcomhréir le banda DEIS agus méid scoile (an méid iomlán daltaí ó Naíonáin Sóisir go rang a Sé). Ba scoileanna DEIS tuaithe iad trí scoil is caoga as an 103 agus scoil DEIS uirbeach banda 1 a bhí i scoil amháin eile. Roghnaíodh sé cinn is fiche de na scoileanna go huathrialach toisc go raibh an rollú scoile a bhí acu níos mó ná an t-eatramh sa tsampláil chórasach. Rinneadh trí scoil a liostáil mar “Nua ó 2001/02”. Coimeádadh iad seo sa stratum toisc go raibh daltaí acu ag gach leibhéal (nó a bhformhór) agus is cosúil gur cruthaíodh iad ó chomhnasccháí.

Roghnaíodh 58 as an 110 Scoil Lán-Ghaeilge a bunaíodh roimh 2001-02 ón tsraith seo ag baint úsáide as sampláil chórasach bunaithe ar DCM le srathú intuigthe de réir banda DEIS agus méid scoile (an méid iomlán daltaí ó Naíonáin Sóisir go rang a Sé). Roghnaíodh sé cinn de na scoileanna go huathrialach toisc go raibh an rollú scoile a bhí acu níos mó ná an scip sa tsampláil chórasach ag baint úsáide as DCM.

Tábla 2.8: Líon scoileanna agus daltaí i bhfráma samplála NAIMS

Stratum		Rang a Dó	Rang a Sé
SLG – Roimh/ag 2001-02	Scoileanna	110	110
	Daltaí	3091	2636
SLG- Roimh 2001-02	Scoileanna	23	23
	Daltaí	278	51
Gaeltacht	Scoileanna	102	102
	Daltaí	848	991
Iomlán	Scoileanna	235	235
	Daltaí	4217	3678
Fágtha amach – Tar éis 2001-02 SLG, Gan daltaí rang 2 go rang 6	Scoileanna	2	2
	Daltaí	0	0
Fágtha amach – SLG Sóisir - Gan daltaí rang 2 go rang 6.	Scoileanna	1	1
	Daltaí	0	0

As an 25 Scoileanna Lán-Ghaeilge nua, rinneadh dhá cheann a fhágáil ar lár ón tsampláil toisc nach raibh aon dalta liostáilte acu i rang a hAon nó a Cúig i 2008/09. Ní fhéadfaí iad a chur san áireamh mar bheadh neamhnaí ar thomhas méide bunaithe ar uimhreacha i Rang a hAon sa stratum seo).⁶ Roghnaíodh dhá scoil ón stratum seo ag baint úsáide as sampláil chórasach DCM le sraithiú intuigtha ag banda DEIS agus méid scoile (an líon daltaí i rang a hAon). Leiríonn Tábla 2.9 na samplaí a roghnaíodh agus a baineadh amach don Bhéarla i ranganna a Dó agus a Sé, agus léiríonn Tábla 2.10 an t-eolas comhfhreagrach don mhatamaitic. Sna táblaí seo, tá na figiúirí do Scoileanna Lán-Ghaeilge níos nua agus níos seanbhunaithe curtha le chéile.

Tábla 2.9: Líon scoileanna agus daltaí sna samplaí roghnaithe agus faighte (léitheoireacht Bhéarla), de réir cineál scoile

Stratum		Sampla Roghnaithe		Sampla Faighte	
		Rang a Dó	Rang a Sé	Rang a Dó	Rang a Sé
Scoileanna Lán-Ghaeilge (Nua agus Seanbhunaithe)	Scoileanna	60	60	54	51
	Daltaí	2036	1669	1694	1413
	Ranganna	-	-	73	66
Scoileanna Gaeltachta	Scoileanna	60	60	51	51
	Daltaí	683	799	570	596
	Ranganna	-	-	52	52

Níl an méid ranganna tugtha ar bhunachair sonraí na ROS.

Tábla 2.10: Líon scoileanna agus daltaí sna samplaí roghnaithe agus faighte (matamaitic), de réir cineál scoile

Stratum		Sampla Roghnaithe		Sampla Faighte	
		Rang a Dó	Rang a Sé	Rang a Dó	Rang a Sé
Scoil Lán-Ghaeilge	Scoileanna	60	60	54	53
	Daltaí	2036	1669	1702	1407
	Ranganna	-	-	73	66
Scoileanna Gaeltachta	Scoileanna	60	60	51	51
	Daltaí	683	799	579	600*
	Ranganna	-	-	51	52

Uirlisí NAIMS

Tá na ceistneoirí a úsáideadh i NAIMS bunaithe orthu siúd a úsáideadh i MN '09. Déanann an chuid seo cur síos ar ábhar na gceistneoirí agus ar na leasuithe a rinneadh.

Cuireadh sainghrúpa le chéile ar a raibh léachtóirí ollscoile agus coláiste le saineolas foghlama trí mheán na Gaeilge (féach Brollach) chun athbhreithniú a dhéanamh ar na ceistneoirí a úsáideadh i MN '09, agus é i gceist na míreanna sin a mbeadh gá leo don chomparáid a choimeád, mar aon le míreanna breise a chur leo a fhreastalódh ar ghnéithe bainteach le teagasc an Bhéarla nó na matamaitice i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge. De réir mar a bhí oiriúnach, cuireadh le ceisteanna a bhí ann cheana (m.sh., minicíocht úsáide na dtrialacha caighdeánaithe, nó an t-am tugtha do theagasc an Bhéarla agus na matamaitice) chun an Ghaeilge a chur sa áireamh. Bhí na ceistneoirí go léir ar fáil i bhfillteán na Measúnuithe Náisiúnta ar láithreán gréasáin an FTO.

⁶ Rinneadh an tomhas méid a bhunú ar an líon daltaí i rang a hAon mar bhí roinnt scoileanna nach raibh aon daltaí liostáilte acu do ranganna a Cúig ná a Sé.

Ceistneoir Scoile

Sa cheistneoir seo, a iarradh ar phríomhoidí scoile a chomhlánú, bhí ceisteanna maidir le suíomh na scoile, tréithe iontrála agus rollaithe, acmhainní scoile (m.sh., leabhair leabharlainne, ríomhairí, cláir bhána idirghníomhacha), foirniú, agus an soláthar ar thacaíochtaí breise do dhaltaí. Fiosraíodh sa cheistneoir freisin maidir le nósanna imeachta don mheasúnú agus don phleanáil agus cuireadh spás ar fáil do phríomhoidí chun cur síos ar dhúshlán i soláthar teagaisc don Bhéarla agus don mhatamaitic ina scoileanna. Sa cheistneoir clúdaíodh ceisteanna maidir le minicíocht an mheasúnaithe i nGaeilge mar aon le Béarla agus matamaitic, agus polasaithe scoile ar thús an teagaisc don léitheoireacht fhoirmiúil agus ar theagasc na matamaitice trí Ghaeilge.

Ceistneoir Múinteora

Rinneadh ceisteanna a bhí mórán mar an gcéanna a fhorbairt do ranganna a Dó agus a Sé. Cuireadh ceisteanna ar mhúinteoirí faoi cháilíochtaí, faoi thaithí múinteoireachta, faoi thaithí ar fhorbairt ghairmiúil leanúnach agus faoi na ranga a bhí múinte acu. Iarradh orthu freisin faoi na hacmhainní agus na straitéisí a úsáideadh do theagasc na léitheoireachta Bhéarla agus don mhatamaitic, mar aon leis an méid ama a dáileadh ar theagasc na n-ábhar seo, agus a muinín i gcur i bhfeidhm na straitéisí teagaisc éagsúla. Bhí míreanna sna ceistneoirí freisin ar an rochtain ar acmhainní ar nós leabhair, ríomhairí agus cláir bhána idirghníomhacha do theagasc an Bhéarla agus na matamaitice, agus an soláthar ar thacaíocht bhreise do dhaltaí. Sa bhreis ar a raibh i gceistneoirí 2009, bhí míreanna ar ghnéithe bainteach le freastal ar chúrsaí a bhain le múineadh na Gaeilge, an teanga a bhí á úsáid do cheachtanna matamaitice, na cúiseanna nach raibh an mhatamaitic á múineadh go hiomlán trí Ghaeilge (dá mba chuí), an méid leabhar Gaeilge i leabharlanna ranga, agus roinn ar leith, ar aon dul leo siúd don Bhéarla agus don mhatamaitic, do theagasc na Gaeilge.

Foirm Rátála Daltaí

Tugadh Foirm Rátála Daltaí do gach múinteoir ranga agus iarradh orthu eolas comhthéacsúil a sholáthar i leith gach dalta a bhí páirteach sa suirbhé. Clúdaíodh réimsí ar nós tinrimh, tairbhiú ó thacaíocht foghlama, cumas acadúil i gcoitinne, agus na hacmhainní ag leibhéal ranga don Bhéarla/mhatamaitic a bhí in úsáid mar ghnáthnós ag an dalta. Bhí an t-eolas céanna á éileamh sna leaganacha do ranganna a Dó agus a Sé araon. Níor tháinig aon athrú ar an bhFoirm Rátála Daltaí ó MN '09.

Ceistneoir an Dalta

Cuireadh ceisteanna i gceistneoir an dalta faoin teanga a bhí á labhairt sa bhaile, nósanna imeachta don obair bhaile, dearcadh agus páirteachas sa léitheoireacht agus sa mhatamaitic, mar aon le himeachtaí eile lasmuigh den scoil. Leagan níos simplí agus níos gaire de cheistneoir rang a Sé a bhí i gceistneoir rang a Dó. Clúdaíodh ceisteanna breise i gceistneoir rang a Sé faoi dhearcthaí na ndaltaí ar úsáid na Gaeilge i gcomhthéacsanna éagsúla, agus roghnachais teanga don léitheoireacht agus don mhatamaitic.

Ceistneoir Tuismitheora

Bhí Ceistneoir na dTuismitheoirí nach mór mar an gcéanna ag an dá ghrádleibhéal. Clúdaíodh ceisteanna maidir le méid teaghlai, fostaíocht na dtuismitheoirí, cleachtais oideachais agus acmhainní sa bhaile, nósanna léitheoireachta ag tuismitheoirí mar aon le minicíocht na tacaíochta don obair bhaile. Baineadh úsáid ina dhiaidh sin as eolas ar fhostaíocht na dtuismitheoirí chun scála socheacnamaíoch a chruthú (bunaithe ar an bhfostaíocht ab airde ag ceachtar tuismitheoir). Ar leaganacha NAIMS de na ceistneoirí,

iarradh ar thuismitheoirí cumas a bpáistí i léitheoireacht na Gaeilge a ghrádú (chun deis a thabhairt do chomparáid le léitheoireacht an Bhéarla), tuairim a thabhairt ar an uair nuair a léirigh a bpáiste spéis i léitheoireacht na Gaeilge agus an Bhéarla don chéad uair, meastachán a thabhairt ar an méid leabhar Gaeilge agus Béarla of a bhí sa bhaile (níor dearnadh aon idirdhealú eadarthu seo i MN '09), léiriú a thabhairt ar a gcumas Gaeilge féin, agus mínicíocht úsáide na Gaeilge sa bhaile i raon comhthéacsanna léitheoireachta agus labhartha a chlárú.

Rátaí Freagartha

Bhí na rátaí freagartha, léirithe i dTábla 2.11 (SLG) agus 2.12 (Scoileanna Gaeltachta) agus iad bunaithe ar na scoileanna a bhí páirteach sa staidéar seo. Níor cuireadh daltaí a d'aistrigh ná iad siúd a raibh díolúintí tugtha dóibh as an áireamh nuair a bhí rátaí na bhfreagairtí á n-áireamh. Mar sin féin, bhí na rátaí freagartha ar gach cineál ceistneora os cionn 90%, agus iad dá réir inchomparáideach leo siúd a fuarthas i MN '09.

Tábla 2.11: Rátaí na bhfreagairtí do ranganna a Dó agus a Sé – SLG

	Rang a Dó (N = 1800)		Rang a Sé (N = 1505)	
	N	%	N	%
	Comhlánaithe	Comhlánaithe	Comhlánaithe	Comhlánaithe
Leabhrán Trialach na Matamaitice	1702	94.6	1407	93.5
Leabhrán Trialach an Bhéarla	1694	94.1	1413	93.9
Ceistneoir an Dalta	1702	94.5	1455	96.7
Ceistneoir an Tuismitheora	1640	91.1	1390	92.4
		Líon Ranganna = 73	Líon Ranganna = 66	
Foirm Rátála Dalta	72	98.6	64	97.0
Ceistneoir an Mhúinteora	71	97.3	65	98.5
		Líon Scoileanna = 54		
Ceistneoir Scoile	53		% = 98.1	

Is iad na hainmneoirí ná an líon daltaí cláraithe i rang a Dó nó i rang a Sé, de réir na liostaí a chur na scoileanna a bhí ag glacadh páirte ar fáil, líon na múinteoirí rang a Dó nó rang a Sé i scoileanna a bhí páirteach, nó líon na scoileanna a bhí ag glacadh páirte.

Tábla 2.12: Rátaí na bhfreagairtí do ranganna a Dó agus a Sé – Scoileanna Gaeltachta

	Rang a Dó (N = 617)		Rang a Sé (N = 635)	
	N	%	N	%
	Comhlánaithe	Comhlánaithe	Comhlánaithe	Comhlánaithe
Leabhrán Trialach don Mhatamaitic	579	93.8	600	94.5
Leabhrán Trialach don Bhéarla	570	92.3	596	93.9
Ceistneoir an Dalta	582	94.3	612	96.4
Ceistneoir an Tuismitheora	586	95.0	603	95.0
		Líon Ranganna (N = 52)	Líon Ranganna (N = 52)	
Foirm Rátála an Dalta	51	98.1	51	98.1
Ceistneoir an Mhúinteora	51	98.1	52	100.0
		Líon Scoileanna = 54		
Ceistneoir Scoile	52		% = 96.3	

Is iad na hainmneoirí ná an líon daltaí cláraithe i rang a Dó nó i rang a Sé, de réir na liostaí a chur na scoileanna a bhí ag glacadh páirte ar fáil, líon na múinteoirí rang a Dó nó rang a Sé i scoileanna a bhí páirteach, nó líon na scoileanna a bhí ag glacadh páirte.

Ag gach riaradh ar thriail (léitheoireacht Bhéarla agus matamaitic), iarradh ar mhúinteoirí Foirm Riarachán Tástála a chomhlánú ag déanamh cur síos ar an uimhir a bhí i láthair, an uimhir a bhí as láthair, an uimhir a raibh díolúintí acu ón tástáil, agus an

Creataí don Mheasúnú agus Modheolaíocht

uimhir a raibh an scoil fágtha acu. Tá Táblaí 2.13 agus 2.14 bunaithe ar an eolas sin. Ar an iomlán, tá na díolúintí ó thástálacha íseal, ó 5 (scoileanna Gaeltachta, Rang a Sé, Mata) go 14 (Scoileanna Lán-Ghaeilge, Rang a Dó, Mata). Baineann an catagóir ‘aistrithe / scoil fágtha’ le daltaí a d’fhág an scoil nó a áiríodh go mícheart ar liostaí daltaí a chur an scoil ar fáil roinnt seachtainí roimh don tástáil tarlú.

Tábla 2.13: Cúiseanna don neamhchomhlánú ar leabhráin na dtrialacha –SLG (líon daltaí)

	As Láthair	Díolúinte	Aistrithe / Scoil Fágtha	Iomlán
Rang a Dó – Léitheoireacht Bhéarla	93	9	4	106
Rang a Dó – Matamaitic	80	14	4	98
Rang a Sé – Léitheoireacht Bhéarla	87	6	2	94
Rang a Sé – Matamaitic	93	7	2	101

Tábla 2.14: Cúiseanna don neamhchomhlánú ar leabhráin na dtrialacha – Scoileanna Gaeltachta (líon daltaí)

	As Láthair	Díolúinte	Aistrithe / Scoil Fágtha	Iomlán
Rang a Dó – Léitheoireacht Bhéarla	36	11	0	47
Rang a Dó – Matamaitic	31	7	0	38
Rang a Sé – Léitheoireacht Bhéarla	33	6	0	39
Rang a Sé – Matamaitic	30	5	0	35

Tugann Táblaí 2.15 agus 2.16 briseadh síos ar dhíolúintí ón tástáil, de réir catagóra. Léiríonn na táblaí go mbaineann formhór na ndíolúintí le sainmhíchumas fhoghlama (m.sh., mórdheacrachtaí disléicse) nó riachtanas ghinearálta foghlama. D’fhéadfadh baint a bheith ag an líon díolúintí gan míniú don mhatamaitic i rang a Dó leis an ngá a bhí ann an triail a riaradh i mBéarla nó i nGaeilge do gach dalta sa rang, agus seans gur tugadh díolúintí do dhaltaí má síleadh nach rabhadar ábalta tabhairt faoin triail i nGaeilge (i rang a Sé, bhí rogha ag daltaí aonair).

Tábla 2.15 – Cúiseanna do dhíolúintí ón tástáil – SLG (líon daltaí)

	Sain- mhíchumas Foghlama	Riachtanas Ginearálta Foghlama	Míchumas Fisiceach	Líofacht Theoranta sa Bhéarla	Eile	Gan Cúis Tugtha
Rang a Dó – Léitheoireacht Bhéarla	3	3	0	0	0	3
Rang a Dó – Matamaitic	3	4	0	0	1	6
Rang a Sé – Léitheoireacht Bhéarla	4	1	0	0	1	0
Rang a Sé – Matamaitic	4	2	0	0	1	0

Tábla 2.16 – Cúiseanna do dhíolúintí ón tástáil – Scoileanna Gaeltachta (líon daltaí)

	Sain- mhíchumas Foghlama	Riachtanas Ginearálta Foghlama	Míchumas Fisiceach	Líofacht Theoranta sa Bhéarla	Eile	Gan Cúis Tugtha
Rang a Dó – Léitheoireacht Bhéarla	1	6	1	0	1	2
Rang a Dó – Matamaitic	0	4	1	0	1	1
Rang a Sé – Léitheoireacht Bhéarla	2	3	0	0	0	1
Rang a Sé – Matamaitic	0	4	0	0	0	1

Cur i bhFeidhm NAIMS i Scoileanna

Baineadh úsáid as na scoruithe céanna a bhí i bhfeidhm do MN '09 chun NAIMS a chur i bhfeidhm i scoileanna (féach Eivers et al., 2010a, Caibidil 2). Rinne an Foras Taighde ar Oideachas teagmháil le gach scoil a roghnaíodh agus tugadh cuireadh dóibh a bheith páirteach i NAIMS. Iarradh ar scoileanna a bhí sásta a bheith páirteach Foirm Scoile a chomhlánú ina raibh eolas á lorg faoin líon rolluithe do gach rang a Dó agus a Sé, mar aon le hainm agus sonraí teagmhála do Chomhordaitheoir Scoile, a bheadh mar theagmhálaí leis an bhForas Taighde ar Oideachas roimh, agus i rith, an staidéir.

Dáileadh aon chigire is tríocha ón ROS, a raibh oilúint faighte cheana acu ar aidhmeanna agus ar nósanna imeachta na measúnaithe, ar na scoileanna a bhí ag glacadh páirte chun tacú leo NAIMS a chur i bhfeidhm agus chun feidhmiú mar mhonatóirí cáilíochta.

Tharla an tástáil i bhformhór na scoileanna idir 12 agus 28 Bealtaine 2010, le scoileanna ag roghnú dhá mhaidin as an bhfuinneog tástála a bhí oiriúnach dóibh agus ina raibh an Cigire a bhí dailte orthu ar fáil. Rinneadh ionramháil ar riaradh na dtrialacha Béarla agus matamaitice trasna na scoileanna, le leath de na scoileanna i ngach cineál scoile ag tabhairt faoin léitheoireacht Bhéarla ar dtús, agus an leath eile ag tabhairt faoin mhatamaitic ar dtús.

I rang a Dó, iarradh ar scoileanna a chur in iúl roimh ré, maidir le gach rang a bhí ag glacadh páirte, pé acu an ndéanfadh an rang an triail mhatamaitice i mBéarla nó i nGaeilge toisc go raibh gá na treoracha don triail mhatamaitice a léamh amach os ard, agus dá bhrí sin nárbh féidir an triail a riar ach i dteanga amháin.⁷ Ag rang a Sé, iarradh ar mhúinteoirí ranga a rogha teanga don triail mhatamaitice a chur in iúl roimh ré, maidir le gach dalta sa rang. D'fhéadfadh múinteoirí a bhí ag riar na trialach matamaitice trí Ghaeilge an leagan Béarla d'fhocal nó de fhrása a thabhairt dá ndéanfaí é a lorg, ach soiléiríodh nach bhféadfaí aon chabhair a thabhairt maidir le ceisteanna matamaitice ar leith a fhreagairt.

Léiríonn Tábla 2.17 céatadáin na ndaltaí ag gach leibhéal ranga a rinne an triail mhatamaitice trí Bhéarla agus trí Ghaeilge. Léiríonn an tábla go ndearna os cionn 90% de dhaltaí i rang a Dó i Scoileanna Lán-Ghaeilge an triail mhatamaitice trí Ghaeilge, agus rinne os cionn 80% amhlaidh i rang a Sé. I scoileanna Gaeltachta, rinne thart ar leath de dhaltaí rang a Dó agus trí-cúigiú de dhaltaí rang a Sé an triail mhatamaitice trí Ghaeilge. B'fhéidir gur bhain an t-ardú i ndéanamh na trialach trí Ghaeilge le méadú a bheith ag teacht ar chumas Gaeilge daltaí i scoileanna Gaeltachta nach raibh teanga an teagaisc á úsáid acu sa bhaile. Déantar cur síos i gCaibidil 3 ar ghnóthachtálacha na ndaltaí ag gach rang leibhéal/cineál scoile agus ar an teanga a bhí in úsáid don triail. I gCaibidil 6, déantair ceangail a bhunú idir an teanga teagaisc, teanga na trialach, agus an ghnóthachtáil ar an triail.

Table 2.17: Céatadáin ualaithe agus neamhualaithe de dhaltaí a thóg an triail mhatamaitice i mBéarla nó nGaeilge, de réir rang leibhéal agus cineál scoile (NAIMS, 2010)

	Teanga Triail na Matamaitice - Gaeilge		Teanga Triail na Matamaitice - Béarla	
	Neamhualaithe	Ualaithe	Neamhualaithe	Ualaithe
Rang a Dó				
Scoileanna Lán-Ghaeilge	90.8	90.7	9.2	9.3
Scoileanna Gaeltachta	47.7	48.8	52.3	51.2
Rang a Sé				
Scoileanna Lán-Ghaeilge	81.3	81.2	18.7	18.8
Scoileanna Gaeltachta	62.2	59.2	37.8	40.8

⁷ Is é an fáth go ndéantar an triail mhatamaitice a léamh os ard ná chun na difríochtaí i gcumas léitheoireachta na ndaltaí a chúiteamh. Faoi rang a Sé, glactar leis go mbíonn daltaí ábalta na míreanna matamaitice a léamh i dteanga na trialach.

Creataí don Mheasúnú agus Modheolaíocht

Ghluais na cigirí a bhí ag déanamh monatóireachta ar an tástáil i ngach scoil idir na ranganna a bhí ag glacadh páirte. Ag deireadh na tástála (i.e., tar éis don dá thriail a bheith déanta ar laethanta éagsúla), rinne said dhá fhoirm a chomhlánú: An Fhoirm Bhreathnóireachta inar thug siad gearrchuntas ar an tslí inar shíl go raibh an scoil tar éis ghnéithe éagsúla de riar na tástála a láimhseáil, agus Foirm Athbhreithnithe inar tugadh coimriú ar thuairimí na gComhordaitheoirí Scoile ar ghnéithe de chur i bhfeidhm NAIMS. Chuir cigirí agallamh ar Chomhordaitheoirí Scoile sula ndearna said an Fhoirm Athbhreithne a chomhlánú.

Tugann Tábla 2.18 coimriú ar fhreagairtí cigirí ar an bhFoirm Bhreathnóireachta. Don chuid is mó de ghnéithe na tástála, thug formhór nó gach cigire le fios go raibh said sásta leis an tslí inar ndearnadh an tástáil a riar.

Tábla 2.18: Meastóireachtaí na gcigirí ar ghnéithe de riaradh na trialach i scoileanna

Gnéith den Tástáil	% Scoileanna (Go maith i bhformhór nó i ngach cás)	
	SLG	Gaeltacht
Ullmhú an mhúinteora do riaradh na trialach	93.8	100.0
Oiriúnacht an tseomra don triail	100.0	98.1
Cloí leis na treoirlínte do dhíolúintí	100.0	100.0
Cloí leis na teorainneacha ama	100.0	100.0
Seiceáil go ndéantar na leabhráin chuí do na trialacha a dháileadh	100.0	98.1
Oiriúnacht an chúnaimh a cuireadh ar fáil	100.0	100.0
Atmaisféar (leibhéal an ghleo, díriú aigne)	100.0	100.0

Bhí deacracht áirithe, áfach, leis an dáileadh ar Cheistneoirí na dTuismitheoirí i líon beag SLG agus scoileanna Gaeltachta, mar ar theip ar roinnt múinteoirí na huimhreacha aitheantais a mheaitseáil leo siúd a bhí ar an liosta ranga comhfhreagrach. Dá bhrí sin, níorbh fhéidir daltaí a mheaitseáil lena dtuismitheoirí i ngach cás. Mar sin féin, toisc go raibh na huimhreacha a bhí i gceist beag, níor ceapadh go raibh tionchar suntasach aige seo ar cháilíocht sonraí an dalta aonair. Mar aon leis sin, ní raibh aon tionchair aige seo ar mheastacháin gnóthachtála agus ní raibh baint aige ach leis na comhcheangail idir gnóthachtáil agus cúlra baile ag leibhéal an dalta.

Ar an iomlán, léirigh comhordaitheoirí a raibh ionchur acu ar an bhFoirm Athbhreithnithe sástacht leis an tslí ina ndearnadh an staidéar a chur i bhfeidhm. I measc na ngnéithe dearfacha den mheasúnú a thug comhordaitheoirí faoi deara bhí said seo a leanas:

- *Díreoidh an staidéar aird ar theagasc na matamaitice i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mbeán na Gaeilge*
- *Dhírigh na ceistneoirí aird mhúinteoirí ar raon níos leithne modheolaíochtaí, ag cur chun cinn féinmheasúnú scoile.*
- *Cuirfidh an riarachán ar thrialacha matamaitice trí Ghaeilge le muinín na múinteoirí.*
- *Bhunaigh an measúnú caidreamh nua idir múinteoirí, daltaí agus an cigire.*

Áiríodh iad seo a leanas mar chuid de ghnéithe an mheasúnaithe a ba ghá a fheabhsú dar leis na comhordaitheoirí:

- *Na trialacha matamaitice a bheith ró-fhada i rang a Sé, rud a chruthaigh tuirse. D'fhéadfaí dhá lá a úsáid.*
- *An iomarca béime sa triail mhatamaitice ar réiteach fadhbanna agus neambaird dá réir tugtha ar cheisteanna níos cinnte.*
- *Ba chóir ceisteanna samplacha a chur ar fáil do scoileanna roimh ré.*
- *An téarmaíocht i dtrialacha matamaitice mí-oiriúnach agus ba chóir í a shimpliú.*
- *Obair mhór do mhúinteoirí roimh an mheasúnú maidir le foirmeacha agus ceistneoirí a líonadh (níos mó ama ag teastáil).*

- *Am an tsuirbhé (ag deireadh na scoilbhliana) mí-oiriúnach (Márta/Aibreán níos fearr).*
- *Bíonn na Sacraimintí i rang a Dó freisin, rud a chruthaíonn deacracht bhreise maidir leis an measúnú a chur i bhfeidhm.*
- *D'fhéadfadh go mbeadh na ceisteanna faoi mhodheolaíochtaí teagaisc ionrach.*
- *Seomraí ranga ró-bheag chun daltaí a scarúint i gceart le linn an mbeasúnaithe.*
- *Deacrachtaí ar leith na trialacha a riar i ranganna ilgbrád (scoil Ghaeltachta)*

Nósanna Imeachta don Ualú, don Scálú agus don Anailís

Nuair a cuireadh leabhráin na dtrialacha go dtí an Foras Taighde ar Oideachas, rinne ceartaitheoirí oilte míreanna freagraí comhthógtha a scóráil, agus cuireadh leabhráin na dtrialacha amach chun na sonraí a iontráil. Rinneadh ceistneoirí a sheiceáil freisin agus a chur amach chun na sonraí a iontráil. Rinneadh comhaid na sonraí a tháinig ar ais a sheiceáil ag baint úsáide as fothacar beag de leabhráin trialacha agus de cheistneoirí. Ina dhiaidh sin, cuireadh táblaí na sonraí trí phróiseas glantacháin, inar socraíodh sonraí aitheantais a bhí ann faoi dhó, neamh-chomhshheasmachtaí maidir le hinscne srl. Rinneadh míreanna, ina raibh luachanna as raon curtha isteach, a sheiceáil.

Ualú

Tarlaíonn laofachtaí i measúnuithe ar nós NAIMS ó dhá fhoinsé: (i) sampláil dhíríreach ar scoileanna (agus dá réir sin ar dhaltaí) i gcomparáid leis na daonraí a raibh spéis iontu; agus (ii) neamh-fhreagairt ó scoileanna agus ó dhaltaí a roghnaíodh le bheith páirteach. Baineadh úsáid as an gcur chuige céanna a úsáideadh i MN '09 chun ualaí a áireamh (féach Eivers et al., 2010b, lth. 37), ina ndéantar oiriúintí don neamhfhreagairt ag leibhéil scoile agus dalta. Cuirtear ualaí samplálacha san áireamh sa scálú ar shonraí tástála agus san anailís ar gnóthachtálacha agus sna freagairtí ó cheistneoirí.

Scálú na dTrialacha Gnóthachtála

Rinneadh scálú ar na trialacha do léitheoireacht an Bhéarla agus don mhatamaitic do ranganna a Dó agus a Sé ag baint úsáide as modheolaíochtaí Teoirice Mír Fhreagairt (féach Eivers et al., 2010b, Caibidil 4). Cuireadh mírpharaiméadair a aimsíodh le linn scálú na dtrialacha i MN '09 i bhfeidhm ar na míreanna comhfheagracha i NAIMS. Ar an mbealach seo, cuireadh gnóthachtáil dhaltaí ar NAIMS ar na scálaí céanna leo siúd a úsáideadh i MN '09.⁸ Tá tuairisc ar fáil i gCaibidil 3 ar thorthaí an chleachtaidh seo, ina ndéantar an ghnóthachtáil ó MN '09 agus ó NAIMS a chur i gcomparáid do scálaí agus d'fhoscálaí i ngach réimse.

Rinneadh na gearrphointí do leibhéil inniúlachta a ndearnadh forbairt orthu i gcomhthéacs MN '09 (féach Eivers et al., 2010b, Caibidil 6) a chur i bhfeidhm ar scóir na ndaltaí i NAIMS, agus aird tugtha ar chomparáidí i gcomhréireanna na ndaltaí a bhí ag scóráil ag gach leibhéal ar gach triail thar an dá staidéar. Tugann na leibhéil inniúlachta cur síos ar eolas agus ar scileanna dhaltaí ag na leibhéil inniúlachta éagsúla sa Bhéarla agus sa mhatamaitic, agus dá réir sin cuirtear léirmhíniú de réir critéir ar fáil don ghnóthachtáil.

Anailís ar na Sonraí

Tá ualú déanta ar na torthaí (m.sh., triailscóir, ceatadáin daltaí nó tuismitheoirí) atá curtha i láthair sa chuid eile den tuairisc seo. Nuair a déantar comparáidí idir na meánscóir, bíonn earráidí caighdeánacha aisfillte thart ar na meánscóir ar fáil chomh

⁸ I MN '09, socraíodh na scálaí uile go meán 250 agus go diall caighdeánach 50.

maith.⁹ Cuirtear san áireamh sna hearráidí caighdeánacha nár roghnaíodh daltaí NAIMS go randamach, ach, in ionad, go ndearnadh iad a bhraisliú i scoileanna, agus dá réir sin go mb'fhéidir go raibh said níos cosúla lena chéile ná mar a bhí said éagsúl. Ar an iomlán, bíonn earráidí caighdeánacha aisfhillte níos mó ná na gnáthearráidí a fhaightear do shamplaí randamacha simplí, agus, dá bhrí sin, bíonn sé níos deacaire difríochtaí a bhíonn suntasach ó thaobh staitistice a aimsiú..

Nuair a bhíonn comparáidí á ndéanamh le trí ghrúpa nó níos mó (m.sh., idir Scoileanna Lán-Ghaeilge, scoileanna Gaeltachta agus scoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí Bhéarla), déantar na leibhéil dóchúlachta a choigeartú chun earráid de Chineál 1 a sheachaint (a rá go bhfuil suntas ó thaobh staitistice ag baint le difríocht nuair nach mar sin a bhíonn). Dá réir sin, má déantar trí chomparáid, is é an leibhéal dóchúlachta a úsáidtear chun eatramh muiníne a chruthú thart ar scóir éagsúla ná .05/3.

Sa chinneadh maidir le grúpa cuí ó MN '09 a roghnú don chomparáid le gnóthachtáil na ndaltaí i NAIMS, d'fhéadfaí daltaí a bhí páirteach sa mheasúnú ó scoileanna a bhí ag feidhmiú trí Bhéarla a roghnú, nó gach dalta a bhí páirteach sa mheasúnú a roghnú, líon beag acu seo ó scoileanna a bhí ag feidhmiú trí Ghaeilge. Toisc go raibh an líon Scoileanna Lán-Ghaeilge agus scoileanna Gaeltachta a bhí páirteach i MN '09 (7 Scoileanna Lán-Ghaeilge agus 3 scoil Ghaeltachta) beag go leor, agus toisc nach ndearna sé aon difríocht shubstainteach do tháscairí gnóthachtála, ar nós meánscóir ghnóthachtála, na scoileanna a bhí ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge a bheith ann nó as, socraíodh ar thorthaí na ndaltaí i NAIMS a thagarmharcáil i gcoinne na ndaltaí uile i MN '09. Toradh praiticiúil a d'eascair ná gur féidir le léitheoirí na tuarascála seo meánscóir i NAIMS a chur i gcomparáid leis an meán 250 a leagadh síos do gach triail agus fothriail i MN '09.

Déantar iniúchadh ar na ceangail idir athróga comhthéacs (m.sh., stádas socheacnamaíoch) agus gnóthachtáil ar thrí bhealach: (i) comhghaolta a iniúchadh (luachanna idir -1 and +1 a léiríonn treo agus láidreacht an ghaoil); (ii) comparáid idir na meánscóir (m.sh., na meánscóir léitheoireachta ag daltaí le luachanna arda, meánacha agus ísle ar scála SSE); agus (iii) múnú il-leibhéil, inar féidir tionchair na n-athróg ag leibhéil scoile agus dalta a iniúchadh, ach srian coimeádta ar na hathróga eile.

⁹ Baineadh úsáid as WesVar (Westat, 2000) chun earráidí caighdeánacha aisfhillte a áireamh.

Príomhphointí

- Baineadh úsáid as creataí an mheasúnaithe do MN '09, agus as na trialacha don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic a úsáideadh i 2009 i NAIMS freisin, gan aon athrú. Rinneadh roinnt rudaí breise a chur leis na Ceistneoirí Scoile, Múinteora, Tuismitheora agus Dalta chun sainchúinsí a bhaineann le scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge a chur san áireamh.
- Roghnaíodh samplaí de 60 Scoil Lán-Ghaeilge agus 60 scoil Ghaeltachta le bheith páirteach i NAIMS. Ghlac 54 Scoil Lán-Ghaeilge agus 51 scoil Ghaeltachta páirt, rud a thug rátaí freagartha 90% agus 85% faoi seach ag na leibhéil scoile. Laistigh de scoileanna, bhí na rátaí freagartha os cionn 90% do thrialacha na léitheoireachta Béarla agus na matamaitice, agus do na ceistneoirí uile a dáileadh. Ní bhfuair ach líon an-bheag daltaí díolúintí ó mhúinteoirí do na trialacha, i ngeall ar mhíchumais fhoghlama ginearálta nó sainmhíchumais fhoghlama.
- Rinne baill de chigireacht na Roinne Oideachais agus Eolaíochta (mar a bhí) maoirsiú ar NAIMS sna scoileanna. Rinneadh na trialacha a riar i bhformhór na scoileanna ar dhá lá ar leith idir 12 agus 28 Bealtaine, 2010. Ag rang a Dó, bhí rogha ag múinteoirí an triail mhatamaitice a riar trí Bhéarla nó trí Ghaeilge. Ag rang a Sé, léirigh siad rogha do dhaltaí aonair. I líon beag Scoileanna Lán-Ghaeilge agus scoileanna Gaeltachta bhí roinnt deacrachtaí maidir le Ceistneoirí na dTuismitheoirí dháileadh ach, cé go raibh na huimhreacha beag, síleadh nach mbeadh tionchar aige seo ar cháilíocht na sonraí don dalta aonair.
- Cuireadh torthaí na na dtrialacha ó dhaltaí NAIMS ar an scála céanna a úsáideadh i MN '09, rud a chuidigh le comparáidí ar ghnóthachtálacha idir an dá staidéar a éascú.

Caibidil 3

Torthaí Gnóthachtála

Déanann an chaibidil seo cur síos ar ghnóthachtálacha daltaí i Scoileanna Lán-Ghaeilge (SLG) agus i scoileanna Gaeltachta a bhí páirteach i NAIMS 2010, agus déantar a ngnóthachtálacha a chur i gcomparáid leis an sampla náisiúnta i MN '09. Tá an chaibidil roinnte i gceithre chuid. Ar dtús, déantar cur síos ar an ngnóthachtáil go hiomlán agus gnóthachtáil ar fho-chodanna na léitheoireachta Béarla agus na matamaitice. Sa dara cuid, breathnaítear ar an ngnóthachtáil sa mhatamaitic ó thaobh na teanga ina ndearna na daltaí an triail. Sa tríú cuid breathnaítear ar an ngnóthachtáil de réir leibhéal inniúlachta. Sa cheathrú cuid, déantar na rátálacha a chur múinteoirí, tuismitheoirí agus daltaí ar fáil a chur i gcomparáid leis an tslí inar chruthaigh na daltaí. I ngach cuid, más cuí, tagraítear do dhifríochtaí inscne sa ghnóthachtáil.

Socraíodh an meánscór do gach réimse agus fo-réimse sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic i MN '09 ag 250, agus an diall caighdeánach ag 50. Toisc go ndearnadh scóir dhaltaí i NAIMS a theilgeadh ar na scálaí céanna a úsáideadh i MN '09 (féach Caibidil 2), is féidir comparáid a dhéanamh idir na gnóthachtálacha ag daltaí i SLG agus scoileanna Gaeltachta le gnóthachtálacha daltaí i MN '09.

Gnóthachtáil sa Léitheoireacht Bhéarla

Léiríonn Tábla 3.1 go raibh na meánscóir daltaí ranganna a Dó (267) agus a Sé (266) i SLG níos airde ó thaobh statistice ná na meánscóir chomhfhreagracha i MN '09 (araon 250), thart ar an tríú diall caighdeánach (16 pointe) i ngach cás. Bhí an meánscór ag daltaí i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta (257) níos airde ó thaobh statistice freisin (an séú cuid de dhiall caighdeánach níos mó) ná an meán comhfhreagrach i MN '09 (250). I rang a Dó, áfach, ní raibh suntas ag baint leis an gcruthúnas idir dhaltaí i scoileanna Gaeltachta agus iad siúd i scoileanna MN '09 (3 phointe).

Tábla 3.1: Meánscóir daltaí sa léitheoireacht Bhéarla go hiomlán, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

	Rang a Dó		Rang a Sé	
	Meán	Diall. Caigh.	Meán	Diall. Caigh.
Scoileanna Lán-Ghaeilge	267	49	266	45
Scoileanna Gaeltachta	253	47	257	46
MN '09 (Tag.)	250	50	250	50

Tá cló **rom** ar mheánscóir atá i bhfad níos airde ná i MN 2009 don ghrádeibhéal céanna.

Is féidir linn comparáid a dhéanamh freisin idir an cruthúnas sa léitheoireacht Bhéarla ag daltaí i SLG agus i scoileanna Gaeltachta (féach e-Aguisín¹⁰, e-Tábla A3.1). I rang a Dó, fuair daltaí SLG meánscór i bhfad níos airde (267) ná mar a fuair daltaí i scoileanna Gaeltachta (253). I rang a Sé, ní raibh suntas ó thaobh staitistice idir an meánscór a fuair daltaí SLG (266) agus daltaí na scoileanna Gaeltachta (257).

¹⁰ Is méadú iad na táblaí san e-Aguisín (www.erc.ie) ar na táblaí comhfhreagracha sa tuarascáil seo ina bhfuil A ag teacht roimh uimhir an tábla. Mar shampla, is méadú é e-Aguisín Tábla A3.1 ar Thábla 3.1. Tá táblaí sonraí breise freisin san e-Aguisín, ina dtagann E roimh uimhir an tábla (m.sh., e-Aguisín Tábla E3.1). Is féidir tablaí a aimsiú freisin san e-Aguisín a fhreagaíonn do na figuirí sa tuairisc seo.

Torthaí Gnóthachtála

Is féidir cur síos a dhéanamh freisin ar ghnóthachtáil ag pointí éagsúla ar dháileadh gnóthachtála. Tugann Tábla 3.2 scóir do dhaltáí ag príomhchéimeanna san ord peircintíle don léitheoireacht Bhéarla ag ranganna a Dó agus a Sé. Ag an dá rangleibhéal, bhí daltaí SLG i gcónaí chun cinn ar a gcomhscoláirí i scoileanna Gaeltachta agus i MN '09. Ar an taobh eile, don chuid is mó, tá dáileadh na scóir i scoileanna Gaeltachta an-chosúil leis an dáileadh i MN '09, cé go bhfuil meánscóir níos airde go dtí an 40ú peircintíl ag daltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta ná mar atá ag a gcontrapháirtithe i MN '09. Neamhchosúil le Tábla 1.7 i gCaibidil 2 (bunaithe ar Mheasúnú Náisiúnta 1988 don Léitheoireacht Bhéarla i Rang a Cúig), ní tharlaíonn coinbhéirsiú ar scóir na ndaltaí i SLG agus i MN '09 don ghnóthachtáil ag na leibhéal níos airde.

Tábla 3.2: Scóir ag príomhphointí ar an scála iomlán don léitheoireacht Bhéarla, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

Peircintíl	SLG	Rang a Dó		Rang a Sé		
		Gaeltacht	MN '09	SLG	Gaeltacht	MN '09
10 ^ú	203	192	186	208	198	183
20 ^ú	222	209	204	227	218	204
30 ^ú	238	221	218	241	232	220
40 ^ú	250	237	232	251	244	236
50 ^ú	264	250	247	264	254	253
60 ^ú	277	265	260	276	270	265
70 ^ú	292	279	276	290	282	277
80 ^ú	312	297	293	308	295	293
90 ^ú	331	319	319	327	319	316

Bhí na difríochtaí sa ghnóthachtáil don léitheoireacht idir buachaillí agus cailíní i SLG beag agus ní raibh suntas leo ó thaobh staitistice i ranganna a Dó ná a Sé (Tábla 3.3). Cé nár tugadh aon difríocht faoi deara i rang a Dó i scoileanna Gaeltachta, d'éirigh i bhfad níos fearr le cailíní ná le buachaillí i rang a Sé sa léitheoireacht. I MN '09, d'éirigh níos fearr le buachaillí ná le cailíní rang a Dó (le haon chúigiú de dhiall caighdeánach), ach níor léir aon difríocht shuntasach i rang a Sé.

Tábla 3.3: Meánscóir ag buachaillí agus ag cailíní mar mhóiriomlán don léitheoireacht Bhéarla de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

	Rang a Dó		Rang a Sé	
	Buachaillí	Cailíní	Buachaillí	Cailíní
SLG	268	265	267	265
Scoileanna Gaeltachta	253	254	252	262
MN '09	243	257	248	252

Tá cló **rom** ar mheánscóir atá níos airde go suntasach de réir cineál scoile agus rangleibhéal

Is féidir an léitheoireacht Bhéarla a mhíniú freisin trí thagairt a dhéanamh do dhá fhoréimse sa léitheoireacht: eolas ar fhoclóir agus tuiscint ar léitheoireacht – a thugann, agus iad curtha le chéile, scóir iomlána i bpáirt do léitheoireacht na ndaltaí. Tugann Tábla 3.4 coimriú ar an ngnóthachtáil ar fhoclóir na léitheoireachta agus ar léamhthuiscint do dhaltáí i ranganna a Dó agus a Sé. Léiríonn an tábla, d'fhoclóir na léitheoireachta agus don léamhthuiscint i ranganna a Dó agus a Sé, go bhfuil na meánscóir i bhfad níos airde i SLG ná i MN '09. I rang a Sé (ach ní i rang a Dó) tá na meánscóir ag daltaí i scoileanna Gaeltachta d'fhoclóir na léitheoireachta agus don léamhthuiscint i bhfad níos airde ná i MN '09. Mar aon leis sin, in anailís ar leith eile, fuarathas amach go bhfuil meánscóir i bhfad níos airde ag daltaí i rang a Dó, ach ní i rang a Sé, i SLG ná mar atá ag a gcomhpháirtithe i scoileanna Gaeltachta (féach ar e-Tábla A3.4). Cé go

bhfuil an meánscore ag daltaí i SLG ar léamhthuiscint seacht bpointe níos airde ná mar atá i scoileanna Gaeltachta, níl an difríocht suntasach ó thaobh staitistice.

Tábla 3.4: Meánscoir ag daltaí ar fhoscálaí don foclóir sa léitheoireacht Bhéarla agus don Léamhthuiscint de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

	Rang a Dó		Rang a Sé	
	Meán Foclóir	Meán Tuiscint	Meán Foclóir	Meán Tuiscint
SLG	268	265	266	265
Scoileanna Gaeltachta	253	253	256	258
MN '09 (Tag.)	250	250	250	250

Tá cló **rom** ar na meánscoir a bhfuil difríocht shuntasach eatarthu agus MN '09.

Is féidir cruthúnas i litearthacht léitheoireachta a shaineagrú freisin de réir fophróisis léitheoireachta. Aithnítear trí fhophróiseas i Rang a Dó: Aisghabháil, Infeiriú, agus Léirmhíniú & Comhtháthú (féach Caibidil 2 don chur síos). Déantar fophróiseas breise, Iniúchadh & Breithniú, a mheas i Rang a Sé. Tá coimriú le fáil ar na torthaí do fhophróisis na léitheoireachta ag ranganna a Dó agus a Sé i dTábla 3.5. Ar aon dul lena ngnóthachtáil níos láidre i gcoitinne sa léitheoireacht, d'éirigh níos fearr le rang a Dó i SLG ná i MN '09 ar Aisghabháil, Infeiriú agus Léirmhíniú & Comhtháthú. Bhí meánscoir níos airde ó thaobh staitistice ag daltaí i Rang a Dó i SLG ar Infeiriú agus Léirmhíniú & Comhtháthú ná mar a bhí ag daltaí i scoileanna Gaeltachta, ach ní mar sin a bhí don Athghabháil (féach e-Aguisín, Tábla A3.5).

D'éirigh níos fearr le daltaí i SLG i MN '09 ar gach ceann de na ceithre fhoscálaí próisis ag rang a Sé, agus d'éirigh níos fear le daltaí i scoileanna Gaeltachta i MN '09 ar thrí cinn de na ceithre scálaí. B'é an eisceacht ná Iniúchadh & Breithniú. Ní raibh na difríochtaí a bhí fábharach do dhaltaí i SLG thar dhaltaí i scoileanna Gaeltachta suntasach ó thaobh staitistice d'aon cheann de na ceithre scálaí i rang a Sé.

Tábla 3.5: Meánscoir daltaí i bhforéimsí, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

	Rang a Dó	Rang a Sé
Athghabháil		
SLG	264	262
Scoileanna Gaeltachta	254	257
MN '09 (Tag.)	250	250
Infeiriú		
SLG	263	265
Scoileanna Gaeltachta	252	257
MN '09 (Tag.)	250	250
Léirmhíniú & Comhtháthú		
SLG	264	265
Scoileanna Gaeltachta	253	258
MN '09 (Tag.)	250	250
Iniúchadh & Breithniú		
SLG	n/a	256
Scoileanna Gaeltachta	n/a	253
MN '09 (Tag.)	n/a	250

Tá cló **rom** ar mheánscoir a bhfuil difríochtaí suntasacha idir iad agus MN '09 laistigh de rangleibhéal

Gnóthachtáil sa Mhatamaitic

Sa mhatamaitic, bhí meánscór a bhí níos airde go suntasach ag daltaí i rang a Dó i SLG (258) ná daltaí i MN '09 (250) (Tábla 3.6). Ní raibh an difríocht idir na meánscoir ag daltaí i rang a Dó i scoileanna Gaeltachta (256) agus daltaí i MN '09 suntasach ó thaobh staitistice de. Bhí meánscór níos airde go suntasach ag daltaí i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta (259) ná daltaí i MN '09 (250) ag an rangleibhéal sin. Ní raibh an difríocht sa ghnóthachtáil ag daltaí SLG agus daltaí an MN '09 i rang a Sé suntasach ó thaobh staitistice de.

Ní raibh difríocht shuntasach idir an ghnóthachtáil ag daltaí SLG agus daltaí scoileanna Gaeltachta i bhforiomlán na matamaitice i rang a Dó ná i rang a Sé (e-Agusín, Tábla A3.6).

Tábla 3.6: Meánscoir daltaí sa mhatamaitic go hiomlán, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

	Rang a Dó		Rang a Sé	
	Meán	Diall Caighd.	Meán	Diall Caighd.
SLG	258	49	254	45
Scoileanna Gaeltachta	256	46	259	45
MN '09 (Tag)	250	50	250	50

Tá cló **rom** ar mheánscoir a bhfuil difríochtaí suntasacha idir iad agus MN '09 laistigh de rangleibhéal

Tugann Tábla 3.7 scoir ag príomh mharcóirí peircintíle ar scála na matamaitice. Ag rang a Dó, tá an ghnóthachtáil ag beagnach gach marcóir níos airde do dhaltaí i SLG, i gcomparáid le daltaí i scoileanna MN '09. Ag rang a Sé, tá an ghnóthachtáil níos airde do dhaltaí i scoileanna Gaeltachta i gcomparáid le scoileanna MN '09 go dtí an 60^ú peircintíl, ach tarlaíonn coinbhéirsíú ag an bpointe sin. Éiríonn beagán níos fearr le daltaí SLG ná le daltaí i scoileanna MN '09 ag gach rangú peircintíle go dtí an 50^ú peircintíl. Tarlaíonn coinbhéirsíú sa ghnóthachtáil toisc go bhfeidhmíonn siad siúd le hardghnóthachtáil (iad siúd a bhíonn ag gnóthú ag an 60ú, 70ú, 80ú agus 90ú peircintíl) sa dá chineál scoile thart ar an leibhéal céanna.

Tábla 3.7: Scoir ag príomh mharcóirí peircintíle ar scála iomlán na matamaitice, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

Perceintíl	Rang a Dó			Rang a Sé		
	SLG	Gaeltacht	MN '09	SLG	Gaeltacht	MN '09
10 ^ú	193	195	184	195	201	183
20 ^ú	216	217	206	213	218	204
30 ^ú	233	233	222	229	233	221
40 ^ú	247	247	238	241	245	235
50 ^ú	259	258	250	254	259	249
60 ^ú	272	272	262	265	273	263
70 ^ú	283	285	277	279	282	279
80 ^ú	300	296	293	294	296	294
90 ^ú	320	310	313	313	315	315

Fuair buachaillí i ranganna a Dó agus a Sé i SLG scoir níos airde ó thaobh staitistice sa mhatamaitic ná mar a fuair na cailíní (Tábla 3.8). I MN '09, ní raibh na difríochtaí i bhfabhar buachaillí ag an dá rang leibhéal suntasach ó thaobh staitistice. Ní raibh difríochtaí suntasacha ó thaobh inscne do dhaltaí i scoileanna Gaeltachta ag ranganna a Dó ná a Sé.

Tábla 3.8: Difríocthaí inscne sa mhatamaitic, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

	Rang a Dó		Rang a Sé	
	Buachaillí	Cailíní	Buachaillí	Cailíní
SLG	264	251	258	249
Scoileanna Gaeltachta	260	253	258	259
MN '09	252	248	253	247

Tá cló **tróm** ar mheánscóir a bhfuil difríochtaí suntasacha laistigh de rang leibhéal ag baint leo.

Is féidir iniúchadh a dhéanamh ar ghnóthachtáil sa mhatamaitic de réir réimse ábhar agus fophróiseas. D'éirigh níos fearr le daltaí i rang a Dó i SLG ná mar a d'éirigh lena gcomhpháirtithe i scoileanna MN '09 i dt trí cinn de na snáitheanna (Uimhreas/Ailgéabar, Tomhais agus Sonraí), agus bhí meánscór a bhí níos lú ó thaobh staitistice de acu ar an gceathrú ceann – Cruth agus Spás (Tábla 3.9). D'éirigh níos fearr le daltaí i rang a Dó i scoileanna Gaeltachta ná mar a d'éirigh le daltaí i MN '09 ar cheann de na snáitheanna – Tomhais. Ní raibh difríochtaí idir daltaí SLG agus scoileanna Gaeltachta suntasach ó thaobh staitistice de d'aon cheann de na réimsí ábhar (e-Aguisín, Tábla A3.9).

D'éirigh níos fearr le daltaí SLG ó thaobh staitistice de ná mar a d'éirigh lena gcomhpháirtithe i MN '09 i snáithe amháin – Uimhreas – ach d'éirigh níos fearr le daltaí i scoileanna Gaeltachta ná mar a d'éirigh le daltaí i MN '09 ar thrí shnáithe – Uimhreas, Tomhais agus Cruth & Spás. Ní raibh aon difríochtaí suntasacha idir daltaí SLG agus scoileanna Gaeltachta ar aon cheann de na snáitheanna ag an rangleibhéal seo (féach e-Aguisín, Tábla A3.9).

Tábla 3.9: Meánscóir ag daltaí i snáitheanna matamaitice, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

	Rang a Dó	Rang a Sé
Uimhreas/Ailgéabar		
SLG	261	257
Gaeltacht	258	260
MN '09	250	250
Tomhais		
SLG	260	253
Gaeltacht	258	259
MN '09	250	250
Cruth & Spás		
SLG	240	251
Gaeltacht	245	259
MN '09	250	250
Sonraí		
SLG	256	246
Gaeltacht	251	248
MN '09	250	250

Tá cló **tróm** ar mheánscóir a bhfuil difríochtaí suntasacha idir iad agus meánscóir chomhfhreagracha MN '09

D'éirigh níos fearr ó thaobh staitistice le daltaí i rang a Dó i SLG agus i scoileanna Gaeltachta ná mar a d'éirigh lena gcomhpháirtithe i scoileanna MN '09 ar dhá cheann de scoileanna próisis na matamaitice – Cur i bhFeidhm agus Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna (Tábla 3.10). Ní raibh na difríochtaí idir daltaí rang a Dó i SLG agus i scoileanna Gaeltachta suntasach ó thaobh staitistice d'aon cheann de scoileanna próisis na matamaitice (e-Aguisín, Tábla A3.10).

Torthaí Gnóthachtála

D'éirigh níos fearr ó thaobh staitistice le daltaí i rang a Sé i SLG ná mar a d'éirigh lena gcomhpháirtithe i scoileanna MN '09 ar cheann amháin de scoileanna próisis na matamaitice – Cur i bhFeidhm. D'éirigh níos fearr le daltaí i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta ná mar a d'éirigh le daltaí i MN '09 ar thrí cinn de shnáitheanna – Tabhairt Chun Cuimhne, Cur i bhFeidhm, agus Réiteach Fadhbanna (Tábla 3.10). Ní raibh na difríochtaí idir na daltaí i SLG agus scoileanna Gaeltachta suntasach ó thaobh staitistice. Ag rang a Sé, ní raibh aon difríochtaí a bhí suntasach ó thaobh staitistice idir na daltaí i SLG agus i scoileanna Gaeltachta (e-Aguisín, Tábla A3.10).

Tábla 3.10: Meánscóir de réir scil próisis sa mhatamaitic, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

	Rang a Dó	Rang a Sé
Tabhairt Chun Cuimhne		
SLG	246	255
Scoil Ghaeltachta	252	259
MN '09	250	250
Cur i bhFeidhm		
SLG	260	265
Scoil Ghaeltachta	258	271
MN '09	250	250
Comhtháthú & Nascadh		
SLG	254	251
Scoil Ghaeltachta	254	254
MN '09	250	250
Réasúnaíocht		
SLG	258	251
Scoil Ghaeltachta	256	255
MN '09	250	250
Réiteach Fadhbanna		
SLG	260	254
Scoil Ghaeltachta	258	259
MN '09	250	250

Tá cló **trom** ar mheánscóir a bhfuil difríochtaí suntasacha laistigh de rang leibhéal ó MN '09

Cruthúnas sa Mhatamaitic, de réir Teanga na Trialach

D'fhéadfadh daltaí an triail a dhéanamh i mBéarla nó i nGaeilge. Do rang a Dó, rinne múinteoirí na ndaltaí an cinneadh rang-ar-rang, ach ag rang a Sé, d'fhéadfadh an dalta féin an cinneadh a dhéanamh (féach Caibidil 2). Léiríonn Tábla 3.11 céatadáin na ndaltaí a ghlac an triail mhatamaitice i nGaeilge nó i mBéarla ag gach rang leibhéal, do gach cineál scoile, agus an meánscór don mhatamaitic a bhí ag dul le gach ceann acu. I rang a Dó, ghlac 91% de dhaltaí SLG an triail mhatamaitice trí Ghaeilge, cé go ndearna 49% de dhaltaí i scoileanna Gaeltachta a leithéid. Cé go raibh an meánscór acu siúd a rinne an triail trí Bhéarla i SLG (276) níos airde ná mar a bhí acu siúd a rinne an triail trí Ghaeilge (256), ní raibh an difríocht suntasach ó thaobh staitistice. Baineann neamhshuntasacht na n-earráidí caighdeánacha móra le meánscóir, mar níl aon ghaol córasach idir athróga samplála agus an triail mhatamaitice a bheith á roghnú ag daltaí i mBéarla nó i nGaeilge. D'éirigh níos fearr le daltaí i scoileanna Gaeltachta a rinne an triail mhatamaitice i mBéarla ná iad siúd a rinne í trí Ghaeilge, ach arís ní raibh suntas ag baint leis an difríocht.

I rang a Sé, rinne breis agus ceithre-chúigiú de dhaltaí SLG (81%) an triail mhatamaitice trí Ghaeilge, agus rinne thart ar trí-chúigiú (59%) de dhaltaí na scoileanna Gaeltachta a leithéid céanna. Ghnóthaigh daltaí SLG a rinne an triail mhatamaitice trí

Ghaeilge meánscore (255) a bhí mórán mar an gcéanna leis an scór a fuair na daltaí a rinne í trí Bhéarla (251). Bhí meánscore an-chosúil leis sin (258) ag daltaí i scoileanna Gaeltachta a rinne an triail mhatamaitice trí Ghaeilge i rang a Sé agus bhí sé seo an-chosúil freisin leis an scór a fuair daltaí a rinne í trí Bhéarla (260).

Is ábhar suntais, cé gur ghlac 49% de dhaltai na scoileanna Gaeltachta an triail mhatamaitice trí Ghaeilge i rang a Dó, rinne 59% a leithéid céanna i rang a Sé. Os a choinne sin, i SLG, bhí laghdú faoi rang a Sé ar an gcomhréir a rinne an triail mhatamaitice trí Ghaeilge.

Tábla 3.11: Meánscore do dhaltai a rinne trialacha matamaitice i mBéarla nó i nGaeilge, de réir cineál scoile agus leibhéal ranga

	Rang a Dó		Rang a Sé	
	Céatadán Daltaí	Meán lomlán don Mhatamaitic	Céatadán Daltaí	Meán lomlán don Mhatamaitic
SLG				
Gaeilge	91	256	81	255
Béarla	9	276	19	251
lomlán	100	258	100	254
Gaeltacht				
Gaeilge	49	251	59	258
Béarla	51	261	41	260
lomlán	100	256	100	259

Ní bhfuarthas aon difríochtaí a bhí suntasach ó thaobh staitistice laistigh de chineál scoile/ghrádleibhéal

Tuairiscítear ar anailís breise i gCaibidil 6 faoi na comhghaoil idir an teanga ina ndéantar an mhatamaitic a theagasc, an teanga ina ndearnadh an triail, agus an ghnóthachtáil sa mhatamaitic.

Gnóthachtáil ar an Leibhéal Inniúlachta

Mar atá luaite i gCaibidil 2, is féidir an ghnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic a thuairisciú freisin i dtéarmaí na leibhéal inniúlachta a cruthaíodh do MN '09. Tugann leibhéal inniúlachta cur síos ar na cineálacha tascanna léitheoireachta agus matamaitice a mbeifí ag súil go bhféadfadh daltaí ag leibhéal éagsúla gnóthachtála a bhaint amach. Dá réir sin, bheifí ag súil go n-éireodh le daltaí ag Leibhéal 4 formhór na dtascanna dá rang leibhéal a dhéanamh, ach bheifí ag súil go bhféadfadh daltaí ag Leibhéal 1 na tascanna is bunúsaí a dhéanamh. Glactar leis má éiríonn le daltaí ag leibhéal áirithe go n-éireoidh leo freisin ar thascanna ag leibhéal inniúlachta níos ísle (mar shampla, do dhaltai a bhainfeadh amach Leibhéal 4 sa léitheoireacht, bheadh dóchúlacht níos airde fós go n-éireodh leis/léi ar mhíreanna Leibhéal 3). Ní féidir cur síos a dhéanamh ar thascanna ina n-éireodh le daltaí a bhfuil scór á ghnóthú acu faoi bhun Leibhéal 1 mar ní bheadh go leor míreanna trialach ar a bhféadfaí an cur síos a bhunú. Cuireann tuarascáil MN '09 samplaí ar fáil de mhíreanna trialach a bhaineann le gach leibhéal inniúlachta don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic (féach Eivers et al., 2010a, Caibidil 3).

Léitheoireacht Bhéarla

Tugann Táblaí 3.12 agus 3.13 coimriú ar chruthúnas daltaí ar na scálaí inniúlachta don léitheoireacht Bhéarla. Léiríonn Tábla 3.12 go raibh, ag rang a Dó, 17% de dhaltai a bhí ag freastal ar SLG ag feidhmiú ag Leibhéal 4 sa léitheoireacht Bhéarla, i gcomparáid le 10% de dhaltai i scoileanna Gaeltachta agus i scoileanna MN '09 araon. Ar an dtaobh eile, d'fheidhmigh 21% de dhaltai SLG ar, nó faoi bhun, Leibhéal 1, i gcomparáid le 32% i scoileanna Gaeltachta, agus 35% i MN '09.

Torthaí Gnóthachtála

Léiríonn sé seo go raibh, ag leibhéal rang a Dó, níos mó daltaí le scileanna ardoird léitheoireachta, agus níos lú daltaí le scileanna laga léitheoireachta i SLG ná mar atá i scoileanna Gaeltachta agus i MN '09.

Tábla 3.12: Céatadán daltaí ag gach leibhéal inniúlachta ar mhórsála na léitheoireachta Béarla de réir cineál scoile, rang a Dó

Level & score range	What pupils can typically do	SLG	GAEL	MN 09
<p style="text-align: center;">↑</p> <p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>320+</p>	<p>As well as succeeding on lower proficiency level skills, pupils at level 4 can retrieve complex information (e.g., the information needed is located in multiple parts of the text). They can link multiple pieces of information to draw inferences.</p> <p>They can integrate text-wide information in order to identify the main themes in a text. As well as using discrete or explicit information, they can use the text as a whole to interpret character behaviour.</p>	17	10	10
<p style="text-align: center;">↑</p> <p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>319 269</p>	<p>As well as Level 1 and 2 skills, pupils can process texts at a whole-text level, in order to retrieve information. They can make basic-level inferences, sometimes linking one or two discrete pieces of information. They can infer word meanings if the context provides clear clues.</p>	29	27	25
<p style="text-align: center;">↑</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>268 225</p>	<p>As well as Level 1 skills, pupils can retrieve explicitly stated information where the wording of the question and the text differ. However, the information sought must be specific to a small section of text. They can make low-level inferences, including character motives, if the required information is explicitly stated in a specific section of the text.</p>	33	31	30
<p style="text-align: center;">↑</p> <p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>224 187</p>	<p>Level 1 pupils show basic reading skills. They can retrieve simple, explicitly stated, pieces of information, when there is a direct match between the wording of the question and the text. They are most successful on tasks that require comprehension of smaller units of text, such as sentences.</p> <p>They can perform some very basic interpretation and integration of text (e.g., identifying the theme of a text, where the theme is explicitly stated in the text).</p>	16	26	25
<p style="text-align: center;">↓</p> <p><187</p>	<p>Pupils below proficiency level 1 have a less than 62.5% chance of correctly answering a Level 1 question. Their reading skills are very low, relative to other 2nd class pupils and are not properly assessed by the National Assessment.</p>	5	6	10

I rang a Sé, d'fheidhmigh 15% de dhaltáí ó SLG ag Leibhéal 4 sa léitheoireacht Bhéarla, i gcomparáid le 11% i scoileanna Gaeltachta agus 10% i MN '09. Ar an dtaobh eile, d'fheidhmigh 22% de dhaltáí i SLG ar nó faoi bhun Leibhéal 1, i gcomparáid le 27% i scoileanna Gaeltachta, agus 35% i MN '09. Dá réir sin, go ginearálta, leanann an buntáiste a bhíonn ag daltaí i rang a Dó i SLG ar aghaidh go rang a Sé. Faoi rang a Sé, d'fheidhmigh thart ar 5% de dhaltáí i SLG agus i scoileanna Gaeltachta faoi bhun Leibhéal 1, i gcomparáid le 10% i MN '09. Is féidir a thuiscint uaidh seo go bhfuil níos lú daltaí le mórfhadhbanna litearthachta sa léitheoireacht Bhéarla i scoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge

Tábla 3.13: Céatadáin daltaí ag gach leibhéal inniúlachta ar mhórs cála na léitheoireachta Béarla de réir cineál scoile, rang a Sé

Level & score range	What pupils can typically do	SLG	GAEL	MN 09
<p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">↑</p> <p>317+</p>	<p>As well as skills exemplifying lower Levels, pupils at proficiency level 4 show advanced retrieval skills. They can find answers where the phrasing of the text and question differ considerably. They do not need to rely on explicitly stated information or connections, but can infer answers from multiple pieces of text, and use broad themes at whole-text level to infer an answer. They can evaluate the rationale behind a piece of text, even where the text covers multiple events/topics, and the overall rationale is not apparent unless analysed at a global level.</p>	15	11	10
<p>316</p> <p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">↑</p> <p>271</p>	<p>As well as Levels 1 and 2 skills, pupils at Level 3 have complex retrieval skills. They can examine multiple elements of the text to locate the correct response and rule out incorrect responses. They can answer items where the phrasing in the text and question are not identical, and locate detail in dense texts such as advertisements or dictionaries. Pupils at level 3 have more strongly established inferencing skills (e.g., they are consistently able to link two pieces of information from a text to infer the correct response).</p> <p>They can interpret meanings at whole-text level, and integrate this with personal knowledge or experience, in order to identify a correct response. They can use opinion and external knowledge to evaluate arguments made, the clarity of information presented, or the structure and “appeal” of texts.</p>	30	29	25
<p>270</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">↑</p> <p>230</p>	<p>Pupils at Level 2 can carry out multipart retrieval processes, such as answering questions that use a modified version of the phrasing in the text. They can also match question content with information in the stimulus text that extends beyond one or two adjacent sentences, provided that the question is an almost literal match with text content.</p> <p>They can combine two pieces of non-adjacent information in the text to infer a response, but their skills at this level are not consistent. They demonstrate integration skills such as identifying overall themes from texts, or drawing on outside knowledge.</p>	33	32	30
<p>229</p> <p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">↑</p> <p>183</p>	<p>Pupils at Level 1 can carry out basic retrieval processes and can match words and phrases in the question with the same words and phrases in the stimulus text to answer items. They can also make low-level inferences, where at least part of the information required for the answer is explicitly stated in the text, or where a discrete piece of explicitly stated text coupled with very basic external knowledge is sufficient to answer the question.</p> <p>Pupils at this level can also engage in some interpretation and integration of information, such as identifying an idea or theme in a section of text. They can identify the rationale behind a piece of text where it is clearly flagged (for example, in the title).</p>	18	22	25
<p><183</p> <p style="text-align: center;">↓</p>	<p>Pupils below proficiency level 1 have a less than 62.5% chance of correctly answering the easiest questions. Their reading skills are very low, relative to other 6th class pupils, and are not properly assessed by this assessment.</p>	4	5	10

Torthaí Gnóthachtála

Tábla 3.14: Céatadán daltaí ag gach leibhéal inniúlachta ar mhórskála na matamaitice de réir cineál scoile, rang a Dó

Leibhéal & raon scór	Rudaí gur féidir le daltaí a dhéanamh go tipiciúil	SLG	GAEL	MN 09
<p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">315+</p>	<p>Is féidir le daltaí Leibhéal 4 cotas rudaí ar féidir iad a cheannach le méid áirithe airgid a áireamh; an meastachán is fearr ar shuim nó ar dhifríocht dhá uimhir dhá le dhá-dhigit a aimsiú. Léiríonn siad tuiscint ar airí comhthiomsaitheach an tsuimithe; ar an ngaol idir fadhbanna foclach le dhá-chéim agus na léirithe uimhriúla a bhaineann leo; úsáid cheart na siombal =, <, >. Is féidir leo fad a thomhas ag baint úsáide as méadair agus ceintiméadair agus áit a thomhais ag baint úsáide ag aonad neamhchaighdeánach.</p> <p>Is féidir leo eolas a léirmhíniú ó ghráf barralíne agus áireamh a dhéanamh laistigh. Is féidir leo fadhbanna foclach aon-chéime a réiteach a bhaineann le: suimiú leantach; suimiú nó dealú ar amanna an chloig; leathanna agus ceathrúna méadar, kg, agus líotair. Is féidir leo fadhbanna foclach dhá-chéime a bhaineann le suimiú agus dealú uimhreacha agus airgead dhá-dhigite a réiteach.</p>	13	8	10
<p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">314</p> <p style="text-align: center;">270</p>	<p>Is féidir le daltaí Leibhéal 3 fíricí don dealú a thabhairt chun cuimhne, sraith trí-uimhreach a shuimiú le hathainmniú laistigh de 99, agus an difríocht idir dhá uimhir le dhá-dhigit a aimsiú. Is féidir leo foclóir orduimhreach a úsáid, mar aon le deiceanna agus aonaid a thiontú ó 10 go 199. Is féidir leo síneadh a chur le pátrúin uimhreach, an ceathrú cuid de chruthanna 2-D a aithint, maraon le cruth 2-D a dheighilt go dhá chruth eile.</p> <p>Is féidir leo coincheap uillíne a úsáid mar rothlú, féilire a úsáid chun laethanta, dátaí, míonna agus séasúir a aithint, agus aonaid neamhchaighdeánacha cuí a roghnú chun toilleadh a thomhais. Is féidir leo píosaí airgid a mhalartú. Is féidir leo freisin fadhbanna foclach aon-chéime a réiteach a bhaineann le: uimhreacha le dhá dhigit a shuimiú agus a dhealú; leathanna agus ceathrú tacair le suas go 20 rud; suimiú agus dealú ar airgead, cm agus m, kg nó líotair; am in uaire agus nóiméid ar chlog 12-uaire an chloig. Is féidir leo fadhbanna aon-chéime agus dhá-chéime a bhaineann le nóiméid, uaire agus laethanta a réiteach.</p>	31	34	25
<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">269</p> <p style="text-align: center;">232</p>	<p>Is féidir le daltaí Leibhéal 2 uimhreacha trí-cholún a athainmniú laistigh de 99. Is féidir leo corruimhreacha agus ré-uimhreacha a aithint. Is féidir leo na siombail +, - a úsáid chun uimhir-abairtí a chomhlanú. Is féidir leo leath de thacair le suas go 20 rud a aithint. Is féidir le daltaí ag an leibhéal seo cruthanna 2-D a chur le chéile chun cruthanna eile a dhéanamh. Is féidir leo na hairíonna do chruthanna 3-D a aithint agus fad rudaí in aonaid neamhchaighdeánacha a chur i gcomparáid. Is féidir le daltaí ag an leibhéal seo am analóige a athrú go ham digiteach (go dtí an leathuair), agus eolas ar bhlocghrafanna simplí a léirmhíniú. Is féidir leo fadhbanna foclach aon-chéime a bhaineann le suimiú nó dealú slánuimhreacha simplí a réiteach.</p>	28	29	30
<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">231</p> <p style="text-align: center;">184</p>	<p>Is féidir le daltaí Leibhéal 1 rudaí a chomhaireamh i ngrúpaí trí agus cúig; uimhir ordúil a úsáid; uimhreacha a aimsiú ag eatrainh suas go 199; uimhreacha i bhfoirm focal agus uimhreacha uimhriúla a cheangal, suas go 199; agus fíricí don suimiú a thabhairt chun cuimhne. Is féidir leo an foclóir a bhaineann le coimhneas spásúlachta a úsáid chun rudaí a fháil; cruthanna simplí 2-D agus 3-D a aithint agus a rangú agus roinnt dá dtréithe a liostáil. Is féidir leo leath de chruth 2-D rialta a aithint. Is féidir le daltaí ag an leibhéal seo foclóir ama a úsáid chun imeachtaí a chur in ord seicimh; agus dáta i bhféilire a aithint. Is féidir leo luach roinnt píosaí airgead a fháil. Is féidir leo blocghraf simplí a léamh.</p>	21	20	25
<p style="text-align: center;"><184</p>	<p>Ta seans níos lú ná 62.5% ag daltaí faoi bhun inniúlacht Leibhéal 1 ceist Leibhéal 1 a fhreagairt i gceart. Tá a scileanna matamaiticiúla an-íseal, i gcomparáid le daltaí rang a 2 eile agus níl siad measta i gceart ag na Meánuithe Náisiúnta.</p>	8	8	10

Tábla 3.15: Céatadáin daltaí ag gach leibhéal inniúlachta ar mhórskála na matamaitice de réir cineál scoile, rang a Sé

Leibhéal & raon scór	Rudaí gur féidir le daltaí a dhéanamh go tipiciúil	SLG	GAEL	MN 09
<p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">↑</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>316+</p>	<p>Is féidir le daltaí ag Leibhéal 4 deachúla faoi dheachúla a mhéadú, agus cur chuigí ailgéabracha simplí a bhaineann le meastóireacht ar shloinn líneacha agus ar chothromóidí aon-chéime a dhéanamh. Is féidir leo ardeibhéal tuisceana a léiriú ar shlánuimhreacha le sín agus ar choincheapanna uimhirtheoiricí ar nós uimhreacha príomha agus uimhreacha ilchodacha. Is féidir leo dédeachtú a dhéanamh ar rialacha siombalacha d'fheidhmeanna simplí. Ag an leibhéal seo is féidir le daltaí freisin mion-anailís a dhéanamh ar chruthanna geoiméadracha agus rialacha a dhédeachtú. Is féidir leo ciorcail a chruthú. Is féidir leo comhordanáidí a mharcáil agus scálaí ar léarscáileanna nó ar phleananna a úsáid chun faid agus achair a áireamh. Is féidir leo fadhbanna praiticiúla neamhghnáthaimh agus ilchéimeanna a dhéanamh ina mbíonn cóimheasa, uimhreacha measctha, céatadán sochar nó dochar, comparáidí luach ar airgead, comhshó airgeadra, luas, agus amchriosanna.</p>	9	10	10
<p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">↑</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>315</p> <p>273</p>	<p>Is féidir le daltaí ag Leibhéal 3 uimhreacha measctha agus deachúla a shuimiú agus a dhealú. Is féidir leo tuiscint a léiriú ar nodaireacht dheachúlach, ar fhachtóirí agus méaduithe, ar easpónaint, agus ar uimhreacha cearnacha. Is féidir leo naisc a chruthú idir léirithe foclacha agus siombalacha d'fhadhbanna foclach. Is féidir leo uillinneacha a chruthú agus a thomhais mar aon le triantáin agus dronuilleoga a chruthú nuair a bhíonn taobhanna agus uillinneacha tugtha. Is féidir le daltaí ag an leibhéal seo triantáin agus ceathairshleasáin a rangú bunaithe ar airíonna uillinne agus líne. Is féidir leo aríonna cruthanna 3-D a aithint. Is féidir leo aonaid chomónta a ionramháil maidir le hachar, toilleadh agus meáchan. Is féidir leo léamh, léirmhíniú agus anailís a dhéanamh ar phíchairteacha, ar bharrachairteacha ilbharr agus ar threograif. Is féidir leo dóchúlachtaí simplí a mheas. Is féidir leo fadhbanna foclacha gnáthúla agus neamhghnáthúla a dhéanamh ina mbíonn oibríochtaí le codáin, deachúla agus céatadáin, fad agus imlíne, toilleadh, agus am.</p>	27	32	25
<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">↑</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>272</p> <p>230</p>	<p>Is féidir le daltaí ag Leibhéal 2 codáin agus deachúla a mhéadú, rudaí a mheas, gnáthfhachtóirí a áireamh mar aon le hialracha slánuimhreacha, agus codáil agus deachúlú a mhalartú go céatadáin. Is féidir leo uimhreacha príomha laistigh de 30 a aithint, mar aon rialacha do phatrúin uimhreacha a aithint. Is féidir leo tuiscint a léiriú ar litir mar ionadchoinneálaí i slonn ailgéabracha, agus uimhirabairtí dhá-chéime a bhaineann le suimiú agus dealú a dhéanamh. Is féidir le daltaí ag an leibhéal seo línte agus ciorcail a chruthú, uillinneacha a mheas agus airíonna cruthanna a úsáid chun méid líne nó méid uillinne a thomhais. Is féidir leo tátail réasúnta a dhéanamh ó thacair simplí sonraí. Is féidir leo fadhbanna foclacha ilchéimeanna ar oibríochtaí le slánuimhreacha, codáin agus céatadáin a réiteach.</p>	35	32	30
<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">↑</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>229</p> <p>184</p> <p><184</p>	<p>Is féidir le daltaí Leibhéal 1 suimiú, dealú, mar aon le huimhreacha agus deachúla a shlánú. Léiríonn siad tuiscint ar nodaireacht na slánuimhreacha agus is féidir ceangail a chruthú idir léirithe uimhriúla agus foclacha d'uimhreacha móra. Is féidir le daltaí ag an leibhéal seo rangú a dhéanamh ar uillinneacha agus ar theimpléid cruthanna 3-D. Is féidir leo ionramháil a dhéanamh ar aonaid faid a bhíonn in úsáid mar ghnáthnós. Is féidir leo léamh agus léirmhíniú a dhéanamh, gan ríomh, ar tháblaí minicíochta simplí, ar píchairteacha, ar bharrachairteacha agus ar threograif. Is féidir leo gnáthfhadhbanna foclacha ina mbíonn ceithre oibríochtaí le slánuimhreacha a réiteach.</p>	23	22	25
	<p>Ta seans níos lú ná 62.5% ag daltaí faoi bhun inniúlacht Leibhéal 1 ceist Leibhéal 1 a fhreagairt i gceart. Tá a scileanna matamaiticiúla an-íseal, i gcomparáid le daltaí rang a 6 eile agus níl siad measta i gceart ag na Meánuithe Náisiúnta.</p>	7	5	10

Matamaitic

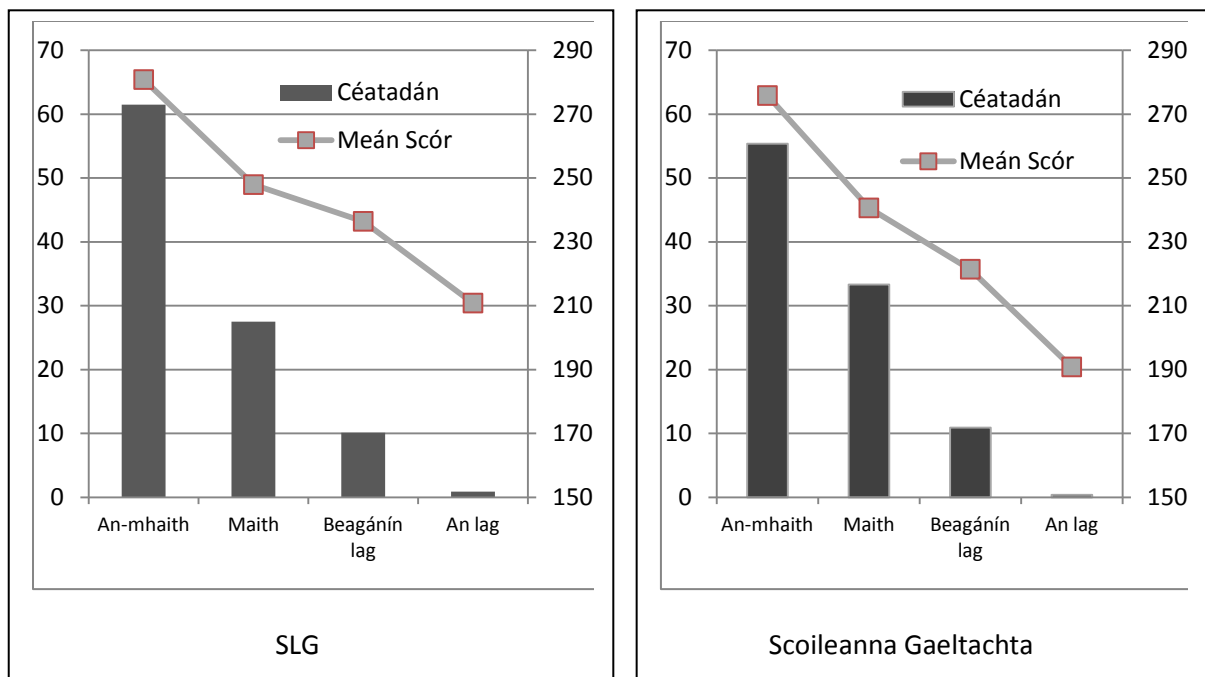
I rang a Dó, chruthaigh 13% de dhaltaí i SLG ag Leibhéal 4 sa mhata, i gcomparáid le 8% i scoileanna Gaeltachta agus 10% i scoileanna an MN '09 (Tábla 3.14). Ar an dul céanna, chruthaigh 44% i SLG, 42% i scoileanna Gaeltachta, agus 35% i scoileanna MN '09 ag Leibhéal 3 nó níos airde (sin Leibhéal 3 nó Leibhéal 4). B'ionann na céatadán ndaltaí i SLG agus scoileanna Gaeltachta (29% agus 28% faoi seach) a bhí ag Leibhéal 1 nó faoina bhún, i gcomparáid le 35% de dhaltaí i scoileanna MN '09.

I rang a Sé, chruthaigh timpeall 10% de dhaltaí SLG, scoileanna Gaeltachta agus MN '09 ag Leibhéal 4 sa mhatamaitic (Tábla 3.15). Bhain 42% de na daltaí i scoileanna Gaeltachta Leibhéal 3 nó níos airde amach, i gcomparáid le 36% i SLG agus 35% i MN '09. Chruthaigh níos lú daltaí i SLG (7%) agus i scoileanna Gaeltachta (5%) faoi bhun Leibhéal 1, i gcomparáid le daltaí i scoileanna MN '09 (10%).

Rátalacha ar Ghnóthachtáil Daltaí

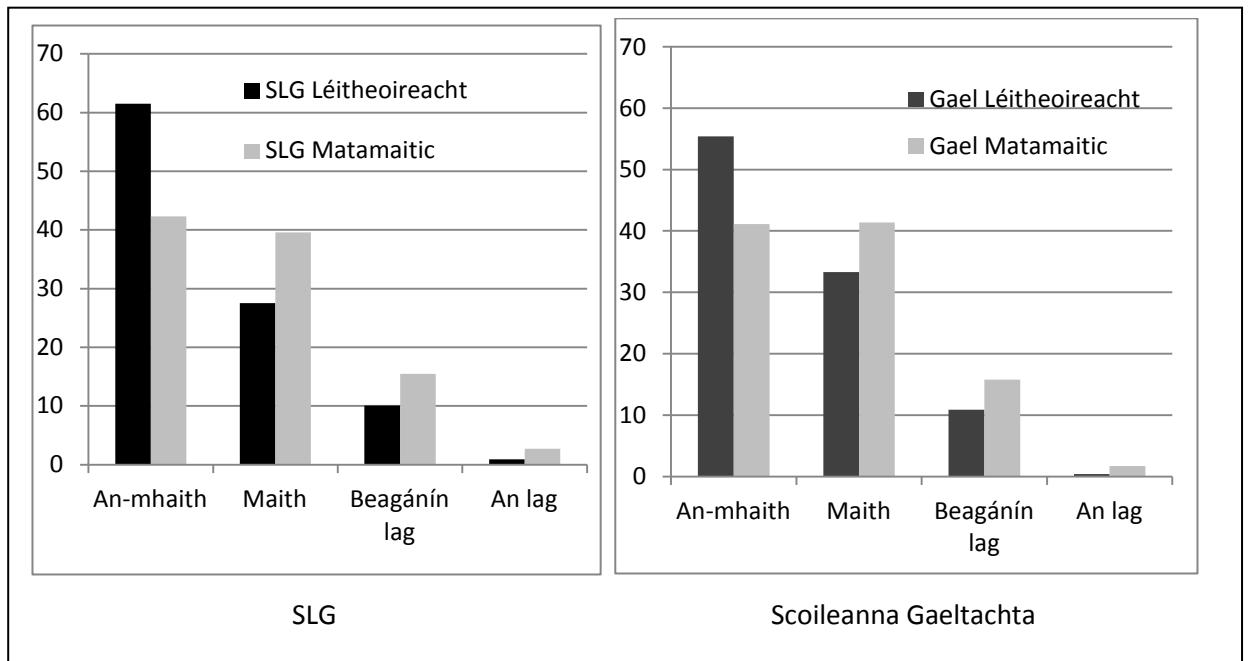
Fuarthas rátalacha ar ghnóthachtáil daltaí ó mhúinteoirí, ó thuismitheoirí agus ó dhaltaí i NAIMS agus i MN '09 araon. Ta mionsonraí na dtorthaí ar fáil i sraith táblaí san e-Aguisín. Léiríonn Figiúr 3.1 (thíos) rátalacha tuismitheoirí don léitheoireacht Bhéarla i rang a Sé. Léiríonn an chart go ndéanann 62% de thuismitheoirí daltaí i SLG agus 55% i scoileanna Gaeltachta a bpáistí a rátáil mar 'an-mhaith' sa léitheoireacht Bhéarla (féach na barraí dubha sa liath dorcha agus an ais ar an dtaobh chlé). Mar aon leis sin, tá ceangal soiléir idir rátalacha tuismitheoirí agus gnóthachtáil daltaí sa léitheoireacht. Mar shampla, i scoileanna Gaeltachta, tá meánscór 276 ag páistí a raibh ráta 'an-mhaith' tugtha ag a dtuismitheoirí dóibh, agus tá meánscór 191 acu siúd ar tugadh an ráta 'an-lag' dóibh (níos lú ná 1% de dhaltaí) (féach an líne liath geal agus an ais ar an dtaobh chlé).

Figiúr 3.1: Rátalacha tuismitheoirí ar ghnóthachtáil daltaí sa léitheoireacht, agus na meánscoir ábhartha, de réir cineál scoile (rang a Sé)

Déanann Figiúr 3.2 comparáid idir rátálacha tuismitheoirí ar ghnóthachtálacha a bpáistí sa léitheoireacht agus sa mhatamaitice, de réir cineál scoile. Ba lú an dochúlacht ag tuismitheoirí sa dá chineál scoile a bpáistí a rátáil mar an-mhaith sa mhatamaitic, i gcomparáid le léitheoireacht Bhéarla. Mar shampla, i scoileanna Gaeltachta, rinne 55% de thuismitheoirí a bpáiste a rátáil mar ‘an-mhaith’ ag léitheoireacht Bhéarla, cé go ndearna 41% a leithéid sin don mhatamaitic. Mar atá luaite cheana, áfach, bhí meánscóir den chineál céanna ag daltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta don léitheoireacht Bhéarla (257) agus don mhatamaitic (259).

Figiúr 3.2: Rátálacha tuismitheoirí ar ghnóthachtáil daltaí don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic, de réir cineál scoile (rang a Sé)

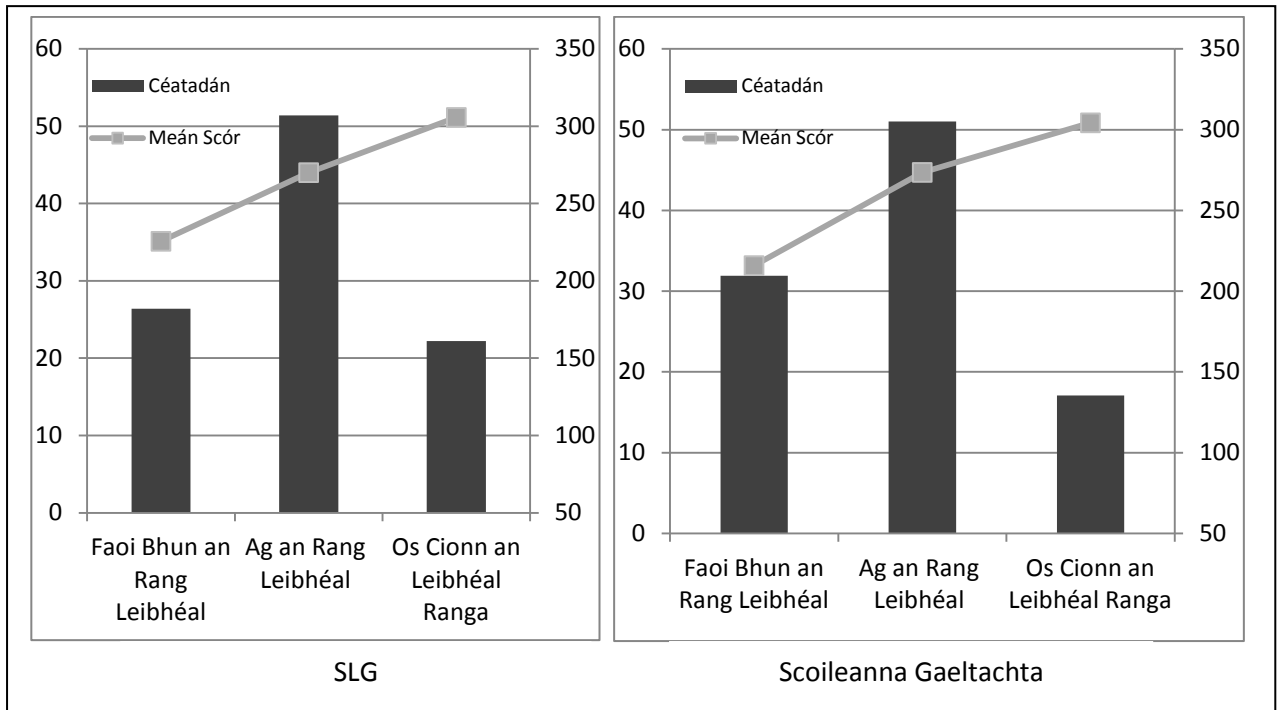

Iarradh ar mhúinteoirí a thabhairt le fios má bhí daltaí ag feidhmiú faoi bhun an rang leibhéal ina raibh siad, ag an rang leibhéal ina raibh siad, nó os a chionn sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic. Léiríonn Figiúr 3.3 rátálacha múinteoirí don Bhéarla agus na meánscóir ábhartha a bhain leo. I SLG agus i scoileanna Gaeltachta araon, síleadh go raibh tromlach na ndaltaí ag feidhmiú ag an leibhéal ranga ina raibh siad, agus síleadh 22% i SLG agus 17% i scoileanna Gaeltachta a bheith ag feidhmiú os cionn a leibhéal ranga. Ar aon dul le rátálacha na dtuismitheoirí, tháinig méadú ar na meánscóir céim ar chéim leis na rátálacha níos airde.

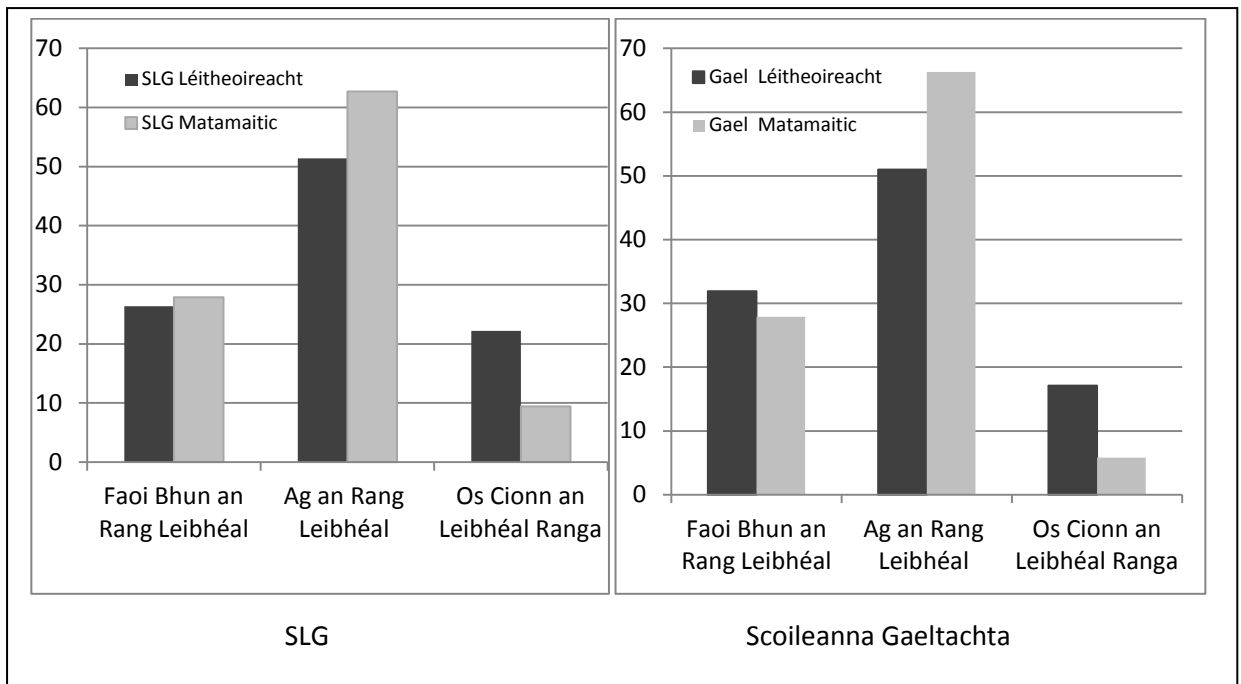
Ba lú an dochúlacht go ndearna múinteoirí daltaí a rátáil os cionn an leibhéal ranga ina raibh siad don mhatamaitic, i gcomparáid leis an léitheoireacht. Mar shampla, cé go raibh 17% de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta ar síleadh iad a bheith ag feidhmiú os cionn an leibhéal ranga ina raibh siad don léitheoireacht, bhí 6% ar síleadh iad a bheith ag feidhmiú os cionn an leibhéal ranga ina raibh siad don mhatamaitic (Figiúr 3.4).

Torthaí Gnóthachtála

Figiúr 3.3: Rátálacha múinteoirí ar ghnóthachtáil daltaí don léitheoireacht, agus na meánscoir ábhartha don léitheoireacht Bhéarla, de réir cineál scoile (rang a Sé)

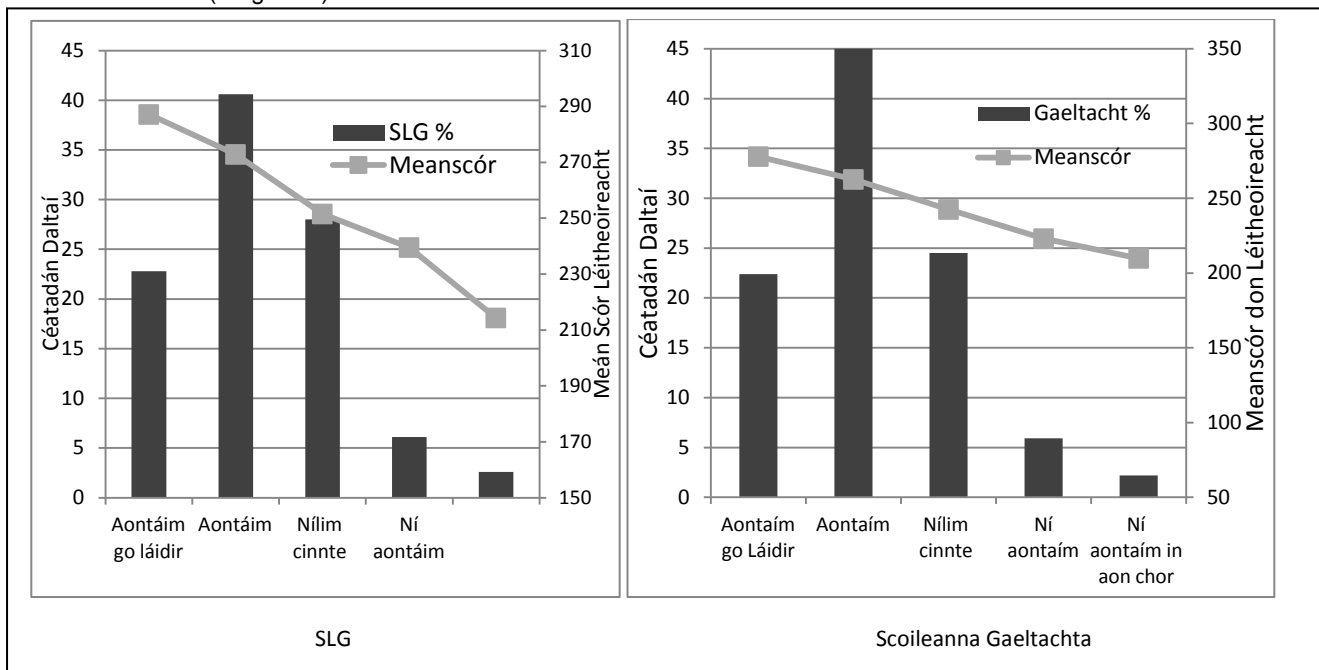

Figiúr 3.4: Rátálacha múinteoirí ar ghnóthachtáil daltaí don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic, de réir cineál scoile (rang a Sé)

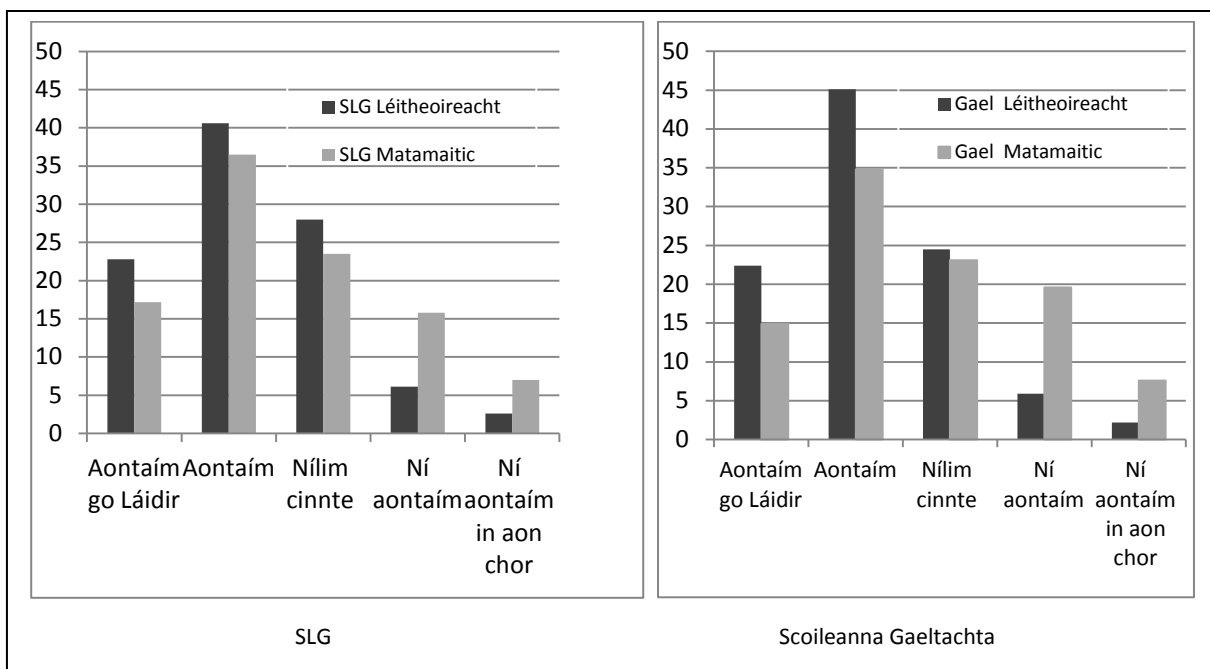

Mar chríoch, iarradh ar dhaltáí a ngnóthachtáil féin sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic a rátáil. Ag rang a Sé, iarradh orthu comhaontú a léiriú leis na ráitis seo a leanas: ‘Is léitheoir maith mise’, agus ‘Nílím ró-mhaith ag an matamaitic’. Leiríonn Figiúr 3.5 gur beag dalta i rang a Sé i SLG (9%) ná i scoileanna Gaeltachta (8%) a dúirt ‘easaontaím’ or ‘easaontaím go láidir’ maidir le bheith go maith ag an léitheoireacht Bhéarla. Léiríonn na meánscoir laghdú comhsheasmhach, de réir mar a tháinig laghdú ar rátálacha na ndaltaí.

Figiúr 3.5: Céatadán daltaí ag léiriú léibhéil éagsúla aontaithe leis an ráiteas, ‘Is léitheoir maith mise’, agus na meánscoir ábhartha don léitheoireacht Bhéarla agus don Mhatamaitic, de réir cineál scoile (rang a Sé)

Figiúr 3.6: Céatadán daltaí ag léiriú léibhéil éagsúla aontaithe leis na ráitis ar a ngnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic, de réir cineál scoile (rang a Sé)

Cuireann Figiúr 3.6 an chomparáid idir rátálacha daltaí sa Bhéarla agus sa mhatamaitic (ina raibh rátálacha don mhatamaitic códaithe droim ar ais ionas go léiríonn na leibhéil is airde go naontaíonn daltaí go bhfuil said go maith ag an matamaitic. so that higher levels of agreement indicate that pupils consider themselves good at mathematics). Ar aon dul le rátálacha tuismitheora agus múinteora, tá féin-rátálacha daltaí ar mhatamaitic níos ísle go seasta ná mar atá siad don léitheoireacht i SLG agus i scoileanna Gaeltachta araon. I SLG, rinne 17% easaontú go láidir go raibh siad go maith ag mata, cé gur 15% a bhí i gceist i scoileanna Gaeltachta. Mar atá luaite thuas, is iad na figiúirí comhfhreagracha don léitheoireacht i SLG agus i scoileanna Gaeltachta ná 9% agus 8% faoi seach.

Cé nach léirítear iad anseo, bhí na rátálacha ó thuismitheoirí, ó mhúinteoirí agus ó dhaltaí níos airde don mhatamaitic ag rang a Dó, i gcomparáid le rang a Sé (féach e-Aguisín, Táblaí E3.1, Tábla E3.2, Tábla E3.3). Mar shampla, cé go raibh 23% de dhaltaí i rang a Dó i SLG ar cheap múinteoirí iad a bheith os cionn an leibhéil ranga ina raibh siad don mhatamaitic, ba é an meastachán comhfhreagrach do rang a Sé ná 9%. I scoileanna Gaeltachta, síleadh 13% i rang a Dó a bheith ag feidhmiú os cionn an leibhéil ranga ina raibh siad don mhatamaitic, ach i rang a Sé, ní raibh ach 6% a ndearnadh iad a rátáil ar an mbealach seo.

Príomhphointí

- D'éirigh le daltaí i ranganna a Dó agus a Sé i SLG, agus le daltaí i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta meánscóir níos airde othaobh statistice a fháil ar léitheoireacht Bhéarla ná daltaí i MN '09. Bhí an meánscóir ag daltaí i rang a Dó i scoileanna Gaeltachta trí phointe níos airde ná mar a bhí ag daltaí i MN '09, ach ní raibh an difríocht suntasach ó thaobh staitistice.
- Bhí meánscóir níos airde sa léitheoireacht Bhéarla ag cailíní i rang a Sé ó thaobh statistice de i scoileanna Gaeltachta ná mar a bhí ag buachaillí. Ní raibh aon difríochtaí suntasacha idir buachaillí agus cailíní ag ranganna a Dó ná a Sé i SLG, ná ag rang a Dó i scoileanna Gaeltachta.
- I rang a Dó, fuair daltaí SLG meánscóir níos airde ó thaobh statistice sa mhatamaitic ná mar a fuair daltaí i MN '09, cé nach raibh difríocht shuntasach sna meánscóir ag daltaí i scoileanna Gaeltachta agus i MN '09. I rang a Sé, d'éirigh le daltaí i scoileanna Gaeltachta meánscóir níos airde ó thaobh statistice a fháil i gcomparáid le daltaí i MN '09, cé nach raibh difríocht shuntasach idir na meánscóir ag daltaí i SLG agus i MN '09. Ní raibh difríochtaí suntasacha idir na meánscóir ag daltaí i SLG agus i scoileanna Gaeltachta ag aon cheann den dá rangleibhéal.
- D'éirigh le buachaillí i ranganna a Dó agus a Sé i SLG meánscóir ó thaobh statistice níos airde a ghnóthú sa mhatamaitic ná mar a fuair cailíní, ach níorbh amhlaidh sna scoileanna Gaeltachta.
- Cé gur éirigh le daltaí, i rang a Dó i SLG agus i scoileanna Gaeltachta araon, a rinne an triail mhatamaitice trí Bhéarla meánscóir níos airde a fháil (le 20 agus 10 pointe faoi seach) ná mar a fuair daltaí a rinne an triail trí Ghaeilge, ní raibh na difríochtaí suntasach ó thaobh staitistice. I rang a Sé, ba bheag an difríocht idir na meánscóir ag daltaí a rinne an triail trí Bhéarla agus iad siúd a rinne í trí Ghaeilge. Bhí na hearráidí caighdeánacha a bhain leis na meánscóir sách mór.

- Bhí céatadán na ndaltaí i rang a Dó i SLG a bhí ag feidhmiú ag Leibhéal 4 ar an scála inniúlachta don léitheoireacht Bhéarla (17%) níos airde ná an céatadán i scoileanna Gaeltachta agus scoileanna MN '09 (10% araon). Ar an dul céanna, bhí níos lú daltaí (21%) i rang a Dó i SLG a bhí ag feidhmiú ag Leibhéal 1 nó faoina bhun, i gcomparáid le daltaí i scoileanna Gaeltachta (34%) agus i MN '09 (35%). I rang a Sé, bhí níos lú daltaí i SLG agus scoileanna Gaeltachta (4% agus 5% faoi seach) a bhí ag feidhmiú faoi bhun Leibhéal 1, i gcomparáid le 10% i MN '09.
- Bhí 44% de dhaltaí i SLG, 42% i scoileanna Gaeltachta, agus 35% i MN 2009 a bhí ag feidhmiú ag Leibhéal 3 nó 4 ar scála inniúlachta na matamaitice do rang a Dó. Ar an dtaobh eile den scála, bhí na comhréireanna céanna nach mór sna trí chineál scoile (8%, 8% agus 10% faoi seach) a bhí ag feidhmiú faoi bhun Leibhéal 1. Sa mhataimic i rang a Sé, bhí níos mó daltaí i scoileanna Gaeltachta (42%) ná i SLG (36%) agus scoileanna MN '09 (35%) a bhí ag feidhmiú ag Leibhéal 3 nó 4. Sa tsli chéanna, bhí beagán níos lú de dhaltaí na scoileanna Gaeltachta (5%) agus in SLG (7%) ag feidhmiú faoi bhun Leibhéal 1, i gcomparáid le scoileanna i MN '09 (10%).
- Bhí na rátálacha ar ghnóthachtáil sa léitheoireacht a chuir tuismitheoirí, múinteoirí agus daltaí ar fáil comhghaolmhar leis an ngnóthachtáil ar thriail léitheoireachta NAIMS, agus an meánghnóthachtáil ag titim de réir mar a tháinig íslíú ar na rátálacha. Bhí na rátálacha don mhataimic níos ísle go seasta ná mar a bhí siad don léitheoireacht. Bhí na rátálacha, ar an meán, níos ísle ag ranganna a Sé ná a Dó, go háirithe i gcás na matamaitice.

Proifil na nDaltaí agus a dTeaghlach

Déanann an chaibidil seo cur síos ar roinnt de thréithe na ndaltaí a bhí páirteach i NAIMS agus breathnaítear ar roinnt de na gnéithe a bhaineann lena dtimpeallacht baile. De réir mar is cuí, déantar comparáidí leis na torthaí ó Mheasúnuithe Náisiúnta 2009 (MN '09; Eivers et al., 2010a). Cur síos tuairisciúil atá sa chaibidil seo den chuid is mó; déantar anailís iomlán ar na comhghaoil idir gnóthachtáil agus tréithe éagsúla daltaí agus teaghlach i gCaibidil 7. Ar an iomlán, cuirtear sonraí ar fáil sa chaibidil seo do ranganna a Dó agus a Sé araon nó, muna ndéantar ach aon rangleibhéal amháin a phlé, déantar na sonraí don rang eile a sholáthar san e-Agusín; cás eisceachtúil atá sa chuid sin a bhaineann leis na cúiseanna go roghnaítear scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus ionchais don iar-bhunscoil a dhíríonn do díreach ar dhaltaí rang a Sé agus ar a dtuismitheoirí.

Tá ceithre phríomhchuid sa chaibidil seo. Sa chéad chuid déantar cur síos ar thréithe na dteaghlach – ar nós fostaíocht tuismitheoirí. Sa dara cuid, déantar timpeallachtaí oideachasúla baile a phlé. Baineann sé seo leis na tacaíochtaí a bhíonn ar fáil do dhaltaí sa bhaile, ar nós cúnaimh le hobair bhaile agus fáil ar leabhair. Sa tríú cuid, breathnaítear ar dhearccháil tuismitheoirí agus daltaí i leith na Gaeilge, mar aon leis an úsáid a bhaineann siad as Gaeilge. Tugann an ceathrú cuid léiriú ar na cúiseanna go roghnaítear oideachas trí mheán na Gaeilge agus déantar cur síos ar rannpháirtíocht dhaltaí san oideachas i gcoitinne mar aon le pleananna a dtuismitheoirí don iar-bhunscolaíocht.

Tréithe Teaghlach

Sa cheistneoir tuismitheora, iarradh ar fhreagróirí a thabhairt le fios cén post (faoi láthair nó an ceann is déanaí) a bhí acu féin agus ag a bpáirtnéir. Moladh dóibh an post is déanaí a bhí acu a thabhairt má bhí siad féin nó a bpáirtnéir difhostaithe ag an am. Rinne códóirí oilte na freagraí a chódáil ag baint úsáide as Innéacs Socheacnamaíoch Idirnáisiúnta (ISEI; Ganzeboom, de Graaf & Treiman, 1992) a bhfuil sé i gceist leis go bhfaighfí “difríochtaí ioncain agus oideachais idir catagóirí gairme” (l.15). Bhí raon scór ar an ISEI idir 16 agus 90 pointe. I measc na bpostanna ar dáileadh scór ISEI íseal orthu bhí glantóirí agus cúntóirí feirme ach bhí abhcóidí, dochtúirí agus breithimh orthu siúd ar dáileadh scóir ISEI is airde orthu. Don anailís reatha, do dhaltaí a raibh dhá scór ISEI ag dul dóibh, i.e. ceann do gach tuismitheoir, bronnadh an scór a bhí ag dul don fhostaíocht ab airde orthu.¹¹ Sa tuarascáil seo déantar tagairt do scóir IISE na ndaltaí mar scóir SSE.

I ranganna a Dó agus a Sé araon, bhí an meánstádas socheacnamaíoch na ndaltaí a bhí ag freastal ar Scoileanna Lán-Ghaeilge (SLG) níos airde ó thaobh staitistice ná meánstádas socheacnamaíoch na ndaltaí a bhí ag freastal ar scoileanna Gaeltachta agus ar bhunscoileanna in Éirinn trí chéile.¹² Bhí na difríochtaí i bhfabhar daltaí ó SLG sa

¹¹ Thug cigirí a rinne breathnóireacht ar riaradh NAIMS le fios gur tharla mb'fhéidir go ndearnadh ceistneoirí na dtuismitheoirí a dháileadh go mícheart i roinnt bheag cásanna (féach Caibidil 2). Ní bheidh tionchar aige seo ar chéatadáin na ndaltaí sna catagóirí socheacnamaíocha éagsúla ach seans go mbeidh tábhacht ag baint leis nuair a bhíonn na comhghaoil idir SSE agus gnóthachtáil á iniúchadh ag leibhéal an dalta aonair.

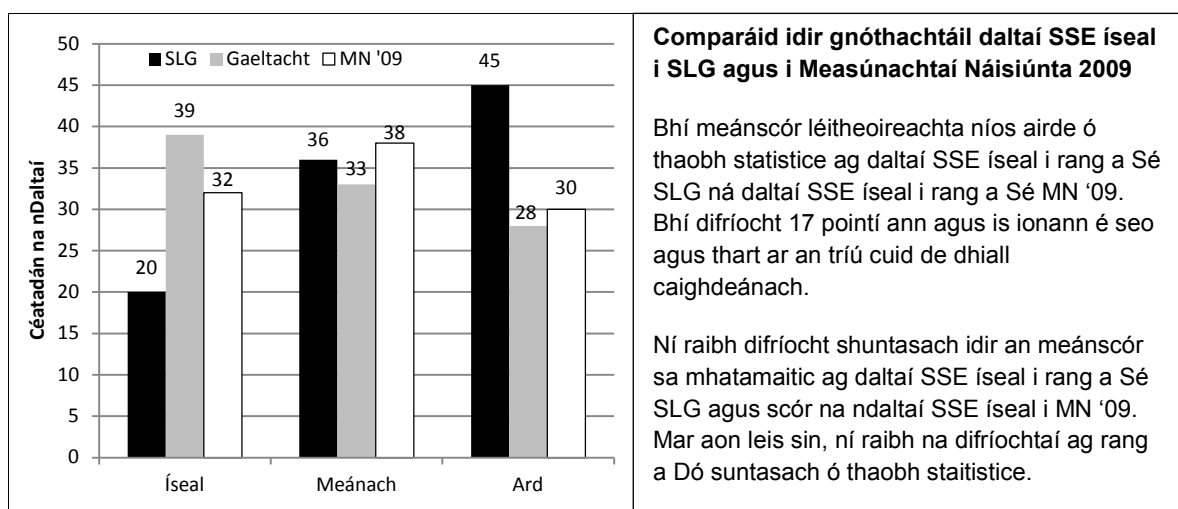
¹² Tá fáil ar na sonraí a bhaineann le trialacha a bhfuil suntas ó thaobh staitistice ag baint leo in e-Agusín 4.

Proifil na nDaltaí agus a dTeaghlach

raon idir 5 agus 7 pointe, agus is ionann sin agus idir aon-tríú agus aon-leath de dhiall caighdeánach.¹³

Léiríonn Figiúr 4.1 na céatadáin daltaí i rang a Sé SLG, i scoileanna Gaeltachta agus i scoileanna MN '09 a raibh stádas socheacnamaíoch íseal, meánach nó ard mar aicme teaghlaigh acu.¹⁴ Níor tháinig ach 20% de dhaltaí rang a Sé SLG ó theaghlaigh le stádas socheacnamaíoch íseal – céatadán níos ísle ó thaobh staitistice ná mar a bhí sna scoileanna Gaeltachta (39%) agus i scoileanna MN '09 (32%) (Figiúr 4.1). Ba iad na céatadáin chomhfhreagracha do dhaltaí rang a Dó a raibh SSE íseal ag an teaghlach ná 25% i SLG, 44% i scoileanna Gaeltachta agus 36% i NA '09. Os a choinne sin, tháinig 45% de dhaltaí rang a Sé agus 45% de dhaltaí a Dó i SLG ó chúlraí le stádas socheacnamaíoch ard – céatadán i bhfad níos airde ná mar a bhí i scoileanna Gaeltachta (rang a Sé: 28%; rang a Dó: 30%) agus ná mar a bhí i scoileanna i gcoitinne (rang a Sé: 30%; rang a Dó: 31%).

Figiúr 4.1. Céatadáin daltaí rang a Sé ó theaghlaigh le stádas socheacnamaíoch ard, meánach agus íseal

Ar aon dul leis na torthaí ó MN '09, bhí comhghaol idir teaghlaigh le stádas socheacnamaíoch ard (SSE) agus leibhéal ghnóthachtála níos airde ó thaobh staitistice a bheith acu. Ag ranganna a Dó agus a Sé araon i SLG agus i scoileanna Gaeltachta, d'éirigh le daltaí ó theaghlaigh le stádas socheacnamaíoch ard meánscore léitheoireachta níos airde ó thaobh staitistice a ghnóthú ná mar a ghnóthaigh daltaí ó theaghlaigh le stádas socheacnamaíoch íseal. Ina theannta sin, fuair daltaí ó theaghlaigh le stádas socheacnamaíoch meánach meánscore léitheoireachta níos airde ó thaobh staitistice ná mar a fuair daltaí ó theaghlaigh le stádas socheacnamaíoch íseal.¹⁵

Ag breathnú anois ar ghnóthachtáil sa mhatamaitic, tháinig mórdhifríochtaí chun solais i SLG ag ranganna a Dó agus a Sé araon idir na meánscore ag daltaí ó theaghlaigh le SSE íseal agus ard. Bhí suntas ó thaobh staitistice freisin sna meánscore idir daltaí ó theaghlaigh SSE íseal agus meánach, agus na difríochtaí fábhach do dhaltaí ó

¹³ I Measúnachtaí Náisiúnta 2009, ba é 15.5 an diall caighdeánach ar scála ISEI ag rang a Dó agus 16.3 ag rang a Sé. Fuarthas na dialltaí caighdeánacha seo a leanas ar an scála ISEI i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge: SLG: rang a Dó 15.3, rang a Sé 15.4; scoileanna Gaeltachta: rang a Dó 16.8, rang a Sé 16.0.

¹⁴ Rinneadh na catagóirí do stádas socheacnamaíoch ard, meánach agus íseal a shainmhíniú go haonair do ranganna a Dó agus a Sé i MN '09; baineadh úsáid as na catagóirí céanna seo don staidéar reatha. I MN '09, aithníodh dhá phointe gearrtha ar an scála SSE ag gach grádleibhéal ionas go raibh an tríú cuid de dhaltaí ag an ngrád leibhéal sin a raibh luachanna SSE acu faoin bpointe gearrtha ab ísle, thart ar an tríú cuid idir an dá phointe gearrtha agus an tríú cuid os cionn an phointe ghearrtha ab airde.

¹⁵ Ní raibh an difríocht i meánghnóthachtáil na léitheoireachta idir daltaí ó theaghlaigh SSE meánach agus daltaí ó theaghlaigh SSE ísle suntasach ó thaobh staitistice i scoileanna Gaeltachta ag rang a Dó.

theaghlaigh SSE meánach. Ní raibh an gaol idir stádas socheacnamaíoch agus gnóthachtáil sa mhatamaitic chomh láidir céanna i scoileanna Gaeltachta: is í an t-aon rud a bhí suntasach ó thaobh staitistice ná an difríocht sa mheánghnóthachtáil don mhatamaitic ag daltaí rang a Sé ó theaghlaigh SSE íseal agus ard.

Bhí tromlach mór de dhaltáí i ngach cineál scoile ina gcónaí i dteaghlaigh ina raibh tuismitheoir amháin ar a laghad fostaithe, cé go raibh na céatadáin i SLG (91% i ranganna a Dó agus a Sé araon) níos airde ná i scoileanna Gaeltachta (rang a Dó: 84%; rang a Sé: 82%) (Tábla 4.1). B'ionann leitheadúlacht na dteaghlach aon-tuiste i ngach cineál scoile: chónaigh thart ar 20% de dhaltáí i MN '09 i dteaghlaigh aon-tuiste agus bhí na céatadáin i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge idir 15% do dhaltáí rang a Dó i scoileanna Gaeltachta agus 21% do dhaltáí rang a Sé i SLG.

Tábla 4.1: Tréithe clainne ag daltaí rang a Dó agus rang a Sé, cineál scoile agus rang leibhéal

		Rang a Dó (% daltaí)			Rang a Sé (% daltaí)		
		SLG	Gaeltacht	MN '09	SLG	Gaeltacht	MN '09
Tuismitheoir fostaithe	Sea	91	84	86	91	82	87
	Ní hea	9	16	14	9	18	13
Teaghlach aon tuiste	Sea	17	15	21	21	17	20
	Ní hea	83	85	79	79	83	80
Líon siblíní	0 go 3	93	89	91	89	83	83
	4 nó níos mó	7	11	9	11	17	14
Rugadh in Éirinn	Sea	93	89	86	94	87	85
	Ní hea	7	11	14	6	13	15

Ag gach grád leibhéal, bhí trí shiblín nó níos lú ná sin ag tromlach mór daltaí. Ag rang a Sé, tuairiscíodh go raibh duine as gach seisear dalta Gaeltachta le ceithre shiblín nó níos mó i gcomparáid le duine as gach naonúr dalta SLG (Tábla 4.1).

Ní raibh ach 6% de dhaltáí i rang a Sé SLG a rugadh lasmuigh d'Éireann, i gcomparáid le 13% de dhaltáí i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta agus 15% go náisiúnta. B'ionann na céatadáin i rang a Dó (Tábla 4.1).

Ní nach ionadh, tuairiscíodh Béarla a bheith mar an teanga ba mhó a bhí in úsáid sa bhaile dar le MN'09. Bhí ar a laghad 90% de dhaltáí i ranganna a Dó agus a Sé araon a thug le fios gur é an príomhtheanga baile acu é. Béarla an teanga ba mhó a bhí i labhairt sa bhaile ag formhór dhaltáí na SLG agus na scoileanna Gaeltachta: thug beagnach gach dalta i SLG (rang a Sé: 98%; rang a Dó: 94%) agus thart ar thrí-cheathrú de dhaltáí i scoileanna Gaeltachta (rang a Sé: 74%; rang a Dó: 78%) le fios gur Béarla an teanga ba mhó a bhí in úsáid sa bhaile (Tábla 4.2, féach freisin Tábla 4.8).

Ba bheag dalta SLG a thuairiscigh go raibh an Ghaeilge mar príomhtheanga acu sa bhaile (rang a Dó: 4%; rang a Sé: 2%) ach os a choinne sin thuairiscigh idir aon-chúigiú agus aon-cheathrú de dhaltáí ag an dá rangleibhéal sna scoileanna Gaeltachta gurbh í an Ghaeilge an teanga baile. (Pléitear úsáid na Gaeilge ag tuismitheoirí níos déanaí sa chaibidil seo.) Cé go raibh teangacha seachas Béarla ná Gaeilge á labhairt ag mionlach beag daltaí i MN '09 (9% de dhaltáí rang a Dó agus 5% de dhaltáí rang a Sé), b'annamh a thuairiscigh daltaí (níos lú ná 2%) a bhí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge go raibh teanga seachas Béarla ná Gaeilge mar príomhtheanga baile acu (Tábla 4.2).

Proifil na nDaltaí agus a dTeaghlach

Tábla 4.2: An teanga is mó a bhí in úsáid sa bhaile, cineál scoile agus rang leibhéal

	Rang a 2 (% céatadán)			Rang a 6 (% céatadán)		
	SLG	Gaeltacht	MN '09	SLG	Gaeltacht	MN '09
Béarla	94	78	90	98	74	94
Gaeilge	4	20	1	2	24	1
Eile	2	2	9	<1	2	5

Ar an iomlán, i scoileanna a bhí ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge, ní raibh aon cheangail shuntasacha ó thaobh staitistice idir príomhtheanga an bhaile agus gnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla. Mar sin féin, i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta, bhí meánscór níos airde ó thaobh staitistice de sa léitheoireacht ag daltaí a dúirt go raibh Béarla á labhairt acu sa bhaile ná mar a bhí ag daltaí a dúirt gurbh í an Ghaeilge a bhí á labhairt acu, agus daltaí a raibh teangacha seachas Béarla ná Gaeilge á labhairt acu (cé nach raibh sa ghrúpa sin ach 2% de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta) (e-Agusín Tábla E4.5). Ba í an bhearna a bhí idir an meánscór ag daltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta a labhair Béarla agus iad siúd a labhair Gaeilge ná 16 pointí, cé go bhfuarthas bearna níos mó 68 pointe ina bhfabhar siúd a labhair Béarla i gcomparáid le teangacha eile.

Atmaisféar Baile agus Tacaíochtaí

Déanann an chuid seo cur síos ar na nósanna imeachta ag daltaí don obair bhaile, an t-am a caitheadh ar an obair bhaile agus an cúnamh a tugadh dóibh; páirtíocht thuismitheoirí le scoil a bpáistí; agus an timpeallacht oideachasúil a bhí ag daltaí sa bhaile.

Obair Bhaile

Thuiriscigh thuismitheoirí go bhfuair formhór na ndaltaí obair bhaile sa Bhéarla ceithre nó cúig uaire sa tseachtain; seo mar a bhí ag thart ar 90% de dhaltaí rang a Dó agus 70 go 85% de dhaltaí rang a Sé, thar gach cineál scoile (Tábla 4.3). I SLG agus scoileanna Gaeltachta araon, bhí obair bhaile don Bhéarla á fháil níos minicí ag daltaí rang a Dó¹⁶ na ag daltaí rang a Sé ach chaith siad níos lú ama á déanamh, go comparáideach (12-15 nóiméid ag rang a Dó i gcomparáid le 19-20 nóiméid ag rang a Sé, Tábla 4.3).

Tábla 4.3: Minicíocht obair bhaile agus an t-am a chaitear ar obair bhaile, cineál scoile agus rang leibhéal

	Rang a 2			Rang a 6		
	SLG	Gaeltacht	MN '09	SLG	Gaeltacht	MN '09
Obair bhaile Béarla 4 nó 5 uaire sa tseachtain (%)	94	88	90	83	71	82
Obair bhaile Gaeilge 4 nó 5 uaire sa tseachtain (%)	92	83	–	87	70	–
Meánuimhir laethanta sa tseachtain ina bhfaightear obair bhaile Béarla	4.1	4.1	4.1	3.9	3.8	4.0
An t-am a chaitear ar obair bhaile Béarla ar ghnáth lá scoile (nóiméid)	12	15	17	19	20	21
Meánuimhir laethanta sa tseachtain ina bhfaightear obair bhaile Gaeilge	4.0	4.0	–	4.0	3.7	–
An t-am a chaitear ar obair bhaile Gaeilge ar ghnáth lá scoile (nóiméid)	12	14	–	18	20	–

Nóta: Níor cuireadh ceist ar dhaltaí i MN '09 faoi obair bhaile Gaeilge.

¹⁶ Tá suntas staitisticíúil níos mó ag baint le meán uimhir na laethanta don obair bhaile Béarla ag rang a Dó ná ag rang a Sé i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge ach níl an difríocht suntasach i MN '09.

Níor cuireadh ceist ach ar thuismitheoirí daltaí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge faoin mhinicíocht a bhfuair a bpáistí obair bhaile don Ghaeilge. Mar a bhí don obair bhaile Béarla agus mar a mbeifí ag súil leis, dúirt thuismitheoirí gur chaith daltaí rang a Dó níos lú ama go comparáideach ar an obair bhaile don Ghaeilge ná mar a chaith a gcomhpháirtithe i rang a Sé (12-14 nóiméid mar mheán i rang a Dó i gcomparáid le 18-20 ag rang a Sé). I scoileanna Gaeltachta amháin, tá an difríocht minicíochta don obair bhaile Gaeilge idir rang a Dó agus rang a Sé suntasach ó thaobh staitistice, le hobair bhaile tugtha mar mheán ar níos mó laethanta i rang a Dó ná i rang a Sé (Tábla 4.3).

Ba mhó an seans ag thuismitheoirí daltaí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge a rá nach raibh gá ag a bpáiste le cúnaimh don obair bhaile Béarla ná thuismitheoirí daltaí a bhí páirteach i MN '09; m.sh. ag rang a Dó, bhí thart ar an gceathrú cuid de dhaltáí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge a dúirt nach raibh gá acu le cúnaimh i gcomparáid le níos lú ná an deichiú cuid de dhaltáí i MN '09. As na daltaí a raibh cúnaimh á fháil acu leis an obair bhaile, ba iad na máithreacha ba mhó a bhí mar fhoinsé cúnaimh i SLG, i scoileanna Gaeltachta agus i MN '09 (e-Agusín, Táblaí E4.8 to E4.11).

Go tipiciúil thuairiscigh thuismitheoirí daltaí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge ardleibhéil muiníne agus iad ag cabhrú leis an obair bhaile Béarla. Bhí thart ar 85% de thuismitheoirí daltaí rang a Dó agus 70% de thuismitheoirí rang a Sé a thug le fios go raibh siad *an mhuiníneach* maidir leis seo, i bhfad níos airde ná na figiúirí comhfhreagracha i MN '09 (72% agus 58% faoi seach) (e-Agusín, Táblaí E4.12 to E.4.15).

Thuairiscigh thuismitheoirí leibhéil muiníne níos ísle maidir lena n-ábaltacht cúnaimh a thabhairt leis an obair bhaile Gaeilge. As daltaí rang a Sé SLG inar thug thuismitheoirí freagra ar an gceist faoina muinín chun cúnaimh a thabhairt don obair bhaile Gaeilge, ní raibh ach 28% a raibh thuismitheoirí acu a dúirt go raibh siad *an mhuiníneach* lena n-ábaltacht cúnaimh a thabhairt leis an obair bhaile Gaeilge; ba é an figiúr comhfhreagrach do scoileanna Gaeltachta ná 43% (Tábla 4.4). Ag rang a Dó, ní raibh difríocht chomh mór idir thuismitheoirí SLG agus Gaeltachta (bhí 42-50% de dhaltáí a raibh thuismitheoirí acu a bhí *an mhuiníneach* ag tabhairt cúnaimh leis an obair bhaile Gaeilge). Sá dá chineál scoile agus ag an dá ghrádleibhéil, bhí idir an cúigiú cuid agus an tríú cuid de dhaltáí le thuismitheoirí a dúirt go raibh *easpa muiníne* nó *gan aon mhuinín* acu maidir le cúnaimh a thabhairt leis an obair bhaile Gaeilge (féach freisin Figiúr 4.3).

Tábla 4.4: Muinín thuismitheoirí agus iad ag cuidiú leis an obair bhaile Gaeilge: Céatadán daltaí i SLG agus i scoileanna Gaeltachta¹ ar léirigh a dtuismitheoirí leibhéil éagsúla muiníne

	Rang a Dó		Rang a Sé	
	SLG %	Gaeltacht %	SLG %	Gaeltacht %
An-mhuiníneach	42	50	28	43
Cuíosach muiníneach	38	28	27	31
Easpa muiníne	16	13	25	15
Gan aon mhuinín	4	8	10	11

¹Níor iarradh i MN '09

Rannpháirtíocht tuismitheoirí leis an scoil

Iarradh ar thuismitheoirí ar tharla ag aon am gur fhreastail siad ar chúrsa nó ar thráthnóna eolais a bhí dírithe ar chúnamh a thabhairt dá bpáiste le hábhair éagsúla.¹⁷ Dúirt mionlach beag tuismitheoirí trasna na gcatagóirí scoile uile (5 go 8%) go raibh siad tar éis freastal ar oíche eolais dírithe ar chuidiú lena bpáiste le Béarla, nó le matamaitic (Tábla 4.5). I gcomparáid lena bhfreastal ar chúrsaí Béarla agus freisin i gcomparáid le tuismitheoirí daltaí i scoileanna Gaeltachta, ba mhó an dochúlacht tuismitheoirí daltaí SLG ag tabhairt le fios gur fhreastail siad ar chúrsa nó ar oíche eolais dírithe ar chúnamh a thabhairt dá bpáiste le Gaeilge (16 – 19%).

Tábla 4.5: Freastal tuismitheoirí ar oícheanta eolais, cineál scoile agus rang leibhéal

	SLG %	Gaeltacht %	MN '09 ¹ %
Rang a 2			
Béarla	5	5	8
Mata	2	4	5
Gaeilge	19	8	– ²
Rang a 6			
Béarla	6	4	5
Mata	4	5	5
Gaeilge	16	8	– ²

¹Bunaithe ar dhaltaí a bhí páirteach sa mheasúnú ar léitheoireacht

²Ceist nár iarradh sa mheasúnú seo

I MN '09 agus i NAIMS araon, thuairiscigh tromlach na dtuismitheoirí go raibh dul chun cinn a bpáiste ar scoil pléite acu lena m(h)úinteoir sa bhliain scoile reatha. Bhí thart ar 90% de thuismitheoirí a thug le fios go raibh dul chun cinn a bpáiste sa Bhéarla pléite acu. Sna scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge amháin, iarradh ar thuismitheoirí an raibh dul chun cinn an pháiste sa Ghaeilge pléite acu lena m(h)úinteoir (e-Aguisín Tábla E4.16). Bhí céatadán arda daltaí le tuismitheoirí a raibh a ndul chun cinn sa Ghaeilge pléite acu, é seo idir 84% ag daltaí rang a Sé go 93% ag daltaí rang a Dó i scoileanna Gaeltachta. Bhí na céatadán mórán mar an gcéanna do SLG.

Timpeallacht baile

Tá fianaise le fáil ó MN '09 a léiríonn ceangal láidir idir timpeallacht thacúil baile agus rath sa léitheoireacht agus sa mhataimaitic. Déanann an chuid seo iniúchadh ar thimpeallachtaí baile na ndaltaí i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus déantar comparáid idir a dtacaíochtaí baile agus iad siúd ag daltaí a bhí páirteach i MN '09.

Iarradh ar thuismitheoirí meastachán a dhéanamh ar an méid leabhar a bhí acu sa teach, bunaithe ar thart ar 50 leabhar a bheith ar gach méadar seilfre. Iarradh ar thuismitheoirí daltaí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge idirdhealú a dhéanamh idir leabhair Ghaeilge agus leabhair Bhéarla, idirdhealú nach raibh déanta i MN '09. Léiríonn Fígiúr 4.2 go raibh mórdhifríochtaí sa bhfáil a bhí ag daltaí ar leabhair Bhéarla agus leabhair Ghaeilge, agus freisin go raibh mórdhifríochtaí idir daltaí SLG agus scoileanna Gaeltachta maidir leis an bhfáil a bhí acu ar leabhair sa bhaile. Cé nach

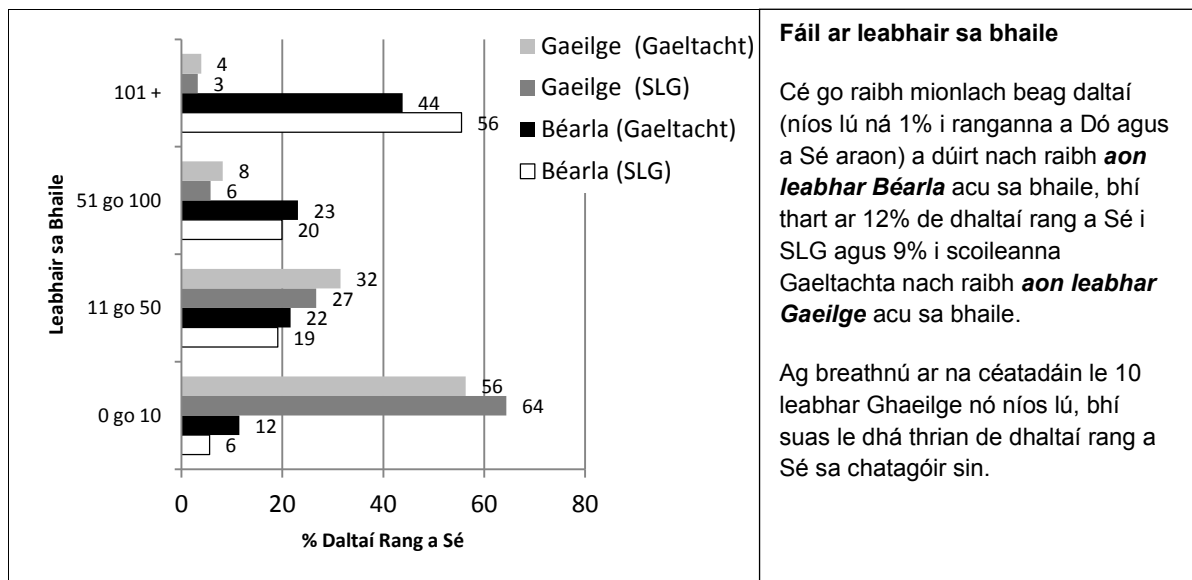
¹⁷ I gCaibidil 5 déantar na sonraí a sholáthar do chéatadán na ndaltaí i scoileanna inar léirigh príomhoidí go raibh clár i bhfeidhm chun tacú le tuismitheoirí agus iad ag cuidiú lena bpáistí le léitheoireacht Bhéarla, le matamaitic agus le léitheoireacht Ghaeilge.

léirítear na sonraí ach do rang a Sé amháin, b'ionann an scéal ag rang a Dó (e-Agusín Táble E4.17).

Ba bheag ar fad an méid daltaí (6%) i rang a Sé i SLG a bhí ina gcónaí i dtithe ina raibh 10 leabhar Béarla nó níos lú sa bhaile, cé go raibh nach mór dhá-thrian (64%, Figiúr 4.2) a raibh 10 leabhar Gaeilge nó níos lú acu sa bhaile. B'ionann an scéal sa bhaile ag daltaí a bhí ag freastal ar scoileanna Gaeltachta, mar a raibh 12% i rang a Sé le 10 leabhar Béarla nó níos lú ach 56% le 10 leabhar Gaeilge nó níos lú (e-Agusín Táble 4.18).

I ranganna a Dó agus a Sé araon, bhí meánuimhir leabhar Béarla níos airde ó thaobh statistice ag daltaí SLG sa bhaile ná mar a bhí ag daltaí i scoileanna Gaeltachta. Is í an difríocht ag leibhéal rang a Dó ná thart ar 30 leabhar agus, ag leibhéal rang a Sé, thart ar 40 leabhar. Bhí sé mar ghnáthnós i scoileanna Gaeltachta go raibh níos mó leabhar Gaeilge ag daltaí sa bhaile ach ní raibh na difríochtaí suntasach ó thaobh statistice.

Figiúr 4.2: Céatadán daltaí i rang a Sé le méideanna éagsúla leabhar Béarla agus Gaeilge sa bhaile, SLG agus Scoileanna Gaeltachta

Ar aon dul leis na torthaí ó MN '09, a léirigh go bhfuair daltaí a raibh níos mó leabhar acu sa bhaile scóir léitheoireachta níos airde ó thaobh statistice, léiríodh comhcheangal dearfach idir an méid leabhar Béarla sa bhaile agus an ghnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla i SLG agus i scoileanna Gaeltachta. Bhí an comhcheangal seo suntasach ó thaobh staitistice do ranganna a Dó agus a Sé araon i SLG ach do rang a Sé amháin i scoileanna Gaeltachta (e-Agusín Táble E419). Ní raibh comhcheangal suntasach idir an méid leabhar Gaeilge sa bhaile agus gnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla (e-Agusín, Tábla E4.20).

Bhí ceangal dearfach freisin i SLG agus scoileanna Gaeltachta araon idir níos mó leabhar a bheith sa bhaile agus gnóthachtáil sa mhatamaitic. Ag rang a Sé, fuair daltaí SLG a ndúirt a dtuismitheoirí go raibh os cionn 500 leabhar Béarla acu sa bhaile meánscór 270 pointe i gcomparáid le meánscór 225 pointí do dhaltaí a raibh idir gan aon leabhar agus deich leabhar acu (e-Agusín, Táble E4.21). Bhí difríocht den chineál céanna ag rang a Sé i scoileanna Gaeltachta agus ag rang a Dó i SLG. Níor tháinig aon cheangal suntasach chun solais, áfach, idir leabhair Ghaeilge sa bhaile agus gnóthachtáil sa mhatamaitic ag rang a Dó i scoileanna Gaeltachta.

Proifil na nDaltaí agus a dTeaghlach

Thar an dá ghrádleibhéal agus i SLG, Gaeltachta agus scoileanna a bhí páirteach i MN '09, bhí ar a laghad 70% de dhaltáí ina gcónaí i dteaghlaigh ina raibh duine éigin mar bhall den leabharlann phoiblí (Tábla 4.6). Ar aon dul leis na torthaí ó MN '09, ghnóthaigh daltaí a bhí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus a bhí i dteaghlaigh ina raibh duine éigin mar bhall leabharlainne meánscóir léitheoireachta níos airde ó thaobh staitistice ná daltaí ó theaghlaigh nach raibh aon duine mar bhall leabharlainne. Bhí na difríochtaí sa ghnóthachtáil don léitheoireacht do dhaltáí ó theaghlaigh le ball leabharlainne suntasach ó thaobh staitistice ag rang a Dó i SLG agus i scoileanna Gaeltachta araon, agus i rang a Sé i SLG amháin (e-Aguisín, Tábla E4.22).

Tuairiscíodh go raibh áit chiúin ag os cionn 90% de dhaltáí don staidéar (Tábla 4.6). I rang a Sé, i SLG and i scoileanna Gaeltachta araon, ghnóthaigh na daltaí seo scór i bhfad níos airde sa léitheoireacht ná daltaí nach raibh áit chiúin acu don staidéar (e-Aguisín, Tábla E4.24). Bhí an difríocht suntasach freisin i MN '09.

Iarradh ar thuismitheoirí a thabhairt le fios an raibh, nó nach raibh, fáil ag a bpáisti sa bhaile ar leabhair thagartha ar nós foclóir nó ciclipéid, agus cluichí oideachasúla (bogábhair san áireamh). Tuairiscíodh go raibh dhá thrian go trí ceathrú de dhaltáí a raibh an dá cheann acu sa bhaile agus níos lú ná duine as gach deichniúr gan fáil acu ar cheachtar (Tábla 4.6). Mar a bhí i MN '09, ghnóthaigh daltaí sa dá ghrádleibhéal a raibh leabhair thagartha agus cluichí oideachasúla acu meánscóir léitheoireachta níos airde ó thaobh staitistice ná daltaí nach raibh fáil acu ar cheachtar ceann. Ar an iomlán, fuair daltaí a raibh fáil acu ar cheann amháin de na hacmhainní thuas meánscóir léitheoireachta i bhfad níos airde ná iad siúd nach raibh ceachtar ceann acu, ach i roinnt grád agus cineálacha scoile ní raibh na difríochtaí sa mheánghnóthachtáil idir iad siúd a raibh ceann amháin de na hacmhainní seo acu agus iad siúd nach raibh ceachtar ceann acu suntasach ó thaobh staitistice (e-Aguisín Táblaí E4.26, féach Tábla E4.27 don mhataimic).

Tábla 4.6: Céatadáin daltaí le hacmhainní oideachasúla baile, cineál scoile agus leibhéal ranga

		Rang a 2			Rang a 6		
		SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael	MN '09
		%	%	%	%	%	%
Ball leabharlainne	Tá	86	70	75	90	71	79
	Níl	14	30	25	10	29	21
Áit chiúin don staidéar	Tá	94	95	93	97	93	94
	Níl	6	5	7	3	7	6
Acmhainní oideachasúla (tag. leabhair & cluichí oideachasúla)	An dá cheann	78	68	65	73	67	66
	Ceann amháin	18	24	26	24	30	27
	Gan aon cheann	4	8	9	2	3	7

Thuairiscigh Eivers et al. (2010a) go raibh teilifís ina seomra leapa ag tromlach na ndaltaí (62% ó rang a Sé agus 53% ó rang a Dó) a bhí páirteach i MN '09. Tá na céatadáin beagán níos ísle ag daltaí i scoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge mar a ndúirt thart ar 50% acu i rang a Sé agus 46% acu i rang a Dó i SLG agus i scoileanna Gaeltachta araon go raibh teilifís acu ina seomra leapa (e-Aguisín, Tábla E4.28).

Tá an comhcheangal a léirítear i NAIMS idir gnóthachtáil sa léitheoireacht agus gan teilifís a bheith sa seomra leapa an-chosúil leis na torthaí a tháinig chun cinn ó MN '09. Ag an dá rang leibhéal agus i SLG agus scoileanna Gaeltachta araon, fuair siad siúd nach raibh teilifís acu ina seomra leapa scór idir 20 agus 30 pointe níos airde mar mheán ná iad siúd a raibh teilifís acu (e-Aguisín Tábla E4.28, féach Tábla E4.29 don mhatamaitic).

Ag rang a Dó i SLG, thuairiscigh 52% de bhuachaillí teilifís a bheith acu ina seomra leapa i gcomparáid le 40% de chailíní. Ní raibh aon fhianaise ar éasúlacht inscne i rang a Dó i scoileanna Gaeltachta: dúirt 46% buachaillí rang a Dó agus an céatadán céanna cailíní go raibh teilifís acu ina seomra leapa. Ag rang a Sé, thug 55% de bhuachaillí agus 47% de chailíní i SLG le fios go raibh teilifís acu ina seomra leapa. Ba iad na figiúirí comhfhreagracha i scoileanna Gaeltachta ná 60% agus 46% faoi seach.

Mar aon leis na torthaí ó MN '09, ba mhó an seans ag daltaí ó chúlráí soceacnamaíochta níos ísle teilifís a bheith acu ina seomra leapa. I SLG, ag rang a Sé, thuairiscigh trí ceathrú de na buachaillí le SSE íseal¹⁸ go raibh teilifís acu ina seomra leapa (e-Aguisín, Tábla E4.30). Ba í an uimhir chomhfhreagrach i scoileanna Gaeltachta ná 66%. As buachaillí rang a Sé ó theaghlaigh SSE arda, bhí teilifís ina seomra leapa ag 41% ó na SLG agus ag 35% ó na scoileanna Gaeltachta.

Tuismitheoirí, Daltaí agus an Ghaeilge

Cuireann an chuid seo na torthaí a bhaineann le cumas tuismitheoirí i labhairt na Gaeilge i láthair mar aon le minicíocht úsáide na teanga acu. Déantar cur síos anseo freisin ar nithe bainteach le dearcaidh na bpáistí i leith na Gaeilge.

Taithí agus úsáid na Gaeilge ag tuismitheoirí

I gceistneoir na dtuismitheoirí bhí dhá cheist ann faoi chumas tuismitheoirí i labhairt na Gaeilge agus an mhinicíocht lena mbíonn an Ghaeilge in úsáid acu. Bhí an fhocláíocht sa dá cheist seo an-chosúil le ceisteanna comhfhreagracha ar Dhaonáireamh na hÉireann 2006. Bhí ceist bhreise ar cheistneoir na dtuismitheoirí a d'fhiosraigh faoi leibhéal cumas Gaeilge (ní Gaeilge labhartha amháin) na bhfreagróirí agus a bpáirtnéirí. Cuireadh ceithre chineál freagra (*An-mbaitb*, *Go mbaitb*, *Cuíosach mbaitb*, agus *Lag*) ar fáil. I mBosca 4.1 déantar cuir síos ar chuid de na saincheisteanna a eascraíonn nuair a bhíonn ceistneoirí in úsáid chun eolas a bhailiú ar inniúlacht teanga.

Bhí mionlach na ndaltaí ina gcónaí i dteaghlaigh nach raibh Gaeilge ag ceachtar tuismitheoir.¹⁹ Ba iad na céatadán daltaí SLG i ranganna a Dó agus a Sé a bhí i dteaghlaigh nach raibh ar chumas ceachtar tuismitheoir Gaeilge a labhairt ná 21% agus 39% faoi seach. Bhí na céatadán níos ísle i scoileanna Gaeltachta: i rang a Dó, ní raibh ach 13% daltaí ina gcónaí i mbailte nár labhair ceachtar tuismitheoir Gaeilge, agus i rang a Sé, 17% a bhí i gceist (e-Aguisín, Tábla E4.31) (rang a Sé léirithe i bhFigiúr 4.3).

¹⁸ Tabhair chun cuimhne gur cruthaíodh pointí gearrtha do Mheasúnachtaí Náisiúntaí 2009 a rinne catagóiriú ar thart ar an tríú cuid de dhaltaí mar dhaltaí SSE íseal, an tríú cuid meánach agus an tríú cuid ard. Baineadh úsáid na pointí gearrtha céanna don staidéar reatha chun comparáidí a cheadú trasna na measúnachtaí do chéatadán daltaí ag gach leibhéal.

¹⁹ Do dhalta a raibh na sonraí ar fáil do thuismitheoir amháin agus in easnamh do thuismitheoir eile agus gur thug an tuismitheoir le fios nár labhair sé/sí Gaeilge, clúdaíodh é seo mar 'gan ceachtar tuismitheoir', cé nach féidir a bheith cinnte ar labhair nó nár labhair an tuismitheoir a bhí in easnamh Gaeilge.

Bosca 4.1: Castachtaí a Bhaineann le Sonraí Suirbhé a Úsáid chun Cumas Teanga a Chinneadh

Pléann Haselden (2003) dhá shuirbhé ar úsáid na Breatnais a thug meastacháin sách éagsúl ar an líon daoine le leibhéil dhifriúla i scileanna teanga. Rinne sí iniúchadh ar Dhaonáireamh 2001 agus ar an Suirbhé ar Lucht Saothair Áitiúil na Breataine Bige (WLLFS, 2001/2002). Cuireadh ceisteanna sa dá shuirbhé maidir le cumas an fhreagróra ar Bhreatnais a thuiscint, a labhairt, a léamh agus/nó a scríobh. Iarradh ar fhreagróirí sa Daonáireamh tic a chur le gach ceann a bhain leo ó 'Breatnais labhartha a thuiscint', 'Breatnais a labhairt', 'Breatnais a léamh', 'Breatnais a scríobh', agus 'Gan aon cheann thuas'. Thug an WLLFS sraith ceisteanna éagsúla do fhreagróirí agus ceist á chur acu pé acu an raibh ar a gcumas an Bhreatnais a thuiscint, a labhairt, a léamh nó a scríobh. Thug Haselden (2003) le fios go raibh na meastacháin a tháinig ón WLLFS i bhfad níos airde ná figiúirí an Daonáirimh; m.sh. thug 35% de fhreagróirí os cionn trí bliana d'aois le fios go raibh tuiscint acu ar theanga labhartha na Breatnais sa WLLFS i gcomparáid le 24% sa Daonáireamh. Bheadh na difríochtaí sa mhírdhearadh idir an dá shuirbhé mar phríomhthosca chun éagsúlachtaí na dtorthaí a mhíniú cé nach bpléann Haselden é seo; m.sh. fuair Smyth, Dillman, Christian agus Stern (2006) amach gur thacaigh na freagróirí le níos mó roghanna agus thóg sé níos faide freagairt nuair a bhí formáid le roghanna ann seachas formáid ina raibh nithe le ticeáil isteach. Léiríonn Haselden go mb'fhéidir go raibh baint ag an áit ina raibh ceist na teanga san WLLFS, díreach tar éis ceist ar ionannas náisiúnta agus roimh cheist ar eitneachas. Mar aon leis sin, tagann siad den tuairim gur dócha go raibh seans níos mó ag an meastachán WLLFS seachas meastachán Daonáireamh 2001 daoine le scileanna teanga teoranta a bheith san áireamh acu.

Pléann Ó Riagáin (1997; 2011) gnóthaí den chineál céanna i gcomhthéacs na Gaeilge. Pléann sé suirbhé náisiúnta teanga a rinneadh i 1983 agus a chuir ceist ar fhreagróirí faoin leibhéal cumais a bhí acu sa Ghaeilge agus a thabhairt le fios freisin conas mar a d'fhreagair siad do Dhaonáireamh 1981 maidir lena gcumas i labhairt na Gaeilge. Luann sé cé go raibh 100% dóibh siúd a dúirt i suirbhé 1983 go raibh cumas cainteora dúchais acu agus a bhí tar éis iad féin a chur síos mar chainteoirí dúchasacha Gaeilge i nDaonáireamh 1981, nach raibh ach 59% dóibh siúd a thug le fios go raibh siad ábalta 'píosáí comhráite' a láimhseáil curtha síos mar chainteoirí Gaeilge sa Daonáireamh (Ó Riagáin, 1997, Ich.149). Dá réir sin, d'fhéadfadh nach ndearna Daonáireamh 1981 meastachán sách ard ar an méid den phobal le leibhéil isle i gcumas na Gaeilge.

Áirítear mar chuid de na nithe a d'ardaigh Haselden (2003) agus Ó Riagáin (1997, 2011) agus atá bainteach leis an anailís reatha:

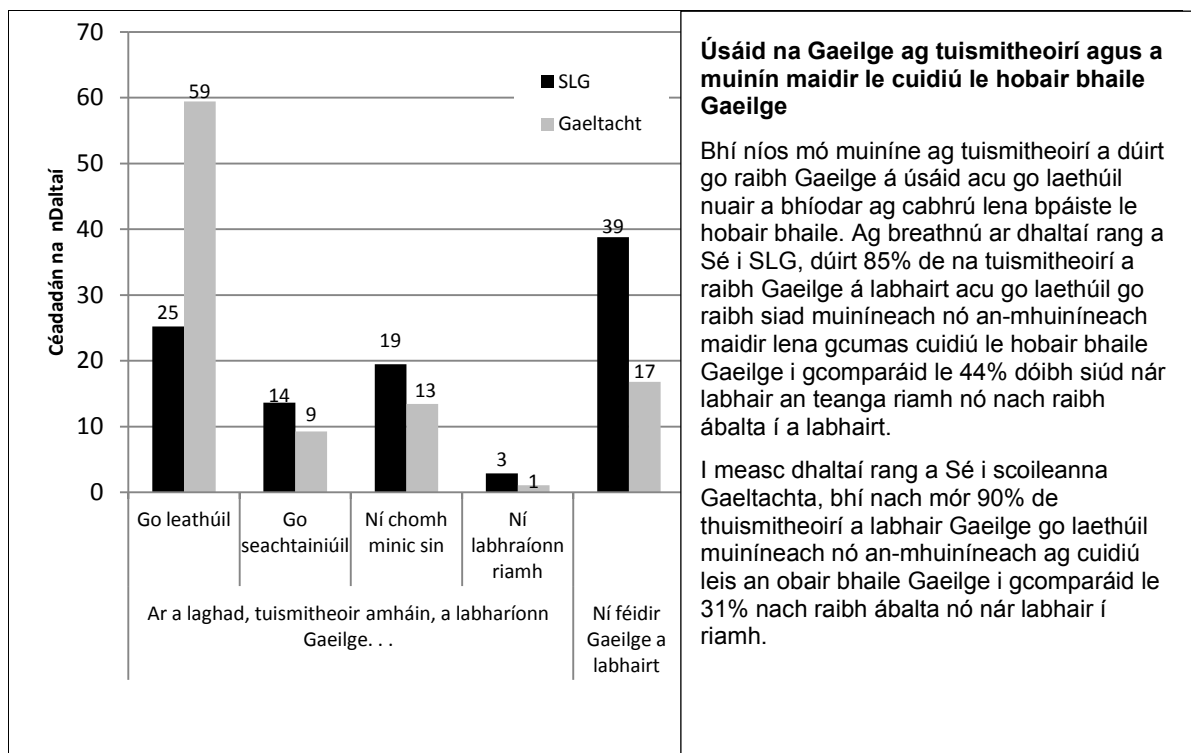
- ▶ Céard is brí le teanga a labhairt? Is féidir le cainteoirí cúpla focal a rá nó a bheith líofa i dteanga. Is féidir éagsúlachtaí a bheith sa tuiscint a bhíonn ag freagróirí ar théarmaí a dhéanann cur síos ar leibhéil inniúlachta ar nós 'an-mhaith', 'cuíosach maith' agus 'lag'. Éiríonn an scéal níos casta fós maidir leis an rud a bhíonn i gceist acu siúd a bhíonn ag freagairt má bhíonn gnéithe a bhaineann le hionannas náisiúnta i gceist; b'fhéidir go dteastódh ó dhuine a bhíonn ag freagairt léiriú inniúlachta sa teanga náisiúnta a chur in iúl le thírghrá.
- ▶ Is dócha go mbeidh an méid freagróirí a thuigeann teanga níos airde ná an méid a chuireann in iúl gur féidir leo í a labhairt. Tarlaíonn, nuair a bhíonn rogha freagraí a thagraíonn do chontanam cumas teanga ar fáil do na freagróirí, gur féidir lena leithéid, b'fhéidir, freastal ar chuimsitheacht bhreise dóibh siúd le leibhéil inniúlachtaí níos isle ná úsáid a bhaint as ceist dhéscartha. Díríonn Haselden (2003) ar an gceist 'An labhraíonn tú Breatnais? Más "sea" an freagra, an líofacht atá i gceist?' Ba iad na catagóirí do na freagraí ná 'Labhraíonn, go líofa', 'Labhraíonn, ní go líofa', 'Ní labhraíonn'. Thug an cheist seo meastachán níos airde den mhéid a labhair Breatnais mar thug sé deis dóibh siúd nach raibh chomh líofa a bheith san áireamh sa mhórghrúpa 'Labhraíonn'.
- ▶ Díríonn Haselden (2003) aird ar an tionchar a bhaineann le foclaíocht a athrú i gceist ó 'An féidir leat...' go 'An ndéanann tú Breatnais a labhairt?' Tá sé seo bainteach le NAIMS mar tharla ag rang a Dó, nuair a cuireadh sa leagan Béarla de cheistneoir an tuismitheora an cheist faoi chumas tuismitheora Gaeilge a labhairt, go raibh an cheist curtha síos mar a bhí i nDaonáireamh 2006, i.e., '*Can you speak Irish?*'. Ag rang a Sé, is é a bhí scríofa ná '*Do you speak Irish?*' Dá réir sin, d'fhéadfadh gur tharla ag rang a Sé, gur chuir tuismitheoir a bhí ábalta Gaeilge a labhairt ach nár labhair í tic le 'no'.
- ▶ Phléigh Haselden (2003) freisin an cheist a bhain le seachshonraí. Luaigh sí go mbíonn eagsúlacht mhór idir seachshonraí agus sonraí a léirítear i bpearsan. Máithreacha a chomhlánaigh formhór na gceistneoirí do NAIMS, agus dá réir sin d'fhéadfadh nach mbeadh an iontaofacht chéanna ag baint leis na meastacháin ar chumas Gaeilge na n-aithreacha.

Thug tuismitheoirí eolas freisin ar cé chomh minic agus a labhair siad Gaeilge agus pé acu ar úsáid nó nár úsáid siad Gaeilge laistigh nó lasmuigh den chóras oideachais.²⁰ Do gach dalta, glacadh leis na freagairtí ab airde ón dá thuismitheoir (m.sh. má labhair tuismitheoir amháin Gaeilge go seachtainiúil agus má labhair an duine eile Gaeilge níos lú ná sin, tugadh an luach seachtainiúil d’úsáid na Gaeilge sa chás sin) nó má bhí sonraí in easnamh do thuismitheoir amháin, rinneadh na hanailísí bunaithe ar an eolas don tuismitheoir/caomhnóir nach raibh in easnamh. Don chatagóir ‘laethúil laistigh agus lasmuigh den chóras oideachais’ d’fhéadfadh gur labhair tuismitheoir amháin Gaeilge laistigh den chóras oideachais agus gur labhair an duine eile Gaeilge lasmuigh de, nó d’fhéadfadh gur úsáid tuismitheoir amháin an teanga laistigh agus lasmuigh den chóras oideachais; sa dá chás, tugadh an luach ‘go laethúil laistigh agus lasmuigh den chóras oideachais’ don dalta.

Do na hanailísí reatha, fágadh tuismitheoirí a dúirt nach raibh ar a gcumas Gaeilge a labhairt ar lár ó anailísí eile a rinne iniúchadh ar mhinicíocht labhairt na Gaeilge ag tuismitheoirí mar tá sé deacair léirthuisint a fháil ar mhinicíocht labhartha má dúirt an freagróir nach féidir leis/léi an teanga a labhairt.

Figiúr 4.3: Céatadán daltaí rang a Sé a bhfuil tuismitheoir nó caomhnóir amháin ar a laghad acu a labhraíonn Gaeilge go laethúil, go seachtainiúil, níos lú ná sin nó nach labhraíonn í riamh (SLG agus scoileanna Gaeltachta)

Léiríonn Figiúr 4.3 céatadán na ndaltaí i dteaghlaigh nár labhair ceachtar tuismitheoir Gaeilge agus freisin an céatadán le tuismitheoir amháin ar a laghad a d’fhéadfadh Gaeilge a labhairt agus a labhair í go laethúil, go seachtainiúil, nó ar bhonn minicíochta níos lú ná sin. Clúdaíonn an catagóir ‘laethúil’ daltaí ina raibh tuismitheoir amháin ar a laghad a thug siad le fios gur labhair siad Gaeilge go laethúil laistigh den

²⁰ Tógadh an cheist seo ó Dhaonáireamh 2006 (http://www.cso.ie/census/documents/censusform_2006.pdf, cinntithe go deireanach 1.03.2011).

Proifil na nDaltaí agus a dTeaghlach

chóras oideachais amháin, iad siúd le tuismitheoir amháin ar a laghad a labhair Gaeilge lasmuigh den chóras oideachais amháin agus freisin iad siúd ar labhair a dtuismitheoir⁽¹⁾ an teanga go laethúil laistigh agus lasmuigh den chóras oideachais. Tháinig thart ar 60% de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta ó theaghlaigh ina raibh an Ghaeilge á labhairt go laethúil (laistigh agus/nó lasmuigh den chóras oideachais) i gcomparáid le 25% de dhaltaí SLG. Ag rang a Dó, ba iad na figiúirí comhfhreagracha ná 55% agus 33% faoi seach.

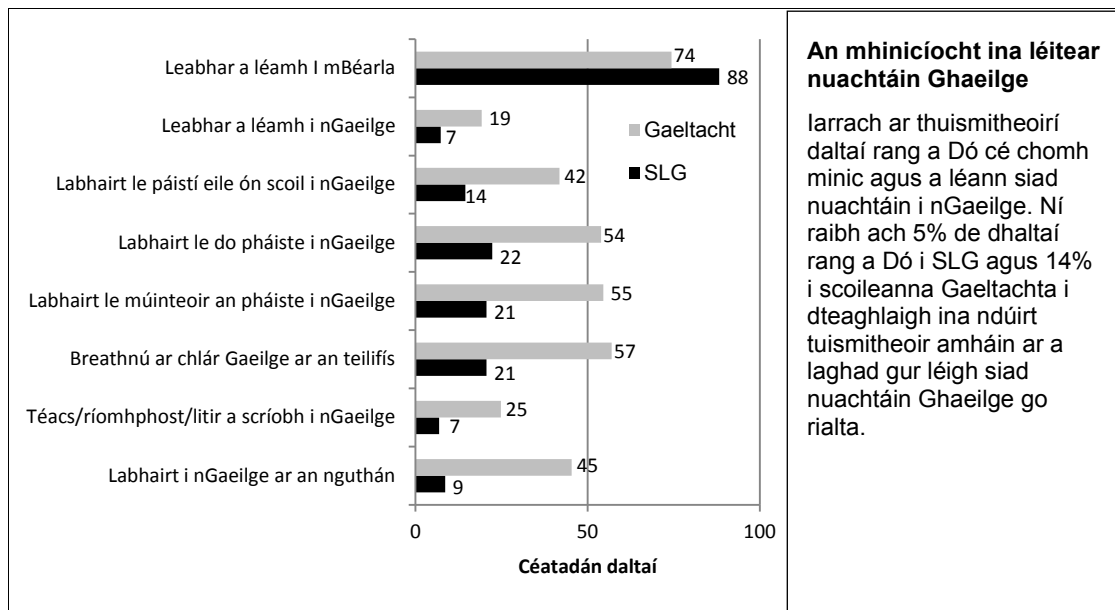
Mar atá luaite thuas, chuir tuismitheoirí eolas ar fáil maidir leis na suíomhanna inar labhair siad Gaeilge, i.e., pé acu ar labhair siad í laistigh nó lasmuigh den chóras oideachais. Bhí céatadán níos airde de thuismitheoirí na ndaltaí i scoileanna Gaeltachta a dúirt go raibh Gaeilge á labhairt acu go laethúil lasmuigh den chóras oideachais: cé go raibh 22% de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta le tuismitheoir a dúirt go raibh Gaeilge á labhairt acu go laethúil lasmuigh den chóras oideachais, ach nach raibh sí á labhairt acu go laethúil laistigh den chóras oideachais, ní raibh ach 10% de dhaltaí rang a Sé i SLG a bhí sa chatagóir seo (e-Aguisín, Tábla E4.32). Ar an mbonn céanna, bhí 29% de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta le tuismitheoirí a dúirt go raibh Gaeilge in úsáid acu go laethúil laistigh agus lasmuigh den chóras oideachais; ní raibh ach 7% mar fhigiúr comhfhreagrach i SLG. Nuair a breathnaítear ar chéatadán na dtuismitheoirí a dúirt go raibh Gaeilge in úsáid acu go laethúil laistigh den chóras oideachais amháin, is ionann na céatadán do dhaltaí na scoileanna Gaeltachta agus na SLG (8% agus 9% faoi seach ag rang a Sé, 10% agus 12% ag rang a Dó).

Fuarthas éagsúlacht áirithe idir scoileanna Gaeltachta agus SLG i gcéatadán na dtuismitheoirí a bhí páirteach i ngníomhaíochtaí éagsúla bainteach le Gaeilge. Léiríonn Figiúr 4.4 go raibh céatadán níos airde tuismitheoirí i scoileanna Gaeltachta a dúirt go rabhadar páirteach go rialta i ngníomhaíochtaí ina raibh an Ghaeilge in úsáid; m.sh. bhí 57% de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta a bhreathnaigh go rialta ar chlár theilifíse i nGaeilge cé nach raibh ach 21% de dhaltaí SLG sa chatagóir seo. Ba í an t-aon ghníomhaíocht a bhí á dhéanamh ag céatadán níos mó tuismitheoirí SLG (88% de dhaltaí) seachas tuismitheoirí Gaeltachta (74% de dhaltaí) ná leabhair i mBéarla a léamh go rialta.

Fuarthas mórdhifríocthaí idir na cineálacha scoileanna sna céatadán daltaí a raibh tuismitheoir amháin acu ar a laghad a d'fhreastail ar scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge.²¹ Bhí thart ar dalta as gach ochtar i SLG le tuismitheoir amháin ar a laghad a d'fhreastail ar scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge cé gur mar seo a bhí ag thart ar an trí ceathrú cuid de dhaltaí Gaeltachta (Tábla 4.7). Cé go raibh 88% de dhaltaí rang a Dó i SLG i dteaghlaigh nár fhreastail ceachtar tuismitheoir ar scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, ní raibh ach 31% de dhaltaí rang a Dó i scoileanna Gaeltachta sa chatagóir seo. Ba mhó fós an difríocht ag rang a Sé: bhí 87% de dhaltaí rang a Sé SLG i dteaghlaigh nár fhreastail ceachtar tuismitheoir ar scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge i gcomparáid le 24% de dhaltaí i scoileanna Gaeltachta. Bhí sé i bhfad níos coitianta ag daltaí i scoileanna Gaeltachta a bheith ina gcónaí i dteaghlaigh inar fhreastail an bheirt tuismitheoir ar scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge: bhí idir na ceathrú agus an tríú cuid de dhaltaí Gaeltachta sa chatagóir seo ach gan ach 1% de dhaltaí SLG sa chás céanna.

²¹ Tá daltaí a bhfuil na sonraí in easnamh do thuismitheoir amháin ach gan sonraí a bheith ann don tuismitheoir eile curtha le 'gan ceachtar tuismitheoir' munar fhreastal an tuismitheoir don a raibh na sonraí ar fáil ar scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus sa chatagóir 'tuismitheoir amháin' má d'fhreastail an tuismitheoir don a bhfuil sonraí ar fáil ar scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge.

Figiúr 4.4: Céatadáin daltaí rang a Sé le tuismitheoir nó caomhnóir amháin ar a laghad a bhíonn páirteach go rialta i raon gníomhaíochtaí teanga, SLG agus scoileanna Gaeltachta

Tábla 4.7: Céatadáin na ndaltaí le tuismitheoirí a d'fhreastail ar bhunscoil nó ar iar-bhunscoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, cineál scoile agus leibhéal ranga

		Bunscoil		Iar-bhunscoil	
		Rang a 2	Rang a 6	Rang a 2	Rang a 6
SLG	Níor fhreastail ceachtar	88	87	92	90
	Tuismitheoir amháin	11	12	7	9
	An bheirt tuismitheoir	1	1	1	1
Gaelacht	Níor fhreastail ceachtar	31	24	63	57
	Tuismitheoir amháin	45	43	24	24
	An bheirt tuismitheoir	24	33	13	19

Ní raibh sé chomh comónta do thuismitheoirí a thabhairt le fios gur fhreastail siad ar mheánscoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Chónaigh os cionn 90% de dhaltai SLG ó ranganna a Dó agus a Sé i dtithe nár fhreastail ceachtar tuismitheoir ar iar-bhunscoil a bhí ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge. Ba iad na figiúirí a bhí i gceist i gcás daltaí i scoileanna Gaeltachta ná 63% do rang a Dó agus 57% do rang a Sé (Tábla 4.7).

Dearccháí daltaí ar Ghaeilge agus an úsáid a bhaineann siad aisti

Tugadh sraith ráiteas do dhaltai maidir lena ndearccháí i leith na Gaeilge, agus an úsáid a bhaineann siad aisti. Ag rang a Dó, iarradh ar dhaltai freagairtí sea/ní hea a thabhairt ach ag rang a Sé, thug daltaí tuairim ar a mhéid agus a d'aontaigh siad le gach ráiteas ar scála 5-phointe sa raon ó *aontú go láidir go easaontú go láidir*. Breathnaíonn an chuid seo ar fhreagairtí daltaí do ráitis aonair agus freisin ar scóir na ndaltaí ar an mórscála chun dearccháí i leith na Gaeilge a thomhais.

Tá sé luaithe thuas (Tábla 4.2) nár thuairiscigh ach 2-4% de dhaltai SLG gurb í an Ghaeilge an teanga ba mhó a bhí á labhairt acu sa bhaile. Mar sin féin, nuair a tugadh an ráiteas dóibh *‘Úsáidim a lán Gaeilge sa bhaile’*²², d'aontaigh 14% de dhaltai rang a Sé agus

²² Ba é an ráiteas do dhaltai rang a Dó ná ‘Labhraím a lán Gaeilge sa bhaile’.

Proifil na nDaltaí agus a dTeaghlach

23% de dhaltáí rang a Dó i SLG leis seo.²³ Ar an dul céanna, i scoileanna Gaeltachta, cé go raibh 20-24% de dhaltáí a léirigh gurb í an Ghaeilge a bhí mar phríomhtheanga acu sa bhaile, bhí idir 36-44% a thug le fios go raibh a lán Gaeilge á labhairt acu sa bhaile. Tugadh ráiteas breise faoi úsáid na Gaeilge sa bhaile do dhaltáí rang a Dó. Bhí thart ar leath de na daltaí sna SLG agus sna scoileanna Gaeltachta araon a d'aontaigh go 'Labhraíonn mo thuismitheoirí Gaeilge liom sa bhaile'.

Tábla 4.8: Céatadáin na ndaltaí i ranganna a Dó agus a Sé gur maith leo Gaeilge a labhairt ar scoil agus sa bhaile, cineál scoile agus rang leibhéal

	Is maith liom Gaeilge a labhairt...			Is maith liom Béarla a labhairt ...
	Ar scoil	Sa bhaile	Le mo chairde ¹	Le mo chairde i gclós na scoile
SLG				
Rang a Dó (Sea)	80	40	68	47
Rang a Sé (Aontaím / Aontaím go láidir)	55	21	21	48
Gaeltacht				
Rang a Dó (Sea)	76	51	44	74
Rang a Sé (Aontaím / Aontaím go láidir)	58	48	29	63

¹Ag rang a Dó, an ráiteas a tugadh ná 'Is maith liom Gaeilge a labhairt le mo chairde i gclós na scoile.'; ag rang a Sé, 'Is maith liom Gaeilge a labhairt le mo chairde'.

Léirigh daltaí dearcthaí dearfacha den chuid is mó maidir le Gaeilge a labhairt ar scoil. I rang a Dó, bhí thart ar 80% de dhaltáí SLG agus scoileanna Gaeltachta araon a thug le fios gur maith leo Gaeilge a labhairt ar scoil. I rang a Sé, bhí thart ar 55% de dhaltáí i ngach cineál scoile a d'aontaigh, nó a d'aontaigh go láidir, gur maith leo Gaeilge a labhairt ar scoil.

Ní raibh an dearcadh ó dhaltáí, go háirithe iad siúd i SLG, chomh dearfach céanna maidir le labhairt na Gaeilge sa bhaile. Ní raibh ach 40% de dhaltáí rang a Dó agus 21% de dhaltáí rang a Sé i SLG a dúirt gur maith leo Gaeilge a labhairt sa bhaile. Ba iad na céatadáin i gcás na scoileanna Gaeltachta ná 51% agus 48% faoi seach.

Tugadh dhá ráiteas do dhaltáí rang a Dó maidir lena rogha teanga don chumarsáid le cairde i gclós na scoile. Thug tromlach dhaltáí rang a Dó i SLG (68%) le fios gur maith leo Gaeilge a labhairt lena gcairde i gclós na scoile (Tábla 4.8). Nuair a cuireadh ceist orthu ar thaitin leo Béarla a úsáid sa chomhthéacs seo, d'aontaigh 47% de dhaltáí rang a Dó i SLG gur thaitin. A mhairt a bhí i gceist i scoileanna Gaeltachta mar a ndúirt 44% de dhaltáí rang a Dó gur maith leo Gaeilge a labhairt lena gcairde i gclós na scoile agus thug 74% le fios gur maith leo Béarla a labhairt.

Léirigh daltaí rang a Sé dearcthaí nach raibh chomh dearfach céanna maidir le húsáid na Gaeilge don chumarsáid lena gcairde. Nuair a iarradh orthu maidir lena leibhéal aontaithe leis an ráiteas '*Is maith liom Gaeilge a labhairt le mo chairde*', ní raibh ach 21% de dhaltáí i SLG agus 29% i scoileanna Gaeltachta a d'aontaigh nó a d'aontaigh go láidir (Tábla 4.8). Nuair a iarradh orthu maidir lena ndearcadh i leith Béarla a úsáid lena gcairde i gclós na scoile, rinne 48% de dhaltáí rang a Sé i SLG agus 63% i scoileanna Gaeltachta aontú nó aontú go láidir gur maith leo sin; bhí thart ar an cúigiú cuid de dhaltáí a dúirt '*nílím cinnte*' maidir le Béarla a úsáid lena gcairde.

Iarradh ar dhaltáí rang a Sé a leibhéal aontaithe leis an dtuairim go bhfuil sé níos éasca léamh i mBéarla ná i nGaeilge a léiriú. Rinne breis agus leath de na daltaí sa Ghaeltacht aontú nó aontú go láidir leis seo i gcomparáid leis an tríú cuid i SLG (e-

²³ 'Aontú' nó 'aontú go láidir' ag rang a Sé nó a dúirt 'sea' ag rang a Dó.

Aguisín Táble E4.34). Tharla áfach, cé go mb'fhéidir nach raibh daltaí ar aon tuairim an raibh se níos éasca léamh i mBéarla, go raibh tromlach mór a thug le fios gur fearr leo léamh i mBéarla ná i nGaeilge. Bhí os cionn 80% de dhaltáí rang a Sé i SLG agus 70% i scoileanna Gaeltachta a d'aontaigh nó a d'aontaigh go láidir gur fearr leo léamh i mBéarla seachas i nGaeilge. Thuairiscigh céatadáin arda de dhaltáí rang a Dó freisin gur fearr leo léamh i mBéarla ná i nGaeilge: thug 86% de dhaltáí i SLG agus 80% i scoileanna Gaeltachta le fios gur Béarla a rogha teanga don léitheoireacht.

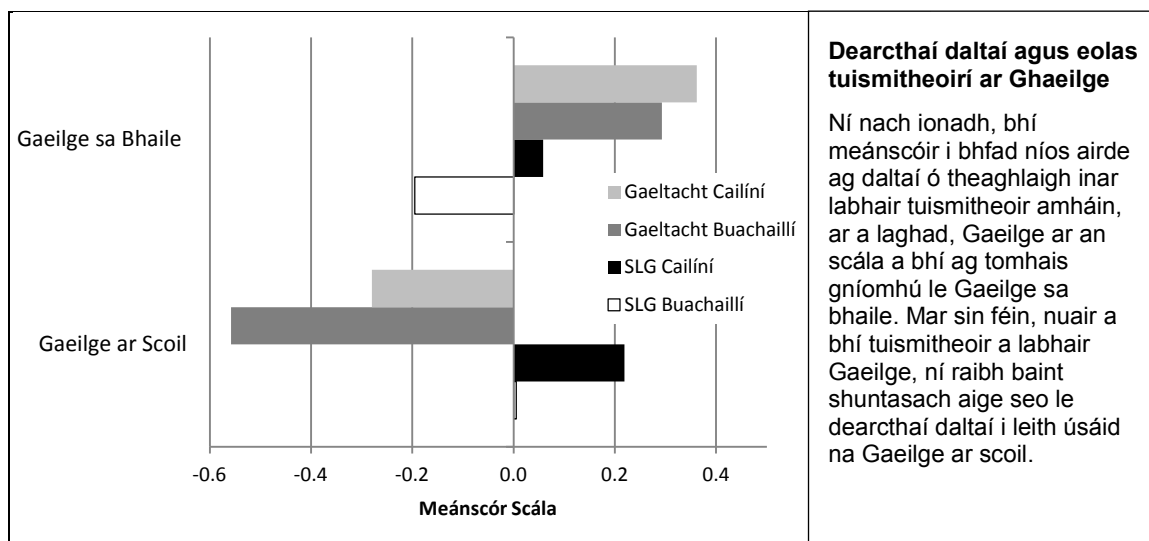
Iarradh ar dhaltáí rang a Dó maidir lena ndearccháí i dtaobh leabhair a léamh i nGaeilge agus breathnú ar chlárchta teilifíse trí Ghaeilge. Thug mionlach na ndaltáí le fios gur maith leo breathnú ar chlárchta Gaeilge ar an teilifís (39% i SLG agus 37% i scoileanna Gaeltachta) (e-Aguisín Táble E3.34). Léirigh daltaí níos mó spéise maidir le leabhair Ghaeilge a léamh: thug 59% de dhaltáí i SLG agus 54% i scoileanna Gaeltachta le fios gur maith leo a leithéid seo a dhéanamh.

Rinneadh tomhais a chruthú chun dearccháí uile daltaí i leith na Gaeilge a léiriú bunaithe ar na ráitis aonair atá luaite thuas. Ag rang a Dó, tháinig dhá thosca chun cinn: ceann amháin a bhain le dearccháí i leith úsáid na Gaeilge agus ceann eile a bhain le páirtíocht leis na nGaeilge sa bhaile (e-Aguisín Táble E4.35). Ag rang a Sé, tháinig tosca amháin chun cinn a rinne páirtíocht an dalta leis an nGaeilge a thomhais (e-Aguisín Táble E4.36).

Ar an scála ina ndéantar dearccháí i leith na Gaeilge a thomhais, bhí meánscór níos airde ó thaobh statistice ag daltaí rang a Dó i SLG ná mar a bhí ag na daltaí sna scoileanna Gaeltachta. Os a choinne sin, ar an scála a rinne páirtíocht le Gaeilge sa bhaile a thomhais, bhí scór níos ísle ag daltaí SLG. Ba léir roinnt difríochtaí inscne (Figiúr 4.5). I SLG, bhí scóir níos ísle ó thaobh statistice ag buachaillí ná mar a bhí ag cailíní ar an dá scála, i.e. dearccháí i leith úsáid na Gaeilge ar scoil agus sa bhaile. I scoileanna Gaeltachta ní raibh suntasach ó thaobh statistice, sna difríochtaí inscne, ach na dearccháí i leith úsáid na Gaeilge ar scoil.

Ag rang a Sé, tá mórthomhas amháin don pháirtíocht le Gaeilge a chlúdaíonn úsáid agus taitneamh na teanga. Bhí meánscór i bhfad níos airde ag daltaí i scoileanna Gaeltachta ar an scála seo; bhí dhá-chúigiú de dhiall caighdeánach mar dhifríocht idir daltaí i scoileanna Gaeltachta and SLG. Ba léir difríocht inscne a bhí suntasach i bhfábhar na gcailíní sna SLG agus níorbh amhlaidh sna scoileanna Gaeltachta.

Figiúr 4.5: Difríochtaí inscne ag rang a Dó maidir le gníomhú le Gaeilge sa bhaile agus ar scoil

Dearccháí daltaí agus eolas tuismitheoirí ar Ghaeilge

Ní nach ionadh, bhí meánscór i bhfad níos airde ag daltaí ó theaghlaigh inar labhair tuismitheoir amháin, ar a laghad, Gaeilge ar an scála a bhí ag tomhais gníomhú le Gaeilge sa bhaile. Mar sin féin, nuair a bhí tuismitheoir a labhair Gaeilge, ní raibh baint shuntasach aige seo le dearccháí daltaí i leith úsáid na Gaeilge ar scoil.

Scolaíocht Reatha agus Todhchaí

Déanann an chuid seo cur síos ar na cúiseanna go roghnaíonn tuismitheoirí bunscóil a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge dá bpáistí. Déantar ansin rannpháirtíocht na ndaltaí ar scoil a phlé mar aon le hionchais agus mianta tuismitheoirí agus daltaí dá scolaíocht sa todhchaí.

Cúiseanna le scoil trí mheán na Gaeilge a roghnú

Iarradh ar thuismitheoirí cén fáth gur roghnaigh siad scoil a bhí ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge dá bpáiste agus tugadh spás dóibh lena bhfreagraí a scríobh síos. Díríonn an chuid seo ar fhreagairtí na dtuismitheoirí le daltaí i rang a Sé i SLG mar, ar an gcéad dul síos, thug formhór na dtuismitheoirí a raibh a bpáistí ag freastal ar scoileanna Gaeltachta le fios gurb í an chúis dá rogha ná an scoil a bheith i ngiorracht dóibh, agus ar an dara dul síos, bhí na freagairtí ó thuismitheoirí dhaltaí rang a Dó i SLG mórán mar an gcéanna lena raibh le rá ag tuismitheoirí dhaltaí rang a Sé.

Tá sé i gceist sa chuid seo forbhreathnú a thabhairt ar na cúiseanna inar roghnaigh tuismitheoirí scoileanna a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge. Níl na sonraí ualaithe agus tá líon na gcúiseanna a thug tuismitheoirí sa raon idir gan aon cheann agus ceithre cinn; dá bhrí sin, is deacair a bheith cruinn leis na meastacháin ar an líon daoine. Bronnadh cóid ar fhreagairtí tuismitheoirí as liosta 47 catagóirí a cuireadh le chéile tar éis na ceistneoirí a scagadh. Rinneadh ina dhiaidh sin na 47 catagóirí a ghrúpáil i naoi ngrúpa níos leithne ina raibh téamaí ábhartha.

Bhí os cionn 90% de dhaltaí rang a Sé SLG a rinne an triail léitheoireachta agus/nó matamaitice, agus a raibh sonraí ó cheistneoir tuismitheora ar fáil dóibh, a raibh cúis amháin ar laghad tugtha ag a dtuismitheoirí faoi scoil trí mheán na Gaeilge a roghnú: thug tuismitheoirí 65% de na daltaí cúis amháin, thug 21% dhá chúis, thug 4% trí chúis agus bhí níos lú ná 1% a thug ceithre cúis maidir le SLG a roghnú.

Ba í an chúis ba mhó a tuairiscíodh maidir le scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge a roghnú ná an áit a bhí ag an nGaeilge in oidhreacht theangeolaíochta na hÉireann agus an tábhacht a bhain leis an teanga a chothabháil. Thug thart ar 28% de thuismitheoirí daltaí a raibh sonraí bailí acu don cheist seo cúiseanna a bhain leis an gcatagóir seo (Tábla 4.9), m.sh. “Ba chóir do gach duine Gaeilge a labhairt” agus “Chun an Ghaeilge a chaomhnú”. Luaigh tuismitheoirí thart ar an gceathrú cuid de dhaltaí le sonraí bailí cúiseanna a bhain le buntáistí cognaíocha an dátheangachais agus an éascaíocht a shíltear a bheith ann do dhaltaí óga dara theangacha a insealbhú, m.sh. “Chun teangacha eile a fhoghlaim gan mórán dua”, “Ionas go bhfásfadh an páiste le tuiscint níos fearr ar Bhéarla agus ar Ghaeilge – dátheangachas”.

Thug tuismitheoirí 18% de dhaltaí (a raibh sonraí bailí ar fáil ar fáil dóibh don cheist seo) le fios gur roghnaigh siad scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge toisc gur í an Ghaeilge a bhí á labhairt acu féin, gur í an Ghaeilge a bhí á labhairt ag seantuismitheoir an pháiste, nó gur í a bhí á labhairt ag an bpáiste sa bhaile. Thug céatadán céanna de thuismitheoirí le fios gur roghnaigh siad an scoil bunaithe ar a cáil (17%) nó i ngeall ar éiteas na scoile (17%). Bhí tuairimí ar nós “Bíonn an tuairim ann go mbíonn caighdeán níos airde sna Gaelscoileanna”, “grúpa tuismitheoirí tiomanta” agus “dea-cháil na scoile” ionadaíoch ar a raibh le rá sa chatagóir ‘cáil’. Is samplaí iad “baint níos lú le Caitliceachas”, “ranganna níos lú” agus “comh-oideachas” de na cúiseanna a bhí luaite le ‘Éiteas scoile, timpeallacht agus atmaisféar’.

Tábla 4.9: Cúiseanna gur roghnaigh tuismitheoirí dhaltáí rang a Sé i SLG scolaíocht trí mheán na Gaeilge (ceatadán na bhfreagairtí bailí)

Cur síos ar an gcatagóir	N freagairtí	% na dtuismitheoirí ¹
An Ghaeilge mar chuid dar gcultúr agus dar n-oidhreacht theangeolaíochta	362	28
Buntáistí chognaíochta an dátheangachais agus éascaíocht bhreise i luathfhoghlaim na teanga	288	23
Is í an Ghaeilge teanga an teaghlaigh	228	18
Cáil na scoile, acmhainní agus í molta ag daoine	216	17
Éiteas, timpeallacht agus atmaisféar na scoile	215	17
Cúinsí praiticiúla (m.sh. a bheith gar don scoil)	127	10
Spriagadh eistreach ar a n-áirítear deiseanna oideachasúla agus fostaíochta sa todhchaí	99	8
Deacrachtaí cheana le Gaeilge i suíomh oideachasúil de chineál eile	88	7
Eile	93	7

¹Ní shuimíonn na céatadán go 100 mar thug roinnt tuismitheoirí suas le ceithre chúis. Tá na céatadán neamhualaithe agus bunaithe ar dhaltáí a raibh sonraí bailí ar fáil dóibh don cheist seo.

Thug thart ar dhuine as gach deichniúr tuismitheoir, a léirigh cúis amháin ar a laghad, le fios go raibh fáthanna praiticiúla ar nós fad idir baile agus scoil, páistí eile a bheith acu sa scoil cheana féin, nó gan fáil a bheith acu ar áit in aon scoil eile seachas SLG nuair a bhí siad ag iarraidh an páiste a chlárú, leis an socrú a rinne siad. Roghnaigh níos lú tuismitheoirí (8%) scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge ionas go mbeadh deiseanna oideachasúla agus fostaíochta níos fearr ag a bpáiste sa todhchaí. Luaigh céatadán den chineál céanna SLG a roghnú toise go raibh deacrachtaí acu féin nó ag an bpáiste cheana féin agus iad ag foghlaim Gaeilge i suíomh neamh-thumadh. Sa chatagóir ‘Eile’ clúdaíodh cúiseanna fánacha ar nós “Chun Gaeilge a fhoghlaim” agus cúiseanna nár roghnaigh ach fíorbheagán tuismitheoirí ar nós “Ní dhearna an tuismitheoir eile é a phlé liom”.

Páirtíocht ar scoil agus ionchais oideachasúla sa todhchaí

I SLG agus scoileanna Gaeltachta araon, dúirt thart ar leath de dhaltáí rang a Dó gur thaitin an scoil leo, bhí thart ar 30% nach raibh cinnte, agus thug an chuid eile le fios nár thaitin an scoil leo. I SLG, d’éirigh le daltaí a dúirt gur thaitin an scoil leo meánscór níos airde a fháil sa léitheoireacht ná iad siúd nár thaitin an scoil leo.

Iarradh ar thuismitheoirí dhaltáí rang a Dó ar cheap siad go leanfadh a bpáiste sa bhunscoil reatha go deireadh rang a Sé, agus freisin ar cheap siad go mbeadh a bpáiste ag freastal ar iar-bhunscoil lán-Ghaeilge. Thug os cionn 95% de thuismitheoirí rang a Dó i SLG agus scoileanna Gaeltachta araon le fios go bhfanfadh a bpáiste sa scoil reatha go deireadh rang a Sé; bhí thart ar 3% éiginnte; bhí thart ar 1% a shíl go n-athródh an páiste roimh dheireadh a dtréimhse bunscolaíochta. (e-Aguisín Tábla E4.41) Bhí thart ar dhá-thrian de dhaltáí rang a Dó a raibh a dtuismitheoirí ag súil go leanfaidís ar aghaidh chuig iar-bhunscoil a bheadh ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge (e-Aguisín Tábla 4.42).

Ceistíodh daltaí rang a Sé maidir lena mianta agus a n-ionchas oideachasúla. Dúirt tromlach mór de na daltaí (80% i SLG agus 73% i scoileanna Gaeltachta) gur mhaith leo freastal ar ollscoil nó ar choláiste (e-Aguisín Tábla E4.43). B’ionann an scéal i MN ‘09 mar ar thug 76% de dhaltáí rang a Sé le fios gur mhaith leo freastal ar ollscoil nó ar choláiste. Bhí céatadán beagán níos lú daltaí a chreid go dtarlódh a leithéid: chreid

Proifil na nDaltaí agus a dTeaghlach

73% daltaí SLG agus 65% daltaí Gaeltachta go bhfaighidís oideachas Tríú Leibhéal. Ba é an figiúr comhfhreagrach i MN '09 ná 69%.

Os a choinne sin, léirigh mionlach beag de dhaltáí rang a Sé (níos lú ná 4% i ngach cineál scoile) gur mhaith leo an scoil a fhágáil i ndiaidh na bunscoile nó tar éis scrúdú an Teastais Shóisearaigh. Bhí níos lú ná sin fós a shíl go dtarlódh sé dáiríre go mbeadh an scoil á fhágáil acu ag an bpointe sin (thart ar 1% i SLG, thart ar 1% i scoileanna Gaeltachta agus 2% i MN '09).

Tá fianaise áirithe maidir leis an ngaol idir ionchais na ndaltaí agus stádas socheacnamaíoch na clainne. I scoileanna Gaeltachta, bhí 60% de dhaltáí rang a Sé ó theaghlaigh SSE íseal a bhí ag súil le dul chuig coláiste nó ollscoil i gcomparáid le 78% de dhaltáí ó theaghlaigh SSE ard (e-Aguisín Tábla E4.44). Ar aon dul leis seo, i SLG, bhí 70% de dhaltáí rang a Sé ó theaghlaigh SSE a shíl go mbeidís ag freastal ar choláiste nó ollscoil i gcomparáid le 80% de dhaltáí i dteaghlaigh SSE ard. Tá torthaí MN '09 mórán mar an gcéanna: thug 62% de dhaltáí rang a Sé ón ngrúpa SSE is ísle le fios go raibh súil acu freastal ar choláiste nó ar ollscoil i gcomparáid le 82% dóibh siúd ón gcatagóir is airde. Ba mhó an seans ag daltaí ó theaghlaigh SSE íseal a rá gur shíl siad go mbeadh an scoil á fhágáil acu i ndiaidh na hArdteistiméireachta (13% i SLG, 25% i scoileanna Gaeltachta, 20% i MN '09) ná a gcontrapháirteanna ó theaghlaigh SSE ard (dúirt 6% de dhaltáí SSE ard i SLG, 11% i scoileanna Gaeltachta, agus 7% i MN '09 gur shíl siad go mbeadh an scoil á fhágáil acu i ndiaidh na hArdteistiméireachta).

Iarradh ar dhaltáí rang a Sé freisin maidir lena bpleananna don oideachas iar-bhunscoile, i.e. ar cheap siad go mbeidís ag freastal ar iar-bhunscoil a bheadh ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge agus cé na cúiseanna a bheadh leis seo. Dúirt thart ar leath de na daltaí gur cheap siad go mbeidís ag freastal ar iar-bhunscoil lán-Ghaeilge (45% de dhaltáí SLG agus 52% de dhaltáí Gaeltachta; Tábla 4.10). Bhí céatadán níos mó de thuismitheoirí na ndaltaí Gaeltachta (61%) i gcomparáid le daltaí SLG (46%) a dúirt go bhfreastalódh a bpáiste ar iar-bhunscoil lán-Ghaeilge.

Tábla 4.10: Ionchais dalta agus tuismitheora maidir le freastal an pháiste ar iar-bhunscoil trí mheán na Gaeilge: daltaí rang a Sé i SLG agus i scoileanna Gaeltachta¹

	Dalta (%)	Tuismitheoir (%)
SLG	45	46
Gaeltacht	52	61

¹Níor iarradh i MN '09

Thug thart ar an ceathrú cuid de dhaltáí rang a Sé i SLG le fios nach mbeidís ag freastal ar iar-bhunscoil lán-Ghaeilge toisc gan fáil a bheith ar a leithéid gar dá mbaile (e-Aguisín Tábla E4.46). Ar an dul céanna, léirigh an ceathrú cuid de dhaltáí rang a Sé sa Ghaeltacht nach mbeidís ag freastal ar a leithéid de scoil toisc gan fáil a bheith ar a leithéid gar dá mbaile. Thug thart ar an ceathrú cuid de dhaltáí SLG agus thart ar an tríú cuid de dhaltáí Gaeltachta le fios nach mbeidís féin ná aon duine dá gcairde ag freastal ar iar-bhunscoil lán-Ghaeilge (e-Aguisín Tábla E4.47).

Iarradh freisin ar dhaltáí i rang a Sé ar mhaith leo, nó nár mhaith leo, freastal ar an iar-bhunscolaíocht trí mheán na Gaeilge. Sna SLG, dúirt 40% de dhaltáí gur mhaith, agus go bhfreastalódh siad ar iar-bhunscoil lán-Ghaeilge; ní raibh ach 5% a dúirt go mbeidís ag freastal ar a leithéid de scoil ach nár mhaith leo a leithéid (e-Aguisín Tábla E4.48). Ar an dtaobh eile, thug 13% le fios nach mbeidís ag freastal ar iar-bhunscoil lán-Ghaeilge ach gur mhaith leo sin. Bhí an chuid eile (43%) a cheap, agus a bhí ag súil, go mbeidís ag freastal ar iar-bhunscoil nach mbeadh ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge. B'ionann na céatadán do na scoileanna Gaeltachta, cé nach raibh ach 7% de dhaltáí a

thug le fios nach mbeidís ag freastal ar iar-bhunscoil trí mheán na Gaeilge cé gur mhaith leo an deis sin a bheith acu.

Príomhphointí

- Bhí meánstádas socheacnamaíoch na ndaltaí i SLG níos airdeó thaobh statistice ná mar a bhí ag daltaí i scoileanna Gaeltachta agus i mbunscoileanna i gcoitinne.
- Ní raibh ach 7% de dhaltáí rang a Dó agus 6% de dhaltáí rang a Sé i SLG a rugadh lasmuigh d'Éireann i gcomparáid le 11-13% de dhaltáí i scoileanna Gaeltachta agus 14-15% de dhaltáí go náisiúnta.
- Bhí an cúigiú cuid de dhaltáí rang a Dó agus an ceathrú cuid de dhaltáí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta a thug le fios gur í an Ghaeilge a bpríomhtheanga labhartha sa bhaile. Ní raibh an Ghaeilge mar phríomhtheanga baile ach ag 4% de dhaltáí rang a Dó agus 2% de dhaltáí rang a Sé i SLG. Bhí céatadán níos airde daltaí a dúirt go raibh a lán Gaeilge á labhairt acu sa bhaile, cé nárbh í sin príomhtheanga an bhaile.
- Bhí mionlach suntasach de dhaltáí SLG (Rang a 2: 21%; Rang a Sé: 39%) ina gcónaí i dtithe nár labhair ceachtar tuismitheoir Gaeilge agus bhí a bhformhór (Rang a Dó: 88%; Rang a Sé: 87%) ina gcónaí i dtithe nár fhreastail ceachtar tuismitheoir ar scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Ní raibh sé chomh coitianta céanna do dhaltáí i scoileanna Gaeltachta cónaí i dteaghlaigh nach raibh ceachtar tuismitheoir ábalta Gaeilge a labhairt (Rang a Dó: 13%; Rang a Sé: 17%). Ní raibh sé chomh coitianta ach an oiread do dhaltáí i scoileanna Gaeltachta (Rang a Dó 31%; Rang a Sé: 24%) a bheith ina gcónaí i dteaghlaigh nár fhreastail ceachtar tuismitheoir ar scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge.
- Thug tuismitheoirí le fios go raibh níos lú leabhar Gaeilge ná leabhar Béarla acu sa bhaile. Bhí suas le dhá-thrian de dhaltáí i dtithe ina raibh 10 leabhar Gaeilge nó níos lú agus ní raibh ach duine as gach deichniúr dalta Gaeltachta agus duine as gach fiche dalta SLG i dtithe ina raibh 10 leabhar Béarla nó níos lú. Mar a bhí le Measúnuithe Náisiúnta 2009, fuarthas ceangal dearfach idir an méid leabhar a bhí sa bhaile agus gnóthachtáil léitheoireachta an dalta.
- Mar a bhí le MN '09, fuair daltaí ranganna a Dó agus a Sé a dúirt go raibh teilifís acu ina seomra leapa meanscóir don léitheoireacht agus don mhatamaitic a bhí níos ísle ó thaobh staistice ná meánscóir ná ndaltaí nach raibh teilifís acu ina seomra leapa. Ba mhó seans teilifís a bheith sa seomra leapa ag daltaí ó chúlra socheacnamaíoch níos ísle.
- Léirigh daltaí dearcthaí dearfacha ar an iomlán maidir le labhairt na Gaeilge ar scoil. D'aontaigh tromlach na ndaltaí ag an dá ghrádleibhéal i SLG and i scoileanna Gaeltachta gur maith leo Gaeilge a labhairt ar scoil. Mar sin féin, d'aontaigh céatadán níos ísle daltaí gur maith leo Gaeilge a labhairt sa bhaile nó lena gcairde. Thuairiscigh tromlach mór gur fearr leo a bheith ag léamh i mBéarla ná i nGaeilge.
- Bhain an chúis ba mhó a bhí ag tuismitheoirí daltaí rang a Sé le Scoil Lán-Ghaeilge a roghnú dá bpáiste leis an tábhacht a bhain le teanga na Gaeilge don fhéiniúlacht Ghaelach: dúirt tuismitheoirí 28% de dhaltáí le sonraí bailí gurbh é sin an fáth go raibh Scoil Lán-Ghaeilge roghnaithe acu. Roghnaigh 23% de thuismitheoirí Scoil Lán-Ghaeilge i ngeall ar na buntáistí cognaíocha a thuig siad a bheith ann don dátheangachas agus do luathfhoghlaim teanga. Tuairiscíodh cáil agus éiteas scoil go minic freisin.
- Bhí thart ar leath de dhaltáí rang a Sé i SLG agus Scoileanna Gaeltachta a shíl go mbeidís ag freastal ar iar-bhunscoil lán-Ghaeilge.

Caibidil 5

Proifíl Scoileanna agus Seomraí Ranga

Díríonn an chaibidil seo ar roinnt tréithe de na timpeallachtaí foghlama sna scoileanna ar ar fhreastail daltaí a bhí páirteach sna Measúnuithe Náisiúnta ar scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge (NAIMS). Tá naoi gcuid sa chaibidil. I gcuid a haon, tuairiscítear ar phríomhthréithe na scoileanna – ar nós suímh agus méid rollaithe – agus ar thréithe na múinteoirí agus na seomraí ranga. Sa dara cuid, déantar cur síos ar pháirteachas múinteoirí i ngníomhaíochtaí dá bhforbairt ghairmiúil. Déanann cuid a trí iniúchadh ar leibhéal mhúinteoirí i ngnéithe de mhúineadh an Bhéarla agus na matamaitice. I gcuid a ceathair breathnaítear ar an soláthar tacaíochta foghlama agus tacaíochta teanga. Déantar cur síos i gcuid a cúig ar na hacmhainní – teicneolaíocht agus leabhair – atá ar fáil i scoileanna agus i seomraí ranga. Déantar iniúchadh i gcuid a sé ar an úsáid a baintear as scrúduithe caighdeánaithe. Polasaí scoile ar thus na léitheoireachta atá mar ábhar díospóireachta i gcuid a seacht. Tá gearrchuntas le fáil i gcuid a hocht ar thuairiscí príomhoidí ar na dúshláin a bhaineann le teagasc an Bhéarla agus na matamaitice i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Sa chuid dheireanach déantar na príomhphointí a eascraíonn sa chaibidil seo a choimriú.

Díríonn an chaibidil seo ar chur síos a dhéanamh ar thréithe, ar chleachtais agus ar áiseanna i scoileanna agus i seomraí ranga; i gCaibidil 7 déantar an mhionanailís maidir leis na comhcheangail idir na tréithe seo agus an ghnóthachtáil a iniúchadh. Ar an iomlán, baineadh úsáid as daltaí rang a Sé mar thagarghrúpa sa chaibidil seo cé go ndéantar, in áiteanna áirithe, sonraí a sholáthar do rang a Dó, i.e., má bhíonn dlúthcheangal ag rang a Dó leis an topic a bhíonn á phlé (m.sh. tús an teagaisc fhoirmiúil don léitheoireacht), má bhíonn mórdhifríochtaí idir na torthaí do rang a Dó agus iad siúd do rang a Sé, nó má cheadaíonn spás a leithéid. Má bhíonn tagairt déanta go fánach do dhaltaí rang a Dó sa téacs, cuirtear sonraí breise ar fáil san e-aguisín ábhartha.

Ní cheadaítear tátail fhánacha a bhaint as NAIMS; m.sh., cé go bhfuil gaol idir stádas socheacnamaíoch (SSE) dalta agus gnóthachtáil, ní féidir linn a rá gur SSE *is cúis* le gnóthachtáil níos airde. Sa tslí chéanna, cé go ndéanann an chaibidil seo iniúchadh ar roinnt gnéithe de pholasaí scoile cosúil leis an bhliain ina dtosaíonn teagasc foirmiúil na léitheoireachta, ní féidir a rá gur difríochtaí i bpolasaí scoile *is cúis* le difríochtaí a bhíonn le feiceáil sa ghnóthachtáil.

Mar atá i MN '09, tuairiscíonn an chaibidil seo ar shonraí na gceistneoirí múinteoirí agus scoile ag leibhéal *dalta*; i.e. seachas a rá “Ní dhearna ach 15% de mhúinteoirí rang a Sé X”, is é a deirtear ná “Ní raibh ach 15% de dhaltaí rang a Sé i seomraí ranga ina ndearna múinteoirí X”. Tá fócas na caibidle seo ar eispéaras na ndaltaí, seachas ar an méid múinteoirí a bhí gafa le cleachtais ar leith.

Tréithe na Timpeallachta Foghlama

Tréithe Scoile

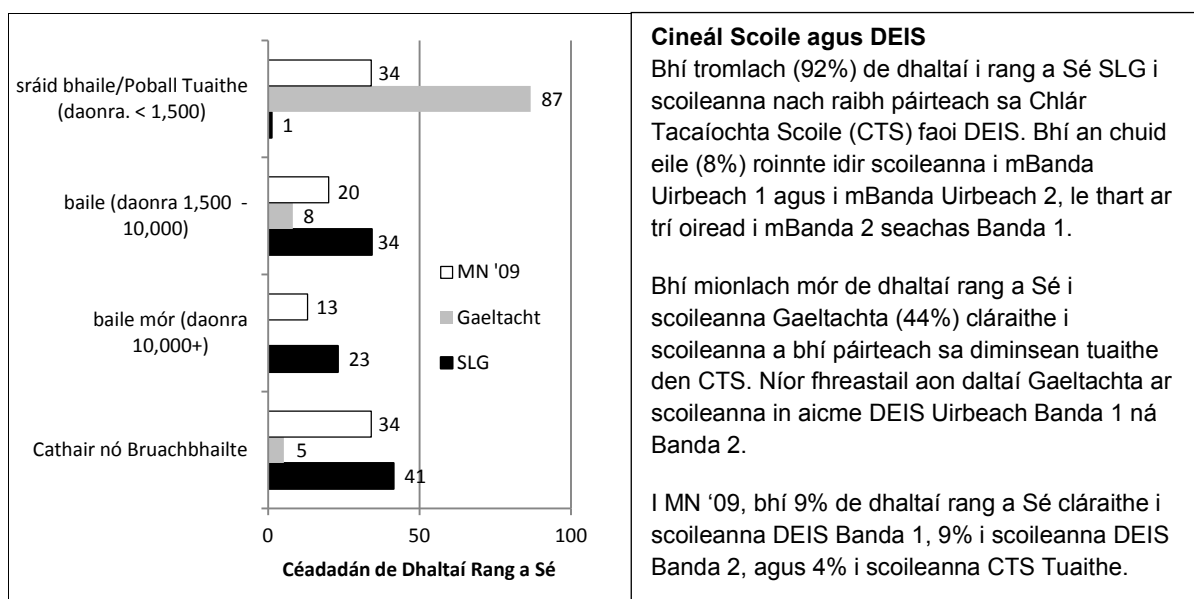
Tugann Fígiúr 5.1 (thall) comparáid idir suíomhanna na scoileanna Gaeltachta agus na Scoileanna Lán-Ghaeilge (SLG). Cé go raibh tromlach mór de dhaltaí rang a Sé sna scoileanna Gaeltachta (87%) cláraithe i scoileanna a bhí lonnaithe i sráidbhailte nó i gceantair thuaithe, ní raibh sa bhfigiúr comhfhreagrach do rang a Sé SLG ach 1%. Os a

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

choinne sin, chláraigh 41% de dhaltáí SLG rang a Sé a bhí ag glacadh páirte i gcathracha nó i gceantair fho-uirbeacha, le hais 5% de dhaltáí Gaeltachta rang a Sé.

Ar an meán, bhí sé mar nós ag SLG níos mó daltaí a bheith cláraithe iontu ná scoileanna Gaeltachta ach bhí an clárú i SLG ar aon dul le daltaí i scoileanna trí chéile (i.e. iad siúd a bhí i suirbhé MN '09). Ba é an meánrollú i scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu ná 267 do SLG i gcomparáid le 97 do scoileanna Gaeltachta (Tábla 5.1). Ba é an figiúr comhfhreagrach do na scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu i Mn '09 ná 271. Bhí na luachanna airmheán²⁴ i SLG agus i scoileanna Gaeltachta araon níos ísle ná na hairmheáin chomhfhreagracha, ag 240 agus 85 faoi seach. Déantar plé breise ar rollú níos ísle na scoileanna Gaeltachta níos déanaí i gcomhthéacs SSE.

Figiúr 5.1: Suíomh na scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu, de réir cineál scoile

Tábla 5.1: Coimriú ar thréithe scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu, de réir cineál scoile

	SLG			Gaeltacht			MN '09	
	Meán	Airmheán	raon 90%	Meán	Airmheán	raon 90%	Meán	raon 90%
Rollú (daltaí)	267	240	176 to 405	97	85	31 to 180	271	52 to 609
Ráta tinrimh (%)	94	95	91 to 95	94	94	91 to 97	92	87 to 96
Taistealaithe (%)	0.3	0	0 to 0	<0.1	0	0 to 0	2	0 to 7

Thuiriscigh príomhoidí ardrátaí tinrimh i SLG agus scoileanna Gaeltachta araon. Ba é an meánráta tinrimh do dhaltáí rang a Sé ná 94% sa dá chineál scoile (Tábla 5.1). Tá sé seo an-chosúil leis an meánráta a thuiriscigh príomhoidí i MN '09 (92%).

I gcás daltaí na dTaistealaithe ní raibh ach níos lú ná 1% acu i rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, agus ba bheag difríocht a bhí idir na cineálacha scoile (Tábla 5.1). I MN '09, léirigh príomhoidí go raibh, ar an meán, thart ar 2% de dhaltáí ó phobal na dTaistealaithe.

Cé go ndearnadh tréithe teaghlach na ndaltaí a iniúchadh i gCaibidil 4, ta sé tábhachtach breathnú ar chomhthéacs sóisialta na scoile i gcoitinne, toisc go bhfuil sé léirithe go bhfuil baint ag cúlra baile an dalta agus ag comhthéacs na scoile trí chéile le gnóthachtáil dalta (féach e.g., Sofroniou, Archer & Weir, 2004). Don anailís reatha,

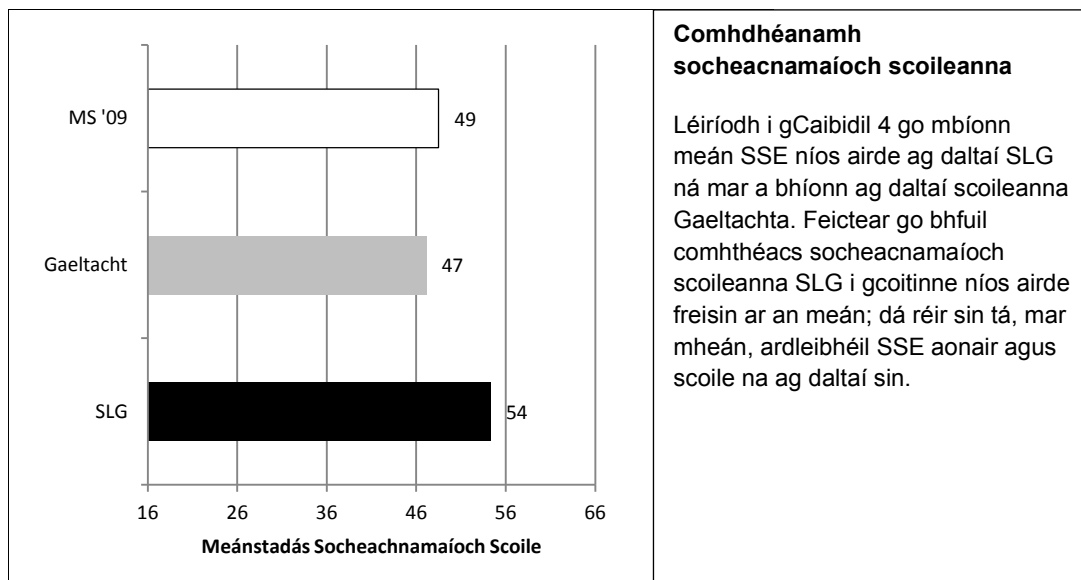
²⁴ Is é an t-airmheán ná an "lár"luach i liosta uimhreacha a bhfuil sortáil déanta orthu. Níl sé chomh hiógair céanna leis an meán ar uimhreacha fíorbheaga agus fíormhóra.

cuireadh le chéile an t-eolas ar fhostaíocht tuismitheoirí ó cheistneoirí na dtuismitheoirí i ranganna a Dó agus a Sé chun mórléargas a fháil ar SSE na scoile.

Ba chóir a thabhairt faoi deara gur fhreastail thart ar an gceathrú cuid de dhaltáí rang a Sé na Gaeltachta ar scoileanna ina raibh na tomhaiseanna do chomhdhéanamh rollaithe na scoile bunaithe ar na sonraí do dheichniúr nó níos lú; i.e. ar an iomlán sa scoil, ghlac deich ndalta nó níos lú páirt sa mheasúnú i rang a Dó agus a Sé. Fadhb bhunúsach a bhaineann le sonraí a úsáid a bhíonn comhiomlánaithe go leibhéal scoile ná nuair a bhíonn an líon daltaí an-bheag, is féidir le méideanna beaga daltaí atipiciúla na torthaí a chur as riocht don scoil sin. Mar aon leis sin, is mó an seans freisin go luascfaidh meastacháin i scoileanna beaga ó bhliain go bliain. Déanfar mionanailís ar an gcomhcheangal idir gnóthachtáil agus tomhaiseanna comhlánaithe socheacnamaíocha ag leibhéal scoile i gCaibidil 7.

Déanann Figiúr 5.2 comparáid idir meán SSE scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu i MN '09 le scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu i NAIMS. Tá meán SSE leibhéal scoile ag daltaí SLG ceithre-chúigiú de dhiall caighdeánach²⁵ níos airde ná meán SSE scoileanna ar fhreastail daltaí i MN '09 orthu (i.e., 5.8/7.08) agus diall caighdeánach amháin níos airde ná meán SSE scoileanna Gaeltachta (i.e., 7.2/7.08); tá an dá dhifríocht seo suntasach ó thaobh staitistice. Cé go bhfuil meán SSE scoileanna Gaeltachta níos ísle ná an figiúr comhfhreagrach i MN '09, níl an difríocht suntasach ó thaobh staitistice. Ag déanamh comparáide idir meán SSE scoile dhaltáí rang a Dó (bunaithe ar eolas faoi chúlra baile dhaltáí rang a Dó amháin) le meán SSE scoile dhaltáí rang a Sé (bunaithe ar eolas faoi chúlra baile dhaltáí rang a Sé amháin) léirítear nach bhfuil aon difríocht shuntasach idir an dá ghráidleibhéal i SLG ná i scoileanna Gaeltachta (e-Agusín Táble E5.1).

Figiúr 5.2: Meán SSE i scoileanna ar fhreastail daltaí rang a Sé orthu

Is léiriú eile ar an gcomhdhéanamh socheacnamaíoch i rolluithe scoile an Clár Tacaíochta Scoile (CTS) faoi DEIS. Mar atá luaite cheana, d'fhreastail tromlach mór (92%) de dhaltáí i rang a Sé SLG ar scoileanna nach raibh páirteach sa CTS, ach bhí beagán faoi bhun leath de dhaltáí i scoileanna Gaeltachta (44% ag rang a Sé) a

²⁵ Ba é an diall caighdeánach do mheán SSE scoile thar dhaltáí rang a Sé i MN '09 ná 7.08. Ba é an diall caighdeánach do mheán SSE scoile thar dhaltáí rang a Sé i SLG ná 5.65 agus i scoileanna Gaeltachta ná 6.43. Ba é an meán SSE scoile i SLG ná 54.3, 47.1 i scoileanna Gaeltachta, agus 48.5 i MN '09.

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

d'fhreastail ar scoileanna a bhí páirteach sa diminsean tuaithe den CTS (féach 'Cineál scoile agus DEIS', Figiúr 5.1). Sa dá chineál scoile, bhí meánghnóthachtáil na léitheoireachta ag daltaí i rang a Dó i scoileanna CTS níos lú ó thaobh staitistice de, le haon-trian (Gaeltacht) go leath (SLG) de dhiall caighdeánach (coimrithe i dTábla 5.2; féach e-Aguisín Tábla A5.2 – léamh). I rang a Sé, ba i SLG amháin a bhain suntas ó thaobh staitistice leis an difríocht agus bhí méid na difríochta mórán mar an gcéanna le rang a Dó.

Tábla 5.2: Coimriú ar dhifríochtaí a bhí suntasach ó thaobh staitistice i meánghnóthachtáil daltaí idir scoileanna CTS agus neamh-CTS, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile

	SLG	Gaeltacht
Léitheoireacht – Rang a Dó	↓	↓
Léitheoireacht – Rang a Sé	↓	–
Matamaitic – Rang a Dó	↓	–
Matamaitic – Rang a Sé	↓	–

↓ Léiríonn go bhfuil an difríocht idir scoileanna CTS agus neamh-CTS suntasach ó thaobh staitistice ($p < .05$)

Ag breathnú ar an ngnóthachtáil sa mhatamaitic, bhí difríochtaí a bhí suntasach ó thaobh staitistice de réir stádas CTS scoile do dhaltaí SLG ach ní mar sin a bhí do dhaltaí Gaeltachta (Tábla 5.2). Ag rang a Dó, bhí 37 pointí mar dhifríocht i bhfábhar daltaí SLG neamh-CTS agus ag rang a Sé, 29 pointí (tá mionsonraí na scór de réir banda DEIS ar fáil in e-Aguisín Table A5.4).

Is ábhar spéise freisin breathnú ar an gcomparáid idir meánghnóthachtáil na ndaltaí i SLG Banda 2 DEIS i gcomparáid le meánghnóthachtáil na ndaltaí i MN '09 Banda 2 DEIS agus cruthúnas daltaí i scoileanna DEIS Tuaithe Gaeltachta le daltaí i scoileanna DEIS Tuaithe MN '09. I ranganna a Dó agus a Sé araon, ní raibh aon difríochtaí suntasacha idir na meánscóir léitheoireachta a fuair daltaí i SLG DEIS Banda 2 agus iad siúd i MN '09 DEIS Banda 2. Ar aon dul leis sin, ní raibh aon difríochtaí suntasacha sna meánscóir léitheoireachta ag daltaí scoileanna Gaeltachta DEIS Tuaithe agus iad siúd i scoileanna MN '09 DEIS Tuaithe (e-Aguisín Táblaí 5.2, 5.3). Bhí na torthaí don mhatamaitic mórán mar in gcéann (e-Aguisín Táblaí E.5.4, E.5.5).

Tréithe Múinteora agus Ranga

Bhí tromlach na ndaltaí ag an dá ghráidleibhéal á múineadh ag múinteoirí baineann (rang a Sé: 75% i SLG agus 62% i scoileanna Gaeltachta; rang a Dó: 79% agus 94% faoi seach) agus ag múinteoirí i bpostanna buanna (rang a Sé: 95% i SLG agus 91% i scoileanna Gaeltachta; rang a Dó: 84% agus 91%, faoi seach) (e-Aguisín Table E5.6). I MN '09, bhí tromlach na ndaltaí á múineadh ag múinteoirí baineann (rang a Sé: 69%; rang a Dó: 91%) agus ag múinteoirí i bpostanna buanna (rang a Sé: 94%; rang a Sé: 84%) chomh maith. Thug gach múinteoir a bhí i suirbhé NAIMS agus i MN '09 le fios go rabhadar cáilithe mar mhúinteoirí. Bhí an tríú go leath de na daltaí (rang a Sé: 34% i SLG, 54% i scoileanna Gaeltachta, 42% i MN '09; rang a Dó: 43% i SLG, 47% i scoileanna Gaeltachta agus 35% i MN '09) á múineadh ag múinteoirí a dúirt go raibh cáilíochtaí breise ábhartha acu don mhúinteoireacht, ar nós Máistreacht san Oideachas (M.Oid) (e-Aguisín Tábla E5.6)

Bhí 13 bliana mar mheántréimhse taithí múinteoireachta ag múinteoirí rang a Sé i SLG i gcomparáid le 20 bliain mar mheántréimhse taithí ag múinteoirí i scoileanna Gaeltachta; tá suntas ó thaobh staitistice ag baint leis an difríocht seo. Ar an dul céanna, i rang a Dó, bhí an meántréimhse taithí múinteoireachta ag múinteoirí i scoileanna Gaeltachta (18 mbliana) níos airde ná i SLG (8 mbliana). Bhí díreach os

cionn 16 bliana taithí ag múinteoirí rang a Sé i MN '09, mar mheán, agus 11 bliana a bhí i gceist maidir le múinteoirí rang a Dó (e-Agusín Tábla E5.6).

Bhí thart ar an cúigiú cuid de dhaltáí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta á múineadh ag múinteoirí a raibh freagracht ar leith orthu don Ghaeilge; bhí céatadáin den mhéid céanna daltaí á múineadh ag múinteoirí a raibh freagracht ar leith orthu do Bhéarla nó do mhatamaitic (e-Agusín Tábla E5.6). Bhí níos lú daltaí i SLG rang a Sé á múineadh ag múinteoirí a raibh freagracht ar leith orthu do Bhéarla (8%), do mhatamaitic (6%) nó do Ghaeilge (14%); ní raibh, áfach, na difríochtaí idir SLG agus scoileanna Gaeltachta suntasach ó thaobh staitistice. I MN '09, bhí 9% de dhaltáí rang a Sé á múineadh ag múinteoirí a raibh freagracht ar leith orthu do mhatamaitic agus bhí 7% á múineadh ag múinteoirí a raibh freagracht ar leith orthu do Bhéarla.

Bhí an-éagsúlacht i méid na ranganna (i.e. an líon iomlán daltaí bhí ag an múinteoir do mhúineadh an Bhéarla, iad siúd sa spriocghrád san áireamh) sna scoileanna éagsúla, sa raon ó 13 go 39 dalta i rang a Sé i SLG agus ó 6 go 33 dalta i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta (Tábla 5.3). Ní nach ionadh, ba mhó go mór an seans do dhaltáí Gaeltachta a bheith i ranganna ilghrád: bhí 65% faoin gcéad de dhaltáí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta i ranganna ilghrád i gcomparáid le 14% de dhaltáí SLG. I MN '09, bhí thart ar an tríú cuid de dhaltáí rang a Sé á múineadh i ranganna ilghrád. Ba é an meánuimhir i ranganna aon-ghrád a Sé ná 26.0 i SLG agus 22.1 i scoileanna Gaeltachta (Tábla 5.3). I MN '09, bhí thart ar an tríú cuid de dhaltáí rang a Sé á múineadh i ranganna ilghrád.

Tábla 5.3: Céatadáin daltaí i seomraí ranga ilghrád agus aonghrád, de réir cineál scoile agus meánmhéid ranga

	SLG		Gaeltacht		MN '09	
	%	Meán	%	Meán	%	Meán
Ilghrád	14	26.6	65	18.8	32	23.4
Aonghrád	86	26.0	35	22.1	68	25.9

Leiríonn dianscoileadh ar an meánmhéid daltaí i rang a Sé de réir aonghrád/ilghrád go raibh na meánmhéideanna i scoileanna Gaeltachta beagán níos lú ná na meánmhéideanna comhfhreagracha i SLG agus i MN '09. I scoileanna Gaeltachta, bhí 19 daltaí ar an meán i ranganna ilghrád agus 22 daltaí ar an meán i ranganna aonghrád (Tábla 5.3). Ag 26 daltaí, bhí an meánmhéid ranga de dhaltáí i rang a Sé SLG i ranganna aonghrád mar an gcéanna leis an bhfigiúr comhfhreagrach i MN '09 (Tábla 5.3), ach bhí céatadán níos airde de dhaltáí SLG (86%) i ranganna aonghrád i gcomparáid le daltaí MN '09 (68%). Bhí an meánmhéid ranga thar dhaltáí rang a Sé SLG a bhí i ranganna ilghrád (meán=27) ábhar níos mó ná an figiúr comhfhreagrach i MN '09 (meán=23, Tábla 5.3) ach ní raibh ach 14% de dhaltáí SLG rang a Sé i ranganna ilghrád.

Forbairt Ghairmiúil Leanúnach

Iarradh ar mhúinteoirí an méid laethanta a bhí caite acu ar chúrsaí bainteach le teagasc an Bhéarla, na matamaitice nó na Gaeilge sna trí bliana roimh NAIMS a chur in iúl. Iarradh orthu freisin faoin méid laethanta ina bhfuair siad cúnaimh ó chuiditheoir/ó chomhairleoir ón tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Bhunscoileanna²⁶ (SFGB). Cuireadh iad seo le chéile don anailís chun táscaire iomlán ar cháilíocht na forbartha gairmiúla a aimsiú (mar a rinneadh san anailís ar MN '09).

²⁶ Ó 1 Meán Fómhair 2010, rinneadh an tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Bhunscoileanna a fho-ghlacadh faoin tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí.

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

Chun comparáidí a dhéanamh le MN '09, cuidíonn sé iniúchadh a dhéanamh ar chéatadáin daltaí i ranganna nach raibh aon fhorbairt ghairmiúil don Bhéarla ná don mhataimic déanta ag na múinteoirí. Léirigh na torthaí go raibh na céatadáin daltaí ó rang a Sé a bhí i scoileanna a bhí ag múineadh trí mheán na Gaeilge á dteagasc ag múinteoirí nach raibh aon fhorbairt ghairmiúil bainteach le Béarla ná matamaitic déanta acu (38% in SLG and 28% in Gaeltacht schools) sna trí bliana roimh don staidéar tarlú, rud a bhí ar aon dul leis na torthaí a fuarthas i MN '09 (28%) (e-Agusín, Táble E5.9). Bhí céatadáin níos airde ag rang a Dó ná ag rang a Sé ach b'ionann, nach mór, na torthaí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus i MN '09 (SLG: 52%; Gaeltacht: 41%; MN '09: 35%) (e-Agusín, Táble E5.10, Eivers et al., 2010a).

Nuair a cuirtear an fhorbairt ghairmiúil don Ghaeilge san áireamh, tagann titim i gcéatadáin daltaí, ó scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, nár ghlac a múinteoirí páirt sna trí bliana roimhe sin in aon cheann de na réimsí a bhí luaite don fhorbairt ghairmiúil. Tá sé seo an-soiléir i gcás na scoileanna Gaeltachta: ní raibh ach 19% de dhaltáí rang a Dó agus 16% de dhaltáí rang a Sé ó scoileanna Gaeltachta nár ghlac na múinteoirí páirt in aon fhorbairt ghairmiúil don Bhéarla, don mhataimic ná don Ghaeilge sna trí bliana roimhe sin (e-Agusín, Táblaí E5.9, E5.10). Is cosúil go mbaineann sé seo le tacaíocht bhreise a cuireadh ar fáil do scoileanna Gaeltachta i 2009/2010 ar úsáid Séideán Sí.²⁷ Bhí thart ar trí-ceathrú de dhaltáí rang a Dó agus rang a Sé i scoileanna Gaeltachta i ranganna ina raibh an múinteoir tar éis freastal ar chúrsa nó tar éis cúnaimh a fháil ó chomhairleoir SFGB maidir le múineadh na Gaeilge.

Ar an iomlán, bhí meán uimhir na laethanta don fhorbairt ghairmiúil (do Bhéarla, do Ghaeilge agus do mhataimic le chéile) níos airdeó thaobh staitistice i scoileanna Gaeltachta (múinteoirí rang a Sé: 5.8; rang a Dó: 6.4) ná i SLG (múinteoirí rang a Sé: 3.2; rang a Dó: 3.7) (e-Agusín, Tábla E5.11). Cúis amháin a bhaineann leis seo, b'fhéidir, ná an tacaíocht bhreise a thug an SFGB do scoileanna Gaeltachta mar ní raibh difríocht shuntasach idir méid laethanta na forbartha gairmiúla don Bhéarla agus don mhataimic araon (gan Gaeilge) ag rang a Sé i scoileanna Gaeltachta (3.5) agus i SLG (2.3)²⁸ (e-Agusín, Táble E5.12).

I gceisteanna oscailte, iarradh ar mhúinteoirí a dtosaíochtaí pearsanta don FGL a léiriú don Bhéarla, don mhataimic agus don Ghaeilge. Don Bhéarla an fhorbairt ar scoileanna daltaí sa scríbhneoireacht chruthaitheach ba mhó a luaigh múinteoirí MN '09 mar riachtanas dá bhforbairt ghairmiúil. Tháinig sé seo chun cinn mar thosaíocht ag múinteoirí a bhí i scoileanna a bhí ag múineadh trí mheán na Gaeilge agus bhí an fhorbairt ar scoileanna dhaltáí sa scríbhneoireacht chruthaitheach luaite ag idir an ceathrú (SLG) agus dhá chúigiú (Gaeltacht) de dhaltáí rang a Sé (Tábla 5.4).²⁹ Bhí scoileanna scríbhneoireachta chun tosaigh freisin ag múinteoirí dhaltáí rang a Dó, le thart ar an tríú cuid acu i ranganna ina raibh sé seo luaite mar thosaíocht ag na múinteoirí (féach e-agusín Tábla E5.13 do shonraí rang a Dó).

²⁷ Bunaíodh Tús Maith i 2006 chun tacú le múinteoirí maidir lena muinín agus a gcumas féin a fhorbairt in úsáid na Gaeilge, agus freisin chun teagasc agus foghlaim na Gaeilge a fhorbairt. Rinneadh foireann Tús Maith a chomhtháthú le foireann Gaeilge CTCB chun cur chuige comhtháite a sholáthar do scoileanna agus do mhúinteoirí. Sa scoilbhliain 2009/2010, tugadh cuireadh do bhunscoileanna Gaeltachta iarratas a dhéanamh ar thacaíocht oiriúnaithe chun Séideán Sí a úsáid (<http://ppds.ie/images/stories/tusmaith/tusmaithoutline.pdf>, deimhnithe go deireanach 10.05.2011).

²⁸ Ag rang a Dó, áfach, bhí an difríocht i bhfabhar múinteoirí i scoileanna Gaeltachta suntasach ó thaobh staitistice; feidhmíonn eatrámh muiníne 95% don difríocht idir scoileanna SLG agus scoileanna Gaeltachta sa raon idir -3.3 go -0.04.

²⁹ Tá fáil san e-agusín ar earráidí caighdeánacha do chéatadáin. Toisc go bhfuil na hearráidí caighdeánacha sách ard, de ghnáth ní bhíonn na difríochtaí idir scoileanna SLG agus scoileanna Gaeltachta suntasach ó thaobh staitistice.

Tábla 5.4: Céatadain daltaí rang a Sé a bhí á múineadh ag múinteoirí a d'ainmnigh topaicí éagsúla i measc na dtrí topaic is mó a bhí mar thosaíochtaí acu don FGL sa Bhéarla

Topaic	Samplaí de fhreagairtí na múinteoirí	FGL	Gael
Scríbhneoireacht chruthaitheach	"Cúnamh breise chun gluaiseacht tríd an bpróiseas don scríbhneoireacht chruthaitheach"	26	42
Teanga labhartha	"Muinín sa Bhéarla labhartha"	19	34
TEC (clár bán idirghníomhach san áireamh)	"An ríomhaire/idirlíon a úsáid do theagasc an Bhéarla "	20	25
Straitéisí/ábhair chun daltaí ísealghnóthachtálacha a theagasc	"Léitheoireacht a mhúineadh do pháistí le deacrachtaí foghlama"; "deacrachtaí léitheoireachta a aithint"	12	19
Téacs nó rogha acmhainní	"Láithreáin ghréasáin úsáideacha, comhairle maidir le húrscéalta a roghnú do ranganna sinsearach, ábhar spéisiúil a aimsiú"	18	17
Litriú, fonaice	"Feasacht fhóineolaíoch/litriú"	12	16
Scileanna scríbhneoireachta (seachas cruthaitheach) a fhorbairt	"Teicnící a fhorbairt do theagasc na scríbhneoireachta Béarla"; "Eagarthóireacht/dréachtú: cáilíocht oibre na ndaltaí a fheabhsú "	13	15
Filíocht	"Treoir chun filíocht a chumadh"	8	14
Eile	"teagasc foirne"; "scríbhneoireacht"; "teagasc an Bhéarla i suíomh Gaelscoile"	21	10
Ranganna ilghrád/ difreálú	"Daltaí cumas measctha a theagasc"	15	9
Measúnú	"Measúnú – diagnóiseach agus caighdeánaithe"; "proifílí curaclaim"; "dialanna machnamhacha a úsáid "	11	8
Gramadach	"Tuiscint níos fearr ar ghramadach an Bhéarla a fhorbairt"	11	6
Tuiscint nó straitéisí ardoird a theagasc	"Straitéisí tuisceana a fhorbairt"; "smaointeoireacht ardoird"	11	4

Léiríonn an tábla na topaicí a d'aithin múinteoirí a gar a laghad 10% de dhaltai i gcineál amháin nó sa da chineál scoile. Déantar na céatadain a chur in ord íslitheach ó chéatadain na scoileanna Gaeltacht.

Tábla 5.5: Céatadain daltaí rang a Sé a bhí a múineadh ag múinteoirí a d'aithin topaicí éagsúla i measc na trí cinn is airde acu mar thosaíochtaí don FGL sa mhatamaitic

Topaic	Samplaí de fhreagairtí na múinteoirí	SLG	Gael
TEC nó Clár bán Idirghníomhach	"Idirlíon", "ríomhairí", "clár bán idirghníomhach"	32	44
Réiteach fadhbanna, scileanna ardoird a fhorbairt	"Fadhbanna scríofa", "scileanna smaointeoireachta a fhorbairt"	21	31
Ranganna ilghrád/ difreálú	"Obair le grúpaí cumais mheasctha ", "ranganna ilghrád", "ranganna móra"	19	22
Láimhseoga, ábhair theagmhálacha	"Ábhair choineáracha", "Cluichí", " cruthanna 3-D "	16	22
Riachtanais speisialta, deacrachtaí a aithint	"Daltaí níos laige a theagasc"	12	15
Measúnú	"Iriseáin mhachnamhacha", "féinmheasúnú", "proifílí"	14	13
Daltaí ardghnóthachtálacha	"Dúshláin bhreise do dhaltai ardchumasacha"	15	13
Topaicí ar leith m.sh. codáin, deachúla	"Codáin", "staitisticí", "ailgéabar", "línte agus uillinneacha ", "achar", "seans"	11	8
Mata a cheangal leis an bhfíorshaol, ábhair eile	"Ceangail bhreise a chruthú idir mata agus an fíorshaol" " Ceangail bhreise a chruthú idir mata agus ábhair eile", "Mata a bheith úsáideach d'ábhar eile"	18	8
Eile	"Mata a mhúineadh gan téacsleabhar" "Am chun an curaclam a chríochnú" "Conas dearcadh na ndaltaí a athrú"	16	8
Matamaitic ó mheabhair	"Matamaitic ó mheabhair"	12	5

Léiríonn an tábla na topaicí a d'aithin múinteoirí ag 10% de dhaltai ar a laghad i gcineál amháin nó sa dá chineál scoile. Déantar na céatadain a chur in ord íslitheach ó chéatadain na scoileanna Gaeltachta.

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

Don mhatamaitic, ba iad an dá réimse ba mhó a aithníodh mar riachtanais ag múinteoirí rang a Sé (úsáid TEC/clár bhána idirghníomhacha agus an fhorbairt ar scileanna réitithe fadhbanna, Tábla 5.5) na réimsí a bhí aitheanta freisin i MN '09. Topaicí eile a luaigh múinteoirí rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge ná an teagasc i suímh ilghrád agus an t-idirdhealú, mar aon le láimhseoga a úsáid nó ábhair láimhe. Bhí sé spéisiúil, don mhatamaitic, gur tacaíocht le daltaí ardghnóthachtála an tosaíocht a bhí ag múinteoirí 13 go 15% de dhaltai rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge (Tábla 5.5) ach don Bhéarla, ní raibh ach idir 3 go 5% de mhúinteoirí of pupils a luaigh an obair le daltaí ardghnóthachtála .

I rang a Dó, ba iad na réimsí ba mhó a bhí luaite ag múinteoirí i scoileanna a bhí ag obair trí mheán na Gaeilge ná an teagasc ar thopaicí ar leith (m.sh. an teagasc ar am nó airgead), ag baint úsáide as TEC/gréasáin idirlín oiriúnacha a úsáid, an teagasc do ghrúpaí cumais mheasctha (m.sh. i rang ilghrád), agus an teagasc do dhaltai le riachtanais speisialta (e-Aguisín, Tábla E14). Bhí na príomhthosaíochtaí a aithníodh do mhúinteoirí rang a Dó i MN '09 an chosúil leo seo agus bhí úsáid TEC i dteagasc na matamaitice, topaicí ar leith a theagasc sa mhatamaitic, fadhbanna foclach a theagasc, agus idirdhealú/ranganna ilghrád san áireamh freisin.

Tábla 5.6: Céatadain daltaí rang a Sé a bhí á múineadh ag múinteoirí a d'aithin topaicí éagsúla i measc na dtrí cinn is airde acu mar thosaíochtaí don FGL sa Ghaeilge

Topaic	Samplaí de fhreagairtí na múinteoirí	SLG	Gael
TEC nó clár bán idirghníomhach	"Teicneolaíochtaí nua", "Clár bán idirghníomhach"	17	33
Teanga labhartha a fheabhsú, agus méadú ar mhiniúocht úsáide	"Teanga labhartha: comhrá foirmiúil agus neamhfhoirmiúil "; "an Ghaeilge a chothú mar theanga cumarsáide na bpáistí"	5	26
Acmhainní – fáil agus roghnú	"Acmhainní a roghnú ón idirlíon"; "téacsleabhair níos deacra do Ghaelscoileanna"; "rogha úrscéalta níos fearr"	25	24
Eile	"Plean bliana samplach"; "Leabhair i gcanúint Ultach"; "Inseirbhís ar Séidean Sí"	17	22
Measúnú	"Seicliostaí"; "Triail chaighdeánaithe don Ghaeilge"; "proifílí curaclam"	10	17
Scribhneoireacht	"Aistí"; "scileanna scríbhneoireachta"; "bealaí níos fearr chun an scríbhneoireacht a fhorbairt"	9	16
Gramadach	"Straiteisí breise do theagasc na gramadaí"	35	8
Scribhneoireacht chruthaitheach	" Scribhneoireacht chruthaitheach "	12	4
Cruinneas	"Cruinneas teanga"	10	3

Léiríonn an tábla na topaicí a d'aithin múinteoirí ag ar a laghad 10% de dhaltai i gcineál amháin nó sa dá chineál scoile. Tá céatadain in ord íslitheach ó chéatadain na scoileanna Gaeltachta.

Maidir le tosaíochtaí don fhorbairt ghairmiúil do Ghaeilge, is léir roinnt difríochtaí idir múinteoirí SLG agus iad siúd i scoileanna Gaeltachta. I measc múinteoirí dhaltai rang a Sé i scoileanna Gaeltachta, ba iad an trí rud ba mhó a bhí á éileamh don fhorbairt ghairmiúil don Ghaeilge ná úsáid TEC do theagasc na Gaeilge, teanga labhartha daltaí a fheabhsú agus acmhainní oiriúnacha a aimsiú agus a úsáid (Tábla 5.6). I SLG, is é an rud ba mhó a luaigh múinteoirí dhaltai rang a Sé mar riachtanas dá bhforbairt ghairmiúil ná múineadh na gramadaí. Ba mhinic, freisin, gur luaigh múinteoirí SLG rochtain agus roghnú acmhainní. Mar sin féin, cé gur minic a luaigh múinteoirí rochtain agus roghnú acmhainní mar réimse don fhorbairt ghairmiúil, d'fhéadfadh i gcásanna áirithe nárbh ann do na hacmhainní a bhí luaite (m.sh.

téacsleabhair níos deacra do dhaltáí rang a Sé), agus dá réir sin b'fhéidir gur bhain an riachtanas seo le hábhair oiriúnacha de chineál eile a aithint.

Muinín as Teagasc

Iarradh ar mhúinteoirí a thabhairt le fios an raibh siad *an mhuiníneach*, *sách muiníneach* nó *gan a bheith muiníneach* maidir le gnéithe éagsúla de churaclam an Bhéarla agus na matamaitice a theagasc agus maidir le bheith ag obair le grúpaí éagsúla daltaí. Níor iarradh ar mhúinteoirí faoina leibhéal muiníne i múineadh ghnéithe den Ghaeilge. Bhí an-éagsúlachtaí trasna na dtopaicí sa leibhéal *an mhuiníneach* a léirigh múinteoirí na ndaltaí; bhí, áfach, na céatadán i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge an-chosúil le siúd a tuairiscíodh do MN '09 (e-Aguisín, Táblaí E5.16, E5.17)).

Tábla 5.7: Céatadán daltaí rang a Sé a ndúirt a múinteoirí gur bhraith siad 'an-mhúineach' i roinnt réimsí de theagasc na léitheoireachta Béarla, de réir cineál scoile

	SLG	Gaeltacht	MN '09
Daltaí ardghnóthachtálaithe a theagasc sa léitheoireacht	61	55	58
Daltaí ísealghnóthachtálaithe a theagasc sa léitheoireacht	35	47	40
Scileanna léitheoireachta a theagasc in ábhair eile (m.sh. eolaíocht)	39	43	48
Ríomhairí a úsáid do theagasc an Bhéarla	28	28	25

Tábla 5.8: Céatadán daltaí rang a Sé a ndúirt a múinteoirí gur bhraith siad 'an-mhúineach' i roinnt reimsí de theagasc na matamaitice, de réir cineál scoile

	SLG	Gaeltacht	MN '09
Foclóir na matamaitice a theagasc	68	67	75
Réiteach fadhbanna don bhfíorshaol a theagasc	58	56	56
Obair a dhéanamh le daltaí ísealghnóthachtálaithe sa mhatamaitic	49	50	51
An mhatamaitic a chomhtháthú le hábhair eile	57	50	51
Síneadh a dhéanamh ar dhaltáí ardghnóthachtálaithe sa mhatamaitic	54	44	55
Áireamhain a úsáid do theagasc na matamaitice	52	44	39
Scileanna ardoird matamaitice a fhorbairt	32	23	35
Ríomhairí a úsáid do theagasc na matamaitice	20	14	19

Ba é an réimse ina raibh an seans ba lú do mhúinteoirí dhaltáí rang a Dó agus a Sé a thuirisciú go raibh siad *an mhuiníneach* ná in úsáid ríomhairí do theagasc an Bhéarla agus na matamaitice. Ní raibh ach an ceathrú cuid de dhaltáí rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus i MN '09 i ranganna inar thug an múinteoir le fios go raibh sé/sí *an-mhuiníneach* in úsáid ríomhairí do theagasc an Bhéarla (Tábla 5.7). Bhí na céatadán níos lú fós don mhatamaitic (14-20%, Tábla 5.8). Is ábhar spéise i dTáblaí 5.4, 5.5 agus 5.6 thuas, gur shíl múinteoirí an fhorbairt ghairmiúil don TEC a bheith mar thosaíocht, go háirithe úsáid TEC i dteagasc na matamaitice; seans go mbaineann an t-éileamh le leibhéal mhuiníne múinteoirí a bheith níos ísle sa réimse seo.

Soláthar ar Thacaíochtaí Breise

Déanann an chuid seo cur síos ar thacaíochtaí teanga, ar an tacaíocht foghlama/teagasc acmhainne (TF/TA) do Bhéarla agus do mhatamaitic, TF/TA don Ghaeilge agus an tslí ina ndéantar an tacaíocht a chur ar fáil.

Tacaíocht Teanga

D'fhreastail formhór na ndaltaí (idir 53% i rang a Dó i SLG agus 60% i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta) ar scoileanna inar thuairiscigh an príomhoide nár labhair aon dalta teanga seachas Béarla nó Gaeilge mar mháthairtheanga; i.e. labhair gach dalta ar scoil Béarla nó Gaeilge sa bhaile (e-Agusín, Tábla E5.18). Bunaithe ar thuairiscí na bpríomhoidí, ní raibh ar an meán ach 2% de dhaltáí uile rang a Sé a bhí rollaithe i scoileanna Gaeltachta agus níos lú na 1% i SLG a labhair teanga seachas Béarla nó Gaeilge mar mháthairtheanga.³⁰

Ní hionadh, i ngeall ar an líon beag daltaí a bhí nua chun na tíre, go raibh sé sách neamhchoitianta tacaíocht teanga do dhaltáí a bhí nua chun na tíre a bheith ar fáil i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Thuairiscigh príomhoidí nach raibh, ar an iomlán, ach 1% de dhaltáí i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta agus i SLG a raibh tacaíocht teanga á fháil acu don Bhéarla. Bhí céatadán na ndaltaí, a bhí nua chun na tíre agus a raibh tacaíocht teanga á fháil acu don Ghaeilge, mórán mar an gcéanna.

Is féidir an pictiúr atá léirithe thuas a chur i gcomparáid le MN '09 mar a raibh céatadán i bhfad níos airde de dhaltáí le teangacha seachas Béarla nó Gaeilge mar mháthairtheanga acu. Léiríodh i MN '09 go raibh thart ar 10% de dhaltáí ag labhairt teangacha seachas Béarla nó Gaeilge sa bhaile agus bhí 6% ag fáil tacaíochta teanga don Bhéarla.

Múinteoireacht Tacaíocht Foghlama/Teagasc Acmhainne don Bhéarla agus don Mhatamaitic

Mheas príomhoidí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge go n-éireodh le 5 go 6% de dhaltáí³¹ gnóthú faoi bhun an 12ú peircintíl sa Bhéarla³²; mheas siad go ngnóthódh céatadán den chineál céanna ag nó faoi bhun an 12ú peircintíl sa mhatamaitic (Tábla 5.9). Ba iad na céatadán comhfhreagracha i MN '09 ná 9% don Bhéarla agus 9% don mhatamaitic. Pléitear na céatadán go meastar toradh ar, nó faoi bhun, an 12ú peircintíl a bheith acu don Ghaeilge sa chéad chuid eile.

Cé gur iarradh ar phríomhoidí scoile meastachán a thabhairt ar an méid daltaí sa scoil go léir a raibh tacaíocht foghlama/teagasc acmhainne á fháil acu, iarradh ar mhúinteoirí ranga a thabhairt le fios do gach dalta i ranganna a Dó agus a Sé pé acu an raibh sé/sí ag fáil TF/TA. Bhí céatadán na ndaltaí, bunaithe ar thuairiscí múinteoirí, a raibh TF/TA á fháil acu comhfhreagrach go gairid leo siúd a áiríodh ar bhonn na dtuairiscí a chur na príomhoidí ar fáil. Léirigh múinteoirí dhaltáí rang a Sé go raibh TF/TA don Bhéarla á fháil ag 10% de dhaltáí SLG rang a Sé agus ag 18% i scoileanna Gaeltachta (Tábla 5.10) cé gur tharla, trasna na scoile i gcoitinne, go ndúirt príomhoidí go raibh TF/TA don Bhéarla á fháil ag 14% de dhaltáí SLG agus 18% de dhaltáí Gaeltachta (Tábla 5.9).

³⁰ Tabhairt chun cuimhne gur tugadh faoi deara i gCaibidil 4 gur léirigh 1-2% de dhaltáí gur teangacha seachas Gaeilge nó Béarla ba mhó a bhí á labhairt acu sa bhaile.

³¹ Fágadh ar lár ón anailís seo scoileanna nach raibh aon daltaí acu i ngráid os cionn rang a Dó.

³² Nuair a bhíonn daltaí á roghnú do thacaíocht foghlama/múinteoireacht acmhainne, critéir amháin ar féidir a úsáid ná daltaí a bheith ag gnóthachtáil faoi bhun an 12ú peircintíl ar thrialacha caighdeánaithe sa Bhéarla nó sa mhatamaitic (RoE, 2000).

Tábla 5.9: Céatadán meán leibhéal-scoile de dhaltáí a raibh acu gá le, agus/ nó fáil acu ar, tacaíocht bhreise, bunaithe ar na meastacháin a chur príomhoidí scoile ar fáil

		SLG	Gaeltacht	MN '09
Meastacháin ag nó faoi bhun an 12ú peircintíl:	Béarla	5	6	9
	Mata	4	5	9
Iomlán a raibh TF/TA á fháil acu do:	Béarla	14	18	15
	Mata	9	8	10

Tábla 5.10: Céatadán daltaí a raibh tacaíocht foghlama/teagasc acmhainne á fháil acu don Bhéarla nó don mhatamaitic, bunaithe ar thuiriscí múinteoirí ar dhaltáí aonair

		SLG	Gaeltacht	MN '09
Rang a Dó	Béarla	16	20	16
	Matamaitic	8	10	11
Rang a Sé	Béarla	10	18	11
	Matamaitic	10	11	10

Nuair a bhíonn daltaí á roghnú do thacaíocht foghlama /teagasc acmhainne, critéir amháin ar féidir é a úsáid ná go ngnóthaíonn an dalta faoi bhun an 12ú peircintíl ar thrialacha caighdeánaithe an Bhéarla nó na matamaitice (ROS, 2000). Leiríonn Tábla 5.9 go bhfuil, i ngach ábhar, céatadán níos airde daltaí ar tuairiscíodh TF/MA a bheith á fháil acu ná mar a measadh iad a bheith faoi bhun an 12ú peircintíl. Thug príomhoidí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge le fios go raibh TF/TA sa Bhéarla á fháil ag 14-18% den rollú iomlán agus bhí TF/TA don mhatamaitic á fháil ag 8-9% (Tábla 5.9). Dá réir sin, bhí TF/TA don Bhéarla á fháil ag thart ar trí oiread agus a bhí measta a bheith ag nó faoi bhun an 12ú peircintíl agus bhí TF/TA don mhatamaitic á fháil ag thart ar dhá oiread agus a bhí measta a bheith ag nó faoi bhun an 12ú peircintíl. Is féidir na céatadán sin a chur i gcomparáid leo siúd a fuarthas i MN '09 mar a raibh 15% ag fáil TF/TA don Bhéarla agus 10% don mhatamaitic. Dá bhrí sin, cé go bhfuil céatadán níos airde daltaí a raibh tacaíocht foghlama á fháil acu ná iad siúd a bhí measta a bheith ag nó faoi bhun an 12ú peircintíl, bhí sé seo níos láidre sna scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, ach ba léir a leithéid freisin sna scoileanna a bhí páirteach i MN '09. Chomh maith leis sin b'ionann an scéal ag MN '09 agus cás na scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, mar a raibh céatadán níos airde daltaí ag fáil tacaíochta don Bhéarla seachas don mhatamaitic.

Tábla 5.11: Céatadán daltaí rang a Sé a raibh tacaíocht foghlama / teagasc acmhainne á fháil acu don Bhéarla nó don mhatamaitic, bunaithe ar thuiriscí múinteoirí ar dhaltáí aonair, de réir banda DEIS

	Béarla rang a Sé			Matamaitic rang a Sé		
	SLG	Gaeltacht	MN '09	SLG	Gaeltacht	MN '09
DEIS Banda 1	^a	–	15	^a	–	18
DEIS Banda 2	15	–	16	27	–	14
DEIS Tuaithe	–	17	10	–	8	8
Nach bhfuil sa CTS	9	19	10	9	13	10
	Béarla rang a Dó			Matamaitic rang a Dó		
	SLG	Gaeltacht	MN '09	SLG	Gaeltacht	MN '09
DEIS Banda 1	^a	–	19	^a	–	18
DEIS Banda 2	11	–	14	17	–	11
DEIS Tuaithe	–	19	20	–	6	7
Nach bhfuil sa CTS	16	21	16	8	12	11

^aNíl sonraí ar fáil don chatagóir seo toisc go bhfuil céatadán na ndaltaí i SLG DEIS Banda 1 ró-bheag.

Leiríonn Tábla 5.11 céatadán na ndaltaí a raibh TF/TA á fháil acu don Bhéarla nó don mhatamaitic de réir a bpáirteachas sa CTS faoi DEIS. Ar an iomlán, tá

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

céatadán na ndaltaí i scoileanna DEIS Banda 2 a bhfuil tacaíocht foghlama á fháil acu i SLG ar aon dul leo siúd i mBanda 2 DEIS i MN '09. (Tabhair aird nuair a tharlaíonn difríochtaí, gur dócha nach mbíonn siad suntasach ó thaobh staitistice i ngeall ar mhéid na n-earráidí caighdeánacha bainteach leis na céatadán. Níl, ach go háirithe, ach líon beag scoileanna SLG agus DEIS Banda 2 go comparáideach, agus dá réir tá leibhéal níos airde éiginnteachta ag baint leis na meastacháin do na scoileanna seo). Sa tslí chéanna, tá céatadán na ndaltaí i Scoileanna Gaeltachta DEIS Tuaithe a raibh TF/TA á fháil acu an-chosúil leis na ceatadán comhfhreagracha do dhaltá MN '09.

Tacaíocht Teanga/Teagasc Acmhainne i nGaeilge

Bhí ardleibhéal sonraí ar cheisteanna a bhain le soláthar TT/TA don Ghaeilge a bhí in easnamh nó neamhbhailí, m.sh. níor fhreagair a lán múinteoirí an cheist ar an méid daltaí a rabhthas ag tuar go mbeadh scór ag nó faoi bhun an 12ú peircintíl, rud a thug le fios nár bhain an cheist leo mar nach raibh aon triail chaighdeánaithe ar fáil don Ghaeilge.³³ Díríonn an chuid seo ar dhaltá a raibh sonraí bailí ar fáil dóibh ach tá sé tábhachtach gan dearmad a dhéanamh nach bhfuil an iontaofacht chéanna ag baint leis na sonraí atá in úsáid sa chuid seo toisc go bhfuil níos lú daltaí le sonraí bailí.

Léiríonn an sampla seo na deacrachtaí a bhaineann le sonraí a úsáid ó cheisteanna faoi TF/TA don Ghaeilge. Don anailís atá ar bun faoi láthair, i scoileanna inar thug príomhoidí le fios nach raibh aon duine ag nó faoi bhun an 12ú perceintíl toisc nach ndearnadh aon trialacha, rinneadh neamhní a athchóiriú go neamhbhailí, mar ní fios cé mhéid dalta a bhféadfadh scór a bheith acu ag an leibhéal seo. I gcásanna nuair a chuir príomhoide síos neamhní ach nár cuireadh aon nóta leis, ní dhearnadh an neamhnaí a athchódáil mar níor léir an é nach raibh, go deimhin, aon daltaí ag an leibhéal seo toisc go raibh na daltaí go léir ag leibhéal níos airde, nó an é nárbh eol aon daltaí a bheith ag an leibhéal toisc nach raibh aon triail déanta orthu. Bhí na sonraí don cheist seo in easnamh do thart ar 38% de dhaltá SLG rang a Sé agus 55% de dhaltá na scoileanna Gaeltachta; bhí an tríú cuid eile de dhaltá i scoileanna inar thuairiscigh an príomhoide nach rabhthas ag súil go mbeadh scór faoi bhun an 12ú peircintíl ag aon dalta sa Ghaeilge. Sna scoileanna inar cuireadh sonraí bailí ar fáil (i.e. céatadán níos airde nó cothrom le neamhnaí), shíl príomhoidí go mbeadh, ar an meán, scór sa Ghaeilge faoi bhun an 12ú peircintíl ag 2% den rollú iomlán (Tábla 5.12).

Tábla 5.12: Céatadán meán leibhéal-scoile de dhaltá a raibh acu gá le, agus/ nó fáil acu ar, tacaíocht bhreise don Ghaeilge, bunaithe ar na meastacháin a chur príomhoidí scoile ar fáil^a

	SLG	Gaeltacht
Meastacháin ag nó faoi bhun an 12ú peircintíl:	2	2
Iomlán a bhfuil TF/TA á fháil acu do:	<1	2

^aNíor iarradh i MN '09. Féach e-Aguisín Tábla A5.9 do na hearráidí caighdeánacha

Bhí tromlach mór de dhaltá rang a Sé (78% i SLG agus 87% i scoileanna Gaeltachta) i scoileanna inar thug an príomhoide le fios nach bhfaigheann aon dalta TF/TA don Ghaeilge ó mhúinteoir ceadaithe do Riachtanais Speisialta.³⁴ Ní hionann

³³ Cuireadh triail chaighdeánaithe don Ghaeilge ar fáil do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge tar éis riaradh NAIMS (féach <http://www.erc.ie/index.php?p=159>, deimhnithe go deireanach 26.05.2011).

³⁴ In amanna d'fhreagair príomhoidí *ní bhaineann* don cheist faoi uimhreacha daltaí a raibh tacaíocht bhreise á fháil acu ó mhúinteoir ceadaithe do Riachtanais Speisialta. Nuair ba léir gur chiallaigh sé seo nach raibh aon daltaí (m.sh. ó eolas breise a bhí tugtha ag an bpríomhoide), rinneadh freagairtí *ní bhaineann* a áireamh mar neamhní; i.e. níl tacaíocht den chineál seo á fáil ag aon duine. Chomh maith leis sin, sa chás amháin ina ndúirt an príomhoide go mbíonn tacaíocht ar fáil do gach dalta sa seomra ranga, cuireadh é seo go neamhní mar ba léir nach raibh tacaíocht á fáil ag aon dalta i nGaeilge ó mhúinteoir ceadaithe do Riachtanais Speisialta.

an scéal don Bhéarla (bhí 2% de dhaltáí rang a Sé – SLG agus Gaeltacht – i scoileanna nach raibh TF/TA á fháil ag aon dalta don Bhéarla) ná don mhatamaitic (bhí 4% de dhaltáí rang a Sé i SLG agus 15% i scoileanna Gaeltachta i scoileanna nach raibh TF/TA á fháil ag aon dalta don mhatamaitic). Ar an meán, bhí níos lú ná 1% de dhaltáí SLG agus 2% i scoileanna Gaeltachta a fuair TF/TA i nGaeilge ó mhúinteoir ceadaithe do Riachtanais Speisialta (Tábla 5.12).

Do líon beag scoileanna, bhí fianaise a léirigh go raibh socruithe áitiúla déanta ina bhfuair daltaí cúnaimh i nGaeilge ó dhuine eile seachas múinteoir ceadaithe mar mhúinteoir riachtanais speisialta; m.sh.

“Tá grúpscéim curtha i dtreo againn ina mbíonn tacaíocht bhreise á fháil ag gach duine don Ghaeilge”;

“Cuirimid tacaíocht ar fáil don Ghaeilge sa seomra ranga”;

“Is é an Bord Bainistíochta amháin a íocann as an tacaíocht”.

Soláthar Tacaíochta do Dhaltáí agus do Thuismitheoirí

Ag breathnú ar an gcóimheas daltaí go poist TF/TA, fuarthas cóimheas beagán níos fabhraí i scoileanna Gaeltachta (post amháin do gach 71 daltaí) ná i SLG (post amháin do gach 119 daltaí) (e-Agusín, Tábla E5.21). Ba é an figiúr comhfhreagrach i MN ‘09 ná post amháin do gach 92 daltaí. Moladh do phríomhoidí poist roinnte a chur san áireamh nuair a bhí an líon post ceadaithe do Riachtanais Speisialta á áireamh acu.

Iarradh ar mhúinteoirí faoi na bealaí ina ndearnadh an tacaíocht bhreise a sholáthar. Dúirt siad gurbh é an bealach ba choitianta a cuireadh tacaíocht bhreise³⁵ ar fáil don Bhéarla agus don mhatamaitic ná trí ghrúpaí a thógaint amach as an seomra ranga. Ba é seo an nós ba choitianta i ranganna a Dó agus a Sé araon. Bhí thart ar trí-cúigiú de dhaltáí rang a Sé i seomraí ranga inar cuireadh tacaíocht bhreise ar fáil don Bhéarla ar an mbealach seo (Tábla 5.13). Aithníodh freisin an nós maidir le grúpaí a thógaint amach i MN ‘09 mar an príomhbhealach chun tacaíocht bhreise a sholáthar.

Modhanna nach raibh chomh coitianta céanna chun tacaíocht a sholáthar don Bhéarla agus don mhatamaitic ná daltaí aonair a thógaint amach as an rang nó tacú le daltaí aonair istigh sa rang. Bhí thart ar an tríú cuid de dhaltáí rang a Sé ó scoileanna Gaeltachta i seomraí ranga ina raibh an aistharraingt ar dhaltáí aonair ón seomra ranga mar an bealach ba choitianta chun tacaíocht a sholáthar don Bhéarla agus don mhatamaitic. Bhí an cúigiú cuid de dhaltáí rang a Sé SLG i seomraí ranga ina raibh sé mar nós coitianta tacaíocht don Bhéarla a sholáthar sa seomra ranga (Tábla 5.13). Cé go bhfuil an chuma ar an gcéatadán seo go bhfuil sé ard i gcomparáid le scoileanna Gaeltachta agus MN ‘09, tá sé tábhachtach gan dearmad a dhéanamh ar an earráid chaighdeánach bainteach leis an gcéatadán (e-Agusín, Tábla A5.13)). Bhí sé neamhghnáthach ag múinteoirí a thuairisciú nach raibh gá le tacaíocht dá laghad don Bhéarla ná don mhatamaitic agus nár cuireadh aon tacaíocht ar fáil do na hábhair seo; bhí níos lú ná dalta as gach deichniúr dalta as rang a Sé i seomraí ranga inar tharla sé seo.

³⁵ Bhí thart ar an ceathrú cuid de dhaltáí rang a Sé a raibh an t-eolas maidir leis an tslí ina raibh tacaíocht bhreise don Bhéarla agus don mhatamaitic á chur ar fáil dóibh in easnamh nó neamhbhailí. Bhí, áfach, 52% de SLG agus 57% de dhaltáí Gaeltachta ag rang a Sé a raibh na sonraí maidir le soláthar breisie don Ghaeilge in easnamh nó neamhbhailí. I gcásanna áirithe, thug múinteoirí le fios gur cuireadh tacaíocht ar fáil ar bhealaí éagsúla, rud a d’fhág a gcuid freagairtí neamhbhailí mar d’éiligh an cheist aon rogha amháin mar fhreagra ar an tslí ina ndearnadh an tacaíocht a sholáthar. Seans gur fhág múinteoirí áirithe an cheist muna raibh aon tacaíocht bhreise ar fáil sa scoil, cé go raibh sé seo mar cheann de na roghanna a cuireadh ar fáil. Is iad na céatadáin atá pléite sa téacs ná céatadáin na ndaltáí a raibh freagairtí bailí ar fáil dóibh.

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

Mar a bhí i dtuairiscí na bpríomhoidí atá pléite cheana sa chuid roimhse seo, léirigh tuairiscí na múinteoirí freisin go raibh mionlach mór daltaí i scoileanna nár cuireadh aon tacaíocht ar fáil don Ghaeilge (rang a Sé léirithe i dTábla 5.13). Leirigh múinteoirí rang a Sé freisin nach raibh aon ghá, mar ghnáthnós, le tacaíocht don Ghaeilge. I scoileanna Gaeltachta, mar a raibh tacaíocht curtha ar fáil don Ghaeilge, tuairiscíodh gur aistharraingt aonair a bhí mar phríomhnós do rang a Sé ach i SLG, tacaíocht sa rang agus aistharraingt grúpa na modhanna ba mhó a bhí in úsáid (Tábla 5.13). Ag rang a Dó, aistharraingt grúpa an modh ba mhó a bhí in úsáid i scoileanna Gaeltachta cé gur aistharraingt aonair agus tacaíocht sa rang na modhanna ba mhó a bhí i bhfeidhm i SLG (e-Aguisín, Tábla E5.20).

Tábla 5.13: Céatadán daltaí (uile) rang a Sé ar thug a múinteoirí le fios go raibh tacaíocht bhreise don Bhéarla, don mhatamaitic agus don Ghaeilge á soláthar ar bhealaí éagsúla, de réir cineál scoile

	Béarla			Matamaitic			Gaeilge ^b	
	SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael
Aistharraingt ón rang – mar ghrúpa	55	59	65	56	45	58	8	11
Aistharraingt ón rang – ar bhonn aonair	18	32	24	18	30	21	4	28
Tacaíocht sa rang	21	7	5	14	16	11	11	4
Gan aon ghá le tacaíocht	4	2	^a	7	5	^a	31	17
Gan tacaíocht bhreise curtha ar fáil	1	0	5	6	4	9	47	41

^aNíor cuireadh an rogha seo ar fáil i MN '09

^bNíor iarradh i MN '09

Bhí thart ar leath de dhaltaí rang a Sé i ranganna inar thug múinteoirí le fios go raibh comhleanúnachas láidir idir cláir ranga na ndaltaí agus cláir TF/TA. Bhí an tríú cuid eile de dhaltaí rang a Sé i seomraí ranga inar thug a múinteoirí le fios go raibh comhleanúnachas áirithe idir an dá rud. Bhí na céatadán ar aon dul leis seo i SLG agus i scoileanna Gaeltachta.

Iarradh ar phríomhoidí an raibh a scoileanna tar éis cláir do thuismitheoirí a reachtáil chun tacú leo cúnaimh a thabhairt dá bpáiste le léitheoireacht Bhéarla, léitheoireacht Ghaeilge nó le matamaitic. Cé go raibh tromlach mór de dhaltaí rang a Sé SLG (84%) cláraithe i scoileanna a chuir cláir thacaíochta ar fáil don léitheoireacht Bhéarla, bhí an céatadán comhfhreagrach do scoileanna Gaeltachta (46%) níos ísle ó thaboh statistice (Tábla 5.14). D'fhreastail thart ar dhá-thrian de dhaltaí rang a Sé i MN '09 ar scoileanna a chuir cláir thacaíochta ar fáil do thuismitheoirí don léitheoireacht Bhéarla.

Tábla 5.14: Céatadán daltaí rang a Sé i scoileanna inar cuireadh cláir ar fáil do thuismitheoirí chun tacú le léitheoireacht Bhéarla, le matamaitic nó le léitheoireacht Ghaeilge a bpáiste

	SLG	Gaeltacht	MN '09
Léitheoireacht Bhéarla	84	46	65
Léitheoireacht Ghaeilge	49	39	^a
Matamaitic	20	10	29

^aNíor iarradh sa mheasúnú seo

Iarradh freisin ar phríomhoidí a bhí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge faoin soláthar do chláir thacaíochta do léitheoireacht na Gaeilge ar fáil do thuismitheoirí. Bhí a leithéid ar fáil i scoileanna thart ar 40 go 50% de dhaltaí rang a Sé. Ní raibh cláir thacaíochta don mhatamaitic do thuismitheoirí chomh coitianta céanna; ní raibh níos mó ná 20% de dhaltaí rang a Sé, cláraithe i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, a raibh cláir thacaíochta don mhatamaitic ar fáil do

thuismitheoirí. Bhí cláir thacaíochta don mhatamaitic ar fáil do thuismitheoirí 29% dhaltaí rang a Sé i MN '09.

Infhaighteacht Acmhainní

Déantar tuairiscí príomhoidí agus múinteoirí ar *infhaighteacht* teicneolaíochta agus leabhair leabharlainne a iniúchadh sa chuid seo. Déantar *úsáid* na teicneolaíochta sa teagasc agus sa bhfoghlaim a phlé i gCaibidil 6.

Teicneolaíocht

Iarradh ar phríomhoidí maidir le hinfaighteacht ríomhairí agus cláir bhána idirghníomhacha i seomraí lárnaacha do ríomhairí agus i seomraí ranga nó i seomraí acmhainne. Chomh maith leis sin, iarradh ar mhúinteoirí faoi infhaighteacht na teicneolaíochta ina seomraí ranga féin. Thuairiscigh gach príomhoide go raibh ar a laghad ríomhaire amháin sa scoil a raibh fáil ag daltaí air. Bhí an chuid is mó de dhaltáí rang a Sé (87% i SLG; 96% i scoileanna Gaeltachta; 76% i MN '09) i seomraí ranga ina raibh ríomhaire amháin ar a laghad (e-Agusín Tábla E5.21). Cé go raibh na céatadán beagán níos ísle i rang a Dó seachas rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, bhí an chuid is mó de dhaltáí rang a Dó i seomraí ranga freisin ina raibh ríomhaire amháin ar a laghad (77% i SLG; 78% i scoileanna Gaeltachta; 77% i MN '09).

Ag breathnú ar an gcóimheas iomlán daltaí le ríomhaire ar scoil, bhí sé beagán níos fearr i scoileanna Gaeltachta (12 dalta do gach ríomhaire i rang a Sé agus 13 i rang a Dó) ná mar a bhí i SLG (23 dalta do gach ríomhaire i rang a Sé agus a Dó), cé nach raibh na difríochtaí idir scoileanna suntasach ó thaobh statistice (e-Agusín Táblaí E5.22, E5.23). Bhí na cóimheasa daltaí le ríomhaire – a tháinig ó MN '09 (12 i ranganna a Dó agus a Sé) – ar aon dul leo siúd sna scoileanna Gaeltachta sa staidéar reatha. Níor léir aon difríochtaí suntasacha idir na cóimheasa dalta-go-ríomhaire i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus a bhí páirteach sa Chlár Tacaíochta Scoile agus scoileanna nach raibh páirteach sa chlár e-Agusín Table E5.24).

Bhí thart ar an cúigiú cuid de dhaltáí rang a Sé i SLG agus an tríú cuid i scoileanna Gaeltachta i scoileanna inar thuairiscigh na príomhoidí nach raibh aon chlár bhána idirghníomhacha (CBI) sa scoil. Bhí CBI ina seomra ranga féin ag tromlach dhaltáí rang a Sé (e-Agusín Tábla E5.25). Bhí dhá thrían de dhaltáí rang a Sé SLG i seomraí ranga le CBI. I scoileanna Gaeltachta, ba é an figiúr ná 56%. Bhí na céatadán níos ísle do rang a Dó: bhí 53% de dhaltáí SLG agus 43% de dhaltáí Gaeltachta i seomraí ranga inar thuairiscigh an múinteoir go raibh CBI ann.

Bhí cóimheas CBI³⁶ níos airde O thaobh statistice i scoileanna Gaeltachta (rang a Sé: 44 daltaí do gach CBI scoile; rang a Dó: 47) ná i SLG (rang a Sé: 77 daltaí do gach CBI; rang a Dó: 76) (e-Agusín Tábla E5.26). Dá réir sin, cé go raibh céatadan níos airde de dhaltáí rang a Sé ó scoileanna Gaeltachta ag freastal ar scoileanna nach raibh aon CBI iontu, tharla i scoileanna ina raibh CBI, i ngeall ar an meánmhéid rollaithe níos lú i scoileanna Gaeltachta, go raibh an CBI á roinnt idir níos lú daltaí. Ba é an cóimheas daltaí go cláir bhána idirghníomhacha i MN '09 ná 63.5 (rang a Dó) agus 59.3 (rang a Sé).

Ní raibh infhaighteacht ar theilgeoirí digiteacha i seomraí ranga na ndaltaí chomh forleathan le hinfaighteacht ríomhairí agus cláir bhána idirghníomhacha. Ag

³⁶ I scoileanna nach raibh an CBI iontu, bhí an cóimheas daltaí go CBI in easnamh; dá bhrí sin, is é an meanchóimheas ná an meán thar na scoileanna ina raibh fáil ar CBI amháin ar a laghad.

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

rang a Sé, bhí 48% de dhaltáí SLG agus 42% de dhaltáí Gaeltachta i seomraí ranga le teilgeoir digiteach; ba iad na céatadáin chomhfhreagracha do rang a Dó ná 45% agus 37% faoi seach.

Leabharlanna Scoile agus Ranga

Iarradh roinnt ceisteanna ar phríomhoidí maidir le leabharlanna scoile agus ranga sna scoileanna. Iarradh ar mhúinteoirí ranga faoi leabharlanna ranga. Iarradh ar phríomhoidí a thabhairt le fios an raibh nó nach raibh seomra sa scoil a bhí in úsáid go heisiach mar leabharlann lárionaid agus/nó a bhí in úsáid mar sheomra agus do ghnóthaí éigin eile chomh maith. Mar a bheifí ag tuar, i ngeall ar méid rollaithe níos airde i SLG, bhí sé níos coitianta leabharlanna scoile a bheith ar fáil go lárnach i SLG ná i scoileanna Gaeltachta; bhí thart ar an cúigiú cuid de dhaltáí rang a Sé i SLG agus thart ar an deichiú cuid i scoileanna Gaeltachta ina raibh leabharlann lárnach a bhí in úsáid go heisiach leabharlann scoile (Tábla 5.15). nó mar leabharlann agus ar chúis éigin eile. Bhí 16% eile de dhaltáí Gaeltachta agus 23% de dhaltáí SLG i scoileanna ina raibh leabharlann nach raibh in úsáid don ghnó sin amháin; m.sh., úsáideadh é freisin do theagasc acmhainne. Níl sonraí againn ar na huimhreacha leabhar a bhí ar fáil i leabharlanna lárionaid scoile.

Thug príomhoidí le fios go raibh formhór na ndaltáí i rang a Sé cláraithe i scoileanna ina raibh leabharlanna ranga i ngach seomra ranga (Tábla 5.15). Cuireadh mioncheisteanna breise ar mhúinteoirí maidir le méid na leabharlann ranga. Bunaithe ar thuairiscí múinteoirí bhí an-éagsúlachtaí, idir scoileanna, i méid na leabhar Béarla agus Gaeilge a bhí sna seomraí ranga ag daltaí rang a Sé (féach e-aguisín do shonraí rang a Dó). I SLG, bhí 90% de dhaltáí rang a Sé i seomraí ranga ina raibh idir 75 agus 450 leabhar; ba é an raon comhfhreagrach a bhí i scoileanna Gaeltachta ná 135 go 742 (Tábla 5.15) Ar an meán, bhí fáil ag daltaí i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta ar i bhfad níos mó leabhar Béarla, leabhar Gaeilge agus ar leabhair i gcoitinne ina seomraí ranga ná mar a bhí ag daltaí SLG (Tábla 5.15). Mar aon leis sin, bhí, ar an meán, an cóimheas daltaí is leabhar níos fabharáí ó thaboh staisce. Cé go raibh fáil ag daltaí i scoileanna Gaeltachta ar níos mó leabhar ina seomraí ranga, is dócha go raibh fáil níos fearr ag daltaí SLG ar leabhair sa leabharlann scoile mar bhí seans níos fearr go raibh leabharlanna scoile i SLG ná i scoileanna Gaeltachta. Is trua, mar atá luaite thuas, nach bhfuil eolas ar fáil maidir leis an méid leabhar atá sna leabharlanna lárionaid.

Tábla 5.15: Tréithe leabharlanna scoile agus ranga do dhaltáí rang a Sé, de réir cineál scoile

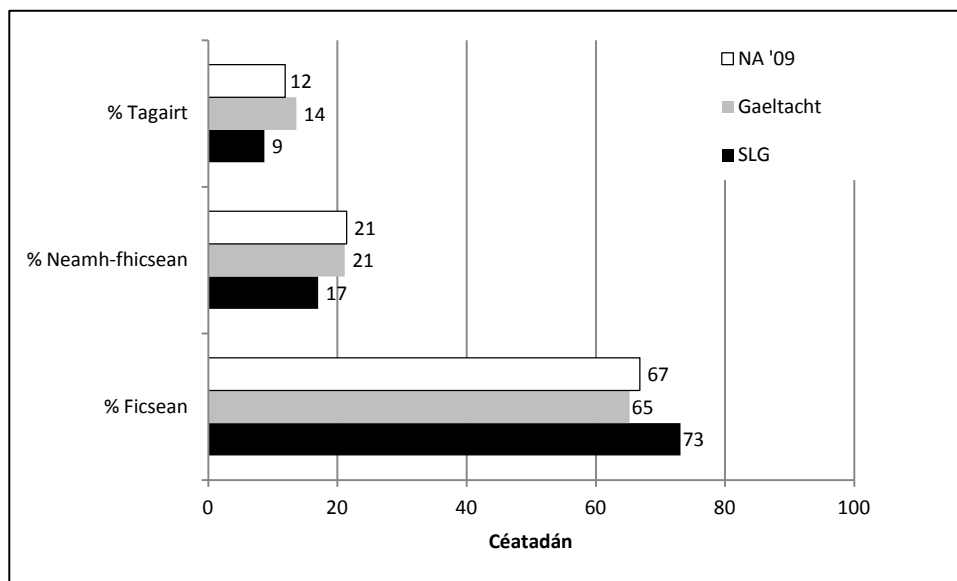
	SLG		Gaeltacht	
<i>Sonraí curtha ar fáil ag príomhoidí scoile</i>	%		%	
Seomra in úsáid go heisiach mar leabharlann lárnach scoile	22		10	
Seomra in úsáid mar leabharlann scoile agus do ghnóthaí eile (ní go heisiach mar leabharlann)	23		16	
Leabharlann ranga i roinnt seomraí ranga	5		6	
Leabharlann ranga i ngach seomra ranga	92		88	
<i>Sonraí curtha ar fáil ag múinteoirí ranga</i>	Meán	raon 90%	Meán	raon 90%
Méid iomlán leabhar i leabharlanna ranga ¹	252	75 – 450	434	135 – 742
Leabhair Bhéarla ¹	191	40 – 350	338	90 to 600
Leabhair Ghaeilge ¹	60	10 – 100	93	20 – 180
Leabhair i dteangacha eile ¹	1	0 – 4	2	0 – 4
Cóimheas leabhair-go-dalta (gach leabhar sa seomra ranga) ¹	9.8	2.7 – 20	27.9	5.8 – 60.0

¹Níl an leabharlann scoile san áireamh

Tá sé spéisiúil go raibh níos mó leabhar Béarla ná leabhar Gaeilge i seomraí ranga dhaltáí rang a Sé i SLG agus scoileanna Gaeltacht araon. Ní nach ionadh, i ngeall ar chéatadáin fíor-íseal na ndaltaí a bhíonn á dteagasc trí mheán na Gaeilge a labhair teangacha seachas Gaeilge nó Béarla sa bhaile (féach Caibidil 4), ba bheag leabhar i dteangacha seachas Gaeilge nó Béarla a bhí sna leabharlanna: bhí 90% de dhaltáí rang a Sé i seomraí ranga ina raibh ceithre leabhar nó níos lú ná sin i dteanga(cha) eile.

Iarradh ar mhúinteoirí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge a thabhairt le fios maidir le leabhair Bhéarla agus le leabhair Ghaeilge sna leabharlanna ranga, céatadáin na leabhar ficsean, neamhfhicsean agus tagartha a bhí iontu. I MN '09, níor éilíodh aon bhriseadh síos de réir teanga. Ficsean a bhí in idir dhá-thrian agus trí-cheathrú de na leabhair Bhéarla sna leabharlanna ranga ag daltaí rang a Dó agus rang a Sé araon (rang a Sé léirithe i bhFigiúr 5.3). Dúirt múinteoirí gur leabhair neamhfhicsean iad thart ar an cúigiú cuid de na leabhair Bhéarla i leabharlanna rang a Sé agus leabhair thagartha a bhí i gceist leis an seachtú cuid de na leabhair. Bhí an-chosúlacht sna céatadáin chomhfhreagracha do na leabhair Ghaeilge i ngach catagóir. Ag rang a Dó, dúradh gur neamhfhicsean a bhí in idir aon-chúigiú agus aon-cheathrú de na leabhair Bhéarla agus ba leabhair thagartha iad thart ar an deichiú cuid.

Figiúr 5.3: Céatadáin na leabhar leabharlainne ficsean, neamhfhicsean agus tagartha i mBéarla¹ (daltaí rang a Sé), de réir cineál scoile

¹I MN '09, níor iarradh ar mhúinteoirí idirdhealú a dhéanamh idir Béarla, Gaeilge agus leabhair i dteangacha eile agus dá réir sin baineann na céatadáin leis an méid iomlán leabhar leabharlainne.

Measúnú agus Aischothú

Léiríonn sonraí ó phríomhoidí scoile go ndearna formhór na ndaltaí triail chaighdeánaithe sa Bhéarla agus sa mhatamaitic i rith na scoilbhliana 2009-10; ní raibh ach mionlach an-bheag de dhaltáí rang a Sé i scoileanna nár riaradh triailacha caighdeánaithe sa dá ábhar seo ar a laghad uair sa bhliain ó Bhliain a hAon ar aghaidh (féach Tábla 5.16 don Bhéarla agus e-Aguisín, Tábla E5.30 don mhatamaitic). Bhí sé níos coitianta do phríomhoidí a thuairisciú nár riaradh triail chaighdeánaithe sna Naíonáin Shinsearacha seachas aon ghrád eile (níl suntas ó thaobh staitistice sa difríocht idir na céatadáin nach ndearnadh triailacha a riar orthu sna Naíonáin Shinsearacha i SLG agus i scoileanna Gaeltachta. Tabhair aird freisin, cé go mbreathnaíonn na céatadáin sa chatagóir 'ní dhearna triail' i MN '09 (Tábla 5.16) níos

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

mó ná iad siúd do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, nuair a cuirtear na hearráidí caighdeánacha san áireamh, níl na difríochtaí suntasach ó thaobh staitistice).

Iarradh freisin ar mhúinteoirí daltaí a bhí páirteach sa mheasúnú faoi úsáid na dtrialacha caighdeánaithe agus iarradh orthu a thabhairt le fios cé chomh minic agus a dhéanadh daltaí ranganna a Dó agus a Sé trialacha caighdeánaithe don Bhéarla, don mhatamaitic agus don Ghaeilge sa bhliain scoile reatha. Ar aon dul le tuairiscí na bpríomhoidí, bhí tromlach dhaltaí rang a Sé i seomraí ranga ina raibh súil go ndéanfaí triail chaighdeánaithe amháin i mBéarla agus ceann amháin sa mhatamaitic. Léirigh múinteoirí dhá chúigiú de dhaltaí rang a Sé i SLG agus dhá thrian de mhúinteoirí dhaltaí na scoileanna Gaeltachta nach mbeadh aon triail chaighdeánaithe á riar don Ghaeilge. Cé go raibh céatadán beagán níos airde de dhaltaí (57% de dhaltaí rang a Sé SLG agus 80% de dhaltaí Gaeltachta) i scoileanna inar thug príomhoidí le fios nach raibh aon trialacha caighdeánaithe déanta don Ghaeilge sa bhliain a bhí díreach thart, ní raibh na difríochtaí sna tuairiscí idir príomhoidí agus múinteoirí suntasach ó thaobh staitistice.

Tábla 5.16: Tuairiscí na bpríomhoidí ar an mhinicíocht ina ndéantar trialacha caighdeánaithe don Bhéarla a riar ar rangleibhéil éagsúla sa scoil – céatadán i scoileanna ar a raibh daltaí rang a Sé ag freastal

	SLG				Scoileanna Gaeltachta				MN '09
	Níor riaradh triail*	Uair amháin	Faoi dhó	Ar a laghad trí huaire	Níor riaradh triail*	Uair amháin	Faoi dhó	Ar a laghad trí huaire	Níor riaradh triail*
Naíonáin Shinsearacha	31	67	2	0	11	77	11	0	32
Rang 1	3	76	19	2	4	66	30	0	9
Rang 2	2	79	14	5	3	69	25	3	5
Rang 3	2	83	15	0	3	70	23	4	4
Rang 4	3	80	17	0	3	70	23	4	5
Rang 5	2	81	18	0	3	70	23	4	4
Rang 6	5	77	15	3	6	69	21	4	9

*Níl príomhoidí a thug le fios nach raibh an rangleibhéal ar fáil ina scoil clúdaithe sna céatadán do "Níor riaradh triail".

Tábla 5.17: Céatadán daltaí rang a Sé ar thuairiscigh a bpríomhoidí ar úsáideanna éagsúla a bhaint as torthaí na dtrialacha caighdeánaithe don Bhéarla, de réir cineál scoile

		SLG	Gaeltacht	MN '09
Torthaí Aonair	Úsáidte chun daltaí le deacrachtaí foghlama a aithint	100	100	100
	Úsáidte chun aischothú a thabhairt so thuismitheoirí	93	82	98
	Úsáidte chun aischothú a thabhairt so dhaltaí	51	57	30
<hr/>				
Torthaí Comhiomlána	Pléite ag cruinnithe foirne	90	100	92
	Úsáidte chun monatóireacht a dhéanamh ar chruthúnas ag leibhéal scoile	92	96	93
	Úsáidte chun spriocanna a bhunú	86	100	74

Is féidir iniúchadh a dhéanamh ar thorthaí trialacha caighdeánaithe ar dhá bhealach – ó thaobh an dalta aonair agus ó thaobh an mheáin ranga nó scoile. Thuairiscigh príomhoidí gur é an úsáid is coitianta a baintear as torthaí aonair na dtrialacha Béarla ná chun daltaí le deacrachtaí foghlama a aithint. Bhí daltaí rang a Sé uile i scoileanna inar thug an príomhoide le fios gur tharla a leithéid (Tábla 5.17). Baineadh úsáid go minic freisin as torthaí aonair chun aischothú a thabhairt do thuismitheoirí: d'fhreastail 82% de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta agus os cionn 90% i SLG agus i MN '09 ar scoileanna inar úsáideadh torthaí na dtrialacha Béarla ar an gcúis seo (Tábla 5.17). Ní raibh sé chomh coitianta céanna torthaí ó thrialacha aonair don Bhéarla a úsáid chun aischothú a thabhairt do dhaltaí: ní raibh ach idir 51 go 57% de dhaltaí rang a Sé a bhí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge ina raibh sé tuairiscithe gur tharla sé seo (Tábla 5.17). Mar sin féin, cuireadh aischothú ar na trialacha Béarla ar fáil níos minicí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge ná i scoileanna a bhí páirteach i MN '09; ní raibh ach 30% de dhaltaí rang a Sé i MN '09 a ndúradh go bhfuair siad aischothú ar thorthaí na dtrialacha Béarla.

Ag breathnú ar úsáid na dtorthaí ó thaobh an mheáin scoile nó ranga, bhí tromlach na ndaltaí i scoileanna inar thuairiscigh príomhoidí go ndearnadh torthaí comhiomlána do thrialacha caighdeánaithe an Bhéarla a phlé ag cruinnithe foirne (Tábla 5.17). Tuairiscíodh freisin gur baineadh úsáid go forleathan as trialacha caighdeánaithe an Bhéarla chun monatóireacht a dhéanamh ar chruthúnas ag leibhéal scoile. Mar aon leis sin, bhí tromlaigh mhóra de dhaltaí cláraithe i scoileanna inar baineadh úsáid as torthaí trialacha Béarla chun spriocanna a bhunú don teagasc agus don fhoghlaim.

Bhí céatadán daltaí rang a Sé i scoileanna inar baineadh úsáid as trialacha caighdeánaithe don mhatamaitic chun aischothú a thabhairt do dhaltaí agus do thuismitheoirí, chun daltaí le deacrachtaí a aithint agus chun monatóireachta dhéanamh ar chruthúnas ag leibhéal scoile, an-chosúil leis na céatadán i scoileanna inar baineadh úsáid as torthaí trialacha Béarla do na cúiseanna céanna (féach e-aguisín don mhatamaitic). Mar atá luaite thuas, ní raibh sé chomh coitianta céanna trialacha a riar don Ghaeilge agus a bhí don Bhéarla agus don mhatamaitic, agus dá réir sin ní raibh fáil go forleathan ar thrialacha Gaeilge don phlé ag cruinnithe foirne nó do ghnóthaí eile ar nós aischothú a sholáthar do thuismitheoirí.

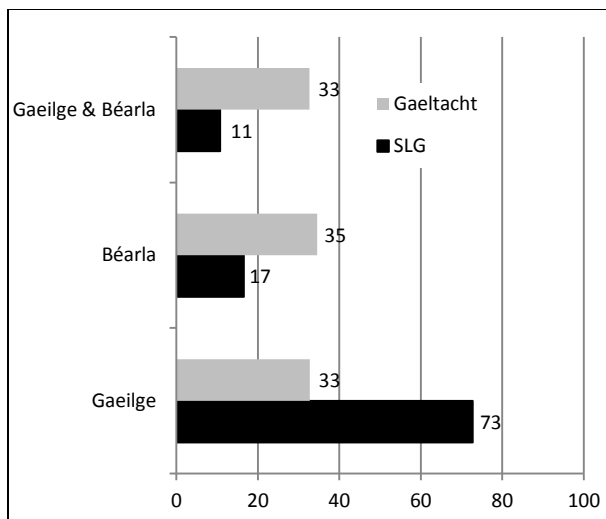
Tús na Léitheoireachta Foirmiúla

Bhí formhór na ndaltaí i scoileanna inar thuairiscigh an príomhoide ráiteas scríofa faoi thús an teagaisc fhoirmiúil ar léitheoireacht Bhéarla a bheith sa Phlean le haghaidh Forbairt Scoile (100% de dhaltaí rang a Dó i SLG, 87% i scoileanna Gaeltachta), faoi thús an teagaisc fhoirmiúil ar léitheoireacht Ghaeilge (98% de dhaltaí SLG, 94% de dhaltaí Gaeltachta) agus faoi theagasc na matamaitice trí Ghaeilge (74% de dhaltaí rang a Dó SLG, 88% i scoileanna Gaeltachta) (e-Aguisín, Tábla E5.31). Iarradh freisin ar phríomhoidí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge faoi pholasaí scoile don teanga inar thosaigh teagasc foirmiúil na léitheoireachta sa scoil. Moltar i gCuracalam 1999 (ROS/NCCA, 1999b) gan tús a chur go foirmiúil le teagasc na léitheoireachta i nGaeilge agus i Béarla ag an am céanna, cé gur thuairiscigh Ní Bhaoill and Ó Duibhir (2004), mar atá luaite i gCaibidil 1, go luath tar éis do Churaclam na Bunscoile teacht isteach i 1999 go raibh 58% de scoileanna ag cur tús le léitheoireacht na Gaeilge ar dtús, 34% ag cur tús leis an léitheoireacht Bhéarla, agus 6% ag tosú le Gaeilge agus Béarla le chéile. Ina dhiaidh sin, thuairiscigh Ó Laoire agus Harris (2006) go bhféadfadh scoileanna an teanga is fearr a oirfeadh dá gcúinsí féin a roghnú do thús theagasc na léitheoireachta, agus go mb'fhéidir nach bhfuil aon fhreagra ceart amháin

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

(réiteach amháin a oireann don uile chás) mar fhreagra ar an gceist faoin teanga is cóir a úsáid ar dtús do theagasc na léitheoireachta i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge.

Figiúr 5.4: Céatadáin daltaí rang a Dó i scoileanna ina bhfuil sé mar pholasaí scoile tús a chur le teagasc na léitheoireachta i mBéarla, i nGaeilge, nó i mBéarla agus i nGaeilge

Tábla 5.18: Meánscóir sa léitheoireacht ag daltaí i scoileanna ina raibh sé mar pholasaí tús a chur le teagasc na léitheoireachta i nGaeilge, i mBéarla, nó i nGaeilge agus i mBéarla le chéile

		SLG	Gaeltacht
Rang a Dó	Gaeilge	269	257
	Béarla*	262	248
	Gaeilge agus Béarla	255	254
Rang a Sé	Gaeilge	267	255
	Béarla*	264	267
	Gaeilge agus Béarla	263	249

Tá na scóir sa chló trom éagsúl *go suntasach* ón meán don chatagóir tagartha (*)

I SLG, thuiriscigh príomhoidí gur trí Ghaeilge a cuireadh tús le teagasc na léitheoireachta de ghnáth. Bhí nach mór trí ceathrú de dhaltáí rang a Dó SLG i scoileanna inar cuireadh tús le teagasc na léitheoireachta trí Ghaeilge (Figiúr 5.4). Ní raibh sé chomh coitianta céanna tús a chur le teagasc na léitheoireachta trí Ghaeilge agus trí Bhéarla ag an am céanna: ní raibh ach dalta as gach deichniúr i rang a Dó SLG inar tharla sé seo. Bhí an séú cuid i scoileanna inar cuireadh tús le teagasc na léitheoireachta trí Bhéarla. I scoileanna Gaeltachta, bhí céatadáin na ndaltaí ó rang a Dó i ngach ceann de na trí chatagóir (tús le Gaeilge amháin, le Béarla amháin, nó le Gaeilge agus le Béarla) mórán mar an gcéanna; bhí thart ar an tríú cuid de dhaltáí i ngach catagóir.

I SLG, ní raibh aon difríochtaí suntasacha i meánghnóthachtáil na léitheoireachta ag daltaí i rang a Dó ná rang a Sé a d'fhreastail ar scoileanna ina raibh sé mar pholasaí tús a chur le teagasc na léitheoireachta i nGaeilge, i mBéarla, nó i mBéarla agus i nGaeilge ag an am céanna (Tábla 5.18). I scoileanna Gaeltachta, bhí meánscór léitheoireachta níos ísle ó thaobh statistice ag daltaí a d'fhreastail ar scoileanna ina raibh sé mar pholasaí tús a chur le teagasc na léitheoireachta don Bhéarla agus don Ghaeilge ag an am céanna ná mar a bhí ag daltaí i scoileanna ina raibh sé mar pholasaí tús a chur

le teagasc na léitheoireachta i mBéarla amháin. Thart ar aon-tríú de dhiall caighdeánach a bhí mar dhifríocht. Ní raibh difríochtaí i rang a Dó i scoileanna Gaeltachta a bhí suntasach ó thaobh staitistice (Tábla 5.18). Ag breathnú ar ghnóthachtáil sa mhatamaitic, ní raibh aon difríochtaí suntasacha i meánscóir na ndaltaí sna scoileanna ina raibh sé mar pholasaí tús a chur le teagasc na léitheoireachta i mBéarla, ina raibh sé mar pholasaí tosú i nGaeilge, ná i scoileanna inar tosaíodh ar an teagasc trí Bhéarla agus trí Ghaeilge (e-Agusín E5.34).

Tábla 5.19: Céatadán daltaí rang a Sé i scoileanna inar cuireadh tús le teagasc na léitheoireachta Béarla agus Gaeilge ag gráid éagsúla

		Tosaíonn an léitheoireacht Bhéarla i...				Iomlán	
		NShóis	NShins	Rang 1	Rang 2		
SLG	Tosaíonn an léitheoireacht Ghaeilge i...	NShóis	18	34	3	0	56
		NShins	13	22	7	0	43
		Rang 1	0	2	0	0	2
		Rang 2	0	0	0	0	0
		Iomlán	31	58	10	0	100
Gaeltacht	Tosaíonn an léitheoireacht Ghaeilge i...	NShóis	25	11	2	0	37
		NShins	16	22	0	0	38
		Rang 1	10	9	0	0	19
		Rang 2	0	1	0	5	6
		Iomlán	51	43	2	5	100

Thuairiscigh príomhoidí gur thosaigh daltaí de ghnáth ar an léitheoireacht Bhéarla i Naíonáin Shóisearacha nó Naíonáin Shinsearacha. Bhí thart ar an tríú cuid de dhaltaí rang a Dó SLG agus leath de dhaltaí rang a Dó scoileanna Gaeltachta cláraithe i scoileanna ina raibh sé mar pholasaí scoile tús a chur le teagasc na léitheoireachta Béarla sna Naíonáin Shóisearacha; bhí 43-58% i scoileanna ina raibh sé mar pholasaí tús a chur le teagasc na léitheoireachta Béarla i Naíonáin Shinsearacha (Tábla 5.19). Bhí dalta as gach deichniúr i rang a Dó SLG i scoileanna inar thuairiscigh an príomhoide nár cuireadh tús le teagasc na léitheoireachta Béarla go dtí rang a hAon. Bhí mionlach fíorbheag (5%) de dhaltaí rang a Dó i scoileanna Gaeltachta ina raibh sé le rá ag an bpríomhoide nár cuireadh tús le teagasc foirmiúil na léitheoireachta Béarla go dtí rang a Dó. Níor léir aon difríochtaí suntasacha a bheith idir gnóthachtáil na léitheoireachta agus an rang leibhéal ar tuairiscíodh tús a bheith curtha le teagasc na léitheoireachta Béarla (e-Agusín, Tábla E5.35). Tá fáil san e-agusín (Tábla E5.36) ar na sonraí maidir leis an téarma (i.e. Meán Fómhair go Nollaig, Eanáir go Cáisc nó Cáisc go Meitheamh) ar cuireadh tús le teagasc na léitheoireachta Béarla.

I bhformhór na scoileanna, bhí sé sa pholasaí scoile go dtósódh tús na léitheoireachta Gaeilge i Naíonáin Shóisearacha nó Naíonáin Shinsearacha. Ní raibh ach 2% de dhaltaí Rang a Dó SLG cláraithe i scoileanna nárbh é seo an cás. Bhí céatadán níos airde de dhaltaí rang a Dó na scoileanna Gaeltachta (25%) i scoileanna nár thosaigh teagasc foirmiúil na léitheoireachta Gaeilge go dtí rang a hAon nó rang a Dó (Tábla 5.19). Tá na sonraí faoin téarma ar cuireadh tús le léitheoireacht fhoirmiúil na Gaeilge ar fáil san e-agusín (Table E5.37).

Dúshláin i dTeagasc an Bhéarla agus na Matamaitice

Iarradh ar phríomhoidí na trí ghnéithe is mó a bhí mar dhúshláin ag scoileanna i soláthar an teagaisc agus na foghlama don Bhéarla agus don mhatamaitic a chur in iúl.³⁷ Déantar iad seo a scrúdú ceann ar cheann.

Maidir leis na dúshláin do theagasc an Bhéarla, luaigh breis agus leath (59%) de phríomhoidí na SLG gnéithe a bhain le comhthéacs dátheangach a scoileanna; luaigh an ceathrú cuid de phríomhoidí na Gaeltachta an réimse céanna (Tábla 5.20). Is féidir foroinnt bhreise a dhéanamh ar na gnéithe a bhaineann le timpeallacht dhátheangach na scoile go cúig rannóg: gan ach fíorbheag deiseanna a bheith ann don fhoghlaim neamhfhoirmiúil, toisc nach mbaintear úsáid as Béarla mar ghnáth theanga teagaisc (14% de phríomhoidí SLG, 2% i scoileanna Gaeltachta); foclóir theoranta daltaí i mBéarla agus deacrachtaí maidir le dóthain deiseanna a sholáthar don Bhéarla labhartha (12% agus 0%, faoi seach); cothromaíocht a aimsiú idir an bhéim ar Bhéarla agus ar Ghaeilge agus an t-aistriú ó theanga amháin go teanga eile (12% agus 15%, faoi seach); dóthain ama a bheith ar fáil don Bhéarla i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge (8% agus 0%, faoi seach); agus nithe i gcoitinne a bhaineann le hoideachas dátheangach (12% agus 7%, faoi seach). Chlúdaigh nithe i gcoitinne maidir le hoideachas dátheangach, mar shampla:

“Má bhíonn deacrachtaí ag daltaí le Béarla, ar chóir dóibh a bheith ag freastal ar Ghaelscoil?”

“Toisc nach gcloiseann daltaí a lán Béarla ar dtús, tógann sé am moill Teanga agus Urlabhartha a aithint.”

“Bíonn dúshlán ag baint le líofacht a bhaint amach i mBéarla agus taitneamh a bhaint as an teanga.”

Ag breathnú ar na gnéithe a luaigh príomhoidí i scoileanna Gaeltachta, luadh sainréimsí curaclaim níos minicí mar dhúshláin; luaigh thart ar an tríú cuid de phríomhoidí i scoileanna Gaeltachta iad seo i gcomparáid leis an ceathrú cuid i SLG (Tábla 5.20). As na sainréimsí, litriú nó fónaic ba mhinicí a bhí luaite agus iad seo luaite ag an ochtú cuid de phríomhoidí na scoileanna Gaeltachta agus ag príomhoide as gach deichniúr i SLG. Luaigh céatadán níos airde de phríomhoidí na scoileanna Gaeltachta dearchtaí daltaí i leith, agus a spéis sa léamh Béarla (29% i gcomparáid le 12% i SLG) agus daltaí le riachtanais oideachais speisialta (22% i gcomparáid le 12% i SLG).

Luaigh idir an cúigiú cuid (scoileanna Gaeltachta) agus an tríú cuid (SLG) de phríomhoidí gnéithe bainteach le timpeallacht bhaile na ndaltaí mar dhúshláin do theagasc an Bhéarla. Ina measc bhí:

“Níl dóthain ama á chaitheamh ag tuismitheoirí ag cabhrú lena bpáiste leis an léitheoireacht Bhéarla”

“Gan dóthain ama caite le páistí óga ar rainn do pháistí agus ar scéalta sí”

“Easpa spéise sa bhaile”.

Luaigh thart ar an cúigiú cuid de phríomhoidí forlódáil curaclaim mar cheann de na príomhdhúshláin a bhain le teagasc an Bhéarla. Luaigh an céatadán céanna príomhoidí dúshláin nach bhféadfaí a rangú faoi aon cheann de na catagóirí thuas, ar

³⁷ Tá an plé sa chuid seo bunaithe ar shonraí neamhualaithe agus é mar chuspóir léiriú a thabhairt ar na príomhdhúshláin atá luaite ag príomhoidí seachas ginearálú crunn a dhéanamh orthu go pobal na ndaltaí. Nuair a luaigh príomhoide dhá chúis sa chatagóir /bhfochatagóir céanna, rinneadh an scoil a áireamh uair amháin don chatagóir/fhochatagóir sin.

nós “téacsleabhair a roghnú”, “féinmhuinín a chothú sa labhairt, sa léamh agus sa scríobh”, “úsáid na teicneolaíochta don teagasc” agus “páistí ó chúlraí éagsúla”.

Is ábhar spéise, cé gur luadh easpa tacaíochta baile mar ghné i MN ’09 freisin, nár léiríodh an phríomhghné eile a bhí luaite sa staidéar sin – ranganna móra – mar ábhar inní do phríomhoidí na scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Ba iad na dúshlán eile a luaigh príomhoidí i MN ’09 agus a bhain go díreach le teagasc an Bhéarla ná: fadhbanna leis an teanga labhartha, dearcadh nach raibh an léitheoireacht spésiúil, agus fadhbanna leis an gcuraclam Béarla. Luaigh príomhoidí na scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge na gnéithe seo freisin.

Bhain an phríomhdheacracht a ndearnadh príomhoidí na SLG tagairt di, maidir le teagasc na matamaitice, le teanga na matamaitice (Tábla 5.21). Sa chomhthéacs seo, luaigh príomhoidí gnéithe ar nós neamhréir idir Gaeilge na dtéacsleabhar agus an chanúint a bhfuil taithí ag páistí uirthi, téarmaí éagsúla don aon choincheap amháin (m.sh. is ionann ‘ré-uimhir’ agus ‘uimhir chothrom’), agus an chastacht a bhaineann leis na téarmaí i nGaeilge. I measc na ngnéithe eile a luaigh roinnt mhór príomhoidí SLG bhí infhaighteacht achmhainí óiriúnacha trí Ghaeilge (30% de phríomhoidí), réiteach fadhbanna (26%), tacaíochtaí baile (15%), agus easpa acmhainní i gcoitinne (15%).

Príomhoidí sna scoileanna Gaeltachta ba mhó a luaigh an teagasc i ranganna ilghrád (25% de phríomhoidí) seachas príomhoidí SLG (2%). Gnéithe eile a bhí luaite go coitianta sna scoileanna Gaeltachta ná easpa ama agus fairsinge an churaclaim (21%), topaicí curaclaim ar leith, m.sh. codáin agus deachúla (19%), réiteach fadhbanna (19%) agus teanga na matamaitice (19%).

Ba iad na gnéithe a luadh i MN ’09 agus a raibh baint dhíreach acu le teagasc na matamaitice ná: easpa spáis nó easpa daoine (m.sh. chun plé le habhair choincréiteacha); fadhbanna le scoileanna ardoird matamaitice (m.sh. réiteach fadhbanna, réasúnaíocht); fadhbanna teanga (m.sh. scoileanna laga léitheoireachta nó easpa tuisceana ar theanga na matamaitice); agus fadhbanna le bunscoileanna na matamaitice (m.sh. áireamh, táblaí). Bhí na nithe seo luaite freisin ag príomhoidí SLG agus scoileanna Gaeltachta, cé gur chuir príomhoidí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge béim bhreise ar rudaí a bhain le teanga agus ábhair inní faoi réiteach fadhbanna seachas easpa spáis.

Luaigh an cúigiú cuid de phríomhoidí SLG agus an tríú cuid de phríomhoidí na scoileanna Gaeltachta gnéithe ilchineálacha maidir le teagasc na matamaitice nach bhféadfaí a ghrúpáil le chéile leis na tuairimí eile. Ina measc seo léiríodh tuairimí ar nós: “Ar chóir dúinn áireamháin a chaitheamh amach?”; “Deimhniú go leagtar an bhéim cheart ar na scoileanna cearta?”; “Níl aon dúshlán cosúil leis (teagasc na matamaitice)!”, “Úsáid níos minicí agus níos forleithne ar an Smartboard”, agus “Caighdeán ard a ghnóthú sa mhatamaitic”. Cheistigh príomhoide amháin an fáth gur tharla roinnt mhaith daltaí a bhí go han-mhaith ag an mhatamaitic sa bhunscoil, ach a chuaigh ar aghaidh go Gaelcholáiste agus nar éirigh leo matamaitic ar Ardleibhéal a dhéanamh san Ardteistiméireacht. Luaigh sí gur thosaigh na daltaí seo ar an gcúrsa Onóracha ach gur aistrigh siad ina dhiadh sin go dtí an Gnáthleibhéal sula ndearna siad an scrúdú. Is cosúil go mbaineann an tuairim seo níos mó le teagasc agus le foghlaim na matamaitice ag an iar-bhunleibhéal i gcoitinne seachas teagasc agus foghlaim na matamaitice trí Ghaeilge.

Proifil Scoileanna agus Seomraí Ranga

Tábla 5.20: Dúshlán do theagasc an Bhéarla (tuairimí na bPríomhoidí) – Céatadain príomhoidí¹ i ngach catagóir, de réir cineál scoile

Catagóir	Fochatagóir nó freagairtí samplacha	SLG	Gael
1. Nithe bainteach le hoideachas dátheangach		59	24
	(a) Níos lú deiseanna d'fhoghlaim theagmhasach an Bhéarla	14	2
	(b) Foclóir theoranta daltaí agus deacrachtaí maidir le deiseanna a sholáthar don Bhéarla labhartha	12	0
	(c) Cothromaíocht réasúnta a fháil idir Gaeilge agus Béarla; aistriú ó theanga amháin go teanga eile	12	15
	(d) Nithe ginearálta maidir le hoideachas dátheangach	12	7
	(e) Constaicí ama do theagasc an Bhéarla toisc gur í an Ghaeilge an príomhtheanga teagaisc	8	0
2. Tacaíochtaí baile	"Ní chaitheann tuismitheoirí dóthain ama ag cabhrú lena bpáistí leis an léitheoireacht Bhéarla"	31	22
	"Ní fhaigheann páistí ó chúlraí faoi mhíbhuntáiste dóthain tacaíochta sa bhaile"		
3. Nithe bainteach le hachair curaclaim		27	34
	(a) Litríú/fónaic	10	12
	(c) Léamhthuiscint	6	2
	(b) Foclóir	4	5
	(c) Gramadach	4	5
	(e) Gné eile den teanga	2	10
Rólódáil curaclaim, am i gcoitinne	"Gan go leor ama – an iomarca ábhair sa bhunscoil" "Curaclam an-fhairsing – deacair gach rud a chlúdach"	18	20
Easpa sain-acmhainní don léitheoireacht	"Easpa airgid agus spáis do leabharlann scoile" "Rochtain ar thrialacha neamhfhoirmiúla"	12	7
Dearcaidh i leith, agus spéis sa, léitheoireacht	"Deacair spéis a spreagadh sa léitheoireacht nuair a bhíonn fáil ag daltaí ar an méid sin rudaí eile – Nintendo, iPod, gutháin póca "	12	29
	"Dírú ar dhaltaí a thiteann faoi bhun 20% ar na Micra Ts"		
Idirdhealú, daltaí le riachtanais speisialta	"Ardleibhéal dyslexia sa scoil" "Idirdhealú i ngeall ar chumas an dalta, mar aon lena leibhéal éagsúl Gaeilge"	12	22
Fadhbanna leis an gcuraclam Béarla	"Bearnaí sa chlár fónaice sna hardranganna– Jolly Phonics ó Naíonáin Shóisir go rang a 2" "Tá an curaclam ró oscailte"	10	2
Deacrachtaí leis an teanga labhartha	"Caighdeán lag sa teanga labhartha mar thoradh ar an teilifís, ríomhairí agus easpa comhráite", "Teanga labhartha"	8	10
Seirbhísí speisialta a rochtain	"Má bhíonn gá acu le cabhair, bíonn an córas an-mhall" "Easpa seirbhísí chun freastal ar fhadhbanna teanga"	6	2
Nithe ginearálta maidir le hacmhainní	"Táimid i gcóiríocht shealadach – tá a lán d'acmhainní na scoile caite air seo le 25 bliana anuas" "Gan rúnaí lánaimseartha a bheith ar fáil" "Easpa acmhainní nua-aimseartha sa scoil"	4	12
Ardchaighdeán a bhaint amach agus a chothabháil	"Caighdeán ard a bhaint amach i scríbhneoireacht, i léitheoireacht agus i dteanga labhartha an Bhéarla" "Go mbeidh ardchaighdeán léitheoireachta ag gach dalta"	6	17
Ranganna ilghrád	"Ranganna ilghrád agus an príomhoide ag múineadh" "Ranganna a Trí go dtí a Sé in aon seomra amháin"	2	17
Nithe eile	"Teicneolaíocht a úsáid agus sinn ag múineadh", "Páistí ó chúlraí éagsúla"	16	20

¹Áiríodh scoil uair amháin i ngach catagóir go fiú má luaigh an príomhoide dhá chúis nó níos mó sa chatagóir céanna. Is iad na céatadain atá tugtha ná céatadain na scoileanna le freagra bailí. Ní shuimíonn na céatadain go 100 toisc gur thug príomhoidí roinnt freagraí. Léirigh príomhoidí 49 SLG agus 41 scoileanna Gaeltachta tuairimí ar na dúshlán a bhain le teagasc an Bhéarla.

Tábla 5.21: Dúshláin do mhúineadh na matamaitice (tuairimí na bPríomhoídí) – Céatadáin an bpríomhoídí i ngach catagóir, de réir cineál scoile

Catagóir	Freagairtí samplacha	SLG	Gael
Teanga na matamaitice	"Castachtaí ar leith sa teanga mhatamaiciúil i nGaeilge, m.sh. 2=dó/dhá/beirt, 4=ceathair/ceithre" "Easpa leanúnachais idir téacsleabhair i dtéarmaí teanga; m.sh. ré-uimhir, uimhir cothrom"	62	19
Rochtain ar théacsleabhair/acmhainní oiriúnacha i nGaeilge	"Níl an réimse acmhainní atá ar fáil i mBéarla ar fáil i nGaeilge" "Easpa rogha ábhar agus leabhar saothar i nGaeilge"	30	12
Réiteach fadhbanna	"Scileanna réiteach fadhbanna a fhorbairt" "Réiteach fadhbanna – an cheist a léamh, an t-eolas cuí a phiocadh amach agus ansin an fhadhb a réiteach"	26	19
Tacaíocht baile	"Easpa cúnaimh ón mbaile do dhaltáí" "Níl scileanna teanga ag tuismitheoirí chun cuidiú le páistí" "Tuismitheoirí ag múineadh matamaitice trí Bhéarla sa bhaile"	15	6
Ciorruithe, easpa acmhainní	"Easpa tacaíochta – ciorruithe sna cuiditheoirí" "Gá le níos mó trealaimh i nGaeilge agus i mBéarla"	15	10
Teagasc trí Ghaeilge, ach gá le Béarla	"Téarmaíocht na matamaitice i nGaeilge ag an mbunleibhéal, i mBéarla ag an iar-bhunleibhéal" "Ag foghlaim trí Ghaeilge ach na trialacha á ndéanamh i mBéarla"	13	10
Topaicí ar leith, m.sh. táblaí, uimhreacha	"Ba chóir béim a chur ar tháblaí a fhoghlaim de ghlan mheabhair ", "matamaitic ó mheabhair a fheabhsú" "Uimhreacha a thuiscint, m.sh. codáin agus deachúla"	11	19
Difreálú	"Léibhéil chumais éagsúla ag daltaí" "Freastal ar an raon leathan cumais"	9	15
Isealghnóthachtálaithe, mic léinn le riachtanais speisialta	"An líon daltaí faoi bhun 20% i dtrialacha caighdeánaithe a laghdú", "Tacaíocht do dhaltáí níos laige"	9	13
Spéis agus féin-mhuinín daltaí sa mhatamaitic a fheabhsú	"Dearcadh dearfach a fhorbairt i leith na matamaitice mar aon le meas ar na gnéithe praiticiúla" "Go mbeidh féinmhuinín ag daltaí maidir lena gcumas sa mhatamaitic"	9	10
Téacsleabhair laga (rud nach mbaineann leis an nGaeilge amháin)	"Leabhair éagsúla in úsáid – níl aon leabhar amháin a oireann" "Gan dóthain cleachtaí sna téacsleabhair"	8	2
Ranganna móra	"Ranganna móra" "Ag plé le ranganna móra nuair a bhíonn ábhair choinchréiteacha in úsáid agus freastal ar riachtanais na bpáistí"	6	2
Am agus fairsinge an churaclaim	"Easpa ama chun an cúrsa a theagasc" "Clár ama chomh lán sin agus an brú dá réir" "Clár leathan le clúdach sa mhatamaitic"	6	21
An mhatamaitic a cheangal leis an saol réadúil	"Páistí a ullmhú do scileanna matamaitice a bheidh ag teastáil uatha sa saol réadúil " "Easpa tuisceana maidir leis an gceangal idir matamaitic agus an saol i gcoitinne"	6	6
Ranganna ilghrád	"An curaclaim a chlúdach i ranganna ilghrád" "Plé le dhá rang ag an am céanna agus grúpaí éagsúla istigh iontu", "Ceithre rang éagsúl sa seomra"	2	25

¹Airíodh scoil uair amháin i ngach catagóir go fiú má luaigh an príomhoide dhá chúis nó níos mó sa chatagóir céanna. Is iad na céatadáin atá tugtha ná céatadáin na scoileanna le freagra bailí. Ní shuimíonn na céatadáin go 100 toisc gur thug príomhoídí roinnt freagraí. Léirigh príomhoídí 53 SLG agus 52 scoileanna Gaeltachta tuairimí ar na dúshláin a bhain le teagasc na matamaitice.

Príomhphointí

Rinne an chaibidil seo cur síos ar roinnt de príomhthréithe na dtimpeallachtaí teagaisc agus foghlama ag daltaí i ranganna a Dó agus a Sé i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge

- Bhí formhór na scoileanna Gaeltachta lonnaithe i sráidbhailte nó i gceantair thuaithe. Ba mhínic SLG a bheith suite i gceantair uirbeacha. D'fhreastail thart ar dhá-chúigiú de dhaltaí rang a Sé i SLG ar scoileanna a bhí i gcathracha agus bhí an ceathrú cuid eile i scoileanna a bhí suite i mbailte móra.
- D'fhreastail os cionn 90% de dhaltaí SLG i rang a Sé ar scoileanna nach raibh páirteach sa Chlár Tacaíochta Scoile (CTS) faoi scéim DEIS. I ranganna a Dó agus a Sé araon, fuair daltaí neamh-CTS i SLG meánscóir níos airde ó thaobh statistice sa léitheoireacht agus sa mhatamaitic ná daltaí CTC.
- D'fhreastail beagán faoi bhun leath (44%) de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta ar scoileanna a bhí páirteach sa diminsean tuaithe den CTS. Ba í an t-aon difríocht shuntasach sa ghnóthachtáil idir daltaí Gaeltachta CTS agus daltaí Gaeltachta neamh-CTS ná léitheoireacht i rang a Dó, mar a raibh meánscóir i bhfad níos airde ag daltaí neamh-CTS.
- Bhí an meánstádas socheacnamaíoch scoile (SSE) i SLG níos airde ó thaobh statistice ná é siúd i scoileanna Gaeltachta. Bhí sé i bhfad níos airde freisin ná an meánstádas socheacnamaíoch scoile SSE ag scoileanna a bhí páirteach i MN '09.
- Bhí an meántaithí múinteoireachta ag múinteoirí a bhí ag múineadh i scoileanna Gaeltachta i bhfad níos airde ná é siúd a bhí ag múinteoirí a bhí ag múineadh i SLG. Deich mbliana an difríocht i rang a Dó, agus ocht mbliana i rang a Sé.
- Ar an iomlán, sna SLG agus scoileanna Gaeltachta trí chéile, bhí an méid laethanta a chaith múinteoir ar fhorbairt ghairmiúil íseal, cé go raibh an toradh ar aon dul le MN '09. Bhí an meánmhéid laethanta a chaith múinteoirí ar fhorbairt ghairmiúil i bhfad níos airde i scoileanna Gaeltachta ná i SLG. D'fhéadfadh go mbaineann sé seo le tacaíocht bhreise a bhí á sholáthar ag an SFGB do scoileanna Gaeltachta maidir le húsáid Séideán Sí.
- Ar aon dul le MN '09, thuairiscigh múinteoirí leibhéal níos ísle muiníne i leith úsáid ríomhairí do theagasc an Bhéarla agus na matamaitice seachas réimsí teagaisc eile.
- Thuairiscigh príomhoidí go raibh, ar an meán, fíorbheagán daltaí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge (2% nó níos lú) a labhair teangacha seachas Béarla nó Gaeilge sa bhaile agus a fuair tacaíocht teanga don Bhéarla.
- Thug príomhoidí i scoileanna a bhí ag feimhmiú trí mheán na Gaeilge le fios go raibh thart ar dhá as gach seachtar i rang a Sé ag fáil Tacaíocht Foghlama (TF) nó Teagasc Acmhainne (TA) don Bhéarla. Bhí TA/FT don mhatamaitic á fháil ag thart ar duine as gach deichniúr dalta. Tá na céatadáin seo ar aon dul leis na céatadáin chomhfhreagracha i MN '09. Ní raibh fáil go forleathan ar TF/TA don Ghaeilge.
- Thug príomhoidí i dtromlach mór scoileanna le fios go ndearna daltaí ó rang a hAon ar aghaidh ar a laghad triail chaighdeánach amháin i mBéarla agus i matamaitic gach bliain. Ní raibh an úsáid ar thrialacha caighdeánacha don Ghaeilge chomh coitianta céanna in aon chor. Ní raibh fáil ar thrial chaighdeánach don Ghaeilge i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge nuair a bhí NAIMS ar bun ach foilsíodh a leithéid níos déanaí i 2010.

- Bhí trí-ceathrú de dhaltáí rang a Dó i SLG a ndúirt a bpríomhoidí gur i nGaeilge a bhí tús á chur le teagasc na léitheoireachta. Ní raibh sé chomh coitianta ag príomhoidí SLG a thuairisciú gur i mBéarla amháin a bhí tús á chur le teagasc na léitheoireachta (bhí 17% de dhaltáí rang a Dó ina leithéid de scoileanna) ná gur i mBéarla agus i nGaeilge ag an am céanna a bhí tús na léitheoireachta ag tosú (11% de dhaltáí rang a Dó). I scoileanna Gaeltachta, bhí gach ceann de na roghanna seo ar chomhchéim, le thart ar an tríú cuid de dhaltáí rang a Dó i scoileanna inar thosaigh teagasc na léitheoireachta i nGaeilge amháin, thart ar an tríú cuid i scoileanna inar thosaigh an teagasc i mBéarla amháin agus thart ar an tríú cuid i scoileanna inar thosaigh teagasc na léitheoireachta i nGaeilge agus i mBéarla ag an am céanna. Ar an iomlán, ní raibh ceangal idir an teanga inar thosaigh teagasc na léitheoireachta agus gnóthachtáil sa léitheoireacht.
- Áiríodh mar príomhdhúshláin do theagasc an Bhéarla, dar le príomhoidí na scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge, nithe a bhain le hoideachas dátheangach (m.sh., deiseanna teoranta don fhoghlaim theagmhasach, cothromaíocht a aimsiú idir an bhéim ar Bhéarla agus ar Ghaeilge), ábhair inní faoin eolas ar litriú/fhónaic, agus cúram a dhéanamh do riachtanais oideachais speisialta. Maidir le matamaitic, luadh go minic teanga na matamaitic, castacht na téarmaíochta i nGaeilge san áireamh, agus luaigh príomhoidí na scoileanna Gaeltachta go sainiúil fairsinge an churaclaim matamaitice.

Caibidil 6

Teagasc agus Foghlaim an Bhéarla agus na Matamaitice

Tá an chaibidil seo dírithe go príomha ar fhreagairtí múinteoirí ar shaincheisteanna bainteach le teagasc agus foghlaim an Bhéarla agus na matamaitice. Nuair is féidir é, déantar comparáidí idir freagairtí na múinteoirí ar cheisteanna faoi theagasc agus foghlaim na Gaeilge. Tagraítear ó am go ham do shonraí ó cheistneoirí na ndaltaí má dhéanann a leithéid comhlánú ar an eolas a bhíonn ar fáil ó cheistneoirí na múinteoirí.

Tá sé phríomh chuid sa chaibidil seo. Tugann an chéad chuid gearrchuntas ar fhreagairtí múinteoirí ar cheisteanna faoi cheachtanna a phleanáil don Bhéarla agus don mhatamaitic. Scrúdaíonn an dara cuid na teangacha a thuairiscigh múinteoirí iad a bheith in úsáid acu do theagasc na matamaitice mar aon le gnéithe bainteach le teagasc na matamaitice trí mheán na Gaeilge nó an Bhéarla. Tagraítear do fhreagairtí daltaí ar mhíreanna bainteach lena ndearcadh faoi fhoghlaim na matamaitice trí Ghaeilge. Déanann an tríú cuid cur síos ar na hacmhainní a thuairiscigh múinteoirí iad a bheith in úsáid do theagasc an Bhéarla agus na matamaitice. Is iad seo, go sonrach: an t-am a chaitear ar Bhéarla, ar mhatamaitic agus ar Ghaeilge; na hacmhainní atá in úsáid do theagasc an Bhéarla agus an matamaitice; agus úsáid na teicneolaíochta i ngach ceann de na trí ábhar. Cé go mbaineann an chéad chuid le hacmhainní a bhíonn in úsáid i *bpleanáil* na gceachtanna, pléann an tríú cuid le nithe a bhíonn in úsáid *le linn* na gceachtanna. Tugann an ceathrú cuid gearrchuntas ar nósanna imeachta múinteoirí maidir le grúpáil, déanann cuid a cúig cur síos ar na modheolaíochtaí a bhíonn in úsáid do theagasc an Bhéarla agus na matamaitice, agus déantar cur síos i gcuid a sé ar an úsáid a bhaineann múinteoirí as measúnuithe neamhchaighdeánaithe don Bhéarla, don mhatamaitic agus don Ghaeilge.

Mar atá i gCaibidil 5, tuairiscíonn an caibidil seo sonraí ag leibhéal an *dalta*; i.e. seachas a rá “Ní dhearna ach 15% de mhúinteoirí rang a Sé X”, deirtear “Ní raibh ach 12% de dhaltaí rang a Sé i seomraí ranga ina ndearna múinteoirí X”. Díríonn an chaibidil seo go príomha ar dhaltaí rang a Sé. Nuair nach gcuirtear sonraí ar fáil do dhaltaí rang a Dó sa phríomhthéacs, cuirtear ar fáil iad san e-*aguisín*.

Pleanáil

Iarradh ar mhúinteoirí na trí phríomh acmhainní ar bhain siad úsáid astu leis an spriocghrúpa chun ceachtanna Béarla agus matamaitice a phleanáil sa tseachtain roimh mheasúnú NAIMS a scríobh síos. Ceist oscailte a bhí anseo a dhírigh ar phleanáil na gceachtanna seachas ar an gcur i bhfeidhm (féach an chuid ar ‘Acmhainní Sainiúla don Abhar’ chun breathnú ar na hacmhainní a bhí in úsáid le linn na gceachtanna). Rinneadh freagairtí na múinteoirí a ghrúpáil i gcatagóirí a raibh baint acu le chéile go coincheapúil. Baineadh úsáid, den chuid is mó, as na catagóirí i NAIMS a bhí úsáidte cheana i MN ‘09 ionas go bhféadfaí comparáidí a dhéanamh idir an dá cheann; d’fhéadfadh, áfach, mar a tharlaíonn le haon chóras códála a cuirtear i bhfeidhm do cheisteanna oscailte, gur tharla éagsúlachtaí áirithe trasna na gcód agus trasna na bpointí ama éagsúla.

Mar a bhí i MN ‘09, ba iad na téacsleabhair an acmhainn ba mhó a bhí in úsáid chun ceachtanna a phleanáil don Bhéarla ag ranganna a Dó agus a Sé i scoileanna a bhí

Béarla agus Matamaitic – Teagasc agus Foghlaim

ag teagasc trí mheán na Gaeilge (rang a Sé léirithe i dTábla 6.1, rang a Dó san e-Aguisín, Tábla E6.1). Baineadh úsáid go forleathan as acmhainní ón idirlíon; bhain idir leath agus dhá thrian de mhúinteoirí rang a Sé úsáid astu seo. Fíorbhair an dara acmhainn ba choitianta nuair a bhí ceachtanna Béarla á bpleanáil ag rang a Sé i scoileanna Gaeltachta.

Bhí idir an tríú cuid agus an cúigiú cuid de dhaltáí rang a Sé i seomraí ranga inar thug múinteoirí le fios gur bhain siad úsáid as lámhleabhair do mhúinteoirí, úrscéalta ranga, fíor ábhair nó ábhar curaclaim agus iad ag pleanáil do cheachtanna Béarla (Tábla 6.1). Thuairiscigh múinteoirí rang a Sé úsáid níos lú a bhaint as acmhainní neamh-théacsbhunaithe agus as a nótaí féin ná múinteoirí rang a Dó; thug múinteoirí thart ar 20% de dhaltáí rang a Dó i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge le fios gur bhain siad úsáid as a nótaí féin nó as nótaí ó chomhghleacaí chun Béarla a phleanáil i gcomparáid le múinteoirí do mhéid nach mó ná 5% de dhaltáí rang a Sé.

Tábla 6.1: Céatadáin daltaí rang a Sé i scoileanna inar thug múinteoirí le fios gur baineadh úsáid as acmhainní ar leith chun ceachtanna Béarla a phleanáil sa tseachtain roimh NAIMS, de réir cineál scoile

	SLG	Gaeltacht	MN '09 ^a
Téacsleabhar	86	79	74
Idirlíon (gan cláir bhána idirghníomhacha san áireamh)	66	50	62
Lámhleabhar múinteora, leabhair acmhainní nó leabhar saothair a thagann le scéim léitheoireachta	35	26	23
Úrscéal ranga nó leabhair/úrscéalta eile ^b	30	25	35 ^c
Fíor ábhair, nuachtáin nó iriseáin	26	55	35
Ábhar curaclaim / treoirlínte an mhúinteora	22	27	22
Ábhair nach bhfuil téacsbhunaithe; m.sh. obair thionscnaimh, póstaer, téacsanna digiteacha. Cláir bhána idirghníomhacha san áireamh	8	8	7
Nótaí múinteora	5	3	8
Eile, m.sh. scrúdú iontrála don mheánscoil; tráth na gceist; díospóireacht	0	9	2

^aCéatadáin bunaithe ar chatagóirí a tháinig ó fhreagairtí oscailte múinteoirí. Nuair ab fhéidir, ba iad na catagóirí a bhí in úsáid i MN '09 a úsáideadh i NAIMS

^bI MN '09, ba é a bhí sa chatagóir seo ná 'téacsleabhair/leabhair/úrscéalta' eile

Tábla 6.2: Céatadáin daltaí rang a Sé i scoileanna inar thug múinteoirí le fios gur baineadh úsáid as acmhainní ar leith chun ceachtanna Matamaitice a phleanáil sa tseachtain roimh NAIMS, de réir cineál scoile

	SLG	Gaeltacht	MN '09 ^a
Téacsleabhair ranga / leabhar an mhúinteora	92	85	94
TEC (gan cláir bhána idirghníomhacha), m.sh., Idirlíon, bogábhar	48	27	33
Curaclam / treoirlínte múinteora	37	27	37
Acmhainní deartha do theagasc na matamaitice, m.sh. compás, balla codáin, rothaí tomhais	21	26	18
Bileoga oibre / leabhair saothair / bileoga fótachóipeáilte	12	25	10
Cláir bhána idirghníomhacha	11	17	7
Fíor ábhair, m.sh. cloig, nuachtáin, fógraí díolacháin	11	10	17
Nótaí múinteora / nótaí féin	8	12	14
Acmhainní don mheasúnú, m.sh. ceisteanna múinteoir-dheartha, scrúduithe iontrála, seicliostaí	6	7	6
Cluichí matamaitice	3	6	3
Téacsleabhair eile / téacsleabhair don iar-bhunscoil	3	13	18
Áireamhán	3	11	4
Plean / scéim scoile	0	3	2
Eile	11	5	2

^aCéatadáin bunaithe ar chatagóirí a tháinig ó fhreagairtí oscailte múinteoirí. Nuair ab fhéidir, ba iad na catagóirí a bhí in úsáid i MN '09 a úsáideadh i NAIMS

Bhí téacsleabhair freisin mar an t-acmhainn ba mhó a bhí in úsáid chun ceachtanna matamaitice a phleanáil i ranganna a Dó agus a Sé. Bhí ar a laghad 85% de dhaltáí rang a Sé i seomraí ranga inar thug múinteoirí le fios go raibh an téacsleabhar mar cheann de na príomhfhoinsí a úsáideadh chun ceachtanna na seachtaine roimh ré a phleanáil (Tábla 6.2). Acmhainní eile a bhí in úsáid go coitianta ná TEC, ábhar curaclaim /treoiríní múinteoirí, ábhair a bhí deartha do mhúineadh na matamaitice mar aon le leabhair oibre agus bileoga oibre. Ba lú an méid úsáid a baineadh as fíorábhair i rang a Sé i gcomparáid le rang a Dó. Ag rang a Dó, bhí idir an cúigiú cuid agus an ceathrú cuid de dhaltáí i seomraí ranga inar thug múinteoirí le fios go raibh fíorábhair in úsáid acu, ar nós cloig, píosaí airgid nó amchláir, agus ceachtanna matamaitice á bpleanáil (e-Aguisín, Tábla E6.2). Ba í an uimhir chomhfhreagrach ag rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge ná 10%, agus i MN '09 17% a bhí ann.

An Teanga do Theagasc na Matamaitice

Iarradh ar mhúinteoirí rang a Dó agus rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge an raibh, nó nach raibh, an mhatamaitic á múineadh acu trí Ghaeilge amháin, trí Bhéarla, nó trí mheascán de Ghaeilge agus de Bhéarla. Ní raibh aon daltaí i ranganna ina raibh sé le rá ag múinteoirí gur trí Bhéarla amháin a bhí an mhatamaitic á múineadh acu. I ranganna a Dó agus a Sé i scoileanna Gaeltachta, bhí thart ar leath de na daltaí i ranganna inar thuairiscigh múinteoirí gur trí Ghaeilge amháin a bhí siad ag múineadh agus bhí thart ar leath i ranganna ina raibh múineadh na matamaitice trí mheascán Béarla agus Gaeilge (Tábla 6.3). Bhí tromlach mór de dhaltáí rang a Dó i SLG i ranganna ina raibh an mhatamaitic á múineadh trí Ghaeilge amháin ach tagann laghdú suntasach ar mhúineadh na matamaitice trí Ghaeilge faoi rang a Sé, mar a raibh beagnach leath de na daltaí i ranganna ina raibh an mhatamaitic á múineadh trí mheascán de Bhéarla agus de Ghaeilge.

Iarradh ar mhúinteoirí míniúcháin a thabhairt faoin gcúis a bhí acu le meascán Béarla agus Gaeilge a úsáid seachas Gaeilge amháin a úsáid (i seomraí ranga ina raibh a leithéid ag tarlú) nó léiriú a thabhairt ar fhadhbanna (má bhí a leithéid ann) le matamaitic a theagasc trí Ghaeilge amháin, má bhí baint acu leis an scéal. I roinnt bheag cásanna, thug múinteoirí a raibh sé le rá acu go raibh siad ag teagasc trí Ghaeilge amháin míniú ar an fáth go raibh Béarla agus Gaeilge in úsáid acu i gcásanna áirithe; m.sh. “Tugaim téarmaí i mBéarla do dhaltáí sula ndéanann siad an triail chaighdeánach”, agus “I gcás deacrachta, tugaim míniú i mBéarla”. Tá sé spéisiúil gur shíl na múinteoirí go raibh siad ag teagasc trí Ghaeilge seachas trí mheascán de Ghaeilge agus de Bhéarla, in ainneoin go raibh téarmaíocht á sholáthar acu ó am go ham trí Bhéarla. Toisc gur dócha go raibh na múinteoirí seo ag teagasc go príomha trí Ghaeilge, níor athraíodh a bhfreagairtí ar theanga teagaisc na matamaitice ó *Gaeilge go meascán Gaeilge agus Béarla*. Léirítear uaidh seo an fhadhb faoin tslí ina bhféadfadh go raibh tuiscintí éagsúla ag múinteoirí éagsúla ar na ceisteanna. Go fiú i measc múinteoirí a roghnaigh *meascán Gaeilge agus Béarla*, d’fhéadfadh an-éagsúlacht a bheith sa mhéid ama a caitheadh le gach ceann den dá theanga, m.sh. d’fhéadfadh gur cuireadh téarmaíocht ar fáil ó am go ham i mBéarla nó go raibh Béarla in úsáid do chuid mhaith d’am teagaisc na matamaitice.

Béarla agus Matamaitic – Teagasc agus Foghlaim

Tábla 6.3: Céatadán daltaí a ndúirt múinteoirí go raibh teagasc na matamaitice á sholáthar trí Ghaeilge amháin¹ nó trí mheascán Béarla agus Gaeilge, de réir cineál scoile

	SLG		Gaeltacht	
	Gaeilge amháin	Meascán Béarla agus Gaeilge	Gaeilge amháin	Meascán Béarla agus Gaeilge
Rang a Dó	82	18	45	55
Rang a Sé	53	47	50	50

¹Níor múineadh matamaitic trí Bhéarla amháin do dhaltá ar bith.

Ba í an chúis ba mhó a bhí ag múinteoirí rang a Sé i SLG le meascán Gaeilge agus Béarla a úsáid ná go mbeadh formhór na ndaltaí ag dul ar aghaidh go hiarbhunscoileanna ina mbeadh Béarla mar theanga teagaisc acu (Tábla 6.4). As daltaí rang a Sé SLG ina raibh idir Ghaeilge agus Bhéarla in úsáid, bhí os cionn leath acu a dúirt gurbh í seo an chúis nach Gaeilge amháin a bhí in úsáid acu. Bhain an dara cúis ba mhó a luaigh múinteoirí ag rang a Sé i SLG leis an éascaíocht a bhí ann do dhaltá téarmaí i mBéarla a cheangal leis an saol laethúil agus an gá a bheadh acu le téarmaí i mBéarla dá saol. Sna seomraí ranga ag thart ar an t-ochtú cuid de dhaltá rang a Sé i SLG ina raibh meascán teangacha in úsáid, thug múinteoirí le fios nach Gaeilge amháin a bhí in úsáid acu mar gheall ar dheacrachtaí le téarmaí Gaeilge, agus easpa acmhainní a bheith ar fáil trí Ghaeilge.

Tábla 6.4: Cúiseanna a bhí luaite ag múinteoirí toisc nach Gaeilge amháin a bhí in úsáid acu i ranganna matamaitice teanga mheasctha – céatadán¹ daltaí rang a Sé, de réir cineál scoile

	Samplaí de na freagairtí	SLG	Gaeltacht
Iar-bhunscoil trí Bhéarla	“Rachaidh formhór an ranga go h-iarbhunscoil Bhéarla agus dá réir sin sílim go bhfuil sé tábhachtach dóibh teanga na matamaitice a bheith acu i mBéarla mar aon le Gaeilge”	56	20
Níos éasca na téarmaí Béarla a cheangal le téarmaí Béarla fíorshaoil/riachtanais don saol	“Is féidir le daltaí ceangail a dhéanamh idir rudaí a bhaineann leis an bhfíorshaoil agus na téarmaí i mBéarla, m.sh. VAT”	29	15
Deacracht leis an nGaeilge sna leabhair	“Uaireanta sílim go ndéanann na téarmaí Gaeilge an mhatamaitic níos deacra”	15	3
Rogha acmhainní níos fearr i mBéarla	“Easpa téacsleabhar i nGaeilge” “Bíonn na scrúduithe caighdeánaithe a bhíonn in úsáid againn i mBéarla”	12	4
Gan leibhéal Gaeilge sách ard a bheith ag daltaí	“Níl muinín agam i leibhéal Gaeilge na bpáistí”	6	36
Gan aon Ghaeilge a bheith sa bhaile	“Tá roinnt mhaith tuismitheoirí agus gan Gaeilge acu chun cabhrú leis an obair bhaile”	5	17
Riachtanais speisialta nó deacrachtaí teanga	“Chun tacú le daltaí níos laige”	3	24
Eile	“Bainim úsáid as Béarla ionas go mbeidh tuiscint níos soiléire ag daltaí”; “tuiscint níos fearr acu ar Bhéarla”; “Thosaigh an scoil ar théacleabhair Bhéarla a úsáid 6 bliana ó shin só níl siad ach chomh fada le rang a 4”.	10	11

¹Ní shuimíonn na céatadán go 100 toisc go mb'fhéidir gur léirigh múinteoirí níos mó ná cúis amháin do mhúineadh na matamaitice trí mheascán Béarla agus Gaeilge

I rang a Dó (e-Aguisín, Tábla E6.3), ba é ba mhó a luaigh múinteoirí SLG ná pointí ginearálta ar an tábhacht maidir le téarmaí i mBéarla a bheith ag daltaí don saol lasmuigh den scoil agus thug siad le fios gur chuidigh úsáid an dá theanga le daltaí nach raibh ach lagchumasach sa Ghaeilge. Luaigh múinteoirí rang a Dó i SLG easpa acmhainní agus easpa trialacha caighdeánaithe i nGaeilge freisin sa chomhthéacs seo.

I ranganna a Dó agus a Sé i scoileanna Gaeltachta, ba í an chúis ba mhó a bhí luaite faoi mheascán teangacha a bheith in úsáid, seachas Gaeilge amháin, ná leibhéal chumais na ndaltaí sa Ghaeilge. I ranganna ina raibh meascán teangacha in úsáid, thug thart ar leath de dhaltaí rang a Dó agus an tríú cuid de dhaltaí rang a Sé le fios nach raibh go leor muiníne acu i gcumas na ndaltaí sa Ghaeilge chun an mhatamaitic a mhúineadh dóibh trí Ghaeilge amháin (rang a Sé léirithe i dTábla 6.4, rang a Dó léirithe in e-Aguisín, Tábla E6.3). Luaigh múinteoirí an chúigiú chuid de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta, mar a raibh Gaeilge agus Béarla in úsáid, gurbh í an chúis leis seo ná go mbeadh daltaí ag dul ar aghaidh go hiar-bhunscoileanna ina mbeadh an teagasc trí Bhéarla.

Iarradh ar mhúinteoirí a thug le fios go raibh an mhatamaitic á múineadh acu trí Ghaeilge amháin cur síos a dhéanamh ar na fadhbanna, má bhí siad ann, a bhain lena leithéid a dhéanamh. Luaigh múinteoirí thart ar 80% de dhaltaí rang a Sé SLG, a bhí á múineadh trí Ghaeilge amháin, dúshlán amháin ar a laghad. Bhí an céatadán níos airde i scoileanna Gaeltachta: luaigh múinteoirí 95% de dhaltaí rang a Sé a raibh an mhatamaitic á múineadh acu trí Ghaeilge dúshlán amháin ar a laghad a bhain leis seo.

Ag breathnú ar na daltaí sin amháin a bhí á múineadh trí Ghaeilge agus a raibh fadhb amháin ar a laghad aitheanta ag a múinteoirí, gurbh í an fhadhb ba mhó a aithníodh i SLG agus i scoileanna Gaeltachta araon ag rang a Sé ná an foclóir (e-Aguisín, Tábla E6.4). Luaigh múinteoirí rang a Sé gnéithe ar nós “téarmaí éagsúla a bheith ann don rud céanna”, “canúintí éagsúla” agus “an chastacht a bhain leis an teanga sna téacsleabhair”. As daltaí rang a Sé a bhí á múineadh i seomraí ranga ina raibh an teanga in úsáid trí Ghaeilge amháin do theagasc na matamaitice, bhí thart ar leath i SLG agus dhá thrian i scoileanna Gaeltachta a luaigh gnéithe a bhain le foclóir mar dhúshlán do theagasc na matamaitice trí Ghaeilge. As daltaí rang a Dó i seomraí ranga ina raibh an Ghaeilge mar theanga teagaisc don mhatamaitic, bhí thart ar leath i SLG agus dhá-chúigiú i scoileanna Gaeltachta i seomraí ranga inar luadh teanga na matamaitice mar an chonstaic is mó a bhaineann le teagasc go hiomlán trí Ghaeilge (e-Aguisín, Tábla E6.5).

I measc na bhfadhbanna eile a bhain le teagasc trí Ghaeilge amháin bhí: a dheimhniú go raibh daltaí sách ullmhaithe le freastal ar iar-bhunscoileanna a bhí ag feidhmiú trí Bhéarla; deacrachtaí maidir le rochtain a fháil ar acmhainní oiriúnacha trí Ghaeilge; gan caihdeán sách maith a bhí ag daltaí sa Ghaeilge, go háirithe maidir le réiteach fadhbanna.

Is pointe suntais é, cé nach raibh ach leath de dhaltaí rang a Sé a raibh an mhatamaitic á múineadh dóibh trí Ghaeilge amháin, agus in ainneoin na ndeacrachtaí a thug múinteoirí faoi deara, go raibh 81% de dhaltaí SLG i rang a Sé a rinne an leagan Gaeilge den triail mhatamaitice (féach Tábla 3.11, Caibidil 3). Mar atá luaite i gCaibidil 3, ní raibh difríocht shuntasach idir meán scóir na ndaltaí seo agus iad siúd a rinne an triail trí Bhéarla. Rinne céatadán níos lú de dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta (59%) an triail trí Ghaeilge, léiriú b'fhéidir ar imní níos forleithne a bheith ar mhúinteoirí i scoileanna Gaeltachta faoi chumas Gaeilge na ndaltaí (féach Tábla 6.4). Arís, ní raibh aon difríocht shuntasach idir meánscóir dhaltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta a rinne an leagan Béarla den triail agus iad siúd a rinne an leagan Gaeilge.

Níor léir aon mhórdhifriochtaí sna meánscóir don mhatamaitic i rang a Dó ná i rang a Sé idir iad siúd a raibh an teagasc á fháil acu trí Ghaeilge amháin, agus iad siúd a raibh an teagasc trí mheascán de Ghaeilge agus Béarla. Mar sin féin, seans go mbeimis

Béarla agus Matamaitic – Teagasc agus Foghlaim

ag súil gur é a bheadh tábhachtach maidir le gnóthachtáil sa mhatamaitic ná dá dtógfadh dalta an triail i mBéarla go mbeadh ar a laghad roinnt den teagasc acu trí Bhéarla; i.e. go mbeadh meánscór níos airde ag daltaí a rinne an triail i mBéarla agus a raibh an teagasc acu trí mheascán Béarla agus Gaeilge ná daltaí a rinne an triail i mBéarla ach a raibh an teagasc acu go hiomlán trí Ghaeilge. Breathnófar ar an ngnéith seo anois.

Tábla 6.5: Céatadán na ndaltaí a raibh an mhatamaitic á múineadh dóibh trí Ghaeilge amháin nó trí Ghaeilge agus trí Bhéarla de réir teanga na trialach agus cineál scoile

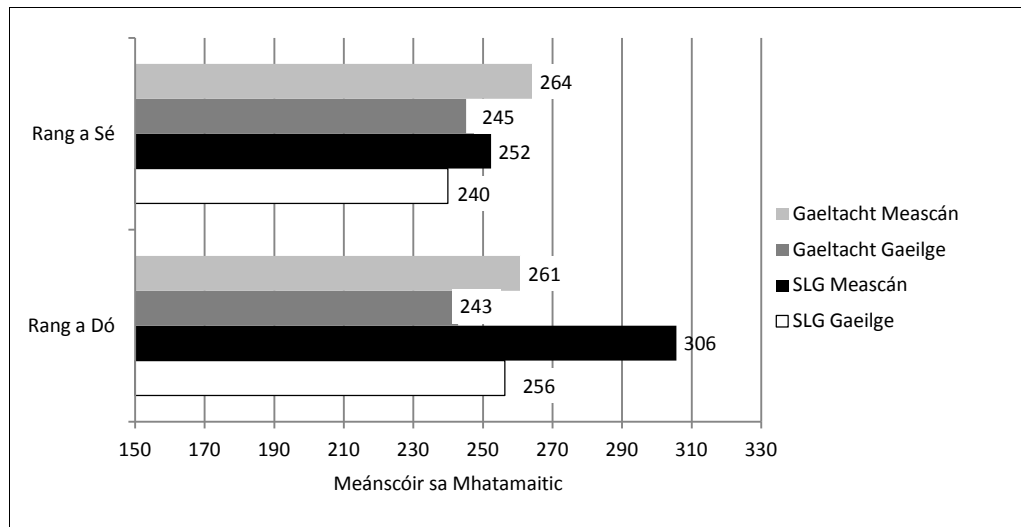
		SLG	Gaeltacht
Rang a Dó	Teagasc i nGaeilge, triail i mBéarla	6	3
	Teagasc i nGaeilge, triail i nGaeilge	77	43
	Teagasc i mBéarla agus i nGaeilge, triail i nGaeilge	14	6
	Teagasc i mBéarla agus i nGaeilge, triail i mBéarla	4	48

Rang a Sé	Teagasc i nGaeilge, triail i mBéarla	2	5
	Teagasc i nGaeilge, triail i nGaeilge	51	45
	Teagasc i mBéarla agus i nGaeilge, triail i nGaeilge	29	16
	Teagasc i mBéarla agus i nGaeilge, triail i mBéarla	17	34

Léiríonn Tábla 6.5 gur annamh a bhí teagasc na matamaitice á fháil ag daltaí trí Ghaeilge amháin agus gur annamh a bhí an triail á déanamh trí Bhéarla; ní raibh ach idir 2 -6% de dhaltáí trasna na ngrádleibhéal agus na gcineálacha scoile a raibh sé seo ag tarlú dóibh. Bhí sé chomh neamhghnáthach céanna ag daltaí i rang a Dó SLG an triail a dhéanamh trí Bhéarla, tar éis dóibh an teagasc a bheith acu trí Bhéarla agus trí Ghaeilge – ní raibh ach 4% de dhaltáí sa chatagóir seo – ach bhí sé seo i bhfad níos coitianta i scoileanna Gaeltachta, mar a raibh 48% de dhaltáí rang a Dó a rinne an triail mhatamaitice trí Bhéarla tar éis teagasc na matamaitice a bheith acu i mBéarla agus i nGaeilge. I rang a Sé, bhí 17% de dhaltáí SLG agus 34% de dhaltáí i scoileanna Gaeltachta a raibh teagasc na matamaitice i meascán de Bhéarla agus de Ghaeilge, ach a rinne an triail trí Bhéarla.

Léiríonn Figiúr 6.1 na meánscóir sa mhatamaitic do dhaltáí a rinne an triail i mBéarla de réir na teanga a bhí in úsáid sa teagasc (tabhair chun cuimhne go bhfuil céatadán daltaí SLG i rang a Dó a rinne an triail i mBéarla an-íseal, Tábla 6.5 thuas). I rang a Dó, d'éirigh le daltaí SLG agus scoileanna Gaeltachta araon a rinne an triail mhatamaitice trí Bhéarla meánscór níos airde ó thaobh staitistice a fháil nuair a tharla an teagasc trí mheascán Béarla agus Gaeilge, seachas trí Ghaeilge amháin; m.sh. 261 a bhí mar mheánscór ag daltaí rang a Dó i scoileanna Gaeltachta a rinne an triail trí Bhéarla agus a múineadh trí Bhéarla agus trí Ghaeilge i gcomparáid le meánscór 243 do dhaltáí a rinne an triail i mBéarla agus a múineadh trí Ghaeilge amháin (e-Agusín, Tábla E6.6). I ngeall ar na céatadán íseal daltaí a rinne an triail trí Bhéarla agus a múineadh trí Ghaeilge amháin, tá sé tábhachtach gan ró-shuntas a thabhairt do na torthaí seo. Bhí pátrún den chineál céanna le feiceáil i rang a Sé, cé nach raibh na difríochtaí suntasach ó thaobh staitistice. I measc na ndaltaí a rinne an triail trí Ghaeilge, ní raibh aon difríochtaí a bhí suntasach ó thaobh staitistice idir na meánscóir acu siúd a raibh an teagasc á fháil acu trí Ghaeilge amháin, agus iad siúd a fuair teagasc trí mheascán de Ghaeilge agus Béarla.

Figiúr 6.1: Meánscóir sa mhatamaitic ag daltaí a rinne an triail mhatamaitice i mBéarla, de réir teanga teagaisc na matamaitice, agus de réir leibhéal ranga agus cineál scoile

Cuireadh roinnt ceisteanna ar dhaltaí rang a Sé maidir le haistriúchán a úsáid nuair a bhíonn an mhatamaitic á foghlaim acu trí Ghaeilge. Léiríonn Tábla 6.6 nach raibh an t-aistriúchán ó Ghaeilge go Béarla mar stráitéis a bhí á chleachtadh go forleathan; m.sh., ní raibh ach 25 go 30% de dhaltaí a bhí ag foghlaim na matamaitice trí mheascán Gaeilge agus Béarla, agus 18% dóibh siúd a bhí ag foghlaim go hiomlán trí Ghaeilge, a thug le fios go raibh aistriúchán ó Ghaeilge go Béarla ar bun acu *go minic* nó *i gcónaí*. Bhí céatadán níos lú daltaí a d'iarr go minic ar mhúinteoirí nó ar dhaltaí eile rud a aistriú dóibh. Thug an tríú go dhá chúigiú cuid de dhaltaí le fios gur chuidigh an múinteoir leo le téarmaí Gaeilge *go minic* nó *i gcónaí* nuair a bhí siad i gcruachás.

Tábla 6.6: Céatadán daltaí rang a Sé a aistríonn go minic nó i gcónaí ó Ghaeilge go Béarla sa mhatamaitic, de réir teanga teagaisc na matamaitice agus cineál scoile

	SLG		Gaeltacht	
	Gaeilge	Gaeilge agus Béarla	Gaeilge	Gaeilge agus Béarla
Déanaim focal nó téarma matamaiticiúil a aistriú ó Ghaeilge go Béarla	18	30	18	25
Iarraim ar an múinteoir téarmaí matamaitice a aistriú ó Ghaeilge go Béarla	15	14	12	14
Iarraim ar dhaltaí eile sa rang téarmaí matamaitice a aistriú ó Ghaeilge go Béarla	8	10	6	11
Cabhraíonn an múinteoir liom má bhíonn deacrachtaí agam le téarmaí matamaitice i nGaeilge	39	40	33	30

Nuair a d'fhoghlaim daltaí matamaitic trí Ghaeilge amháin (mar a thuairiscigh a mhúinteoirí), bhí sé níos coitianta acu *aontú* nó *aontú go láidir* gurbh fhearr leo an mhatamaitic a foghlaim trí Ghaeilge seachas trí Bhéarla (Tábla 6.7). Chomh maith leis sin, ba lú seans acu aontú leis an ráiteas 'D'éireodh níos fearr liom sa mhatamaitic dá mbeadh sí á foghlaim agam i mBéarla'. Bhí níos lú ná duine as gach triúr dalta i rang a Sé a bhí ag foghlaim na matamaitice trí Ghaeilge a rinne *aontú* nó *aontú go láidir* leis an ráiteas seo. Dá bhrí sin, cé gur leag múinteoirí béim ar chastacht an fhoclóra i nGaeilge don mhatamaitic, níl aon fhianaise láidir ann gur cheap daltaí go n'éireodh níos fearr leo dá mbeidís ag foghlaim trí Bhéarla. (Tabhair aird go raibh thart ar 20-35% de na daltaí i ngach cineál scoile, gan aird ar an teanga teagaisc, a dúirt 'nach

Béarla agus Matamaitic – Teagasc agus Foghlaim

raibh siad cinnte’ faoi gach ceann de na ráitis seo. Tá mionsonraí na gcéatadán ar fáil san e-Aguisín, Tábla A6.7).

Tábla 6.7: Céatadán daltaí rang a Sé a d’aontaigh nó a d’aontaigh go láidir le ráitis éagsúla faoi fhoghlaim na matamaitice trí Ghaeilge, de réir teanga teagaisc agus cineál scoile

	SLG		Gaeltacht	
	Gaeilge	Gaeilge agus Béarla	Gaeilge	Gaeilge agus Béarla
B’fhearr liom matamaitic a fhoghlaim trí Ghaeilge ná trí Bhéarla	44	29	45	19
D’éireodh níos fearr liom sa mhatamaitic dá mbeadh sí á foghlaim agam trí Bhéarla	28	38	30	52

Acmhainní don Teagasc agus don Foghlaim

An t-am a chaitear ar Bhéarla, ar Mhatamaitic agus ar Ghaeilge

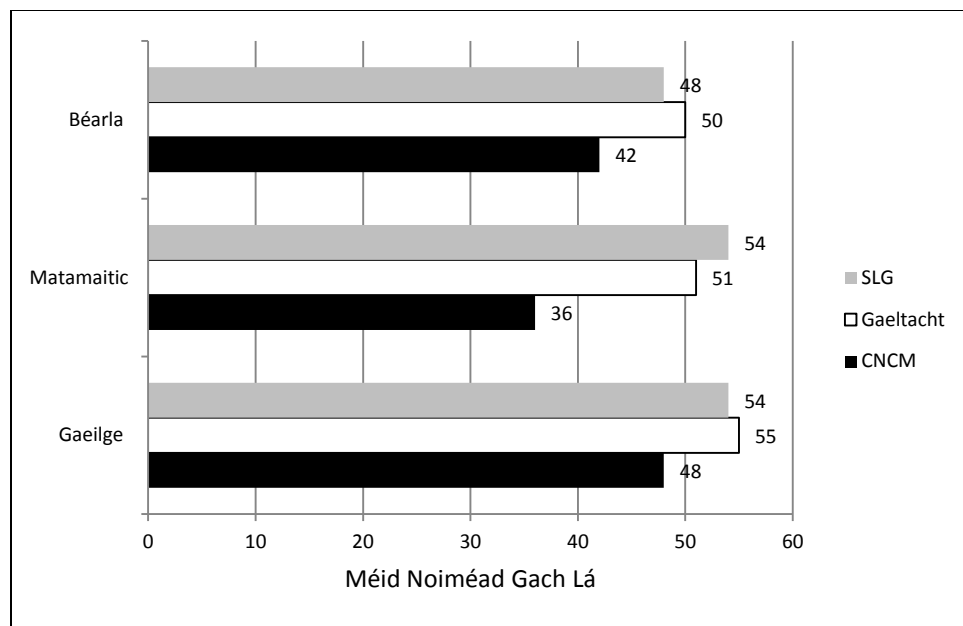
Dar le treoirlínte an churaclaim (ROS/CNCM, 1999a), ba chóir ceithre huaire an chloig a chaitheamh ar an bpríomhtheanga teagaisc (i.e., Gaeilge i gcás scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge), trí huaire an chloig go leith ar an dara teanga (i.e., Béarla i gcás scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge) agus ba chóir ar a laghad trí huaire an chloig a chaitheamh ar theagasc na matamaitice. Is féidir dhá uair an chloig den “am lánroghnach” a úsáid freisin ar na hachair seo nó ar achair eile den churaclam. Léiríonn Figiúr 6.2 gur sháraigh an meán-am a chaitheann daltaí i rang a Sé ar Bhéarla, ar mhatamaitic agus ar Ghaeilge gach lá an t-am a bhí molta i scoileanna Gaeltachta agus i SLG araon. Bhí an difríocht thar a bheith soiléir i gcás na matamaitice mar ar chaith daltaí i rang a Sé, ar an meán, an t-íosmhéid ama atá molta mar aon lena leath arís ar an ábhar.³⁸ Bhí na torthaí ó MN ‘09 mar an gcéanna, le 52 nóiméid á chaitheamh mar mheán-am laethúil ag daltaí rang a Sé ar an mhatamaitic, agus 55 nóiméid á chaitheamh mar mheán-am laethúil acu ar an bpríomhtheanga teagaisc (i.e. Béarla).

I rang a Dó, chaith daltaí SLG 54 nóiméid mar mheán ar Ghaeilge, 48 nóiméid ar Bhéarla agus 46 nóiméid ar mhatamaitic (e-Aguisín, Tábla 6.7). I scoileanna Gaeltachta, chaith daltaí 48 nóiméid mar mheán laethúil ar Ghaeilge, 43 ar Bhéarla agus 42 ar mhatamaitic. Ba iad na meáin don Bhéarla agus don mhatamaitic sna MN ‘09 ná 53 agus 45 nóiméad faoi seach.

Bhí éagsúlachtaí idir ranganna sa mhéid ama a bhí á chaitheamh ar na trí hábhar. Ba é an diall caighdeánach don mhéid ama go seachtainiúil a bhí á chaitheamh ar Bhéarla ag daltaí rang a Sé ná 51 nóiméad i SLG agus 50 nóiméad i scoileanna Gaeltachta; don mhatamaitic, ba iad na figiúir ná 71 agus 73 faoi seach, agus don Ghaeilge, 89 agus 73 faoi seach (e-Aguisín, Tábla E6.8).

³⁸ I Mí na Samhna 2011, d’eisigh an ROS imlitir (0056/11) inar iarradh ar bhunscoileanna an t-am iomlán a bhí á chaitheamh ar L1 agus L2 (Gaeilge agus Béarla i gcás scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge) a mhéadú go 8.5 uaire sa tseachtain (6.5 uaire sna naíonáin), agus an t-am iomlán don mhatamaitic go 4 huaire agus 10 nóiméad sa tseachtain (cé go bhféadfaí roinnt den am breise a úsáid trí litearthacht /uimhearthacht a mhúineadh in ábhair eile seachas L1, L2 nó matamaitic). Leiríonn na torthaí atá á dtuairisciú anseo go bhfuil, ar an meán, na hamanna nua atá molta á ndéanamh nó á sárú cheana féin, ach i gcásanna áirithe, ba chóir meadú beag breise a chur leis an am.

Figiúr 6.2: Meán nóiméad tugtha gach lá do theagasc an Bhéarla, na matamaitice agus na Gaeilge, dar le múinteoirí rang a Sé, agus an íosmhéid ama atá luaithe sa churaclam (Curaclam Bunscoile)

Bhí thart ar an deichiú cuid de dhaltáí rang a Sé i scoileanna Gaeltacha agus an cúigiú cuid i SLG i ranganna ina ndúirt na múinteoirí go raibh níos lú ná an íosmhéid ama a bhí molta á chaitheamh acu ar Bhéarla gach seachtain; ba í an uimhir chomhfhreagrach sna Measúnachtaí Náisiúnta ná 22% (Tábla 6.8). Chaith breis agus an ceathrú cuid de dhaltáí rang a Sé i SLG agus 13% i scoileanna Gaeltacha níos lú ná an íosmhéid ama a bhí molta ar Ghaeilge. Níl suntas ó thaobh staitistice ag baint leis na difríochtaí idir na cineálacha scoileanna. Ba lú go mór mar nós é ag daltaí rang a Sé níos lú ná an t-am a bhí molta a chaitheamh ar mhatamaitic; ní raibh níos mó ná 3% de dhaltáí rang a Sé inar tharla sé seo (Tábla 6.8).

Tábla 6.8: Céatadain daltaí rang a Sé ina ndúirt múinteoirí go gcaitheann siad níos lú ná an íosmhéid ama a moltar ar Bhéarla, ar mhatamaitic agus ar Ghaeilge, de réir cineál scoile

	SLG	Gaeltacht	MN '09
Béarla ¹	20	11	22
Matamaitic	2	3	1
Gaeilge	29	13	– ²

¹ I scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, is é an Béarla an dara teanga. Dá réir sin, 3.5 uaire an chloig an t-íosmhéid ama seachtainiúil a moltar. I scoileanna a bhíonn ag teagasc trí Bhéarla, Béarla an chéad teanga. Dá réir sin, ceithre huair an chloig an t-íosmhéid ama seachtainiúil a moltar.

² Níor iarradh é i MN '09

Acmhainní Sainiúla don Ábhar

Déanann an chuid seo cur síos ar na hacmhainní a úsáideadh le linn ceachtanna Béarla agus matamaitice, seachas le linn tréimhsí pleanála do na ceachtanna atá pléite i gCuid 1 thuas. Eascraíonn sé ó fhreagairtí múinteoirí ar cheisteanna ilroghnacha bunaithe ar liosta seacht n-acmhainn don Bhéarla agus seacht gcinn don mhatamaitic. Iarradh ar mhúinteoirí a thabhairt le fios pé acu ar úsáid siad ceann acu do *gach ceacht nó a bhformbór, uair nó dhó sa tseachtain, uair nó dhó sa mbí nó go bannamb nó nach n-úsáidtear.*

Dúirt múinteoirí a bhí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge gur iad na téacsanna foilsithe léitheoireachta an t-acmhainn ba mhó a bhíonn in úsáid i gceachtanna Béarla. Bhí thart ar ceithre-chúigiú de dhaltáí rang a Dó agus thart ar trí-chúigiú de dhaltáí rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge i

Béarla agus Matamaitic – Teagasc agus Foghlaim

ranganna ina ndúirt múinteoirí go raibh scéimeanna foilsithe léitheoireachta in úsáid acu gach lá. Bhí beagnach gach dalta i ranganna ina raibh siad in úsáid ar a laghad gach seachtain (Tábla 6.9). Baineadh úsáid go forleathan freisin as leabhair oibre agus bileoga oibre; arís, bhí beagnach gach dalta i ranganna a Dó agus a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus i MN '09, i ranganna ina raibh leabhair oibre agus bileoga oibre á n-úsáid go seachtainiúil ar a laghad.

Léiríonn Tábla 6.9 gur beag difríochtaí a bhí idir úsáid acmhainní i gceachtanna Béarla i SLG, scoileanna Gaeltachta agus MN '09. Ag breathnú go speisialta ar litríocht do pháistí, tuairiscíodh gur minicí a baineadh úsáid as i rang a Dó ná i rang a Sé. Seans gur ábhair inmí nach bhfuil ach leath de dhaltaí rang a Sé i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge a bhain úsáid as litríocht do pháistí ar a laghad uair sa tseachtain i gceachtanna Béarla. Is ábhar spéise, áfach, gur bhain thart ar dhá thrian de dhaltaí rang a Sé úsáid as téacsanna digiteacha go seachtainiúil.

Tábla 6.9: Céatadáin daltaí i scoileanna inar thug múinteoirí le fios gur baineadh úsáid as acmhainní ar leith sna ceachtanna Béarla ar a laghad uair sa tseachtain, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile

	Rang a Dó – Ar a laghad uair sa tseachtain			Rang a Sé – Ar a laghad uair sa tseachtain		
	SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael	MN '09
Scéimeanna léitheoireachta foilsithe	92	98	92	92	98	84
Leabhair saothair nó bileoga oibre	99	96	94	88	96	86
Litríocht do pháistí (ní mar chuid do scéim léitheoireachta)	62	79	73	50	48	67
Téacsanna digiteacha (m.sh. leathanaigh ón ngréasán idirlín)	31	31	25	42	39	36
Acmhainní tagartha (m.sh. ciclipéid)	34	39	32	43	42	44
Téacsanna eolais	38	32	38	52	57	47
Téacsanna ón 'bhfíorshaol' nó doiciméid (m.sh. altanna ó nuachtáin)	22	16	13	32	45	32

Tábla 6.10: Céatadáin daltaí a ndúirt a múinteoirí go raibh acmhainní¹ éagsúla in úsáid acu ar a laghad uair sa tseachtain sna ceachtanna matamaitice, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile

	Rang a Dó			Rang a Sé		
	SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael	MN '09
Téacsleabhair	99	98	99	100	98	99
Leabhair saothair / bileoga oibre	95	98	96	80	82	86
Leabhair tháblaí	82	83	80	30	39	38
Fíor acmhainní (m.sh. clár ama, meánna)	78	62	60	36	54	43
Láimhseoga (m.sh. blocáí)	74	77	68	15	11	10
Cluichí matamaitice	67	58	60	28	34	25

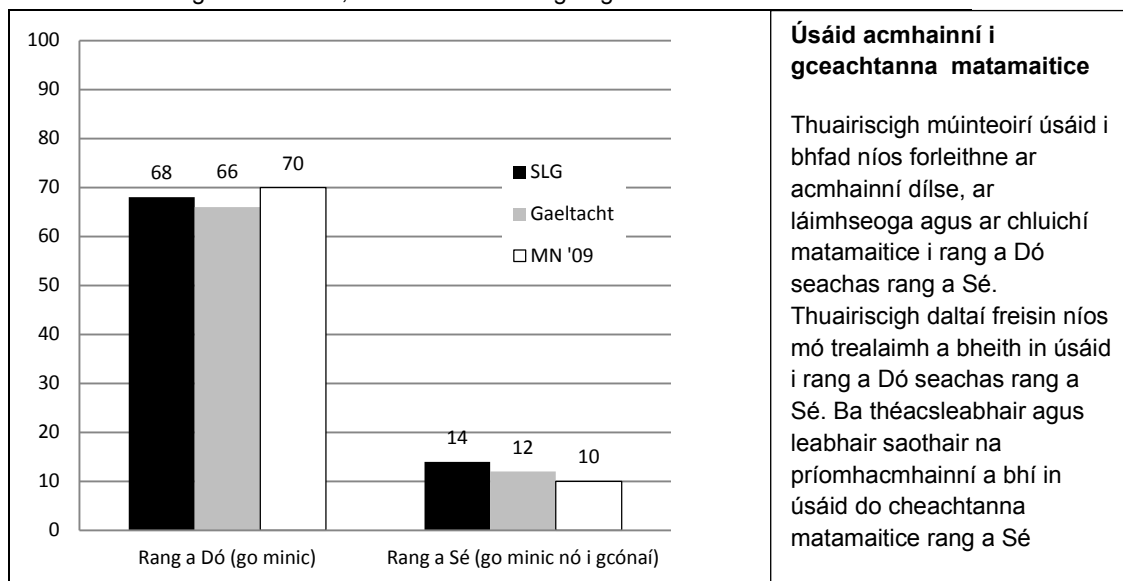
¹Tá sé cinn de na seacht acmhainní matamaitice curtha i láthair anseo. Déantar an seachtú ceann – áireamhain – a phlé sa chuid a bhaineann le teicneolaíocht.

Cuireadh ceist ar mhúinteoirí ag an dá ghrádleibhéal maidir le minicíocht na húsáide as acmhainní éagsúla i gceachtanna matamaitice. I ranganna a Dó agus a Sé araon agus trasna gach cineál scoile, bhí úsáid téacsleabhar do mhúineadh na matamaitice uileláithreach. Bhain tromlach mór na ndaltaí úsáid as téacsleabhair i *ngach ceacht nó a bhformbóir* agus d'úsáid beagnach gach dalta téacsleabhair go seachtainiúil ar a laghad (Tábla 6.10). Baineadh úsáid go forleathan freisin as leabhair oibre agus as bileoga oibre, go háirithe i rang a Dó. Baineadh úsáid go forleathan as leabhair tháblaí,

ábhair dhílse, láimhseoga agus cluichí matamaitice i rang a Dó ach níor baineadh an úsáid chéanna astu i rang a Sé. Thuairiscigh níos mó ná leath de dhaltáí rang a Sé (63% i SLG agus 58% i scoileanna Gaeltachta) nár bhain siad úsáid riamh as leabhair tháblaí sna ceachtanna matamaitice.

Ag an dá leibhéal ranga, iarradh ar dhaltáí maidir leis an úsáid a bhí á baint acu as trealamh i ranganna matamaitice. I rang a Dó, iarradh ar dhaltáí ar bhain, nó nár bhain, siad úsáid go minic as trealamh, ar nós meá-scálaí nó tomhais, chun fadhbanna a réiteach. I rang a Sé, iarradh ar dhaltáí cé chomh minic agus a bhain siad úsáid as an trealamh seo, i.e. *nár bhain riamh, uaireanta, go minic nó i gcónaí*. Léiríonn Fígiúr 6.3 go bhfuil trealamh matamaitice in úsáid go forleathan i rang a Dó, ach go mbaintear i bhfad níos lú úsáide as trealamh i rang a Sé.

Figiúr 6.3: Céatadáin daltaí a bhaineann úsáid go rialta as trealamh matamaitice chun fadhbanna a réiteach sa rang matamaitice, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile

Teicneolaíocht

Iarradh ar mhúinteoirí a chur in iúl ar scála cheithre phointe (sa raon ó *gach ceacht nó a bhformbór go go hannamb nó ní úsáidtear*) minicíocht úsáide teilgeoir digiteach, clár bán idirghníomhach (CBI) nó ríomhaire le linn dóibh a bheith ag múineadh an Bhéarla, na matamaitice agus na Gaeilge. Bhí suas leis an tríú cuid de dhaltáí SLG i seomraí ranga ina raibh teilgeoir digiteach in úsáid ar a laghad go seachtainiúil don Bhéarla (Tábla 6.11). Bhí na céatadáin níos ísle i scoileanna Gaeltachta agus i MN '09. Bhí os cionn 60% de dhaltáí rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge i seomraí ranga ina raibh teilgeoirí digiteacha in úsáid *go hannamb nó ní úsáidtear* do cheachtanna Béarla. Is dócha gur bhain úsáid íseal an teilgeora dhigitigh le fáil níos ísle a bheith orthu (pléite i gCaibidil 5) i gcomparáid le ríomhairí agus CBI, mar nuair a bhí teilgeoir digiteach i seomraí ranga na ndaltáí féin, bhí an leibhéal úsáide níos airde. Léiríonn Tábla 6.12 céatadáin na ndaltáí i scoileanna ina raibh fáil ar theilgeoirí digiteacha ina seomraí ranga féin agus ina raibh an teilgeoir in úsáid ar a laghad go seachtainiúil.

Béarla agus Matamaitic – Teagasc agus Foghlaim

Tábla 6.11: Céatadán daltaí i scoileanna inar thug múinteoirí le fios go raibh cineálacha éagsúla teicneolaíochta in úsáid 'ar a laghad uair sa tseachtain' don Bhéarla, don mhatamaitic agus don Ghaeilge, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile

		Rang a Dó – Ar a laghad uair sa tseachtain			Rang a Sé – Ar a laghad uair sa tseachtain		
		SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael	MN '09
Béarla	Teilgeoir digiteach	26	17	8	32	13	15
	Ríomhairí	37	34	26	36	44	23
	Clár bán idirghníomhach	51	34	20	56	43	28
Matamaitic	Teilgeoir digiteach	26	12	8	26	12	11
	Ríomhairí	47	35	24	15	31	14
	Clár bán idirghníomhach	49	36	19	49	42	26
Gaeilge	Teilgeoir digiteach	23	17	^a	29	12	^a
	Ríomhairí	36	38	^a	24	42	^a
	Clár bán idirghníomhach	47	35	^a	50	42	^a

^aNíor iarradh i MN '09

Cé gur iarradh ar mhúinteoirí idirdhealú a dhéanamh idir úsáid na CBI agus teilgeoirí digiteacha, d'fhéadfadh gur é a bheadh i gceist go mbíonn CBI in úsáid ar an mbonn céanna le teilgeoir digiteach. I rang a Sé, bhí 65% de dhaltáí SLG agus 46% de dhaltáí Gaeltachta i seomraí ranga inar úsáideadh teilgeoir digiteach nó CBI (nó an dá cheann) ar a laghad uair amháin sa tseachtain do cheachtanna Béarla. Ba bheag teicneolaíocht a úsáideadh, áfach, sna ceachtanna Béarla ag an cúigiú cuid de dhaltáí rang a Sé i SLG agus ag an tríú cuid de dhaltáí Gaeltachta; thuirscigh múinteoirí an CBI agus an teilgeoir digiteach a úsáid *go hannamb nó riamh*.

I gcomparáid le teilgeoirí digiteacha, bhí CBI in úsáid go forleathan, go háirithe nuair a bhí fáil orthu i seomraí ranga na ndaltaí féin. Bhí idir 42% agus 56% de dhaltáí rang a Sé ó scoileanna Gaeltachta agus SLG i seomraí ranga inar thuirscigh an múinteoir go raibh an CBI in úsáid ar a laghad uair sa tseachtain (i.e. *i gach ceacht nó a bhformbór nó uair nó dhó sa tseachtain*) don Bhéarla, don mhatamaitic nó don Ghaeilge (Tábla 6.11). Bhí, áfach, mionlach beag de dhaltáí rang a Sé (30% i SLG agus 46% i scoileanna Gaeltachta) i seomraí ranga inar thuirscigh múinteoirí an CBI a úsáid *go hannamb nó ní úsáidtear* don Bhéarla; ar ndóigh, baineann sé seo i gcásanna áirithe le gan fáil a bheith ar CBI (e-Agusín, Tábla A6.11).

Tábla 6.12: Céatadán daltaí i scoileanna inar thug múinteoirí le fios go raibh fáil ar chineálacha éagsúla teicneolaíochta ina seomraí ranga agus iad in úsáid 'ar a laghad uair sa tseachtain' don Bhéarla, don mhatamaitic agus don Ghaeilge, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile

		Rang Dó – Go seachtainiúil ar a laghad			Rang Sé – Go seachtainiúil ar a laghad		
		SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael	MN '09
Béarla	Teilgeoir Digiteach	61	49	32	67	36	44
	Ríomhairí	41	42	29	40	45	24
	Clár bán idirghníomhach	94	78	84	84	78	89
Matamaitic	Teilgeoir Digiteach	59	36	29	53	33	30
	Ríomhairí	52	43	27	17	32	15
	Clár bán idirghníomhach	91	84	86	72	77	80
Gaeilge	Teilgeoir Digiteach	52	51	^a	59	33	^a
	Ríomhairí	40	45	^a	28	43	^a
	Clár bán idirghníomhach	85	83	^a	74	76	^a

^aNíor cuireadh an cheist i MN '09

Chun seomraí ranga nach raibh aon CBI ar fáil acu a chur san áireamh, fágann Tábla 6.12 daltaí a bhí i seomraí ranga gan aon CBI ar lár. Nuair a bhí CBI sa seomra ranga, thuairiscigh múinteoirí thart ar 70-80% de dhaltaí rang a Sé agus thart ar 80-90% de dhaltaí rang a Dó an CBI a bheith in úsáid go seachtainiúil ar a laghad do cheachtanna Béarla, matamaitice nó Gaeilge. Nuair a bhí an CBI i seomra lárnach seachas a bheith sa seomra ranga, thuairiscigh múinteoirí gur lú go mór an úsáid a baineadh as do cheachtanna; m.sh. i measc rang a Sé SLG le gan fáil a bheith ar CBI ach i seomra lárnach amháin, bhí thart ar leath acu i ranganna inar thuairiscigh an múinteoir an CBI a úsáid *uair nó dhó sa mhí* agus bhí an leath eile i seomraí ranga inar thuairiscigh an múinteoir an CBI a úsáid *go hannamb nó riamh* do cheachtanna Béarla.

Nuair a bhí fáil ar ríomhairí i seomraí ranga na ndaltaí, bhain thart ar dhá chúigiú de dhaltaí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge úsáid astu ar a laghad uair sa tseachtain don Bhéarla nó do Ghaeilge (Tábla 6.12). Bhí na céatadán beagán níos ísle don mhatamaitic ag rang a Sé; m.sh., ar aon dul le MN '09, ní raibh ach 17% de dhaltaí rang a Sé SLG a bhain úsáid as ríomhairí ar a laghad uair sa tseachtain i ranganna matamaitice (Tábla 6.12).

Bhí úsáid na ríomhairí don mhatamaitic roinnt bheag níos mó ag rang a Dó i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge ná mar a bhí i MN '09 (níl an difríocht idir SLG agus MN '09 suntasach ó thaobh staitistice). I measc dhaltaí uile rang a Dó, agus ní hiad siúd amháin a raibh ríomhairí sa seomra ranga acu, bhain 47% de dhaltaí i SLG agus 35% i scoileanna Gaeltachta úsáid as ríomhairí ar a laghad uair sa tseachtain don mhatamaitic i gcomparáid le 24% i MN '09 (Tábla 6.11).

Bhí céatadán shuntasacha de dhaltaí rang a Dó agus a rang a Sé a bhain úsáid *go hannamb nó nár bhain úsáid* as ríomhairí don mhatamaitic, dar lena múinteoirí. I SLG, ba iad na figiúirí ná 36% i rang a Dó agus 45% i rang a Sé, agus i scoileanna Gaeltachta, bhí 20% de dhaltaí rang a Dó agus 23% de dhaltaí rang a Sé a bhain úsáid as ríomhairí don mhatamaitic *go hannamb nó níor bhain úsáid* (e-Aguisín Táblaí A6.11 agus A6.12). I MN '09, bhí 42% de dhaltaí rang a Dó agus 30% de dhaltaí rang a Sé sa chatagóir seo.

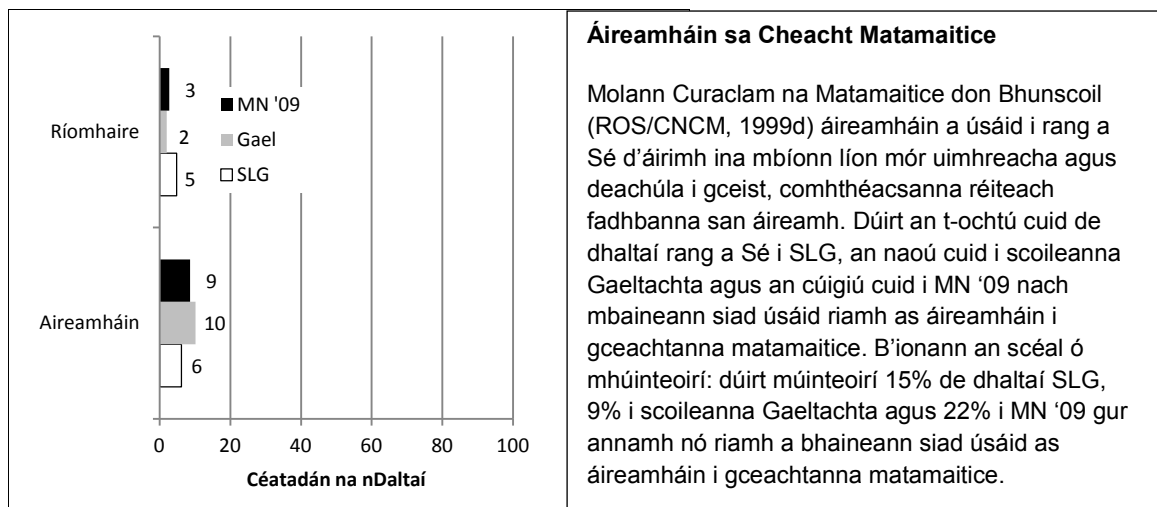
Éilíodh níos mó eolais ó mhúinteoirí ar na cineálacha gníomhaíochtaí sna ceachtanna matamaitice ina raibh ríomhairí in úsáid ag daltaí rang a Sé (níor iarradh é seo ag rang a Dó). Mar a bhí i MN '09, bhí sé níos coitianta do dhaltaí rang a Sé i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge ríomhairí a úsáid ar a laghad go seachtainiúil chun 'fíricí matamaiticiúla agus scileanna bunúsacha a chleachtadh' agus chun 'coincheapanna matamaitice a fhoghlaim' seachas chun 'fadhbanna neamhghnáthaimh a réiteach' nó chun 'sonraí a láimhseáil' cé gur tharla, ar nós MN '09, go raibh céatadán na ndaltaí a raibh ríomhairí in úsáid acu go seachtainiúil do gach ceann de na gníomhaíochtaí seo íseal (Tábla 6.13). Léiríonn Figiúr 6.4 go bhfuil tuairiscí na ndaltaí ag teacht lena bhfuil ráite ag na múinteoirí, sa mhéid is nár thuairiscigh ach mionlach fíor bheag daltaí go raibh ríomhairí in úsáid acu *go minic* nó *i gcónaí* i gceachtanna matamaitice.

Tábla 6.13: Céatadán daltaí rang a Sé ar thug a múinteoirí le fios go raibh ríomhairí in úsáid acu 'ar a laghad uair sa tseachtain' ar chúiseanna éagsúla, de réir cineál scoile

	SLG	Gael	MN '09
Fíricí matamaiticiúla agus scileanna bunúsacha a chleachtadh	14	24	22
Coincheapanna matamaiticiúla a fhoghlaim	17	20	16
Tabhairt faoi fhadhbanna neamhghnáthaimh a réiteach nó faoi smaointeoireacht ardoird	3	6	5
Sonraí a láimhseáil, m.sh. graif nó táblaí	9	9	6

I gcomhthéacs na minicíochta inar úsáideadh acmhainní éagsúla i ranganna matamaitice, iarradh ar mhúinteoirí daltaí rang a Sé cé chomh minic agus a bhí áireamhán in úsáid ag na daltaí. Iarradh freisin ar na daltaí féin maidir le minicíocht úsáide na n-áireamhán i gceachtanna matamaitice. Ní raibh ach dalta as gach deichniúr i rang a Sé a dúirt gur bhain siad úsáid as áireamhán i gceachtanna matamaitice *go minic* nó *i gcónaí* (Figiúr 6.4). Ar ndóigh is deacair a bheith soiléir cén tuiscint a bhí ag daltaí ar na téarmaí *go minic*, *i gcónaí*, *uaireanta* agus *riamh* agus cé gur céatadán íseal daltaí a thuairiscigh áireamhán a úsáid *go minic* nó *i gcónaí*, thug 80% le fios gur bhain siad úsáid astu *uaireanta*. Thuairiscigh múinteoirí go raibh thart ar leath de na daltaí a bhí ag baint úsáide as áireamhán ar a laghad uair sa tseachtain don mhmatamaitic (Tábla 6.14).

Figiúr 6.4: Céatadán daltaí rang a Sé a thug le fios go raibh ríomhaire nó áireamhán in úsáid acu go minic nó i gcónaí i gceachtanna matamaitice, de réir cineál scoile

Cuireadh sraith ceisteanna níos doimhne freisin ar mhúinteoirí rang a Sé maidir le húsáid áireamhán i gceachtanna matamaitice. Níor léir úsáid áireamhán a bheith mar mhórtreith i dtrialacha ná i scrúduithe: ní raibh ach thart ar an ceathrú cuid de dhaltaí i MN '09 agus dhá-chúigiú i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge a bhain úsáid *i gcónaí* nó *uaireanta* as áireamhán i dtrialacha agus i scrúduithe (Tábla 6.14). I SLG, scoileanna Gaeltachta agus MN '09, baineadh úsáid as áireamhán de ghnáth chun freagraí a sheiceáil; bhí idir leath agus dhá-thrian de dhaltaí uile rang a Sé a dúirt gur bhain siad úsáid as áireamhán ar an gcúis seo go seachtainiúil cé go bhfuil sé mí-shoiléir i ngach cineál scoile, cén fáth go raibh na céatadán a raibh sé le rá acu go raibh áireamhán in úsáid acu go seachtainiúil chun freagraí a sheiceáil beagán níos airde ná na céatadán ar an iomlán a bhí ag baint úsáide as áireamhán (Tábla 6.14). I scoileanna a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge, bhain an tríú cuid go dtí a leath de dhaltaí úsáid as áireamhán go seachtainiúil chun gnátháirimh a dhéanamh, chun coincheapanna uimhris a fhorbairt agus/nó chun scileanna meastacháin a fhorbairt. Dar le múinteoirí, ba iad na cúiseanna ba mhó le húsáid na n-áireamhán i ranganna matamaitice ná: freagraí a sheiceáil; gnátháirimh a dhéanamh; coincheapanna uimhris a fhorbairt; agus scileanna meastacháin a fhorbairt.

Tábla 6.14: Céatadain daltaí rang a Sé ar thug a múinteoirí le fios go raibh áireamhain in úsáid acu le minicíochtaí éagsúla agus ar chúiseanna éagsúla, de réir cineál scoile

	SLG	Gael	MN '09
Áireamhain in úsáid ar a laghad uair sa tseachtain	49	53	43
Áireamhain in úsáid i gcónaí nó uaireanta i dtrialacha agus i scrudúithe	39	42	28

Áireamhain in úsáid ar a laghad uair sa tseachtain do... ¹			
Freagraí a sheiceáil	55	67	50
Gnátháirimh a dhéanamh	40	52	35
Coincheapanna uimhris a fhorbairt	40	49	21
Scileanna meastacháin a fhorbairt	33	52	32

¹Ní léir cén fáth gur thug céatadain níos airde múinteoirí le fios go mbaineann daltaí úsáid as ríomhairí go seachtainiúil chun freagraí a sheiceáil ná mar a bhain siad úsáid astu go ginearálta.

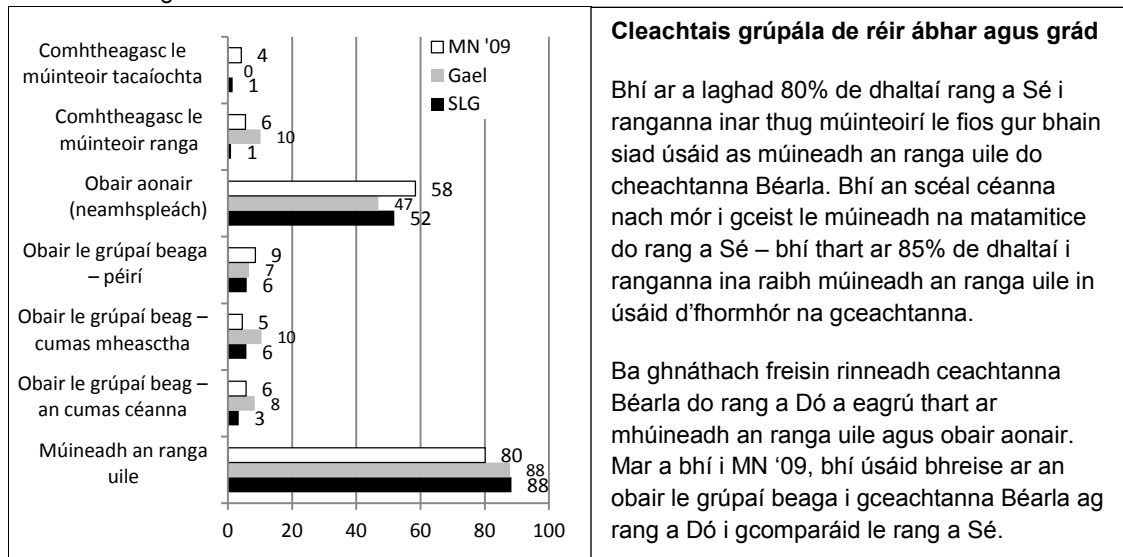
Grúpáil

Iarradh ar mhúinteoirí maidir le grúpáil ina gceachtanna Béarla agus matamaitice agus na nósanna imeachta a bhí in úsáid acu don ghrúpáil. Maidir leis an spriocghrád amháin (i.e. moladh do mhúinteoirí i ranganna ilghrád gan tagairt ach don rang a bhí páirteach i NAIMS), iarradh ar mhúinteoirí an raibh a gcuid ceachtanna á eagrú acu ar bhealach ar leith d'fhorbóir na gceachtanna, roinnt ceachtanna nó nach dtarlaíonn. Léiríonn Figiúr 6.5 gur rangtheagasc agus obair aonair ba mhó a bhí in úsáid mar bhealaí eagrúcháin do cheachtanna Béarla i rang a Sé.

Maidir le tuairiscí na ndaltaí ar eagrú na gceachtanna matamaitice, léiríonn Figiúr 6.6 céatadain dhaltaí rang a Sé a thug le fios gur oibrigh siad i bpéirí nó i ngrúpáil beaga i gcónaí, go minic, anois is arís nó riamh. Ar aon dul le tuairiciú na múinteoirí ar an ngrúpáil do cheachtanna Béarla, mar atá léirithe i bhFigiúr 6.5, thuairiscigh na daltaí gur go hannamh a baineadh úsáid as grúpobair sa mhatamaitic.

Iarradh ar mhúinteoirí ranganna ilghrád a thabhairt le fios an raibh daltaí ó rangleibhéil éagsúla á ngrúpáil acu don Bhéarla nó don mhatamaitic. Thug thart ar 30% de mhúinteoirí daltaí rang a Sé i ranganna ilghrád i SLG agus scoileanna Gaeltachta le fios go ndearna siad grúpáil i gcónaí ar dhaltaí rang a Dó le ranganna eile don Bhéarla agus dúirt múinteoirí thart ar 10% nach ndearna siad é seo riamh (e-Aguisín, Tábla E6.9). Ní raibh sé chomh coitianta céanna daltaí rang a Sé a ghrúpáil le daltaí ó ranganna eile don mhatamaitic. Ní raibh ach 12% de dhaltaí i ranganna ilghrád a ndearnadh grúpáil orthu i gcónaí le daltaí ó ranganna eile. Bhí sé sách neamhchoitianta freisin daltaí rang a Dó a ghrúpáil le daltaí ó ranganna eile: ní raibh ach 4% de dhaltaí rang a Dó ó ranganna ilghrád i scoileanna Gaeltachta a raibh grúpáil á ndéanamh orthu i gcónaí le daltaí ó ranganna eile don mhatamaitic agus bhí 10% de dhaltaí rang a Dó i scoileanna Gaeltachta a raibh grúpáil déanta orthu don léitheoireacht.

Figiúr 6.5: Céatadán daltaí rang a Sé a ndúirt a múinteoirí go raibh formhór na ranganna Béarla á eagrú acu ar bhealaí ar leith

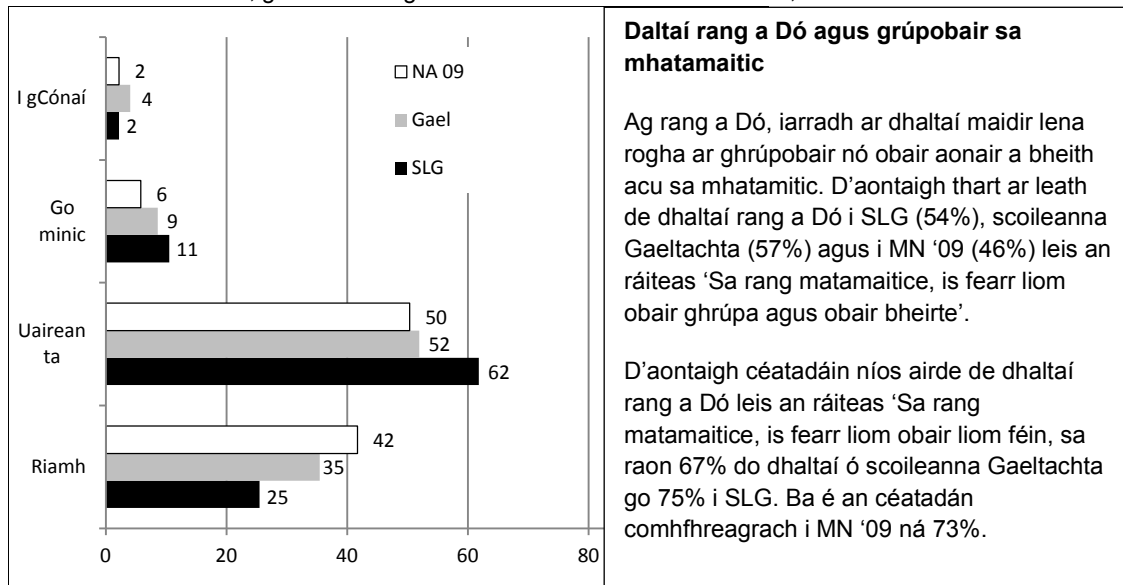

Cleachtas grúpála de réir ábhar agus grád

Bhí ar a laghad 80% de dhaltai rang a Sé i ranganna inar thug múinteoirí le fios gur bhain siad úsáid as múineadh an ranga uile do cheachtanna Béarla. Bhí an scéal céanna nach mór i gceist le múineadh na matamaitice do rang a Sé – bhí thart ar 85% de dhaltai i ranganna ina raibh múineadh an ranga uile in úsáid d'fhormhór na gceachtanna.

Ba ghnáthach freisin rinneadh ceachtanna Béarla do rang a Dó a eagrú thart ar mhúineadh an ranga uile agus obair aonair. Mar a bhí i MN '09, bhí úsáid bhreise ar an obair le grúpaí beaga i gceachtanna Béarla ag rang a Dó i gcomparáid le rang a Sé.

Figiúr 6.6: Céatadán daltaí rang a Sé a thug le fios go n-oibríonn siad i bpéirí nó i ngrúpaí beaga riamh, uaireanta, go minic nó i gcónaí do cheachtanna matamaitice, de réir cineál scoile

Daltaí rang a Dó agus grúpobair sa mhatamaitic

Ag rang a Dó, iarradh ar dhaltai maidir lena rogha ar ghrúpobair nó obair aonair a bheith acu sa mhatamaitic. D'aontaigh thart ar leath de dhaltai rang a Dó i SLG (54%), scoileanna Gaeltachta (57%) agus i MN '09 (46%) leis an ráiteas 'Sa rang matamaitice, is fearr liom obair ghrúpa agus obair bheirte'.

D'aontaigh céatadán níos airde de dhaltai rang a Dó leis an ráiteas 'Sa rang matamaitice, is fearr liom obair liom féin, sa raon 67% do dhaltai ó scoileanna Gaeltachta go 75% i SLG. Ba é an céatadán comhfhreagrach i MN '09 ná 73%.

Modheolaíochtaí

Ceachtanna Béarla

Iarradh ar mhúinteoirí a thabhairt le fios ar scála ceithre phointe sa raon ó *gach lá o go hannamb nó riamh* cé chomh minic agus a rinne daltaí sa spriocghrád leabhair a léamh as a stuaim fein sna ranganna Béarla. Ag rang a Sé, dar le tuairiscí na múinteoirí, léigh leath de na daltaí i SLG agus dhá thrian i scoileanna Gaeltachta leabhair as a stuaim féin gach lá nó beagnach gach lá (e-Augisín Táble E6.10). Iarradh ar mhúinteoirí freisin ar tharla nó nár tharla sa mhí roimh don mheasúnú tarlú go ndearna siad daltaí a mhealladh chun páirt a ghlacadh i léitheoireacht beirte nó léitheoireact i gcomhpháirt lena dtuismitheoirí, nó leabhar a bhí léite acu a phlé lena dtuismitheoirí, nó cuairt a thabhairt ar leabharlann phoiblí nó leabhar a léamh don taitneamh. Bhí céatadán arda de dhaltai rang a Sé i seomraí ranga inar thug an múinteoir le fios gur ghríosaigh siad na daltaí chun leabhar a léamh don taitneamh agus chun cuairt a thabhairt ar leabharlann

phoiblí; i.e. bhí daltaí uile rang a Sé i seomraí ranga inar thug an múinteoir le fios go raibh sé/sí tar éis iad a mhealladh chun leabhar a léamh don taitneamh agus bhí os cionn 60% i seomraí ranga inar ghríosaigh an múinteoir iad chun cuairt a thabhairt ar leabharlann phoiblí (e-Aguisín, Tábla E6.10). Mar a bheifí ag súil leis, bhí sé i bhfad níos coitianta daltaí rang a Dó a mhealladh chun páirt a ghlacadh i léitheoireacht beirte nó léitheoireacht i gcomhpháirt lena dtuismitheoirí. Rinneadh os cionn 85% de dhaltai rang a Dó in SLG agus i scoileanna Gaeltachta a ghríosadh chun é seo a dhéanamh i gcomparáid le thart ar 30% de dhaltai rang a Sé. Bhí céatadán níos airde de dhaltai rang a Dó (86% i SLG agus 67% i scoileanna Gaeltachta) seachas rang Sé (57% i SLG agus 58% i scoileanna Gaeltachta) i seomraí ranga ina ndearna an múinteoir iad a mhealladh chun leabhar a phlé lena dtuismitheoirí.

Iarradh ar mhúinteoirí daltaí rang a Sé cé chomh minic agus a chuir siad a ndaltaí ag gníomhú i réimsí éagsúla den scríbhneoireacht. Bhí nach mór gach dalta ó rang a Sé i ranganna inar tharla scríbhneoireacht ag freagairt don léitheoireacht ar a laghad uair nó dhó sa tseachtain (Tábla 6.15). Baineadh úsáid go forleathan freisin as scríbhneoireacht chruthaitheach agus scríbhneoireacht léiritheach a chleachtadh. I gcomparáid leis sin ba lú an choitiantacht a bhain le daltaí a bheith ag léamh scríbhneoireacht dhaltai eile go minic nó a bheith ag scríobh do thionscnaimh in ábhair eile.

Tábla 6.15: Céatadán daltaí rang a Sé ar thug a múinteoirí le fios go ndearna siad sainscileanna scríbhneoireachta a theagasc ar a laghad go seachtainiúil sa rang Béarla, de réir cineál scoile

	SLG	Gael	MN '09
Scríbhneoireacht mar fhreagairt don léitheoireacht	91	98	87
Scríbhneoireacht chruthaitheach	77	63	65
Scríbhneoireacht léiritheach (eolais)	54	72	57
Scríbhneoireacht le daltaí eile a léamh	29	49	38
Scríbhneoireacht do thionscnaimh in ábhair eile	15	39	^a

^aNíor iarradh i MN '09

Iarradh ar mhúinteoirí rang a Dó faoin mhinicíocht ina ndearna siad gnéithe éagsúla den léitheoireacht a theagasc. Bhí nach mór gach dalta ó rang a Dó, i SLG, scoileanna Gaeltachta nó MN '09, i seomraí ranga ina ndearna siad gach ceann de na réimsí a chlúdach ar a laghad go seachtainiúil (Tábla 6.16).

Tábla 6.16: Céatadán na ndaltaí i rang a Dó inar thug a dtuismitheoirí le fios go ndearna siad sainscileanna Béarla a theagasc ar a laghad go seachtainiúil sa rang Béarla, de réir rang & cineál scoile

	SLG	Gael	MN '09
Feasacht fhóinéimeach	92	97	88
Fónaic	98	97	93
Scileanna chun tabhairt faoi fhocail	93	91	90
Léitheoireacht os íseal	81	84	92
Léitheoireacht os ard / líofacht	98	98	99
Straitéisí tuisceana	94	98	94

Níor tugadh ach cúig ghníomhaíochtaí mar liosta do dhaltai rang a Dó agus iarradh orthu cé na cinn a tugadh dóibh go minic mar obair bhaile. Thug nach mór gach dalta le fios gur minic a bhí orthu litriú Béarla a fhoghlaim agus leabhar a léamh (Tábla 6.17). Bhí ar leath go dhá thrian de dhaltai ceisteanna a fhreagairt go minic sa leabhar oibre Béarla nó scéal a scríobh i mBéarla. Ní raibh sé chomh coitianta céanna go raibh ar dhaltai ríomhaire a úsáid don obair bhaile: bhí thart ar dalta as gach seisear i rang a Dó a thug le fios go raibh orthu é sin a dhéanamh go minic.

Béarla agus Matamaitic – Teagasc agus Foghlaim

Table 6.17: Céatadán na ndaltaí i rang a Dó a thuiriscigh gur minic a bhí orthu rudaí ar leith a dhéanamh don obair bhaile Béarla, de réir cineál scoile

	SLG	Gael	MN '09
Litriú Béarla a fhoghlaim	98	97	97
Leabhar a léamh	95	96	94
Ceisteanna a fhreagairt sa leabhar oibre Béarla	59	61	66
Scéal a scríobh i mBéarla	43	53	50
Úsáid a bhaint as ríomhaire	19	16	16

Ceachtanna matamaitice

Iarradh ar dhaltáí faoi na hacmhainní a bhí in úsáid acu i ranganna matamaitice agus na cineálacha gníomhaíochtaí a tharla sna ranganna. Is féidir comparáidí teoranta a dhéanamh idir rang a Dó agus rang a Sé, mar cé gur cuireadh roinnt de na míreanna céanna i láthair ag an dá ghrád, bhí éagsúlachtaí i rogha na bhfreagairtí. Ag rang a Dó, iarradh ar dhaltáí *sea* nó *ní bea* a fhreagairt maidir le gach ceann de raon gníomhaíochtaí a tharla sa rang matamaitice. Ag rang a Sé, iarradh ar dhaltáí minicíocht a léiriú maidir le tarlú na ngníomhaíochtaí ó *riamb*, *uaireanta*, *go minic* nó *i gcónaí*.

Tábla 6.18: Céatadán na ndaltaí a thuiriscigh gníomhaíochtaí éagsúla a dhéanamh sna ceachtanna matamaitice, de réir leibhéal ranga agus cineál scoile

	Rang a Sé (Tarlaíonn an ghníomhaíocht go minic)			Rang a Sé (Tarlaíonn an ghníomhaíocht go minic nó i gcónaí)		
	SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael	MN '09
Bíonn plé again faoi fhadhb mhatamaitice sula ndéanaimid é	86	87	86	73	57	69
Déanaim suim ar an gclár os comhair an ranga	83	68	63	9	9	11
Míním don mhúinteoir conas mar a d'éirigh liom freagra a fháil ar cheist	a	a	a	54	43	52
Déanaim meastachán (tomhais) ar fhreagra do shuim sula ndéanaim í	a	a	a	10	13	17
Tosaím m'obair bhaile sa rang	a	a	a	7	9	9
Míním don rang conas mar a fuair an freagra ar cheist	69	46	59	a	a	a
Déanann an múinteoir m'obair bhaile a sheiceáil	89	87	95	a	a	a
Déanaimid obair bhaile a chéile a sheiceáil	24	19	23	a	a	a

^aNíor iarradh ag an ngrádleibhéal seo

Thuiriscigh tromlach na ndaltaí ag an dá ghrádleibhéal agus sna cineálacha éagsúla scoile gur minic a labhair siad faoi fhadhb mhatamaitice roimh dóibh í a dhéanamh leo féin (Tábla 6.18), ach bhí a leithéid beagán níos coitianta i rang a Dó ná i rang a Sé. Bhí sé i bhfad níos coitianta sumáí a dhéanamh ar an gclár dubh/bán i rang a Dó seachas rang a Sé. Thug ar a laghad leath de dhaltáí rang a Dó le fios gur minic a mhínigh siad don rang conas mar a d'éirigh leo freagra a fháil ar cheist. Ag rang a Sé, thug thart ar leath de na daltaí le fios gur minic a mhínigh siad don mhúinteoir conas mar a d'éirigh leo freagra a fháil ar cheist. Bhí céatadán bheaga de dhaltáí rang a Sé a dúirt go ndearna siad meastachán ar an bhfreagra go minic nó i gcónaí sula ndearna siad é nó gur thosaigh siad an obair bhaile sa rang go rialta. Níor cuireadh na ceisteanna seo ag rang a Dó. Léirigh thart ar leath de dhaltáí rang a Dó go ndearna siad obair bhaile a chéile a sheiceáil go rialta; níor cuireadh an cheist seo ag rang a Sé.

Measúnuithe Neamhchaighdeánaithe

Rinneadh plé i gCaibidil 5 ar úsáid trialacha caighdeánaithe don Bhéarla, don mhatamaitic agus don Ghaeilge. Déantar iniúchadh sa chuid seo ar an úsáid a bhaineann múinteoirí as tomhais neamhchaighdeánaithe don mheasúnú. Tugadh liosta de chineálacha éagsúla measúnuithe neamhchaighdeánaithe do mhúinteoirí agus iarradh orthu a thabhairt le fios, do gach ábhar, ar bhain siad úsáid as na modhanna measúnaithe sin *ar a laghad uair sa tseachtain, ar a laghad uair sa mhí, uair sa téarma, uair nó dbó sa bhliain nó nár baineadh úsáid astu riamh.*

I ranganna a Dó agus a Sé i ngach ceann de na cineálacha scoile agus thar na trí réimsí ábhar, baineadh úsáid go forleathan as ceistiúchán an mhúinteora mar mhodh don mheasúnú ar dhul chun cinn daltaí (Rang a Sé i Tábla 6.19, Rang a Dó san e-aguisín, Tábla E6.11). Bhí na daltaí go léir nach mór i ranganna inar thuairiscigh múinteoirí go raibh an modh measúnaithe seo in úsáid acu *ar a laghad uair nó dbó sa tseachtain nó ar a laghad uair sa mhí.* Bhí anailís earráide, féinmheasúnú an dalta, trialacha múinteoir-chumtha, seicliostaí múinteoir-chumtha agus breathnóireachtaí doiciméadaithe mar mhodhanna eile don mheasúnú a bhí in úsáid ar a laghad uair sa mhí ag múinteoirí chéatadáin shuntasacha daltaí. Bhí anailís earráide in úsáid níos minicí don mheasúnú ar léitheoireacht Bhéarla ag ranganna a Dó agus a Sé araon ná don mheasúnú ar mhatamaitic agus ar Ghaeilge. Ní raibh an úsáid chéanna á baint as filteáin mhachnamhacha, as trialacha foilsithe ar dhul chun cinn, as seicliostaí ná as proifílí curaclaim. Ní hionadh ar ndóigh, i ngeall ar fheidhm na dtástálacha dhiagnóiseacha, gur céatadáin bheaga de dhaltaí a bhí i ranganna inar thuairiscigh múinteoirí go raibh úsáid á baint astu seo *ar a laghad uair sa mhí.*

I measc na modhanna measúnaithe nár baineadh an úsáid chéanna astu bhí filteáin mhachnamhacha, trialacha foilsithe ar dhul chun cinn nó seicliostaí agus proifílí curaclaim. Ní nach ionadh, i ngeall ar fheidhm na dtrialacha diagnóiseacha, bhí céatadáin bheaga daltaí i ranganna inar thuairiscigh múinteoirí úsáid a bhaint astu seo *ar a laghad uair sa mhí.*

Tábla 6.19: Céatadáin daltaí rang a Sé a ndearnadh measúnú orthu 'ar a laghad uair sa mhí' sa léitheoireacht Bhéarla, sa mhatamaitic agus sa Ghaeilge, ag baint úsáide as tomhais neamhchaighdeánaithe don mheasúnú

	Léitheoireacht Bhéarla			Matamaitic			Gaeilge ^a	
	SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael	MN '09	SLG	Gael
Ceisteanna an mhúinteora	100	97	96	89	95	97	96	100
Anailís earráide	78	79	^a	52	50	64	46	59
Féinmheasúnaithe daltaí	46	51	37	^b	^b	^a	39	50
Trialacha féinchumtha ag an múinteoir	45	78	59	70	85	79	73	76
Seicliostaí féinchumtha ag an múinteoir	43	58	48	50	64	52	53	69
Breathnóireachtaí doiciméadaithe	37	52	48	67	66	47	71	72
Dialanna machnamhacha	14	15	17	6	8	8	10	16
Filteáin	13	22	16	9	20	11	13	20
Trialacha nó seicliostaí foilsithe ar dhul chun cinn	7	22	15	20	20	18	8	15
Proifílí curaclaim	5	5	13	1	7	7	7	13
Trialacha diagnóiseacha	1	5	9	5	13	7	^b	^b

^aNíor iarradh i MN '09

^bNíor iarradh i NAIMS

Iarradh ar dhaltaí rang a Sé léiriú a thabhairt, ar scála ceithre phointe a bhí sa réimse ó *níor tharla riamh go tharla i gcónaí*, cé chomh minic agus a rinne siad triail mar chuid dá gceachtanna matamaitice. Ní raibh ach 5% de dhaltaí rang a Se i SLG agus i scoileanna Gaeltachta mar aon le 3% i MN '09 a dúirt nach ndearna siad triail riamh agus bhí thart ar leath de dhaltaí rang a Sé a dúirt go ndearna siad triail mhatamaitice *go minic nó i gcónaí* (SLG 48%; Gaeltacht 56%; MN '09 55%) (e-Aguisín 6.12). Léirigh tromlach mór de dhaltaí rang a Dó (SLG 85%; Gaeltacht 88%; MN '09 91%) go ndéanann siad triail go minic ach tabhair aird gur freagra *déanaim/ní dhéanaim* a bhí de dhíth i rang a Dó seachas an scála ceithre-phointe a bhí in úsáid le rang a Sé.

Príomhphointí

- Thuairiscigh múinteoirí téacsleabhair a bheith in úsáid go forleathan do phleanáil na gceachtanna Béarla agus matamaitice. Baineadh úsáid i bhfad níos mó as téacsleabhair ná as acmhainní eile do phleanáil na gceachtanna matamaitice.
- Ba lú an úsáid a baineadh i rang a Sé as fíorábhair chun ceachtanna matamaitice a phleanáil i gcomparáid leis an leibhéal úsáide i rang a Dó. Mar aon leis sin, thuairiscigh múinteoirí agus daltaí araon níos lú úsáide as fíorábhair agus as trealamh matamaitice le linn ceachtanna matamaitice ag rang a Sé.
- Bhí an mhatamaitic á múineadh trí Ghaeilge do thart ar 80% de dhaltaí rang a Dó i Scoileanna Lán-Ghaeilge (SLG) cé nach raibh ach thart ar leath de na daltaí i rang a Sé á múineadh trí Ghaeilge agus an leath eile trí mheascán de Ghaeilge agus Béarla. I scoileanna Gaeltachta, bhí an mhatamaitic á múineadh go hiomlán trí Ghaeilge do thart ar leath de na daltaí ag an dá ghráidleibhéal agus bhí an leath eile á múineadh trí mheascán de Ghaeilge agus Béarla. Ní raibh múineadh na matamaitice trí Bhéarla amháin ag aon dalta a bhí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge.
- Ba mhinic a dúirt múinteoirí rang a Sé i SLG gurbh í an chúis nach raibh matamaitic á teagasc trí Ghaeilge amháin ná go mbeadh daltaí ag dul ar aghaidh go hiar-bhunscoil ina mbeadh Béarla mar mheán teagaisc. Bhain an chúis ba mhó a luadh le meascán Béarla agus Gaeilge a bheith in úsáid i scoileanna Gaeltachta agus gan dóthain Gaeilge a bheith ag daltaí chun an mhatamaitic a fhoghlaim sa teanga sin amháin.
- Ba í an phríomhfhadhb a bhí aitheanta ag múinteoirí a bhí ag múineadh na matamaitice trí mheán na Gaeilge amháin ná an chastacht a bhain le foclóir na matamaitice.
- Cé go moltar i gCuraclam na Bunscoile níos mó ama a chaitheamh ar phríomhtheanga an teagaisc seachas ar mhatamaitic, dúirt múinteoirí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge gur chaith siad, ar an meán, an méid ama céanna leis an dá cheann. Seo mar a bhí chomh maith i MN '09. Chaith thart ar an cúigiú cuid de dhaltaí i SLG agus thart ar an deichiú cuid i scoileanna Gaeltachta níos lú ná an íosmhéid ama in aghaidh na seachtaine ar Bhéarla.
- Thug múinteoirí le fios gur bhain siad níos mó úsáide as teicneolaíocht, go háirithe cláir bhána idirghníomhacha agus teilgeoirí digiteacha, nuair a bhí fáil ar a leithéid ina seomraí ranga féin seachas fáil a bheith orthu i seomra lárnach. Go fiú nuair a bhí fáil ar ríomhairí sa seomra ranga, bhain leath de na daltaí ar a mhéid úsáid astu chun Béarla, matamaitic nó Gaeilge a fhoghlaim.

- Bhí thart ar leath de dhaltáí rang a Sé i seomraí ranga inar thuairiscigh múinteoirí go raibh áireamhán á n-úsáid ar a laghad uair sa tseachtain sna ceachtanna matamaitice. Bhí mionlach substaintiúil de dhaltáí rang a Sé (15% i SLG, 9% i scoileanna Gaeltachta agus 22% i MN '09) i ranganna inar thuairiscigh múinteoirí go raibh áireamhán in úsáid go hannamh nó nár baineadh úsáid astu ag aon am.
- Sna ceachtanna Béarla agus matamaitice, bhí an teagasc rang uile mar aon le hobair aonair i mbarr réime i ranganna a Dó agus a Sé araon. Ba lú go mór an mhinicíocht úsáide a baineadh as teagasc foirne nó as obair i ngrúpaí beaga. D'fhéadfadh easpa taithí na ndaltáí ar obair i ngrúpaí beaga cuid den mhíniú a thabhairt ar an toradh go raibh idir dhá-thrian agus trí ceathrú de dhaltáí ranga a Dó a léirigh gurbh fhearr leo obair leo féin i ranganna matamaitice.
- Tuairiscíodh go raibh ceistiúchán an mhúinteora mar an modh measúnaithe neamhchaighdeánaithe ba mhó a bhí in úsáid do léitheoireacht Bhéarla agus do mhatamaitic. Bhí úsáid sách forleathan á baint freisin as anailís earráidí don mheasúnú ar léitheoireacht Bhéarla (bhí thart ar 80% de dhaltáí rang a Sé i seomraí ranga ina raibh a leithéid á úsáid ar a laghad uair sa mhí) ach gan an úsáid a bheith chomh forleathan céanna i gcás na matamaitice agus na Gaeilge. Bhí thart ar leath de dhaltáí rang a Sé i seomraí ranga inar baineadh úsáid as féin-mheasúnú an dalta ar a laghad uair sa mhí don mheasúnú ar léitheoireacht Bhéarla agus Ghaeilge. Baineadh níos lú úsáide as measúnuithe de chineálacha eile ar nós dialanna breathnóireachta, fillteáin, trialacha nó seicliostaí foilsithe ar dhul chun cinn, próifílí curaclaim agus tástálacha diagnóiseacha.

Caibidil 7

Gnóthachtáil a Thuiscint

I gcaibidlí roimhe seo, tugadh roinnt anailís dhé-athráideach ar na comhcheangail idir gnóthachtálacha daltaí sa léitheoireacht agus sa mhataimic agus tréithe scoile nó clainne. Sa chaibidil seo, breathnaítear go grinn ar na comhcheangail idir gnóthachtáil agus tréithe dalta agus scoile i gcomhthéasc samhail il-leibhéal a chruthú.

Tá an chaibidil roinnte i gcúig chuid. Sa chéad cuid déantar na meastacháin a sholáthar don athraitheas idir scoileanna sa stádas socheacnamaíoch (SSE) de réir cineál scoile. Cuirtear sonraí ar fáil do dhaltáí rang a Dó agus rang a Sé. Tugann an céatadán athraitheas atá idir scoileanna léiriú ar a mhéid agus a bhíonn difríochtaí idir scoileanna ó thaobh rollaithe shocheacnamaíoch. Déantar iniúchadh sa dara cuid ar an ngaol idir meán SSE scoile agus meánghnóthachtáil scoile ag rang a Sé. Go dtí seo tá an tuarascáil dírithe go príomha ar rang a Sé agus chun an chothromaíocht idir na gráid a chúiteamh, díríonn an chuid eile den chaibidil seo go príomha ar rang a Dó. Tugann cuid a trí meastacháin ar an t-athraitheas idir scoileanna sa ghnóthachtáil ag rang a Dó, de réir cineál scoile (i.e. SLG, Gaeltacht agus MN '09) agus de réir réimse (i.e. léitheoireacht agus mataimic). I gcuid a ceathar déantar samhail il-leibhéal do ghnóthachtáil na léitheoireachta ag rang a Dó i Scoileanna Lán-Ghaeilge (SLG) i láthair. Tugann samhail il-leibhéal deis an gaol idir gnóthachtáil agus tréithe éagsúla dalta agus scoile a iniúchadh go comhuaineach, agus aird á tabhairt ar an mbraislíú ar dhaltáí laistigh de scoileana (tá eolas breise faoin dteicnic seo ar fáil i gcuid a ceathair). Is ábhar suntais ar leith breathnú ar na tréithe a bhaineann le gnóthachtáil na léitheoireachta ag rang a Dó toisc go bhfuil sé níos gaire, ó thaobh ama de, do thús na léitheoireachta ná mar atá rang a Sé. I ngeall ar chonstaicí ama níorbh fhéidir samhail ar leith a chruthú do scoileanna Gaeltachta. Sa chuid dheireanach déantar coimriú ar roinnt de na príomhthorthaí ón gcaibidil seo.

Tá na modhanna oibre staitistiúla a bhfuil úsáid bainte astu sa chaibidil seo níos casta ná iad siúd a úsáideadh i gcaibidlí eile. Chomh fada agus is féidir é, tá iarracht déanta an t-eolas teicniúil faoi na modhanna seo a choimeád siar ón bpríomhthéacs chun freastal ar léitheoirí nach spéis leo a leithéid de mhíoneolas. Mar aon leis sin, tá forléargas neamhtheicniúil de phríomhphointí an chaibidil curtha ar fáil i gcuid a cúig. Don léitheoir a bhfuil an ghné theicniúil mar ábhar spéise, tá aguisín le sonraí ar fáil don chaibidil seo ag deireadh na tuarascála (seachas é a bheith san e-Aguisín, mar atá do chaibidlí roimhe seo).

Athraitheas Idirscoile i Stádas Socheacnamaíoch Daltaí

Ar an iomlán, bíonn níos mó cosúlachtaí i gcúlraí teaghlach agus i ngnóthachtálacha daltaí laistigh de scoileanna ná mar a bhíonn idir daltaí ó scoileanna éagsúla. Deir Goldstein (2003, p. 1)

once groupings are established, even if their establishment is effectively random, they will tend to become differentiated, and this differentiation implies that the group and its members both influence and are influenced by group membership.

Síltear de ghnáth go mbíonn córais oideachais níos cothroime má bhíonn na difríochtaí idir scoileanna beag; i.e. tugann athraitheas íseal idirscoile le fios go

Gnóthachtáil a Thuiscint

mbíonn scoileanna sách ilchineálach maidir le gnóthachtáil (cé go bhféadfadh éagsúlachtaí a bheith fós idir daltaí i scoileanna). Ag an leibhéal iar-bhunscoile, tá sé léirithe ag dhá staidéar idirnáisiúnta a rinneadh le déanaí go bhfuil athraitheas idirscoile níos airde don ghnóthachtáil in Éirinn ná i dtíortha eile ar nós na Fionnlaine agus na hIorua ach níos ísle san athraitheas idirscoile don ghnóthachtáil sa Ghearmáin agus sa Bheilg (féach m.sh., Cosgrove, Gilleece & Shiel, 2011; OECD, 2010; Perkins et al., 2012). Go dáta, is beag oibre atá déanta in Éirinn maidir le hiniúchadh a dhéanamh ar a mhéid agus a bhíonn athraitheas i SSE daltaí thar scoileanna. Cuirtear meastacháin i láthair sa chuid seo don athraitheas idirscoile i SSE daltaí. Ar ndóigh, níor déanadh NAIMS a dhearadh chun staidéar a dheánadh ar athraitheas SSE thar scoileanna, agus dá réir sin tá nádúr an choda seo taiscéalaíoch. I gcuid a trí thíos ar an athraitheas idirscoile sa ghnóthachtáil, déantar roinnt plé ar athraitheas dianscaoilte trí-leibhéal seachas dhá-leibhéal.

Tugan an *t-athraitheas iomlán* meastúchán ar an méid éagsúlachta a bhaineann leis an toradh atá mar ábhar spéise (m.sh. gnóthachtáil dalta nó SSE scoile). Bíonn an *t-athraitheas idirscoile* mar léiriú ar a mhéid agus is féidir difríochtaí sa toradh a chur i leith difríochtaí idir scoileanna, seachas difríochtaí idir daltaí lastigh de scoileanna.

Léiríonn Tábla 7.1 meastacháin don athraitheas idirscoile agus laistigh de scoileanna do SSE daltaí ag rang a Dó i SLG, scoileanna Gaeltachta agus MN '09 (féach Tábla 7.2 do shonraí rang a Sé). Ag breathnú ar an méid athraitheas san SSE atá idir scoileanna (seachas laistigh dóibh), is léir ag rang a Dó, go bhfuil an méid athraitheas idir scoileanna mórán mar an gcéanna i ngach ceann de na trí chineálacha scoile, le meastacháin sa réimse ó 12% (SLG) go 15% (MN '09, Tábla 7.2). Ciallaíonn sé seo ag rang a Dó, go bhfuil an trí chineál scoile mórán mar an gcéanna maidir le hilchineálacht na gcúlraí socheanamaíocha atá ag na daltaí.

Table 7.1: Meastachán ar an athraitheas idirscoile agus laistigh de scoileanna don SSE i measc dhaltaí rang a Dó (neamhualaithe), de réir cineál scoile¹

	SLG ²		Gaeltacht ²		MN '09 ²	
	Athraitheas (EC)	% den Iomlán	Athraitheas (EC)	% den Iomlán	Athraitheas (EC)	% den Iomlán
Idirscoile	29.0 (7.48)	12.3	34.9 (12.35)	13.1	37.4 (5.88)	15.0
Laistigh den scoil	206.4 (7.73)	87.7	232.1 (15.52)	86.9	211.5 (5.40)	85.0
Athraitheas iomlán	235.4	100.0	232.1	100.0	248.9	100.0

¹Meastachán ar an SPSS ag baint úsáide as Comhchodanna Athraitheas, neamhualaithe. Modh=Uasdealraitheacht. Tá na luachanna cothrom le ar a laghad deachúl aon phointe amháin dóibh siúd áiríodh i HLM.

²Bunaithe ar dhaltaí rang a Dó a rinne an triail Léitheoireachta

Ag rang a Sé, tá roinnt áirithe níos lú san éagsúlacht idirscoile thar SLG agus scoileanna Gaeltachta (10% agus 7%, faoi seach) i gcomparáid le thar scoileanna i MN '09 (18%, Tábla 7.2). Léiríonn athraitheas níos ísle idirscoile san SSE i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge gur lú na héagsúlachta idir scoileanna maidir leis seo ná mar a bhí i scoileanna MN '09. Mar sin féin, caithfear gan dearmad a dhéanamh go bhfuil na hearráidí caighdeánacha bainteach leis na comhpháirteanna athraitheas sách mór; dá réir sin, is cosúil nach mbeidh aon difríochtaí suntasacha ó thaobh staitistice.

Tábla 7.2: Meastacháin ar an athraitheas idir scoile agus laistigh den scoil san SSE i measc dhaltaí rang a Sé (neamhualaithe), de réir cineál scoile¹

	SLG ²		Gaeltacht ²		MN '09 ²	
	Athraitheas (EC)	% den Iomlán	Athraitheas (EC)	% den Iomlán	Athraitheas (EC)	% den Iomlán
Idir scoile	22.7 (6.33)	9.7	17.1 (7.66)	6.6	48.0 (7.48)	18.2
Laistigh den scoil	212.6 (8.73)	90.3	243.1 (15.94)	93.4	216.2 (5.54)	81.8
Athraitheas iomlán	235.4	100.0	260.18	100.0	264.2	100.0

¹Measta i SPSS ag baint úsáide as Comhchodanna Athraitheas, neamhualaithe. Modh=Uasdhealraitheacht. Tá na luachanna cothrom le ar a laghad aon deachúl amháin dóibh siúd a áiríodh i HLM.

²Bunaithe ar dhaltai rang a Sé class a rinne an triail Léitheoireachta

Tar éis breathnú ar na sonraí ón dá ghrádleibhéal, agus nuair a dhéantar na hearráidí caighdeánacha a chur san áireamh, bíonn scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge agus scoileanna MN '09 morán mar an gcéanna maidir leis an athraitheas iomlán i SSE dalta agus freisin céatadán an athraitheas i SSE dalta a bhíonn idir scoileanna.

Meánstádas Socheacnamaíoch Scoile agus Meánghnóthachtáil ag Rang a Sé

Tosaímid an chuid seo le coimriú a dhéanamh ar na hanailísí a cuireadh i láthair níos luaithe sa tuarascáil ar SSE dalta agus scoile. Díríonn na hanailísí nua sa chuid seo go príomha ar MN '09 agus ar SLG seachas ar scoileanna Gaeltachta toisc go raibh meánmhéid níos lú i rolluithe na scoileanna Gaeltachta agus, i scoileanna beaga, bíonn seans níos mó go gcuirfidh na torthaí do líon beag daltaí neamhthipiciúla sonraí meánacha na scoile as riocht.

I gCaibidil 4, rinneamar an SSE meánach a iniúchadh trasna na ndaltaí agus bhí sé mar ábhar suntais go raibh meán SSE na ndaltaí SLG níos airde ó thaobh staitistice ná mar a bhí ag daltaí i scoileanna Gaeltachta agus i MN '09. Breathnaíodh fresin ar an ngaol a bhí idir SSE teaghlach agus gnóthachtáil an dalta sa léitheoireacht agus sa mhatamaitic. Ag ranganna a Dó agus a Sé araon, agus i SLG, scoileanna Gaeltachta agus i MN '09, ghnóthaigh daltaí ó theaghlaigh SSE ard meánscóir léitheoireachta i bhfad níos airde ná mar a fuair daltaí ó theaghlaigh SSE íseal. Ar an gcaoi chéanna, ag an dá ghrádleibhéal, ghnóthaigh daltaí MN '09 agus SLG ó theaghlaigh SSE ard meánscóir i bhfad níos airde sa mhatamaitic ná daltaí ó theaghlaigh SSE íseal. Bhí an difríocht idir na meánscóir don mhatamaitic ag daltaí Gaeltachta SSE ard agus SSE íseal suntasach ó thaobh staitistice ag rang a Sé amháin.

I gCaibidil 5, breathnaíodh ar mheán SSE scoile, i.e. an meán stádas socheacnamaíoch trasna dhaltai uile na scoile. Tugann na torthaí le fios go bhfuil an meán SSE ag leibhéal scoile i SLG níos airde ná i scoileanna Gaeltachta agus i MN '09. Rinneadh iniúchadh freisin ar an ngaol idir gnóthachtáil aonair dalta agus páirtíocht na scoile sa Chlár Tacaíochta Scoile (CTS) faoi DEIS. Bhí meánscóir níos ísle sa léitheoireacht agus sa mhatamaitic a bhí suntasach ó thaobh staitistice de ag daltaí rang a Dó agus rang a Sé a bhí ag freastal ar SLG agus a bhí mar chuid den CTS ná mar a bhí ag a gcomhpháirtithe a bhí ag freastal ar SLG agus nach raibh mar chuid den CTS. Bhí gaol nach raibh chomh daingean céanna idir an pháirtíocht sa CTS agus an ghnóthachtáil i scoileanna Gaeltachta. Bhí an t-aon dhifríocht a bhí suntasach ó thaobh staitistice i bhfabhar na ndaltaí neamh-CTS i scoileanna Gaeltachta don léitheoireacht i rang a Dó.

Gnóthachtáil a Thuiscint

Sa chéad chuid den chaibidil seo, rinneamar iniúchadh ar an athraitheas i SSE dalta agus ba bheag difríocht a bhí le fáil idir cineálacha scoile, go háirithe ag rang a Dó. Breathnaíonn an chuid seo ar an ngaol idir meán SSE scoile agus meánghnóthachtáil scoile ag rang a Sé³⁸ i scoileanna ina ndearna ar a laghad 15 dalta an triail. Baineadh úsáid as teicnic ar a dtugtar cúlchéimniú líneach (féach Bosca 7.1).

Bosca 7.1: Roinnt sonraí faoi anailís cúlchéimnithe

Rinneadh tagairt i gcaibidlí roimhe seo do na héagsúlachtaí sa ghnóthachtáil idir SLG agus MN '09. Theastaigh uainn iniúchadh a dhéanamh maidir lena mhéid agus a fhéadfaí na héagsúlachtaí seo a chur i leith na bproifílí SSE éagsúla sa dá chineál scoile.

Baineadh úsáid as cúlchéimniú líneach chun iniúchadh a dhéanamh ar a mhéid athrú a tháinig ar mheánghnóthachtáil scoile i MN '09 i gcomhghaol le meán SSE; i.e. nuair a tharla athrú aon-phointe san SSE, cad é an t-athrú comhghaolmhar a tharla sa mheánghnóthachtáil scoile? Ag breathnú ar an bhfoirmle thíos, is é atá mar phríomhábhar spéise againne ná an meastachán paraiméadair a bhaineann le meán SSE. Ma bhíonn sé seo mór, bíonn athruithe san SSE bainteach le mórathruithe sa ghnóthachtáil.

Scór ionchais don léitheoireacht = Idirlíne + (Meastachán paraiméadair * meán SSE).

Ag baint úsáide as an meastachán paraiméadair ón gcothromóid cúlchéimnithe a áiríodh do MN '09 agus, ag glacadh leis gur ionann an gaol idir meán SSE scoile agus meánghnóthachtáil scoile i SLG agus i MN '09, bhí an ghnóthachtáil *ionchais* i SLG tuartha againn, i ngeall ar an meán SSE (*a breathnaíodh*). Bhreathnaíomar ansin ar an bhearna idir an meán SLG *a breathnaíodh* agus an meán NA '09 *a breathnaíodh* agus cuireadh é seo i gcomparáid leis an bhearna idir meán *ionchais* SLG agus meán *breathnaithe* MN '09. Bhí spéis againn sa difríocht idir an dá bhearna seo, i ngeall ar an difríocht a bhí ar eolas idir meán SSE sa dá chineál scoile. Nuair a cuireadh é seo i bhfoirm sraith cothromóidí, scrúdaíomar:

An fhíorbhearna sa mheánghnóthachtáil idir MN '09 agus SLG = Meán breathnaithe SLG – meán breathnaithe MN '09

Bearna ionchais sa ghnóthachtáil i ngeall ar mheán SSE = Meánghnóthachtáil tuartha i SLG – meánghnóthachtáil breathnaithe i MN '09

An bhfuil an fíorbhearna – an bhearna ionchais ≈ 0 ?

- Sna hanailísí seo, níor cuireadh san áireamh ach scoileanna ina raibh an triail comhlánaithe ag 15 dalta ranga rang a Sé; rinneadh é seo chun laghdú a dhéanamh ar an seans go ndéanfadh líon beag daltaí tortháil na scoile a chur as riocht. Baineadh úsáid as cúig déag mar ghearradh mar ba é seo an leibhéal a d'úsáid Eivers et al. (2010a). Bhí ar a laghad 15 dalta as rang a Sé a rinne an triail Léitheoireachta sna céatadáin scoile seo a leanas: SLG 71%; Gaeltacht 11%; MN '09 40%. Don mhatamaitic, ba iad na céatadáin ná 71%, 11% agus 39%, faoi seach.
- Rinneadh na hanailísí cúlchéimnithe a ndéantar cur síos orthu anseo do SLG amháin agus ní do scoileanna Gaeltachta mar ní raibh ach scoil amháin as gach scoil Ghaeltachta ina raibh 15 dalta nó níos mó a rinne trialacha rang a Sé.
- Tá an anailís seo bunaithe ar fho-thacar beag de SLG agus scoileanna MN '09 (i.e. iad siúd a raibh ar a laghad 15 dalta a rinne an measúnú ábhartha) agus dá bhrí sin is nádúr taiscéalaíoch atá ag baint leis. Clúdaíonn an tsamhail il-leibhéal atá curtha i láthair níos déanaí sa chaibidil seo gach SLG mar ceadáinn samháltú il-leibhéal meastacháin éiginnteachta níos airde a bheith san áireamh do scoileanna beaga. Laghdaíonn sé seo an laofacht mórshampla a bhaineann leis an anailís reatha.
- Mar a bhíonn leis an uile mheastachán staitistiúil, bíonn earráid bainteach le meastacháin paraiméadair ó cúlchéimniú. Is féidir an raon ina luíonn an fíorluach a áireamh le leibhéal muiníne 95% trí ghlacadh le 1.96 den earráid chaighdeánach os cionn agus faoi bhun an mheastacháin paraiméadrach.
- Déantar an luach R-cearnaithe a thuairisciú go minic in anailísí cúlchéimnithe. Déanann sé tomhais ar chomhréir an athraitheas san athróg spleách a bhíonn minithe ag an/na faistneoir(i) ionchais. Bíonn na luachanna sa raon ó neamhnaí go dtí a haon.

³⁸ Tá na sonraí ualaithe mar ualach normálaithe scoile.

Léiríonn Tábla 7.1 na meánstádas shocheacnamaíocha agus na scóir léitheoireachta do dhaltáí ina ndearna ar a laghad 15 dalta an triail léitheoireachta.

Sula ndéantar na torthaí a sholáthar ón anailís chúlchéimnithe, tugann Tábla 7.3 roinnt staitisticí tuairisciúla don mheán SSE scoile agus do mheán léitheoireacht scoile rang a Sé i ngach cineál scoile do scoileanna ina ndearna ar a laghad 15 dalta as rang a Sé an triail léitheoireachta. Ní hionann, ar dhá chúis, na figiúirí SSE atá á chur i láthair anseo agus iad siúd a cuireadh i láthair i gCaibidil 5 ar dhá chúis. Ar an gcéad dul síos, níl curtha san áireamh anseo ach na scoileanna ina ndearna ar a laghad cúig dhalta dhéag as rang a Sé an triail léitheoireachta. An dara rud, tagraíonn Tábla 7.3 don mheán thar na scoileanna seachas meán na ndaltaí. I MN '09, ina ndearna ar a laghad 15 dalta rang a Sé an triail léitheoireachta a chomhlanú, bhí comhghaol deimhneach, a bhí suntasach ó thaobh staitistice, idir meánstádas socheacnamaíoch scoile agus meánghnóthachtáil scoile sa léitheoireacht i rang a Sé ($r=.79$).³⁹ Ar an dul céanna, i SLG ina ndearna ar a laghad 15 dalta rang a Sé an triail léitheoireachta a chomhlanú, bhí comhghaol deimhneach suntasach ó thaobh staitistice ($r=.59$) idir meánstádas SSE agus meánghnóthachtáil scoile sa léitheoireacht i rang a Sé.

Tábla 7.3: Meán agus diall caighdeánach i SSE ag leibhéal scoile agus i ngnóthachtáil léitheoireachta ag leibhéal scoile, rang a Sé (scoileanna ina ndearna 15 ar a laghad na trialacha léitheoireachta¹)

	SLG		Gaeltacht		MN '09	
	Meán (EC)	DC	Meán (EC)	DC	Meán (EC)	DC
Meán SSE scoile	54.0 (0.86)	5.79	48.7 (1.92)	6.85	48.3 (0.70)	7.23
Meán-scoile rang a Sé ngnóthachtáil sa léitheoireacht	265.2 (2.30)	15.39	256.0 (3.90)	13.81	249.0 (2.06)	23.00

¹Ba iad céatadán na scoileanna ina ndearna ar a laghad 15 na trialacha léitheoireachta ná: SLG 71%; Gaeltacht 11%; agus MN '09 40%. EC = Earráid Chaighdeánach; DC= Diall Chaighdeánach;

Ag baint úsáide as meán-scoile do ghnóthachtáil na léitheoireachta i rang a Sé i MN '09 mar athróg (toraidh) spleách, léirigh cothromóid chúlchéimnithe go raibh méadú aon-phointe sa mheán-scoile don SSE comhghalomhar le méadú 2.5 pointe sa mheán-scoile do ghnóthachtáil na léitheoireachta i rang a Sé (féach Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.1).⁴⁰ Ag baint úsáide as an eolas ó MN '09 agus ag breathnú ansin ar SLG, rinneadh an bhearna *ionchais* idir meánghnóthachtáil na léitheoireachta i MN '09 agus meánghnóthachtáil na léitheoireachta i SLG, bunaithe ar mheán-scoile don stádas socheacnamaíoch, a mheas.

Measadh thart ar 14 pointe a bheith mar an bhearna ionchais idir MN '09 agus SLG. Rinneadh é seo a áireamh mar seo a leanas: bhí an meán SSE ag leibhéal scoile sna SLG a roghnaíodh (i.e. iad siúd a raibh 15 triail ar a laghad críochnaithe acu i rang a Sé) 5.7 pointe níos airde ná i MN '09 (Tábla 7.3). Rinneadh méid na difríochta don SSE idir na cineálacha scoileanna (5.7) a mhéadú faoin meastachán paraiméadair ón

³⁹ Thuairiscigh Eivers et al. (2010a) comhghaol $r=.83$ idir gnóthachtáil léitheoireachta meán-scoile agus comhdhéanamh rollaithe meán-scoile. Chlúdaigh an tomhas ar chomhdhéanamh rollaithe SSE meán-scoile, scór CTS (DEIS) scoile, céatadán daltaí ó theaghligh aontuiste agus céatadán daltaí ó phobal an Lucht Siúil. Baintear úsáid as SSE anseo seachas comhdhéanamh rollaithe toisc gur beag dalta ón Lucht Siúil atá i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Mar aon leis sin, cé gur é an t-eolas is suas chun dáta a bhfuil fáil air, rinneadh scóir CTS a áireamh i 2005 agus b'fhéidir nach bhfuil siad chomh cruinn céanna do na leibhéil mhíbhuntáiste atá ann faoi láthair.

⁴⁰ Rinneadh anailísí cúlchéimnithe i WesVar v5.1. Tabhair aird gur í an earráid chaighdeánach a bhaineann leis an meastachán paraiméadair do mheán SSE scoile ná 0.24.

Gnóthachtáil a Thuiscint

gcothromóid chúlchéimnithe (2.5), rud a thug luach thart ar 14. Dá réir sin, tugann an toradh cúlchéimnithe le fios gur chóir go mbeadh an meán *ionchais* do ghnóthachtáil na léitheoireachta i SLG thart ar 14 pointe níos airde ar an meán ná scoileanna MN '09. Ba í, i ndáiríre, an bhearna *bhreachnaithe* ná 16 pointe (Tábla 7.3). Dá bhrí sin, tá meánghnóthachtáil na léitheoireachta i SLG mórán mar a mbeifí ag súil léi, i ngeall ar an méanstádas socheacnamaíoch sna scoileanna seo.

Rinneadh anailís den chineál céanna chun iniúchadh a dhéanamh ar an ngaol idir meánghnóthachtáil matamaitice scoile agus méanstádas SSE. Arís, tugtar staitisticí tuairisciúla sula ndírítear ar an aschur ar chúlchéimniú. Tugann Tábla 7.4 na meáin, na hearráidí caighdeánacha agus na dialltaí caighdeánacha do mheanstádas SSE agus do mheánghnóthachtáil scoile rang a Sé don mhatamaitic i SLG, scoileanna Gaeltachta agus scoileanna MN '09 ina ndearna ar a laghad 15 dalta i rang a Sé an triail mhatamaitice. Is ábhar spéise go raibh comhghaol .65 idir meánghnóthachtáil scoile don mhatamaitic agus meán scoile SSE⁴¹ i NA '09 do scoileanna ina ndearna ar a laghad cúig dhalta dhéag i rang a Sé an triail mhatamaitice. Is é a bhí mar chomhghaol comhfhreagrach i SLG, ina ndearna ar a laghad 15 dalta i rang a Sé an triail mhatamaitice ná .40.

Tábla 7.4: Meán agus diall caighdeánach ag leibhéal scoile don SSE don mhatamaitic, rang a Sé (Scoileanna ina ndearna ar a laghad 15 dalta an triail mhatamaitice amháin)

	SLG		Gaeltacht		MN '09	
	Meán (EC)	DC	Meán (EC)	DC	Meán (EC)	DC
Meán scoile SSE ¹	54.1 (0.85)	5.85	48.7 (1.92)	6.84	48.4 (0.71)	7.23
Meánghnóthachtáil scoile don mhatamaitic ag rang a Sé	251.8 (3.32)	20.82	250.9 (6.42)	22.40	248.8 (2.65)	26.24

¹Tá éagsúlachtaí beaga sna luachanna seachas mar atá i dTábla 7.3 toisc go ndearnadh na luachanna a áireamh bunaithe ar na daltaí a rinne na trialacha matamaitice agus baineann Tábla 7.3 leis an triail léitheoireachta. EC = Earráid Chaighdeánach; DC= Diall Chaighdeánach;

Ag baint úsáide as sonraí MN '09, léiríonn cúlchéimniú líneach (féach Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.2) go raibh, ar an meán, méadú aon phointe sa mheanstádas SSE ag comhfhreagairt do mhéadú 2.4 pointe i meánghnóthachtáil na scoile sa mhatamaitic. Arís, baineadh úsáid as an meastachán paraiméadair chun an bhearna *ionchais* idir MN '09 agus SLG ná 14 pointe. Níl meánghnóthachtáil *bhreachnaithe* á áireamh idir meánscór na matamaitice do i MN '09 agus i SLG.

Ba í an bhearna *ionchais* idir MN '09 agus SLG ná 14 pointe, agus é seo áirithe mar seo a leanas: bhí meán SSE scoile i SLG 5.7 pointe níos airde ná i MN '09 (Tábla 7.4). Méadaíodh an luach seo faoin bparaméadair measta (2.4) ón gcothromóid chúlchéimnithe (5.7 * 2.4). I ndáiríre, ní raibh an meán *a breachnaithe* do ghnóthachtáil na matamaitice i SLG ach 3 phointe níos airde ná an meán i MN '09 (Tábla 7.4). Dá réir sin, tá an bhearna *bhreachnaithe* (3 pointe) idir SLG agus MN '09 i bhfad níos lú ná an bhearna *ionchais* (14 pointe).

I MN '09, mhínigh an méanstádas socheacnamaíoch scoile an éagsúlacht sa bhreis do mheánghnóthachtáil na léitheoireachta ($R^2=.62$) seachas meánghnóthachtáil

⁴¹ Thuairiscigh Eivers et al. (2010a) comhghaol .77 idir comhdhéanamh an mheanrollaithe agus meánghnóthachtáil scoile sa mhatamaitic. Mar atá luaite thuas, chlúdaigh an tomhas ar chomhdhéanamh rollaithe meán SSE scoile mar aon le scór CTS (DEIS) scoile, céatadán daltaí ó theaghlaigh aontuiste, agus céatadán daltaí ó phobal an Lucht Siúil.

na matamaitice ($R^2=.42$). Dá réir sin, is fáistineoir níos fearr meánstádas socheacnamaíoch scoile ar an meánghnóthachtáil scoile sa léitheoireacht ná ar an meánghnóthachtáil scoile sa mhatamaitic.

Tugann an anailís a rinneadh ar dtús le fios go mb'fhéidir gur féidir roinnt den mheánscore níos airde sa léitheoireacht i SLG i gcomparáid le MN '09 a chur i leith meán SSE níos airde sna scoileanna seo. Chun iniúchadh breise a dhéanamh air seo, roghnaíodh scoileanna MN '09 a raibh meán SSE acu a bhí ar aon dul le SLG agus nach bhfuil lonnaithe i gceantair thuaithe (toisc nach raibh formhór na SLG lonnaithe i gceantair thuaithe); tabharfar 'scoileanna comparáide' orthu seo. Roghnaíodh scoileanna MN '09 má bhí 15 triail ranga nó níos mó déanta, agus má bhí meán SSE acu a bhí ag, nó os cionn, an t-íosluach a fuarthas i SLG (43.8) agus nach rabhadar lonnaithe i gceantar tuaithe. Ní raibh ach 20% (N=27) de scoileanna MN '09 sa chatagóir seo, agus iad oiriúnach dá bharr sin don iniúchadh comparáide.

Ba é 52.1 an meán SSE ag leibhéal scoile do scoileanna comparáide MN '09 i gcomparáid le meán 54.0 i SLG (Tábla 7.5), difríocht nach bhfuil suntasach ó thaobh staitistice (féach Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.3), agus dá réir sin is cosúil go bhfuil sé réasúnta na scoileanna seo a bheith incomparáideach i dtéarmaí SSE. Bunaithe ar an gcothromóid chúlchéimnithe (Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.1), is é meánscore *ionchais* na léitheoireachta ag na scoileanna comparáideacha MN '09 ná 258.5.⁴² Is é an score *ionchais* don mhatamaitic ná 259.9.⁴³ Da réir sin tá an score tuartha don léitheoireacht an-chosúil leis an bhfórsaíocht a *breathnaíodh*, ach tá score tuartha na matamaitice thart ar 6 phointe níos airde ná an score a *breathnaíodh* (Tábla 7.5).

Tábla 7.5: Meán agus diall caighdeánach SSE scoile, meánghnóthachtáil léitheoireachta scoile rang a Sé agus meánghnóthachtáil matamaitice scoile rang a Sé, de réir cineál scoile¹

	SLG			MN '09 ²		
	Breathnaithe		Ionchas Meán	Breathnaithe		Ionchas Meán
	Meán (EC)	DC		Meán (EC)	DC	
Meán SSE scoile ³	54.0 (0.86)	5.79	–	52.1 (0.76)	6.05	–
Meán do léitheoireacht scoile rang a Sé ⁴	265.2 (2.30)	15.39	263.2	257.3 (3.19)	21.88	258.5
Meán do mhatamaitic scoile rang a Sé ⁴	251.8 (3.32)	20.82	264.5	253.7 (3.59)	24.07	259.9

¹Bunaithe ar SLG le 15 dalta rang a Sé agus scoileanna MN '09 le 15 dalta ranga Sé ar a laghad agus le meán SSE ag nó os cionn an t-íosmhéid SSE meánach do SLG

²Ní raibh ach 20% (N=27) de scoileanna MN '09 le 15 dalta rang a Sé ar a laghad agus le meán SSE ag nó os cionn an mheáin a fuarthas i SLG agus nach raibh lonnaithe i gceantair thuaithe.

³Trasna daltaí rang a Sé a rinne an triail Léitheoireachta, i scoileanna ina raibh ar a laghad 15 triail déanta

⁴I scoileanna ina raibh ar a laghad 15 dalta rang a Sé a rinne an triail ábhartha

EC = Earráid Chaighdeánach; DC= Diall Chaighdeánach;

⁴² Is í an idirlíne sa chothromóid chúlchéimnithe don léitheoireacht ná 128.2. 'S éard atá san idirlíne ná meánscore hipitéiseach nuair is neamhnaí a bhíonn sa SSE. Tá a fhios againn nach féidir leis an meán SSE a bheith ag neamhnaí toisc go bhfuil íosluach 16 ag an scála agus da réir sin cuirtear le luach na hidirlíne i gcónaí chun teacht ar scór measta. Déantar an luach 258.5 a áireamh tríd an idirlíne a chur leis an meastachán paraméadair méadaithe faoi luach don mheán SSE; i.e. $128.2 + (2.5 * 52.1)$. Is ionann scéal na matamaitice, $259.9 = 134.9 + (2.4 * 52.1)$.

⁴³ Is í an idirlíne i gcothromóid na matamaitice ná 134.9. Déantar score ionchais na matamaitice a áireamh mar seo a leanas: $134.9 + (2.4 * 52.1)$.

I SLG, tá na mheánghnóthachtáil don *léitheoireacht* a breathnaíodh ar aon dul nach mór leis an scór a raibh súil leis (Tábla 7.5). Mar sin féin, is í an bhearna idir na scóir a breathnaíodh agus a raibh súil leo don *mhatamaitic* ná thart ar 13 pointe. Dá bhrí sin, i scoileanna comparáide SLG agus i MN '09 araon, tá an ghnóthachtáil sa mhatamaitic níos ísle ná an ghnóthachtáil a raibh súil leis, ach tá an bhearna thart ar dhá oiread chomh mór i SLG i gcomparáid le MN '09. Ar ndóigh, sa chuid seo is nádúr taiscéaláíoch a bhaineann leis an anailís agus é bunaithe ar líon beag scoileanna MN '09; moltar, dá réir, cúram a ghlacadh nuair a bhíonn na torthaí seo á léirmhíniú.

Difríochtaí sa Ghnóthachtáil thar na Scoileanna

Chun cothroime a thabhairt don fhócas sa chaibidil seo, déantar iniúchadh sa chuid eile den chaibidil ar na sonraí do rang a Dó. Tá roinnt sonraí do rang a Sé ar fáil san aguisín.

I roinnt scoileanna a ghlac páirt i NAIMS agus i MN '09, bhí níos mó ná rang amháin ag gach grádleibhéal páirteach. Ag baint úsáide as rang a Dó mar shampla, bhí 1694 dalta i 73 rang thar 54 SLG. I MN '09, bhí 3839 dalta rang a Dó i 202 rang thar 140 scoil. Bhí níos lú daltaí ar na rollaí sna scoileanna Gaeltachta (féach Caibidil 5) agus ní raibh ach scoil amháin dóibh siúd a bhí páirteach a raibh dhá rang a Dó inti.

Toisc go raibh níos mó ná rang amháin ag gach grádleibhéal i roinnt scoileanna, is cóir breathnú ar chóir athraitheas gnóthachtála a iniúchadh ag baint úsáide as struchtúr trí-leibhéal (i.e. dalta, seomra ranga agus scoil) nó as struchtúr dhá leibhéal (i.e. dalta, seomra ranga/scoil). Ní raibh an dearadh ar NAIMS déanta ar bhealach a cheadódh an neamhshnaidhmiú ar ghnóthachtáil athraitheas go idir-scoile agus idir-ranga agus, mar atá luaite, ba bheag scoil go comparáideach a raibh níos mó ná rang amháin acu ag gach grádleibhéal. Mar sin féin, ceadaíonn an staidéar dúinn roinnt uasbhandaí a chur ar mhéid na comhpháirte leibhéal scoile nuair a bhí níos mó ná rang amháin ag gach grádleibhéal sa scoil. Léiríonn Tábla 7.6 meastacháin ar chomhpháirteanna athraitheas bunaithe ar athraitheas dianscaoilte dhá leibhéal (é measta mar don scoil agus don seomra ranga mar uasleibhéil) agus ceann trí-leibhéal, do ghnóthachtáil na léitheoireachta i SLG ina raibh dhá rang a Dó nó níos mó.

Is ionann nach mór an t-athraitheas iarmharach nuair a baintear úsáid as struchtúr trí-leibhéal agus nuair a baintear úsáid as struchtúr dhá-leibhéal leis an seomra ranga ag an uasleibhéal (athraitheas iarmharacha 1987 agus 1986, faoi seach, Tábla 7.6). Mar sin féin, nuair a baintear úsáid as struchtúr dhá-leibhéal leis an scoil ag an uasleibhéal, déantar an t-athraitheas iarmharach a fhorghnó beagán (2053, Tábla 7). Ar an gcaoi chéanna, déantar an t-athraitheas idir-scoile a fhorghnó sa struchtúr dhá leibhéal agus an scoil ag an uasleibhéal i gcomparáid leis an struchtúr trí-leibhéal; i.e. clúdaíonn an t-athraitheas idir-scoile míniú do thart ar 5% den athraitheas iomlán sa dianscaoileadh dhá-leibhéal ach gan ach do thart ar 2% sa cheann trí-leibhéal. I ngeall ar mhéid na n-earráidí caighdeánacha a bhaineann leis na comhpháirteanna athraitheas, is fearr díriú ar an mórfhictiúr óna dtagann na foinsí is mó den athraitheas. Dar leis an tsamhail trí-leibhéal, d'fhéadfadh suas le 7% den athraitheas iomlán a bheith idir scoileanna (i.e. [meastachán athraitheas + 1.96*EC]/athraitheas iomlán), agus d'fhéadfadh suas le 13% a bheith idir ranganna laistigh de scoileanna. Ciallaíonn sé seo go bhfuil formhór an athraitheas sa ghnóthachtáil i SLG a bhfuil breis agus dhá rang acu *laistigh* de scoileanna seachas *idir* scoileanna. Sé sin le rá, níl ach fíorbheagán eolais le haimsiú faoi ghnóthachtáil dalta ó eolas a bheith ar fáil faoin scoil ar a bhfreastalaíonn sé/sí.

Tábla 7.6: Meastacháin don athraitheas idir scoile agus laistigh de scoileanna do ghnóthachtáil na léitheoireachta i rang a Dó – toscaí randamacha do scoil agus seomra ranga, do scoil leis féin agus seomra ranga leis féin (SLG le dhá rang a Dó nó níos mó)

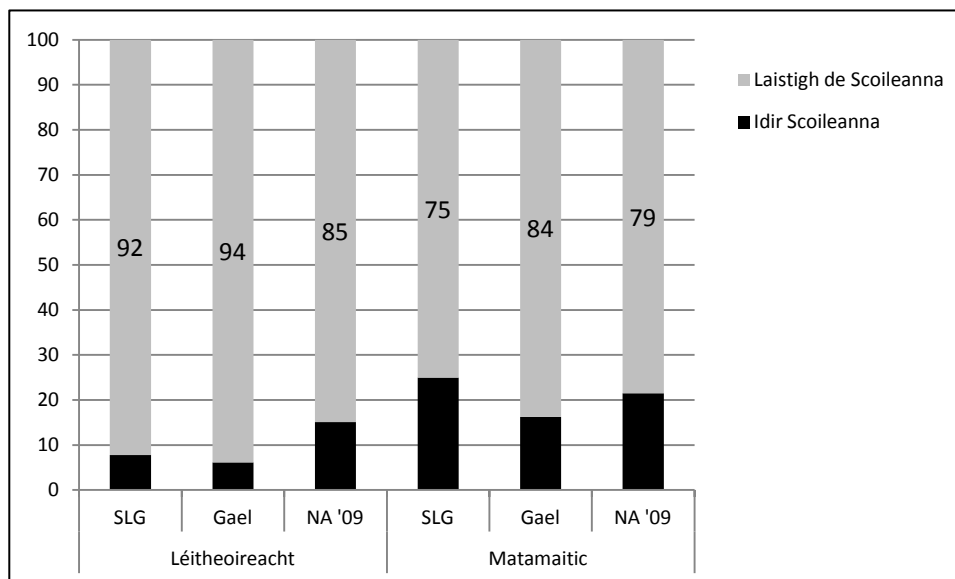
	Tionchair randamacha don scoil agus an seomra ranga		Scoil mar leibhéal 2 éifeacht randamach		Seomra ranga mar leibhéal 2 éifeacht randamach	
	Athraitheas (EC)	% den lomlán	Athraitheas (EC)	% den lomlán	Athraitheas (EC)	% den lomlán
Idirscoile	43.2 (58.16)	2.0	104.2 (50.07)	4.8	–	–
Idir-ranga	133.7 (74.77)	6.2	–	–	180.5 (65.19)	8.3
IArmhar	1986.9 (99.71)	91.8	2052.6 (101.66)	95.2	1986.0 (99.62)	91.7
Athraitheas lomlán	2163.9	100.0	2156.8	100.0	2166.4	100.0

¹Measta i Samhlacha Meascha SPSS, ag baint úsáide as Meastúchán Uasdhealraitheachta. Sonraí neamhualaithe. EC = Earráid Chaighdeánach; DC= Diall Chaighdeánach.

Díríonn a bhfuil fágtha sa chuid seo ar an dianscaoileadh athraitheas ag an dá leibhéal ag baint úsáide as an scoil mar an uasleibhéal. Tá gach scoil curtha san áireamh (agus ní hiad siúd amháin a bhfuil dhá rang nó níos mó acu mar a bhí thuas). Roghnaíodh an dianscaoileadh athraitheas ag an dá leibhéal ag baint úsáide as an scoil mar an t-uasleibhéal mar is é an príomh ábhar spéise ag leibhéal polasaí ná an tslí ina mbíonn éagsúlachtaí idir scoileanna, seachas an tslí ina mbíonn éagsúlachtaí idir ranganna trasna na scoileanna.

Tugtar léiriú grafach i bhFigiúr 7.1 ar chéatadáin na n-éagsúlachtaí i ngnóthachtáil na léitheoireachta agus na matamaitice i rang a Dó atá inchurtha i leith éagsúlachtaí idir scoileanna agus éagsúlachtaí idir dhaltáí laistigh de scoileanna (sonraí ar fáil san Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.4; sonraí do rang a Sé ar fáil san Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.5).

Figiúr 7.1: Meastacháin i gcéatadáin na n-éagsúlachtaí gnóthachtála ag rang a Dó atá idir scoileanna agus laistigh de scoileanna, de réir réimse agus cineál scoile

Gnóthachtáil a Thuiscint

Tá an éagsúlacht idirscoile sa ghnóthachtáil don léitheoireacht i rang a Dó roinnt bheag níos ísle i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge ná i MN '09; m.sh. i rang a Dó, ní féidir ach 6-8% den éagsúlacht sa ghnóthachtáil don léitheoireacht i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge a chur i leith difríochtaí idir scoileanna i gcomparáid le 15% i MN 09 (Figiúr 7.1). Tá, áfach, na hearráidí caighdeánacha a bhaineann leis na comhpháirteanna athraithe sách mór (féach Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.4) agus ní féidir linn dá réir a bheith cinnte go bhfuil scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge níos aonchineálaí maidir le gnóthachtáil léitheoireachta ná scoileanna MN '09. Ar an dul céanna i rang a Sé i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, tá céatadán éagsúlachta níos ísle sa ghnóthachtáil léitheoireachta idir scoileanna (SLG: 7%, Gaeltacht: 6%; MN '09: 16%), ach arís, tá na hearráidí caighdeánacha mór (Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A 7.5).

Sa mhatamaitic, tá an éagsúlacht idirscoile sa ghnóthachtáil do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge ar aon dul le MN 09; m.sh. i rang a Dó, is féidir 25% den éagsúlacht i ngnóthachtáil na matamaitice i SLG⁴⁴ a chur i leith éagsúlachtaí idir scoileanna i gcomparáid le 21% i MN 09 (Figiúr 7.1 agus Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.4). Ar an dul céanna, i rang a Sé, tá na céatadán éagsúlachta sa ghnóthachtáil matamaitice mar an gcéanna i SLG (17%), Gaeltacht (15%) agus MN '09 (23%) ach arís, tá na hearráidí caighdeánacha bainteach leis na comhpháirteanna athraithe sách mór (Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.5).

Gnóthachtáil sa Léitheoireacht i Rang a Dó i SLG a Thuiscint

Sna caibidlí roimhe seo, cuireadh anailísí dhé-athráideacha i láthair ar na comhghaoil idir tréithe scoile agus dalta. Sa chuid seo, breathnaítear go comhuaineach ar an gceangal idir gnóthachtáil agus roinnt tréithe, ag baint úsáide as creat múnlaíthe il-leibhéil (féach Bosca 7.2 don bhforamharc agus Bosca 7.3 do shonraí teicniúla breise). Tugann a leithéid deis breathnú, mar shampla, ar an gceangal idir léitheoireacht dhaltáí mar chaitheamh aimsire agus a ngnóthachtáil sa léitheoireacht, ach tréithe eile dalta agus scoile á smachtú. Laghdaíonn an cur chuige seo an baol míthuisceana sa ghaol idir gnóthachtáil agus tréithe spéise.

Dírítear ar dhaltáí rang a Dó mar is ábhar spéise polasaí é a fháil amach an bhfuil baint shuntasach idir thréithe scoile agus baile agus an luathghnóthachtáil sa léitheoireacht. Rinneadh an tsamhail a fhorbairt do SLG toisc go raibh an éagsúlacht idirscoile i ngnóthachtáil na léitheoireachta i rang a Dó beagán níos airde i SLG ná i scoileanna Gaeltachta. I ngeall ar chonstaicí ama níorbh fhéidir múnlaí ar leith a sholáthar do SLG, Gaeltacht agus MN '09. Baintear úsáid as an léitheoireacht mar athróg toraidh toisc go bhfuil sainspéis polasaí ag baint le gnóthachtáil dhaltáí ó scoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge i léitheoireacht an Bhéarla. Tá eolas breise maidir leis na hathróa a bhí in úsáid i dtógail na samhala ar fail san Aguisín do Chaibidil 7, Táblaí A7.6 agus A7.7.

⁴⁴ Ní léir conas mar a bhaineann athraitheas i ngnóthachtáil na matamaitice le teanga an teagaisc i ranganna matamaitice ná leis an teanga ina ndearna daltaí an triail mhatamaitice.

Bosca 7.2. Foramharc ar an samhail il-leibhéal do ghnóthachtáil sa léitheoireacht

Clúdaíonn samhailtú il-leibhéal nádúr braislithe an tsampla, i.e. go mbíonn daltaí grúpáilte i scoileanna.

Roghnaíodh athróa don tsamhail bunaithe ar thorthaí ó chaibidlí roimhe seo, ábharthacht pholasaí agus leibhéal na sonraí a bhí in easnamh (eolas breise ar fáil san Aguisín do Chaibidil 7, Táblaí A7.6 agus A7.7). Eagraíodh na hathróa i mblocanna a raibh gaol coincheapúil ag baint leo. Ba iad na hathróa a scrúdaíodh ná:

Gnéithe a bhain le struchtúr scoile: páirtíocht sa Chlár Tacaíochta Scoile (CTS) faoi DEIS, meán SSE scoile, suíomh na scoile, céatadán rollaithe baineann, méid rollaithe scoile ag rang a haon (seachthomhas ar mhéid na scoile, baineadh úsáid as seo freisin sa tsampláil toisc go mb'fhéidir nach raibh gráid os cionn rang a Dó i SLG a bhí sách nua);

Gnéithe a bhain le polasaí scoile: an teanga ina dtosaíonn tús na léitheoireachta, an grád ina dtosaíonn múineadh na léitheoireachta Béarla;

Tréithe múinteoirí sa spriocghád sa scoil (tréithe comhiomlánaithe múinteora ag leibhéal scoile): comhréir na múinteoirí baineann, comhréir na múinteoirí buan, meántaithí múinteora, meánmhéid ranga ag an spriocghrád, comhréir na múinteoirí le cáilíochtaí breise múinteoireachta;

Cleachtais ranga sa spriocghrád: meánmhéid ama caite ar Bhéarla, an mhinicíocht ina n-úsáideann daltaí leabhair a roghnaíonn siad féin don Bhéarla, méid iomlán leabhar sa seomra ranga, ríomhaire sa seomra ranga;

Tréithe daltaí agus teaghlach: inscne, SSE, teaghlach aontuiste, ar a laghad tuismitheoir amháin a bheith ag obair go lánaimseartha, líon na siblíní;

Timpeallacht bhaile: teilifís ag an dalta ina s(h)eomra leapa; léann dalta leabhar, greannán nó iriseán don taitneamh; an t-am a chaitear ar obair bhaile Béarla gach lá; an méid iomlán leabhar Béarla agus Gaeilge sa bhaile; tuismitheoirí amháin ar a laghad a léann go rialta; acmhainní oideachasúla baile sa bhaile; freastal ar ranganna breise lasmuigh den scoil.

Tá na ceisteanna agus na freagraí seo a leanas deartha chun cuidiú le léirmhíniú an tsamhail.

Céard is brí le ‘tá athróg sa tsamhail bainteach go láidir le gnóthachtáil léitheoireachta tar éis na hathróa eile sa tsamhail a smachtú’? Seans go gcuideodh sampla...

Thug roinnt daltaí le fios go raibh teilifís acu ina seomra leapa. Tugann an tsamhail deis dúinn breathnú an raibh nó nach raibh tionchar ag teilifís sa seomra leapa ar ghóthachtáil sa léitheoireacht, ag glacadh leis go bhfuil gach rud eile cothrom. ‘S é sin, is féidir linn glacadh leis go dtagann na daltaí uile ó theaghlach SSE mar an gcéanna, gur ionann méid na leabhar ag gach dalta sa bhaile, nach ndéanann siad taoiléitheoireacht go deo, go gcaitheann siad an méid céanna ama ar an obair bhaile Béarla, agus go bhfreastalaíonn siad ar scoileanna a bhfuil an rollú mórán mar an gcéanna iontu. Agus sin ag glacadh leis go bhfuil na nithe seo go léir cothrom, léirítear go bhfaigheann daltaí le teilifís ina seomra leapa meánscór 16.7 pointe níos ísle ná daltaí gan ceann.

Cad é an idirlíne?

Is é an scór léitheoireachta ionchais don ‘ghnáth’ dhaltá sa ‘ghnáth’ school; i.e. an dalta ó theaghlach meánach SSE, gan teilifís ina s(h)eomra leapa, nach gcaitheann aon am ar an taoiléitheoireacht agus meánmhéid ama á chaitheamh ar an obair bhaile Béarla, a bhfuil meánmhéid leabhar sa bhaile agus a fhreastalaíonn ar scoil meánmhéid. Is í an idirlíne sa tsamhail a bhfuil cur síos uirthi anseo ná 267.5.

Cén fáth go bhfuil ‘zscór’ i lúibíní tar éis roinnt athróg sa tsamhail?

Tá roinnt ceisteanna nach féidir ach cúpla freagra a bheith ag baint leo; m.sh. d’fhéadfadh dalta ‘sea’ nó ‘ní hea’ a bheith mar fhreagra acu maidir le teilifís a bheith ina seomra leapa. Bhí ceisteanna eile a bhféadfaí a lán freagraí a bheith leo; m.sh. nuair a scríobh tuismitheoirí an teideal poist a bhí acu. Bhí athróa leanúnacha i gceist do cheisteanna ina bhféadfaí raon leathan freagraí a bheith ag dul leo. Tá sé níos fusa an tsamhail a thuiscint má thugann an uimhir a bhaineann leis an athróg leanúnach le fios dúinn céard a tharlódh do scór léitheoireachta an dalta dá ndéanfaí an luach ar an athróg sin a athrú aon diall caighdeánach amháin. Chun éascú a dhéanamh air seo, is féidir gach athróg a bhfuil ‘zscór’ scríofa taobh leo a léirmhíniú ar an mbealach céanna leis an sampla seo:

Is é an meastachán atá bainteach le SSE teaghlach i dTábla 7.7 ná 4.5; i.e., baineann méadú i ndiall caighdeánach amháin sa SSE le méadú 4.5 pointe i ngnóthachtáil sa léitheoireacht. Éiríonn le dalta a thagann ó theaghlach le SSE meánach scór 4.5 pointe níos airde mar mheán a ghnóthú ná dalta le SSE aon diall caighdeánach faoi bhun an mheáin.

Gnóthachtáil a Thuiscint

Tugann Bosca 7.3 roinnt sonraí breise ar an bpróiseas don samhaltú a d'fhéadfadh a bheith mar ábhar spéise do léitheoirí a bhfuil spéis acu sna mionsonraí teicniúla.

Bosca 7.3. Roinnt eolas teicniúil faoin tsamhail agus faoin bpróiseas samhaltaithe

Rinneadh an tsamhail atá curtha i láthair sa chuid seo a fhorbairt i HLM 6.0. Baineadh úsáid as an gcur chuige samhaltaithe seo a leanas: Rinneadh tastáil ar leith ar gach athróg. Baineadh amach aon athróg nach raibh suntas ag baint leo agus rinneadh ansin gach bloc de na hathrógacha a bhí fágtha a mheas ag an am céanna. Cuireadh gach bloc isteach ansin ag an am céanna, agus baineadh amach na hathrógacha gan suntas go dtí gur mhair suntas ag leibhéal .05 le gach athróg a bhí fágtha.

Rinneadh na hathrógacha leanúnacha a ollmheánú go lárnach agus a chaighdeánú chun meánscore neamhnaí agus diall caighdeánach a haon a bheith acu (rinneadh líon daltaí ranga a lárnú ach ní raibh siad caighdeánaithe). Dá réir sin, freagraíonn an meastachán paraiméadair a bhaineann leis an athróg chontanóideach (seachas an líon daltaí i rang a hAon) don athrú ionchais sa ghnóthachtáil bainteach le méadú aon diall caighdeánach san athróg mhínteach. Sular críochnaíodh an tsamhail, rinneadh iniúchadh ar idirghníomhaíochtaí suntasacha idir SSE dalta agus athrógacha eile ag leibhéal dalta. Rinneadh iniúchadh ar thrialacha suntasacha de théarmaí cuarlíneacha, idirghníomhaíochtaí trasleibhéala agus claontaí fánacha. Rinneadh comhathrú mínte a áireamh ar bhonn an athraitheas iarmharaigh den tsamhail dheireanach i gcomparáid leis an athraitheas iomlán don tsamhail neamhchoinníollach.

Tar éis críoch a chur leis an tsamhail dhá leibhéal, cuireadh i dtreo samhail trí leibhéal inchomparáide lena fháil amach an raibh éagsúlacht suntasach idir na meastacháin pharaiméadair. Bhí na difríochtaí sna meastacháin pharaiméadair idir dhá leibhéal agus trí leibhéal an-bheag, agus dá réir díríonn an phlé ar an tsamhail dhá leibhéal amháin.

Leanann plé theicniúil maidir le hoiriúntacht úsáide ualaí do shamhla il-leibhéala (féach e.g. Aitkin & Aitkin, 2011; OECD, 2009; Rabe-Hesketh & Skrondal, 2006). Mar a déantar ualaí a chur i bhfeidhm (m.sh. mar atá i Gilleece, Shiel, Perkins & Proctor, 2009), baintear úsáid as ualach scoil leibhéala agus as ualach dalta laistigh de scoil ag leibhéal an dalta. Baineann cur chuige eile (féach e.g. Aitkin, Francis & Hinde, 2005) le suntas na n-athróg samplála a mheas le linn próiseas tógála an tsamhail. Baintear úsáid anseo as an gcur chuige deireanach.

Baineann HLM 6.0 úsáid as scriosadh liostachiallmhar; i.e. scriostar cás ma bhíonn sonraí in easnamh ar aon athróg don tsamhail. Ar mhaithe le cásanna a choamhnú, baineadh úsáid as faistneoir easnaimh nuair a síleadh athróg a bheith tábhachtach agus nuair a bhí leibhéal ard easnamhachais inti. Rinneadh na cásanna a choimeád trí athchódáil a dheánadh ar na luachanna a bhí in easnamh ar an athróg bhunaidh leis an meán (i gcás athróg leanúnach) nó go neamhnaí (i gcás athrógacha d'fhaistneoirí dénáirtha), mar aon le faistneoir caoch ar tugadh luach a haon do má bhí sonraí in easnamh agus neamhnaí muna raibh. Tar éis scriosadh liostachiallmhar a dhéanamh agus ag cur na bhfaistneoirí a bhí in easnamh san áireamh, mhair 88.3% den bhunachar tacair. Toisc nach é an cur chuige ar luach a bheith in easnamh an rogha cur chuige a thuilleadh sa litríocht (féach m.sh. Cohen, Cohen, West & Alken, 2003), nuair a críochnaíodh an tsamhail, cuireadh í i gcomparáid le ceann inar fágadh na cásanna ar lár má bhí sonraí in easnamh ar aon cheann de na hathrógacha sa tsamhail dheireanach. Bhí difríochtaí an-bheag sna meastacháin paraiméadair idir an dá shamhail, cé gur athraigh an idirlíne ó 260 go 267 ag léiriú gur dócha gur páistí le gnóthachtáil níos ísle a cuireadh amach as an tsamhail. Bhí an tsamhail dheireanach bunaithe ar 79.7% den bhunachar tacair a bhí ann ar dtús agus bhí sé fiorbheag ar fad (i.e. ní raibh caol trasleibhéala idir méid scoile agus taolitheoireacht dalta suntasach ó thaobh staitistice, agus ag leibhéal scoile, ní raibh láthair scoile suntasach ó thaobh staitistice). Dá bhrí sin, ceapadh an tsamhail inar fágadh cásanna ar lár má bhí luachanna in easnamh a bheith mar an rogha samhail.

Ag leibhéal scoile, ní raibh ach athróg amháin – méid an rollaithe scoile i rang a hAon – a bhí suntasach ó thaobh staitistice sa tsamhail dheireanach (Tábla 7.7). Bhí gach dalta breise a bhí rollaithe i rang a hAon bainteach le méadú 0.3 pointe sa mheánghnóthachtáil léitheoireachta. Luadh i gCaibidil 2 go ndearnadh, le linn próiseas na samplála, idirdhealú idir SLG a bhí bunaithe roimh 2001-2002 agus iad siúd a bunaíodh ina dhiaidh sin agus go ndearnadh SLG níos nua a shampláil ar bhonn líon na ndaltaí i rang a hAon. Dá réir sin, ar mhaithe leis an múnú, baineadh úsáid as méid an rollaithe ag rang a hAon mar sheachthomhais do mhéid na scoile mar go síltear méid iomlán rollaithe scoile a bheith go comhathraitheach leis an mbliain inar

osclaíodh an scoil. Níl difríocht shuntasach idir an meastachán paraméadair ar mhéid an rollaithe i rang a hAon sa tsamhail dheireanach (0.3) ón meastachán paraméadair sa tsamhail nialasach (0.38, féach Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.6). Tugann sé seo le fios go bhfuil an gaol idir méid scoile agus gnóthachtáil léitheoireachta neamhspleách ar an mórgóir ó na hathróa eile sa tsamhail dheireanach.

Tábla 7.7: Samhail dheiridh il-leibhéal ar ghnóthachtáil léitheoireachta – rang a Dó, SLG

	MP	EC	Stait Trial	cs	d
Idirlíne	267.5	2.39			
Leibhéal scoile					
Méid (Rang a hAon)	0.3	0.11	t=2.61	51	.012
Leibhéal dalta					
Teilifís ag an dalta ina s(h)eomra leapa	-16.7	2.43	t=-6.85	1342	<.001
SSE teaghlach (zscór)	4.5	1.06	t=4.26	1342	<.001
Daltaí ag taoiléitheoireacht in amanna (sea – ní hea)	9.6	2.77	t=3.47	1342	.001
Am caite ar obair bhaile Béarla					
Am caite ar obair bhaile Béarla (zscór)	-7.9	1.66	a	a	a
Am caite ar obair bhaile Béarla (zscór) cearnaithe	1.0	0.21	t=4.81	1342	<.001
Leabhair Bhéarla agus Ghaeilge sa bhaile (zscór)	10.6	1.37	t=7.74	1342	<.001

^aTriail suntais ar fáil don téarma cuarlíneach amháin

MP = Meastuchán Paraiméadach; EC= Earráid Chaighdeánach; cs= céimeanna saoirse; d = dochúlacht

Bhí an meán SSE scoile suntasach nuair a rinneadh é a thástáil leis féin ach ní raibh suntas ag baint leis tar éis na hathróa eile a chur san áireamh. Mar atá luaite cheana sa chaibidil seo, tá an difríocht idir scoile do ghnóthachtáil léitheoireachta i rang a Dó i SLG íseal, agus gan í ach 8%. Dá bhrí sin, níl san athraitheas idir scoile ach cuid bheag den athraitheas iomlán agus b'fhéidir dá bhrí sin nach aon ionadh gur beag athróg ag leibhéal scoile sa tsamhail dheireanach atá suntasach ó thaobh staitistice.

Le gach rud eile cothrom, ghnóthaigh daltaí a thug le fios go raibh teilifís acu ina seomra leapa meánscór a bhí 17 pointe níos ísle ná daltaí nach raibh teilifís acu sa seomra leapa. Is ionann a leithéid de dhifríocht agus thart ar aon-tríú de dhiall caighdeánach ar scála gnóthachtála na léitheoireachta.

Bhí athrú diall caighdeánach amháin i SSE dalta comhghaolmhar le hathrú cúig phointe nach mór i ngnóthachtáil na léitheoireachta. Léiríonn sé seo gaol sách lag idir stádas socheacnamaíoch teaghlaigh agus gnóthachtáil nuair a dhéantar na hathróa eile sa tsamhail a smachtú.

Má bhí gach rud eile mar an gcéanna, bhí an t-am breise a bhí á chaitheamh ar an obair bhaile Béarla (mar a thuairiscigh tuismitheoirí) bainteach le gnóthachtáil níos ísle sa léitheoireacht. Ar an meán, bhí scór naoi bpointe níos airde ag na daltaí a chaith an méid is lú ama ar obair bhaile (i.e. diallphointe amháin faoi bhun meánmhéid an ama) ná mar a bhí ag daltaí a chaith am meánach ar obair bhaile (i.e. meánmhéid ama); bhí dá réir meánscór a bhí seacht bpointe níos airde ag na daltaí seo sa bhreis ar dhaltá a chaith an méid is mó ama ar an obair bhaile Béarla (i.e. diallphointe amháin os cionn

Gnóthachtáil a Thuiscint

meánmhéid an ama).⁴⁵ Is dócha gur féidir an gaol diúltach idir an méid ama a chaitear ar obair bhaile agus an ghnóthachtáil sa léitheoireacht a mhíniú toisc go mbíonn níos mó ama ag teastáil ó dhaltaí níos laige chun na tascanna don obair bhaile a chríochnú.

Agus gach rud eile cothrom, bhí scór ar a laghad deich bpointe níos airde (an cúigiú cuid de dhiall caighdeánach) ag daltaí a dúirt gur léigh siad mar chaitheamh aimsire ar a laghad ó am go ham ná mar a bhí ag daltaí a dúirt nár léigh siad mar chaitheamh aimsire. Bhí gaol freisin idir níos mó leabhar a bheith sa bhaile agus gnóthachtáil níos airde sa léitheoireacht. Bhí méadú aon diall caighdeánach amháin sa mhéid leabhar a bhí sa bhaile ag dalta bainteach le meán-ardú nach mór 11 pointe (thart ar an cúigiú cuid de dhiall caighdeánach). Bhí thart ar 60 leabhar sa bhaile ag daltaí a bhí ar an 25ú peircintíl ar scála na leabhar agus léiríonn an tsamhail go mbeifí ag tuar go bhfaigheadh na daltaí seo scór thart ar 8 bpointe níos ísle na iad siúd le meánmhéid leabhar sa bhaile (thart ar 200). Bhí 46 ndalta ar an 75ú percintíl ar scála iomlán na leabhar a raibh thart ar 375 leabhar acu sa bhaile agus scór ionchais thart ar 10 bpointe níos mó acu ná iad siúd a raibh meanmhéid leabhar acu sa bhaile.

Ní raibh aon idirghníomhúcháin crosleibhéil ná aon athruithe fána randamacha a bhí suntasach ó thaobh staitistice sa tsamhail. Léiríonn Tábla 7.8 céatadán an athraitheas mínithe ag na teaglamaí éagsúla de bhlocanna na n-athróg. Nuair nach mbaintear úsáid ach as SSE an dalta mar réamhtháscaire athróige, tugann an tsamhail míniú ar an athraitheas 43% idir-scoileanna agus ar an athraitheas 4% laistigh de scoileanna. Nuair a baintear úsáid as SSE an dalta agus as comhthéacs baile (i.e. méid na leabhar sa bhaile, an dalta ag léamh mar chaitheamh aimsire sa bhaile, an t-am a thugtar don obair bhaile, agus teilifís i seomra leapa an dalta) mar athróg mínitheacha, is féidir míniú a thabhairt don athraitheas 54% idir scoileanna agus don athraitheas 16% laistigh de scoileanna. Tacaíonn suntas na n-athróg don timpeallacht bhaile le moladh Eivers et al. (2010a, p.96) a deir

Ba chóir don ROS feachtas eolais poiblí a reachtáil chun comhairle a chur ar thuismitheoirí faoi na nósanna imeachta a chuidíonn le forbairt acadúil a bpáiste i gcoitinne (m.sh., leabhair a phlé, méid nó costais a mheas), agus iad siúd nach gcuidíonn (m.sh., gan stiúir a choimeád ar rochtain teilifíse sa seomra leapa).

Nuair a cuirtear san áireamh an t-aon fháistineoir suntasach ag leibhéal scoile (méid an rollaithe scoile i Rang a hAon) tagann samhail chun cinn a mhíniú 67% den athraitheas idir scoileanna agus 16% den athraitheas laistigh de scoileanna. Ní mhíniú méid scoile ach 1% den athraitheas breise lasmuigh de na hathróg sa tsamhail. Do léitheoirí ar spéis leo a leithéid, tá fáil san Aguisín do Chaibidil 7, Tábla A7.8 ar chéatadán an athraitheas mínithe trí bhlocanna athróg a chomhcheangal ceann ar cheann leis an samhail neamhnitheach.

⁴⁵ Is é meastachán an pharaméadair don am ar obair bhaile Béarla ná -7.9. Tá sé seo méadaithe faoin méid ama a chaith dalta ar an obair bhaile. Is é meastachán an pharaméadair don téarma cearnaithe ná 1.0 (é seo méadaithe faoin méid ama a chaith dalta ar an obair bhaile cearnaithe). Rinneadh an t-am a caitheadh ar an obair bhaile a z-chaighdeánú chun meán 0 agus diall caighdeánach 1 a bheith ar fáil. Dá bhrí sin, ag dalta a chaith meánmhéid ama ar an obair bhaile tá luach 0 don am ar obair bhaile agus athrú i ngnóthachtáil na léitheoireachta de $(-7.9*0)+(1.0*0*0)=0$ agus bíonn athrú $(-7.9*1)+(1.0*1*1)=-6.9$ sa scór léitheoireachta do dhalta a chaitheann aon diall caighdeánach sa bhreis ar an meán am ar obair bhaile.

⁴⁶ Is iad na luachanna don 25^ú and 75^ú peircintíl ar an scála z-chaighdeánaithe ná -0.80 agus 0.98, faoi seach. Nuair a mhéadaítear iad seo faoi MP (10.61) faightear luach -8.49 agus 10.43. Is é luach an 25^ú percintíl don scála iomlán leabhar roimh z-chaighdeánú ná 61. Is é an 75^ú percintíl comhfhreagrach ná 375.

Tábla 7.8: Céatadán an athraitheas don léitheoireacht i Rang a Dó i SLG mínithe trí bhlocanna athróg a chomhcheangal^a

	SSE Dalta	SSE Dalta agus Timpeallacht Bhaile ^b	SSE Dalta, Timpeallacht Bhaile, Méid Scoile ag Rang a hAon (i.e. samhail dheireanach)
Idirscoile	42.9	54.2	66.7
Laistigh de scoileanna	4.3	16.4	16.4
Iomlán	6.9	18.9	19.8

^aAthraitheas mínithe agus é seo áirithe ar bhonn na samhla dlúite i gcomparáid leis an tsamhail neodrach a áiríodh ag baint úsáide as an bhfo-thacar céanna do chásanna agus a bhí sa tsamhail dlúite.

^bTeilifís ag dalta sa seomra leapa, léann dalta leabhar, greannán nó iriseán don taitneamh uaireanta roimh nó i ndiaidh na scoile, am caite ar obair bhaile Béarla (mar a thuairiscigh tuismitheoir) agus téarma cearnaithe, leabhair Bhéarla agus Ghaeilge sa bhaile.

Ar an iomlán, tugann an tsamhail míniú ar an athraitheas iomlán 19.8% i ngnóthachtáil na léitheoireachta i rang a Dó i SLG. (Tábla 7.8). Míniú na tsamhail reatha céatadán níos mó den athraitheas idirscoile (67%) seachas an t-athraitheas laistigh de scoileanna (16%). Tá sé seo ar aon dul le samhlacha a foilsíodh cheana ar an ngnóthachtáil i litearthacht na léitheoireachta in Éirinn. Mar shampla, ag leibhéal na hiar-bhunscoile, léiríonn samhlacha do litearthacht na léitheoireachta míniú ar thart ar 80% don athraitheas idirscoile agus thart ar 40% den athraitheas laistigh den scoil (Shiel et al., 2001; Cosgrove et al., 2005). Ag an mbunleibhéal, mhínigh samhail do ghnóthachtáil na léitheoireachta i scoileanna aitheanta faoi mhíbhuntáiste 69% den athraitheas idirscoile agus 29% den athraitheas laistigh den scoil (Sofroniou, 2004). Mhínigh samhail a foilsíodh ina dhiaidh sin ar ghnóthachtáil na léitheoireachta ag an mbunleibhéal 42% den athraitheas idirscoile agus 19% den athraitheas laistigh den scoil (Smyth et al., 2010).

Bhí nádúr na gceisteanna ar cheistneoir na ndaltaí mar fhadhb a bhain go ginearálta leis an iarracht ar ghnóthachtáil sa léitheoireacht a shamhaltú ag rang a Dó sa staidéar reatha. Chun ualach na léitheoireachta a laghdú go leibhéal aois-oiriúnach, cuireadh ceisteanna déscartha i láthair dhaltaí rang a Dó ach iarradh ar dhaltaí rang a Sé minicíocht a chur in iúl ag baint úsáide as scála ceithre-phointe. Seans nár cheadaigh an leagan amach ar cheisteanna déscartha idirdhealuithe caolchúiseacha a dhéanamh idir daltaí i rang a Dó.

Ar an iomlán, bíonn baint go comhsheasmhach ag féin-éifeachtúlacht, féinchoincheap agus toisí spéise/rannpháirtíochta le gnóthachtáil (m.sh. OECD, 2007). Fuarthas amach, ach go háirithe i réimse na léitheoireachta, go raibh dearthaí daltaí i leith na léitheoireachta bainteach go suntasach agus go dearfach le gnóthachtáil sa léitheoireacht (mar atá i Cosgrove et al., 2005). D'fhéadfadh sé a bheith úsáideach in obair bhreise ar mhúnú ghnóthachtála i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge toisí breise ar dhearthaí a chur san áireamh cé gur féidir deacrachtaí a bheith ann maidir leis na comhghaoil seo a thomhais agus a léirmhíniú, i ngeall ar an nádúr ciorclach a bhaineann leo in amanna (féach Cosgrove et al., 2003; Van de Gaer, Gebhardt & Schulz, 2009; Williams & Williams, 2010). Níor scrúdaíodh spreagadh tuismitheoirí agus páirtíocht thuismitheoirí le hobair bhaile a bpáiste i NAIMS agus bheifí ag ceapadh go mbeidís siúd bainteach go dearfach le gnóthachtáil (mar atá ag an iar-bhunleibhéal, féach m.sh. Byrne & Smyth, 2011). D'fhéadfadh measúnuithe náisiúnta sa todhchaí eolas a bhailiú ar bhonn úsáideach ar an bpáirt a bhíonn ag tuismitheoirí i scoil an pháiste.

Príomhphointí

- Díríonn an chaibidil seo go príomha ar Scoileanna Lán-Ghaeilge (SLG) agus ar MN '09 seachas scoileanna Gaeltachta mar méadaíonn na huimhreacha beaga ar rollaí na scoileanna Gaeltachta an dóchúlacht go ndéanfaidh líon beag daltaí neamhthipiciúla torthaí scoile a chur as riocht.
- Tá an meánscór ag leibhéal scoile do léitheoireacht rang a Sé i SLG mórán mar a mbeifí ag súil leis, i bhfianaise an mheánstádaís shocheacnamaíoch (SSE) ag leibhéal scoile do na scoileanna seo.
- Tá an meánscór ag leibhéal scoile don mhatamaitic i SLG ábhar níos ísle ná mar a mbeifí ag súil leis, i bhfianaise an mheán-SSE ag leibhéal scoile do na scoileanna seo.
- Feidhmíonn grúpa scoileanna MN '09 ar aon dul le SLG ó thaobh láthair scoile agus meán SSE scoile ag an leibhéal ionchais a mbeifí ag súil don léitheoireacht ach faoi bhun na n-ionchas don mhatamaitic.
- Baineann níos mó den athraitheas i ngnóthachtáil na léitheoireachta ag rang a Sé le meán SSE scoile i gcomparáid le gnóthachtáil na matamaitice. Is cosúil go bhfuil an t-athraitheas idir scoileanna i ngnóthachtáil na léitheoireachta ábhar níos ísle i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge seachas mar a bhí i MN '09. Ach, toisc go mbíonn na dialltaí caighdeánacha a bhaineann le comhpháirteanna athraitheas ard, is fiú iniúchadh breise a dhéanamh ar an ngné seo.
- Léirigh samhail il-leibhéal do ghnóthachtáil na léitheoireachta i rang a Dó i SLG nach raibh ach tréith amháin ag leibhéal scoile bainteach go suntasach le gnóthachtáil sa léitheoireacht, nuair a cuireadh tréithe dalta san áireamh. Bhí gnóthachtáil níos aired sa léitheoireacht bainteach le rolú níos mó sna scoileanna (ag baint úsáide as rollú do Rang a hAon mar thomhais ar an rollú go hiomlán). Níor mhínigh an rollú do Rang a hAon, áfach, ach 1% den éagsúlacht sa ghnóthachtáil.
- Ní hionadh gur beag athróg ag leibhéal scoile a bhí suntasach ó thaobh staitistice, nuair a smaoinítear go raibh an t-athraitheas idir scoile do ghnóthachtáil na léitheoireachta ag rang a Dó i SLG íseal, agus gan é ach 8%. 'S é sin le rá, bhí na t-athraitheas trasna ns scoileanna sách teoranta agus dá bhrí sin ní dócha go míneodh tréithe ag leibhéal na scoile na héagsúlachtaí gnóthachtála.
- Ag leibhéal an dalta, bhí comhghaol diúltach a bhí suntasach ó thaobh staitistice idir an ghnóthachtáil sa léitheoireacht agus teilifís a bheith ag an dalta ina s(h)eomra leapa. Tagann sé seo leis na torthaí ag Eivers et al. (2010a) a fuair amach i MN '09 go raibh scóir a bhí níos ísle go suntasach ag daltaí a raibh teilifís acu ina seomraí leapa.
- Léirigh an tsamhail freisin go raibh stádas soceacnamaíoch dalta níos airde, níos mó leabhar a bheith sa bhaile agus níos mó ama á chaitheamh ar léitheoireacht don taitneamh, bainteach go dearfach le gnóthachtáil sa léitheoireacht. Míníonn na hathrógá i dtimpeallacht an bhaile, ar nós leabhair a bheith sa bhaile agus níos mó ama a bheith á chaitheamh ar an léitheoireacht don taitneamh athraitheas breise sa ghnóthachtáil de bhreis ar SSE. Tá sé seo ar aon dul leis na hanailísí ar dhaltaí ag an iar-bhunleibhéal (Perkins et al., 2012).
- Bhí ceangal diúltach idir níos mó ama a bheith á chaitheamh ar obair bhaile Béarla agus gnóthachtáil. Is cosúil go mbaineann sé seo le níos mó ama a bheith á chaitheamh ar an obair bhaile ag daltaí a mbíonn an ghnóthachtáil níos ísle acu.

- Mhínigh an tsamhail an 67% san athraitheas idirscoile agus an 16% san athraitheas laistigh de scoileanna. Tá siad seo mórán mar an gcéanna leis na céatadáin atá mínithe i bhfoilseachán eile a tháinig le déanaí ar shamhail do ghnóthachtáil na léitheoireachta ag leibhéal an bhunoideachais in Éirinn (Smyth et al., 2010). Mhínigh samhail ar litearthacht léitheoireachta i mbunscoileanna faoi mhíbhuntáiste, a bhí ar fáil roimhe sin, athraitheas idir scoileanna (69%) den chineál céanna ach athraitheas níos mó laistigh de scoileanna (29%) (Sofroniou, 2004).

Caibidil 8

Conclúidí agus Moltaí

Sa chaibidil seo, baintear tátail as na sonraí agus cuirtear moltaí chun cinn i roinnt príomhréimsí – cruthúnas sa léitheoireacht Bhéarla, cruthúnas sa mhataimic, an ghaolmhaireacht idir stádas socheacnamaíoch (SSE) agus cruthúnas, an teanga ina gcuirtear tús le teagasc na léitheoireachta, teanga teagaisc na matamaitice, tacaíocht do dhaltáí i mbaol, an t-am a bhíonn ar fáil don teagasc, measúnú, forbairt ghairmiúil múinteoirí, rogha agus rannpháirteachas tuismitheoirí, mar aon le páirtíocht daltaí. Tá sé i gceist go mbeadh na moltaí mar chomhlánú orthu siúd atá curtha i láthair cheana i Measúnuithe Náisiúnta 2009 ar Mhataimic agus ar Léitheoireacht Bhéarla (Eivers et al., 2010a), agus ar na gníomhaíochtaí atá leagtha amach sa *Straitéis Náisiúnta chun an Líteartha agus an Uimhearthacht a Fheabhsú 2011-2020* (ROS, 2011a) agus sna himlitreacha a lean í (RoS, 2011c; ROS, 2012).

Cruthúnas sa Léitheoireacht Bhéarla

Príomhaidhm a bhain leis an staidéar reatha ná comparáid a dhéanamh idir gnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla ag daltaí i SLG, i scoileanna Gaeltachta, agus i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán an Bhéarla (MN '09). Léiríonn na torthaí go mbíonn meánscóir níos airde ag daltaí ranganna a Dó agus a Sé i SLG ná ag daltaí i scoileanna MN '09 ar an léitheoireacht Bhéarla go hiomlán, ar fhoclóir na léitheoireachta agus ar thuiscint na léitheoireachta, agus ar phróisis uile na léitheoireachta a ndearnadh measúnú orthu. Mar aon leis sin, ghnóthaigh daltaí i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta meánscóir níos airde ó thaobh statistice ar an léitheoireacht Bhéarla go hiomlán, ar fhoclóir na léitheoireachta, ar thuiscint na léitheoireachta agus ar thrí cinn de cheithre phróisis na léitheoireachta. Ag rang a Dó, níor léir aon difríochtaí suntasacha idir gnóthachtáil daltaí na scoileanna Gaeltachta agus a gcontrapháirtithe i MN '09. Caithfear na torthaí seo a léirithiscint i gcomhthéacs stádas socheacnamaíoch. Tá meánghnóthachtáil na léitheoireachta Béarla leibhéal-scoile i SLG ag ranganna a Dó agus a Sé araon mórán mar a mbeifí ag súil leis bunaithe ar an meán-stádas socheacnamaíoch scoile, má ghlactar gur ionann an ghaolmhaireacht agus mar a bhí idir gnóthachtáil agus SSE i MN '09.

Tá na torthaí SLG ag teacht leo siúd ó am níos luaithe, Measúnú Náisiúnta ar Léitheoireacht Bhéarla, 1988 (An Roinn Oideachais, 1992), inar éirigh níos fearr le daltaí i rang a Cúig i SLG ná mar a d'éirigh le daltaí i nGnáthscoileanna. I staidéar 1988, áfach, is í an difríocht a bhí idir SLG agus 'gnáthscoileanna' ná aon leath de dhiall caighdeánach, ach sa staidéar reatha, aon-tríú de dhiall caighdeánach a bhí i gceist ag an dá rang leibhéal a ndearnadh measúnú orthu. Ina theannta sin, cé gur tharla i measúnú 1988 go bhfuair daltaí i SLG agus i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla torthaí den chineál céanna ag na leibhéil ghnóthachtala is airde (na 70ú, 80ú agus 90ú percintíl), d'éirigh níos fearr, sa staidéar reatha, le daltaí SLG ná leo siúd i MN '09 ag gach tagarmharc idir an 10ú agus an 90ú peircintíl.

Ní hionann na torthaí do na scoileanna Gaeltachta agus iad siúd ag Macnamara (1966) a thuairiscigh go raibh cruthúnas chainteoirí dúchasacha Gaeilge (daltaí Gaeltachta) sa léitheoireacht Bhéarla i rang a Cúig 13 mí taobh thiar den aois léitheoireachta Béarla ag cainteoirí dúchasacha Béarla a rugadh in Éirinn. Sa staidéar reatha, ní raibh difríocht shuntasach idir daltaí rang a Dó i scoileanna Gaeltachta agus a

gcontrapháirtithe (cainteoirí dúchasacha Béarla den chuid is mó) i MN '09, ach d'éirigh níos fearr ó thaobh statistice le daltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta na a gcontrapháirtithe i MN '09. Tharla, áfach, go ndúirt trí-ceathrú de na daltaí Gaeltachta sa staidéar reatha go raibh Béarla á labhairt acu mar phríomhtheanga an bhaile agus, dá réir sin, d'fhéadfaí a rá nach ionann na daltaí seo agus na cainteoirí dúchasacha Gaeilge a bhí i staidéar Macnamara, atá nach mór 50 bliain d'aois faoin tráth seo. Mar aon leis sin, is féidir glacadh leis sa staidéar reatha, go bhfuil níos mó Béarla sa timpeallacht laethúil ag na daltaí sin a dúirt gur í an Ghaeilge a bpríomhtheanga baile ná mar a bhí ag daltaí sna 1960í.

Tugann na torthaí a léiríonn gur ghnóthaigh idir 5-6% de dhaltaí i ranganna a Dó agus a Sé, i SLG agus i scoileanna Gaeltachta, faoi bhun Leibhéal 1 ar scálaí inniúlachta na léitheoireachta, le fios gur beag dalta, thar scoileanna i gcoitinne a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, a mbíonn mórdheacrachtaí léitheoireachta acu, i gcomparáid leis an bpobal a bhí measta i MN '09 (mar a raibh 10% faoi bhun Leibhéal 1). Ní léir cén fáth gur mar seo atá, agus b'fhéidir go bhfuil roinnt toscaí comhcheangailte – mar shampla, diantacaíocht bhreise ó mhúinteoirí ranga agus tacaíochta ar aon, éifeacht éascaitheachta toisc go bhfuil níos lú daltaí le deacrachtaí léitheoireachta, nó tacaíocht bhaile níos láidre. D'fhéadfadh freisin, má bhí rogha ag tuismitheoirí a raibh deacrachtaí léitheoireachta mar bhaol ag a bpáistí (m.sh., i ngeall ar mhoill i bhforbairt teanga), go ndearnadh siad cinneadh gan an páiste a chlárú i scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge. Seans gur aistrigh roinnt daltaí SLG a bhí i mbaol maidir le deacrachtaí litearthachta go scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán an Bhéarla sular shroich siad rang a Dó, ach níl aon eolas ar fáil faoi seo.

Tugann an toradh go bhfuair daltaí i rang a Dó i scoileanna Gaeltachta meánscore don léitheoireacht Bhéarla nach raibh suntasach ó thaobh staitistice ón toradh a bhí faighte ag daltaí i MN '09, agus go bhfuair daltaí i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta meánscore níos airde le fios go mb'fhéidir go sáraíonn daltaí i scoileanna Gaeltachta an tús cineál lag a bhíonn acu i bhfoghlaim na léitheoireachta Béarla faoin am go sroicheann siad rang a Sé. Léiríonn an staidéar a rinne Parsons agus Lyddy (2009), a ndearnadh athbhreithniú air i gCaibidil 1, mar aon leis an taighde ar éifeachtaí na gclár tumoideachas Fraincise i gCeanada, gur féidir, le taithí agus le tacaíochtaí/teagasc cuí, go bhfeabhsaíonn an cruthúnas níos laige a bhíonn ar dtús i léitheoireacht na dara teanga.

In ainneoin na gnóthachtála i bhfad níos airde ar an iomlán i gcomparáid lena gcontrapháirtithe i MN '09, níor chruthaigh daltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta ró-éagsúl ó dhaltaí MN '09 ar cheann de na foscileanna i bpróisis na léitheoireachta – Iníuchadh & Breithniú. D'fhéadfaí an cruthúnas sa réimse seo – a bhaineann le smaointeoireacht ardoird agus le freagraí scríofa ar cheisteanna tuisceana – a láidriú.

Tá na meastacháin don athraitheas idirscoile i ngnóthachtáil na léitheoireachta (difríochtaí idir scoileanna) íseal i rang a Dó i SLG (8%) agus i scoileanna Gaeltachta (6%) ar aon, i gcomparáid le MN '09 (15%). Tá na meastacháin do rang a Sé íseal ar an gcuma chéanna. Léiríonn na sonraí seo go bhfuil scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge níos cosúla lena chéile maidir lena gcruthúnas sa léitheoireacht Bhéarla ná le scoileanna MN '09.

Moltaí

1. Ba chóir do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge leanúint le monatóireacht chúramach a dhéanamh ar ghnóthachtáil daltaí a bhíonn i mbaol deacrachta sa léitheoireacht Bhéarla, ar an tslí ina bpléann siad le héilimh bhreise sa

litearthacht Bhéarla agus Ghaeilge, agus ar an tslí ina bhfreagraíonn siad don tacaíocht a bhíonn le fáil acu ar scoil agus sa bhaile.

2. Ba chóir do scoileanna Gaeltachta níos mó béime a chur ar an bhforbairt ar scileanna léitheoireachta an Bhéarla (Iniúchadh agus Breithniú), go háirithe sna ranganna Sinsearacha.

Cruthúnas sa Mhatamaitic

Aidhm eile a bhain leis an staidéar reatha ná comparáid a dhéanamh idir gnóthachtáil sa mhatamaitice thar SLG, scoileanna Gaeltachta agus scoileanna i MN '09.

Príomhthoradh ná, cé go raibh meánghnóthachtáil na matamaitice ag daltaí i rang a Dó i SLG níos airde ó thaobh statistice ná mar a bhí ag daltaí i MN '09, ní raibh difríocht shuntasach sa ghnóthachtáil ag rang a Sé. Os a choinne sin, i scoileanna Gaeltachta, bhí meánscór níos airde ó thaobh statistice ag daltaí rang a Sé na mar a bhí ag a gcontrapháirtithe i MN '09, ach ní raibh an cruthúnas ag rang a Dó éagsúl go suntasach ó MN '09. Tugann na torthaí seo le fios, do dhaltaí i SLG, go mb'fhéidir go gcúlaíonn an leibhéal gnóthachtála idir ranganna a Dó agus a Sé, ach go bhfeabhsaíonn sé beagán i scoileanna Gaeltachta (tabhair aird nach bhfuil na difríochtaí idir na meánscóir i SLG agus i scoileanna Gaeltachta éagsúl go suntasach ag ceachtar grád leibhéal). Mar aon leis sin, neamhchosúil leis an léitheoireacht ina ndéantar an meánchruthúnas scoile i SLG a thuar go cruinn ón meán-stádas socheacnamaíoch scoile, bíonn an meánchruthúnas ag leibhéal scoile don mhatamaitic faoi bhun an toradh a bhíonn tuartha bunaithe ar SSE.

Bhí difríochtaí de chineálacha éagsúla ar an dáileadh i gcruthúnas na matamaitice i SLG, i gcomparáid le MN '09. Ag rang a Dó, bhí meánscóir níos airde ag daltaí a raibh scóir acu ag na príomh-thagarmharcanna uile idir an 10ú agus an 90ú peircintíl ná mar a bhí ag a gcontrapháirtithe i scoileanna MN '09. Ag rang a Sé, bhí scóir níos airde ag daltaí ísealghnóthachtála – iad siúd a bhí ag scóráil ag an 10ú, 20ú agus 30ú grád peircintíle – ná mar a bhí ag a gcontrapháirtithe i MN '09. Os a choinne sin, bhí scóir a bhí nach mór mar an gcéanna ag daltaí ardghnóthachtála – iad siúd a raibh scóir acu ag an 60ú, 70ú, 80ú agus 90ú peircintíl – leo siúd a bhí ag daltaí a raibh a gcruthúnas ag na tagarmharcanna seo i MN '09. Bíonn an pátrún céanna le feiceáil sa chruthúnas ar scálaí inniúlachta na matamaitice. Ag ranganna a Dó agus a Sé araon, bhí beagán níos lú daltaí i SLG a ghnóthaigh ag leibhéal faoi bhun Leibhéal 1 ná mar a bhí i MN '09 (8% vs. 10% i rang a Dó, 7% vs. 10% i rang a Sé). I rang a Dó, bhí níos mó daltaí i SLG ná i MN '09 a ghnóthaigh ag Leibhéal 4 (13% vs. 10%), ach i rang a Sé, bhí na céatadáin móran mar an gcéanna do SLG agus do MN '09 (9% vs. 10%). Dá réir sin, is cosúil nach n-éiríonn le daltaí ardghnóthachtála i SLG an buntáiste a bhíonn acu a choimeád idir ranganna a Dó agus a Sé. B'fhéidir go dtarlaíonn sé seo i ngeall ar na héilimh bhreise a bhaineann leis an teanga do dhaltaí agus iad ag foghlaim coincheapanna matamaiticiúla níos casta i ranganna Sinsearacha na bunscoile. Tá fianaise ar fáil do seo óna bhfuil tugtha faoi deara maidir le daltaí i rang a Sé i SLG a ghnóthaigh meánscóir nach raibh ró-dhifriúil ón a raibh faighte ag daltaí i MN '09 ar Tomhais, Cruth & Spás agus Sonraí – réimsí a bhfuil tuiscint choincheapúil ag teastáil dóibh uile – nó ar na próisis Tabhairt Chun Cuimhne, Comhtháthú & Nascadh, Réasúnaíocht nó Réiteach Fadhbanna. Go deimhin, níor éirigh le daltaí rang a Sé i SLG a gcomhpháirtithe i MN '09 a shárú ach ar Uimhreas/Ailgéabar agus Cur i bhFeidhm, réimsí nach mbíonn ag brath chomh mór céanna ar an teanga le gnéithe eile den mhatamaitic.

Is féidir an fheidhmíocht sách díomách sa mhatamaitic ag daltaí le gnóthachtáil níos airde a chur i gcomparáid le tearcfheidhmíocht na ndaltaí 15-bliana d'aois in Éirinn le gnóthachtáil níos airde ar mhatamaitic PISA (Perkins et al., 2012).

Tá baint ag obair Ryan (2011) (coimriú tugtha i gCaibidil 1) leis an léirmhíniú ar an titim bheag i réasúnaíocht agus réiteach fadhbanna a tugadh faoi deara i SLG idir ranganna a Dó agus a Sé. Cé gur í a tuairim nár thug an tumoideachas aon mhíbhuntáiste ar leith chun fadhbanna matamaiticiúla a réiteach, luaigh sí go gcuideodh sé le daltaí rang a Cúig ina staidéar féin dá n-éireadh leo níos mó téarmaí matamaiticiúla a shealbhú, agus dá mbeadh sainchlár teanga acu don mhatamaitic agus iad ag dul i ngleic le fadhbanna focal. In ainneoin a n-ardchruthúnas ar léitheoireacht Bhéarla, is léiriú an meánchruthúnas sách díomách ag daltaí i SLG ar roinnt de ghnéithe na matamaitice, réasúnaíocht agus réiteach fadhbanna ina measc, go mb'fhéidir go mbíonn deacrachtaí ag na daltaí seo le roinnt gnéithe de theanga na matamaitice. Ghnóthaigh daltaí i rang a Dó i scoileanna Gaeltachta scór meánach níos airde ná daltaí i MN '09 (256 vs. 250), ach ní raibh an difríocht suntasach ó thaobh staitistice. Ag rang a Sé, ghnóthaigh daltaí i scoileanna Gaeltachta scór meánach níos airde sa mhatamaitic ná daltaí i MN '09 (259 vs 250). Tá an feabhas dealraitheach idir rang a Dó agus rang a Sé sách beag (trí phointe). Is cosúil go bhfuil baint aige seo le cruthúnas níos láidre i measc daltaí le gnóthachtálacha níos ísle. Cé gur ghnóthaigh 8% de dhaltaí i scoileanna Gaeltachta faoi bhun Leibhéal 1 i rang a Dó, níor ghnóthaigh ach 5% ag an leibhéal seo i rang a Sé. Is ábhar suntais é, i rang a Dó, gur ghnóthaigh daltaí i scoileanna Gaeltachta scór meánach faoi bhun daltaí i MN '09 ar Cruth & Spás (cé nach raibh an difríocht suntasach ó thaobh staitistice), agus seans go bhféadfaí níos mó airde a dhíriú air seo i scoileanna Gaeltachta. Mar sin féin, faoi rang a Sé, bhí scór meánach ag daltaí i scoileanna Gaeltachta sa réimse seo (259) a bhí níos airde ó thaobh staitistice ná an scór meánach ag daltaí i SLG (251) agus i MN '09 (250). B'fhéidir gur é an rud a bhí ann ná nach raibh an fáil céanna ag daltaí rang a Dó ar théarmaíocht Cruth & Spás ach, faoi rang a Sé, go raibh teanga agus coincheapanna an tsnáithaonaid seo láidrithe. Is ábhar suntais freisin go raibh scóir mheánacha na ndaltaí i ranganna a Dó agus a Sé i scoileanna Gaeltachta níos airde ó thaobh staitistice de ná mar a bhí ag daltaí MN '09 sa tsnáithaonad Tomhais agus sa phróiseas Cur i bhFeidhm & Réiteach Fadhbanna. Bheifí ag ceapadh go mbeadh na réimsí seo den mhatamaitic ag tarraingt go láidir ar acmhainní teanga na ndaltaí. D'éirigh níos fearr freisin le daltaí i scoileanna Gaeltachta ar an gCur i bhFeidhm i ranganna a Dó agus a Sé, cé go mb'fhéidir nach mbíonn an ghnéith seo chomh spleách céanna ar theanga.

Ag rang a Dó, is féidir 25% den éagsúlacht i ngnóthachtáil na matamaitice i SLG, 16% i scoileanna Gaeltachta, agus 21% i MN '09 a chur i leith difríochtaí idir scoileanna. Is iad na meastacháin chomhfhreagracha do rang a Dó ná 17%, 15% agus 23%. Tá na meastacháin do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge níos airde don mhatamaitic ná don léitheoireacht Bhéarla, rud a léiríonn go mbíonn na difríochtaí idir scoileanna níos mó i gcás na matamaitice.

Moltai:

3. Ar aon dul le fáil a bheith ag daltaí ar an gcuraclam iomlán trí mheán na Gaeilge, ba chóir do SLG níos mó béime a chur ar réasúnaíocht agus ar réiteach fadhbanna sa mhatamaitic sna ranganna Sinsearach, agus aird ar leith a dhíriú ar fhorbairt agus ar úsáid na teanga matamaiticiúla i nGaeilge nuair a bhíonn daltaí ag plé leis na próisis seo.
4. Ba chóir taighde cháilíochtúil a dhéanamh ar an teagasc ar réasúnaíocht agus ar réiteach fadhbanna sa mhatamaitic do ranganna Sinsireacha, agus béim a chur ar na

héagsúlachtaí sa chaint theagascach, sa réim teanga agus sa rannpháirtíocht trasna na SLG, agus idir na SLG, na scoileanna Gaeltachta, agus na scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán an Bhéarla.

An Gaol idir Stádas Socheacnamaíoch agus Gnóthachtáil

Cé nach raibh fáil ag údair Measúnú Náisiúnta 1988 ar Léitheoireacht Bhéarla i Rang a Cúig (An Roinn Oideachas, 1991) ar eolas faoi stádas socheacnamaíoch na ndaltaí a bhí páirteach, chuir siad an ghnóthachtáil níos fearr ag daltaí i scoileanna SLG (i gcomparáid le daltaí i scoileanna a bhí ag teagasc trí mheán an Bhéarla) i leith SSE níos airde a dtuismitheoirí, agus cóimheas daltaí le múinteoir níos ísle a bheith sna SLG. Sa staidéar reatha, fuarthas tomhas don SSE trí fhostaíocht tuismitheoirí a thiontú ar scála idirnáisiúnta fostaíochta, agus breathnú ar na comhghaoil idir na scóir SSE a tháinig chun cinn agus gnóthachtálacha daltaí. Bhí meánscór SSE daltaí i SLG níos airde ó thaobh statistice ná mar a bhí ag daltaí i scoileanna Gaeltachta agus MN '09. Mar aon leis sin, i gcomparáid le MN '09, bhí ionadaíocht níos láidre ag daltaí SLG ar an tríú cuid is airde den scála SSE, agus ní raibh a n-ionadaíocht chomh láidir céanna sa tríú cuid is ísle. Léirigh anailísí ina dhiaidh sin gur ghnóthaigh daltaí i ranganna a Dó agus a Sé, i SLG agus scoileanna Gaeltachta araon, ó theaghlaigh SSE-ard, meánscóir a bhí níos airde ó thaobh statistice ná mar a fuair daltaí i dteaghlaigh SSE-íseal. Ag leibhéal scoile, bhí meán SSE i SLG (bunaithe ar na sonraí do rang a Sé) i bhfad níos airde ná mar a bhí do scoileanna Gaeltachta agus do scoileanna MN '09 araon.

Ceann de na torthaí a thagann ón staidéar reatha ná go mbaineann an ghnóthachtáil láidir, ar an iomlán, ag daltaí i SLG sa léitheoireacht, lena gcúlraí socheacnamaíocha níos fábharaí. Ag rang a Sé, ba é an meánscór *tuartha* don léitheoireacht ag leibhéal scoile i SLG (i scoileanna ina ndearna ar a laghad 15 daltaí ag an leibhéal ranga sin an triail léitheoireachta), bunaithe ar an ngaol idir stádas socheacnamaíoch agus léitheoireacht i MN '09, thart ar an méid a léiríodh sa mheánscór léitheoireachta (scór tuartha: 263; scór a léiríodh: 265). Cé nach féidir linn a rá go mbaineann an ghnóthachtáil níos airde i SLG le stádas socheacnamaíoch ard ag leibhéal scoile, is féidir linn meánchruthúnas leibhéal scoile don léitheoireacht a thuar go cruinn ag baint úsáide as meán SSE scoile amháin. Is cosiúil go gcuireann meán SSE-ard ag daltaí i SLG le timpeallacht scoile inar féidir meánleibhéil arda i gcruthúnas léitheoireachta a ghnóthú. Is cosiúil freisin go mbíonn tuismitheoirí le SSE níos airde níos réamhghníomhaí maidir le foghlaim a bpáistí a chothú, agus maidir le deiseanna don fhoghlaim bhreise a chur ar fáil dóibh.

Deimhníonn an tsamhail il-leibhéal ar an ghnóthachtáil don léitheoireacht i rang a Dó go bhfuil baint ag stádas socheacnamaíoch an dalta le gnóthachtáil sa léitheoireacht. Mar sin féin, is léir chomh maith, tar éis an SSE a smachtú, go bhfuil tionchar freisin ag príomhathróa eile i dtimpeallacht an bhaile, ar nós an méid leabhar atá sa bhaile (seachthomhais ar an dtimpeallacht oideachasúil baile), teilifís a bheith, nó gan a bheith, sa seomra leapa ag an bpáiste, agus an páiste a bheith, nó gan a bheith, ag léamh don taitneamh, ar ghnóthachtáil sa léitheoireacht ag leibhéal an dalta aonair.

I gcás na matamaitice i SLG, bhí an scór 252 a tugadh faoi deara i rang a Sé (i scoileanna ina ndearna ar a laghad 15 daltaí an triail) go mór faoi bhun an scór tuartha 265. Leiríonn an scór seo comhghaol níos laige idir an mhatamaitic agus stádas socheacnamaíoch i SLG, agus is féidir tátal a bhaint as seo go bhfuil toscaí eile seachas stádas socheacnamaíoch bainteach le gnóthachtáil. D'fhéadfadh an dúshlán a bhaineann le coincheapanna matamaiticiúla agus teanga ábhartha a theagasc trí Ghaeilge do dhaltaí, nach í an Ghaeilge a gcéad theanga ná a bpríomhtheanga baile, a bheith i measc na dtoscaí eile. D'fhéadfadh freisin go bhfuil a lán de thuismitheoirí na

ndaltaí i SLG nach bhfuil ar a gcumas tacaíocht don mhatamaitic a sholáthar trí Ghaeilge.

Bhí an meánstádas socheacnamaíoch ag daltaí i scoileanna Gaeltachta beagán níos ísle ná mar a bhí ag daltaí i scoileanna MN '09, le 39% de dhaltaí scoileanna Gaeltachta i dteaghlaigh SSE-íseal, 33% i dteaghlaigh SSE-meánach, agus 28% i dteaghlaigh SSE-ard, i gcomparáid le haon-tríú i ngach ceann de na catagóirí seo i MN '09. Ag rang a Dó, d'éirigh le daltaí ó theaghlaigh le SSE-ard meánscór níos airde ó thaobh statistice a ghnóthú don léitheoireacht ná mar a fuair daltaí ó theaghlaigh SSE-íseal, cé nach raibh an difríocht idir teaghlaigh le SSE-meánach agus SSE-íseal suntasach ó thaobh staitistice. Ag rang a Sé, ghnóthaigh daltaí i dteaghlaigh SSE-ard meánscór níos airde ó thaobh statistice ná daltaí ó theaghlaigh SSE-íseal. Ar an dul céanna, ghnóthaigh daltaí ó theaghlaigh SSE-meánach meánscór níos airde ó thaobh statistice ná daltaí ó theaghlaigh SSE-íseal. B'fhéidir gur í an chúis nach raibh difríocht shuntasach i rang a Dó idir daltaí ó theaghlaigh SSE meánach agus íseal ná gur é an Béarla an dara teanga ag a lán daltaí Gaeltachta, agus go dtógann sé níos faide ar dhaltaí le SSE meánach agus íseal oilteacht a ghnóthú i léitheoireacht an Bhéarla ná daltaí a mbíonn Béarla mar chéad theanga acu, nó a mbíonn Béarla níos láidre i gcomhthéacsanna lasmuigh den scoil.

Is ábhar spéise ar leith go raibh na comhghaoil idir SSE agus gnóthachtáil lag i measc daltaí Gaeltachta don mhatamaitic, agus gan ach aon difríocht shuntasach amháin – é sin idir daltaí SSE ard agus íseal i rang a Sé. Arís, b'fhéidir gur léiriú é seo ar na dúshláin do dhaltaí áirithe i scoileanna Gaeltachta coincheapanna matamiticiúla a ghnóthú trí Ghaeilge, go háirithe muna mbíonn teanga an teagaisc á labhairt acu sa bhaile. Gan amhras, os rud é go ndéantar an mhatamaitic a theagasc do leath de dhaltaí na scoileanna Gaeltachta trí mheascán Béarla agus Gaeilge, is dócha gur amhlaidh an cás.

I SLG, mar a raibh 8% de dhaltaí ag freastal ar scoileanna CTS faoi DEIS, bhí an gaol idir stádas DEIS agus gnóthachtáil sa léitheoireacht ar aon dul lena raibh faighte i staidéir eile (m.sh., Eivers et al., 2010a), le daltaí i scoileanna CTS ag gnóthú go mór faoi bhun, ar an meán, sa Bhéarla agus sa mhatamaitic ná a gcontrapháirtithe i scoileanna neamh-CTS. Tugann na mórdhifríochtaí sa ghnóthachtáil (os cionn leath de dhiall caighdeánach don léitheoireacht Bhéarla agus dhá thrian sa mhatamaitic) suntasach don ghá atá ann grinnbhreathnú a dhéanamh ar ghnóthachtáil daltaí faoi mhíbhuntaiste i SLG sa CTS, agus breathnú ar na slite inar féidir tacú leo chun leibhéal ghnóthachtála níos airde a bhaint amach. Baineann sé seo, i bpáirt, le héifeachtacht clár agus le gníomhaíochtaí atá á gcur i bhfeidhm chun cruthúnas a ardú thar scoileanna uirbeacha uile CTS (m.sh., Aisghabháil na Léitheoireachta, First Steps). Ag leanúint ón staidéar reatha, ba ghá iniúchadh níos géire a dhéanamh ar na cláir atá á ofráil do dhaltaí don léitheoireacht Bhéarla agus don mhatamaitic i SLG ar an gclár CTS, chun pé leasuithe is gá, más ann dóibh, a chur i bhfeidhm.

Agus iad ag breathnú ar ghnóthachtáil i scoileanna CTS sa Ghaeltacht i gcomparáid leo siúd lasmuigh den Ghaeltacht, fuair Weir, Archer and Millar (2009) amach go raibh an ghnóthachtáil sa léitheoireacht i ranganna a Trí agus a Sé i scoileanna tuaithe CTS sa Ghaeltacht níos ísle ó thaobh statistice ná mar a bhí ag scoileanna tuaithe CTS *lasmuigh* den Ghaeltacht, cé nach raibh difríocht shuntasach ag baint leis an gcruthúnas sa mhatamaitic ag na leibhéil ranga seo. Ní raibh aon difríochtaí suntasacha sa ghnóthachtáil don léitheoireacht Bhéarla ná don mhatamaitic idir daltaí i scoileanna Gaeltachta sa CTS i NAIMS, agus daltaí i scoileanna tuaithe sa CTS lasmuigh den Ghaeltacht i MN '09. D'fhéadfadh go n-eascaíonn na difríochtaí sna torthaí maidir leis an léitheoireacht idir, ar thaobh amháin, staidéar Weir et al., agus, ar an dtaobh eile, NAIMS/MN '09, ó dhifríochtaí sa tslí ina ndearnadh na trialacha a

dhearadh agus/nó difríochtaí a bhain leis an gcur chuige nuair a bhí an tsampláil agus an ualú á ndéanamh.

Moltaí:

5. Ar aon dul leis an *Stráitéis Náisiúnta chun an Litearthacht agus an Uimbearthacht a Fheabhsú 2011-20*, ba chóir do scoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge tabhairt faoin ngnóthachtáil i litearthacht na léitheoireachta a ardú, agus ba chóir dóibh aird a thabhairt ar a stádas socheacnamaíoch nuair a bhíonn spriocanna á aithint agus iad á n-ailíniú leis an *Stráitéis*.
6. Ar aon dul leis an *Stráitéis Náisiúnta*, ba chóir do scoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge tabhairt faoin ngnóthachtáil sa mhatamaitic a ardú. Ba chóir do SLG díriú go háirithe ar na ranganna Sinsearacha, mar ar chóir monatóireacht ghéar a dhéanamh ar dhul chun cinn na n-ardghnóthachtálaithe.
7. Ba chóir do SLG sa CTS faoi DEIS monatóireacht chúramach a dhéanamh ar an ngnóthachtáil ar mhaithe leis na bearnaí sa Bhéarla agus sa mhatamaitic i gcomparáid le scoileanna neamh-CTS a laghdú go suntasach, sna ranganna Sóisearacha agus Sinsearacha araon. Nuair a bhíonn sé seo ar bun acu, ba chóir dóibh taighde ábhartha ar theagasc éifeachtach teanga, litearthachta agus uimhearthachta i gcomhthéacsanna dáthangacha, a bheith mar threoir acu.
8. Ba chóir do scoileanna Gaeltachta sa CTS faoi DEIS leanúint le monatóireacht chúramach ar ghnóthachtáil dhaltáí i léitheoireacht an Bhéarla nuair a thosaíonn an teagasc foirmiúil, agus ba chóir dlús a chur leis an obair ar léitheoireacht Bhéarla agus ar réimsí ábhartha eile (m.sh., an obair ó bhéal) lena dheimhniú go ndéanann daltaí dul chun cinn sásúil, go fiú muna mbíonn Béarla mar chéad theanga acu.
9. Ba chóir don ROS agus d'agraíochtaí ábhartha comhairle a chur ar scoileanna sa CTS a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge maidir le cur chuigí éifeachtacha, taighde-bhunaithe don luathú ar ghnóthachtáil dhaltáí a bhíonn i mbaol sa léitheoireacht Bhéarla agus sa mhatamaitic. Ba chóir comhthéacs dátheangach na scoile a chur san áireamh, ar a n-áirítear an teanga ina gcuirtear tús le teagasc na léitheoireachta.
10. Ba chóir don Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta aird a thabhairt ar riachtanais na scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge nuair a bhíonn a curaclam nua do theanga comhtháite sna bunscoileanna á ullmhú.

An Teanga do Luath-theagasc na Léitheoireachta

Níl freagra le fáil ón staidéar reatha faoin ar chóir tús a chur le teagasc na léitheoireachta i mBéarla nó i nGaeilge. Cé gur cuireadh an teagasc ar fáil go foirmiúil trí Ghaeilge don léitheoireacht do thrí-ceathrú de dhaltáí rang a Dó i SLG sular cuireadh tús leis an teagasc i mBéarla, níor léir aon difríochtaí sa ghnóthachtáil don léitheoireacht Bhéarla idir daltaí a raibh an teagasc trí Ghaeilge faighte acu ar dtús, daltaí a raibh teagasc na léitheoireachta Béarla faighte acu ar dtús, agus daltaí a fuair teagasc trí Bhéarla agus trí Ghaeilge ag an am céanna. I scoileanna Gaeltachta, mar a bhfuair thart ar an tríú cuid de dhaltáí teagasc sa léitheoireacht Bhéarla ar dtús, thart ar an tríú cuid teagasc trí Ghaeilge ar dtús, agus thart ar an tríú cuid teagasc trí Ghaeilge agus trí Bhéarla ag an am céanna, bhí meánscóir níos ísle ó thaobh statistice ag daltaí rang a Sé a raibh an teagasc faighte ar dtús acu trí Bhéarla agus trí Ghaeilge ag an am

céanna, aon-tríú cuid de dhiall caighdeánach, ná mar a bhí ag daltaí a raibh an teagasc faighte acu trí Bhéarla ar dtús.

Caithfear glacadh leis go bhfuil na torthaí do scoileanna SLG agus do scoileanna Gaeltachta araon neamhchonchlúideach ar roinnt cúiseanna. Ar an gcéad dul síos, níor dáileadh daltaí go randamach ar na grúpaí teagasc. An dara cúis, seans nach bhfuil na polasaithe scoile do theagasc tosaigh na léitheoireachta, mar a ndearna príomhoidí cur síos orthu, ag teacht lena bhfuil ag tarlú go praiticiúil. An tríú rud, ní féidir smacht a choimeád ar an bhfíric go b'fhéidir gur éirigh le daltaí, a fuair teagasc sa Ghaeilge ar dtús, roinnt scoileanna léitheoireachta don Bhéarla nó na Gaeilge a ghnóthú i suíomhanna lasmuigh den scoil. An ceathrú pointe, agus é sé luaite ag O'Laoire agus Harris (2006) agus ag daoine eile, go mb'fhéidir go mbíonn an teanga ina gcuirtear teagasc na léitheoireachta ar fáil ar dtús ag freagairt do riachtanais dhaltaí a bhíonn ag freastal ar chineál áirithe scoile, agus b'fhéidir nach féidir cur chuige 'is fearr' amháin a oireann do gach scoil a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge a ainmniú. Mar sin féin, is cosúil gur fiú monatóireacht a dhéanamh ar na tionchair a bhaineann leis na modhanna éagsúla, go háirithe teagasc comhuaineach na léitheoireachta Béarla agus Gaeilge.

Sa staidéar reatha, thuairiscigh tromlach mór na ndaltaí i scoileanna Gaeltachta agus i SLG go raibh tús curtha acu le teagasc foirmiúil na léitheoireachta roimh dheireadh na Naíonáin Shinsearacha. Dá réir sin, níorbh fhéidir breathnú ar cén tionchar a bheadh ag teagasc na léitheoireachta Béarla a chur siar go rang a hAon nó rang a Dó ar leibhéal ghnóthachtálacha.

Moladh:

11. Ba chóir tuilleadh taighde a dhéanamh ar éifeacht mhodhanna éagsúla do thús na léitheoireachta i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, ar a n-áirítear an éifeacht a bhaineann le tús a chur le léitheoireacht Bhéarla agus Ghaeilge ag an am céanna agus a mhéid a ullmhaíonn luath-obair ar an teanga daltaí chun an curaclam iomlán trí Ghaeilge a rochtain.

An Teanga do Theagasc na Matamaitice

Is i nGaeilge nó i nGaeilge agus i mBéarla le chéile a bhí teagasc don mhatamaitic á fháil ag daltaí sa staidéar reatha. Níor thug aon mhúinteoir le fios go raibh an teagasc á sholáthar i mBéarla amháin. I SLG, is trí Ghaeilge amháin a bhí an teagasc do 80% de dhaltaí rang a Dó, i gcomparáid le 50% i rang a Sé. I scoileanna Gaeltachta, bhí teagasc na matamaitice trí Ghaeilge á fháil ag thart ar leath de na daltaí ag an dá ghrádléibhéal, agus bhí an leath eile á dteagasc trí Ghaeilge agus trí Bhéarla le chéile. Cé nár léir aon difríochtaí suntasacha i ngnóthachtáil daltaí, in aon cheann den dá chineál scoile, idir iad siúd a raibh an mhatamaitic á teagasc dóibh trí Ghaeilge agus iad siúd a raibh sí á teagasc dóibh trí Ghaeilge agus trí Bhéarla le chéile, is ábhar suntais an t-athrú i dtreo an teagasc sa dá theanga faoi rang a Sé i SLG, go háirithe nuair a breathnaítear air seo taobh le taobh leis na difríochtaí idir ranganna a Dó agus a Sé. Dar le múinteoirí, bhí baint ag an ngluaiseacht i dtreo teagasc dátheangach Béarla agus Gaeilge le teagasc na matamaitice a bheith ag formhór na ndaltaí trí Ghaeilge ag an iar-bhunleibhéal (agus dá réir sin gur gá iad a ullmhú do seo) agus, freisin, toisc gur dúshlán ag roinnt mhaith daltaí coincheapanna tábhachtacha matamaitice a ghnóthú trí Ghaeilge seachas trí Bhéarla. Ardaíonn sé seo ceist maidir le dian-teagasc breise trí Ghaeilge a sholáthar don mhatamaitic a thógadh ar an obair a bhíonn déanta go rang a Dó, nó ar chóir acmhainní atá ar a úsáid do ghnéithe eile (m.sh., freastal ar riachtanais na ndaltaí a bhfuil gnóthachtálacha an-íseal acu). Ar shlí amháin nó ar shlí eile, is cosúil, ar aon dul

le scoileanna i gcoitinne, go mbeidh ar SLG straitéisí a chur i bhfeidhm chun leibhéal ghnóthachtálacha a ardú sna deich mbliana atá le teacht, de réir mar atá sna moltaí ag *Straitéis Náisiúnta chun an Litearthacht agus an Uimhearthacht a Fheabhsú 2011-20* (ROS, 2011).

Is ábhar suntais cás na scoileanna Gaeltachta. Tá an mhatamaitic á teagasc do thart ar leath de na daltaí trí Ghaeilge, agus thart ar leath trí Ghaeilge agus trí Bhéarla le chéile, i ranganna a Dó agus a Sé araon. Mar sin féin, faoi rang a Sé, bíonn gnóthachtáil na ndaltaí san iomlán níos airde ó thaobh statistice ná mar a bhíonn i scoileanna MN '09. Arís, ní féidir leis an staidéar reatha a thabhairt le fios an iad na socruithe atá ann don teagasc na cinn is fearr, ach thabharfadh staidéar breise, ina mbeadh an bhreathnóireacht ar an teagasc sna ranganna matamaitice i scoileanna Gaeltachta, léargas níos soiléire maidir leis na leasuithe ar an teanga teagasc a bhfuil gá leo, más ann dóibh (féach Moladh 4 thuas).

Tá sé speisiúil go mbíonn roinnt de mhúinteoirí dhaltáí rang a Sé SLG sa staidéar reatha faoi thionchar ag na pleananna oideachasúla dá ndaltaí sa todhchaí (freastal ar iar-bhunscoileanna ina mbeidh an mhatamaitic á teagasc trí Bhéarla) nuair a bhíonn cinntí á ndéanamh acu an mhatamaitic a theagasc trí Ghaeilge agus trí Bhéarla. D'fhéadfadh sé tarlú chomh maith go mbaineann cinntí maidir le Béarla agus Gaeilge a úsáid le toscaí eile, ar nós eolas oideolaíochta múinteoirí sa mhatamaitic, agus a muinín maidir le scoileanna matamaitice ardoird a theagasc trí mheán na Gaeilge.

Moladh:

12. Ba chóir do thaighde todhchaí ar scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge iniúchadh níos géire a dhéanamh ar an ngaol idir muinín agus cumas múinteoirí in úsáid na Gaeilge chun scoileanna ardoird matamaitice a mhúineadh agus gnóthachtáil dhaltáí sa mhatamaitic a ardú.

Tacaíocht do Dhaltáí i mBaol

Tréith ar leith a bhain le cruthúnas daltaí i SLG agus scoileanna Gaeltachta araon ná an chomhréir íseal le gnóthachtálacha faoi bhun Leibhéal 1. Sa léitheoireacht Bhéarla ghnóthaigh 5% de dhaltáí i rang a Dó i SLG faoi bhun Leibhéal 1 ar na scálaí inniúlachta, agus 4% a bhí ag an leibhéal céanna i rang a Sé. Bhí na meastacháin do scoileanna Gaeltachta faoi bhun 10% chomh maith. Sa mhatamaitic, cláraíodh 8% i rang a Dó agus 7% i rang a Sé i SLG le scór a bhí rangaithe faoi bhun Leibhéal 1, cé gur 8% i rang a Dó agus 5% i rang a Sé i scoileanna Gaeltachta a bhí sa rangú céanna. Mar sin féin bhí na comhréireanna a raibh Tacaíocht Foghlama/Teagasc Acmhainne á fháil acu i bhfad níos airde, sa raon ó 8% don mhatamaitic i rang a Dó i SLG go 20% don Bhéarla i rang a Dó i scoileanna Gaeltachta. Tugann na sonraí seo le fios an poitínseál atá ann do sholúbthacht bhreise sa soláthar ar úsáid na seirbhísí tacaíochta laistigh den raon scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, ach freastal fós ar na leibhéal ghnóthachtálacha an-íseal ag mionlach daltaí. I gcás SLG, mar shampla, b'fhéidir gur mhaith an rud é na leibhéal thacaíochta don mhatamaitic a mhéadú, tacaíocht bhreise do dhaltáí ar dghnóthachtála san áireamh.

I rang a Sé i SLG, tá 21% de dhaltáí i ranganna ina gcuirtear tacaíocht ar fáil don léitheoireacht Bhéarla istigh sa rang. Ní hionann seo agus an cás i scoileanna Gaeltachta (7%) agus i scoileanna MN '09 (5%) araon agus tá sé ag teacht le polasáí reatha na ROS. Is iad na leibhéal thacaíochta sa rang don mhatamaitic ná 14%, 16% agus 11% faoi seach. Dá réir sin, d'fhéadfadh go bhfuil scóp don chomhtháthú breise, i gcás na léitheoireachta Béarla (Scoileanna Gaeltachta) agus na matamaitice (SLG agus Gaeltacht araon).

Moltaí:

13. Ba chóir do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge athbhreithniú a dhéanamh ar na leibhéil tacaíochta teagaisc/múinteoireacht acmhainne, go háirithe sna ranganna Sinsearacha, ar mhaithe leis an tacaíocht a roinnt sa tslí is gur féidir le gach dalta fáil a bheith acu ar an gcuraclam iomlán ar a n-áirítear Béarla, matamaitic agus Gaeilge.
14. Ba chóir do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, de réir mar is féidir, leanúint orthu ag lorg bealaí chun na seirbhísí tacaíochta a chomhtháthú sna seomraí ranga mar atá i dtreoirlínte reatha na ROS, agus seirbhísí atá á soláthar acu ar bhonn riachtanas don Ghaeilge, don Bhéarla agus don mhatamaitic.

An t-Am Atá Tugtha don Teagasc

Is iad na méideanna ama atá molta don Bhéarla (T2) agus don mhatamaitic ná 3.5 uaire agus 3 uaire faoi seach in aghaidh na seachtaine (is ionann sin agus 42 agus 36 nóiméad faoi seach go laethúil), agus dhá uair an chloig in aghaidh na seachtaine mar am breise ar togradh. Sa staidéar reatha, mar ghnáthchleachtas, chaith daltaí i rang a Dó i SLG 48 nóiméid in aghaidh an lae ar Bhéarla agus 46 nóiméid ar mhatamaitic, agus ag rang a Sé, chaith siad 55 nóiméid ar Bhéarla agus 52 nóiméid ar mhatamaitic. Ba iad na dáilítí ama comhfhreagracha i scoileanna Gaeltachta ná 43 nóiméid ar Bhéarla agus 42 nóiméid ar mhatamaitic i rang a Dó, agus 50 nóiméad ar Bhéarla agus 51 nóiméid ar mhata i rang a Sé. Dá réir sin, ar an meán, bhí am breise á chur ar fáil ag an dá chineál scoile don Bhéarla agus don mhatamaitic.

Ar chóir do scoileanna agus do mhúinteoirí am breise ar togradh a sholáthar do theagasc an Bhéarla agus na matamaitice? I ngeall ar an gcruthúnas láidir ag daltaí i SLG sa léitheoireacht Bhéarla, go háirithe scoileanna lasmuigh de CTS faoi DEIS, níl an chosúlacht ann gur gá an t-am breise a chaitheamh le Béarla. B'fhéidir go bhfuil gá le ham áirithe breise don Bhéarla i SLG atá sa CTS, agus sna ranganna Sóisearacha sna scoileanna Gaeltachta nuair nach mbíonn an Béarla mar chéad theanga. I gcás na matamaitice, d'fhéadfadh am breise a bheith mar chúnamh do dhaltáí i ranganna Sinsearacha i SLG, má tá siad chun a ngníomhú le réasúnaíocht mhatamaiticiúil agus le réiteach fadhbanna neamhghnáthúla, i gcomhthéacsanna a bhaineann leis an bhfíorshaol, a mhéadú.

Nuair a bhítear ag breathnú ar an dáileadh ama don Bhéarla i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, ba chóir aird a thabhairt go mb'fhéidir nach mbíonn na deiseanna céanna ag daltaí a bhíonn i mbaol deacrachtaí, agus a bhíonn ag daltaí i scoileanna nach mbíonn an Ghaeilge mar mheán teagaisc acu, a bheith gafa le léitheoireacht Bhéarla in ábhair eile seachas Béarla, agus b'fhéidir go gciallaíonn sé seo gur gá am breise ar togradh a chur leis na ceachtanna Béarla don léitheoireacht ar théacsanna neamh-fhicseana.

Moltaí:

15. Ba chóir do SLG agus do scoileanna Gaeltachta sa CTS, agus do scoileanna Gaeltachta a bhfuil a lán daltaí acu nach bhfuil an Béarla mar chéad theanga acu, am breise ar togradh a chur ar fáil do theagasc an Bhéarla.
16. Ar aon dul leis an *Stráitéis Náisiúnta chun an Litearthacht agus an Uimhearthacht a Fheabhsú 2011-20*, ba chóir do SLG leanúint le ham breise ar togradh a chur ar fáil do theagasc na matamaitice, go háirithe sna ranganna Sinsearacha, ar mhaithe le gníomhú dhaltáí i réasúnaíocht mhatamaiticiúil agus i réiteach fadhbanna neamhghnáthúla a mhéadú.

Infhaighteacht agus Úsáid na Teicneolaíochta

Bhí fáil go forleathan ar ríomhairí, 87% de dhaltaí i rang a Sé i SLG agus 96% i scoileanna Gaeltachta a bhí i seomraí ranga ina raibh ríomhaire amháin ar a laghad. Ba iad na céatadáin do rang a Dó ná 77% agus 78% faoi seach. Bhí, áfach, an cóimheas daltaí go ríomhairí níos airde i SLG (23 i ranganna a Dó agus a Sé) ná i scoileanna Gaeltachta (12 i rang a Sé agus 13 i rang a Dó). Dar le múinteoirí i ranganna a Dó agus a Sé araon i SLG agus i scoileanna Gaeltachta bhain dhá-chúigiú de dhaltaí, a bhí i seomraí ranga ina raibh ríomhaire, úsáid as ríomhaire ar a laghad uair amháin sa tseachtain do cheachtanna Béarla. Bhí úsáid níos minicí sna ceachtanna matamaitice i rang a Dó (52% de dhaltaí i SLG agus 43% i scoileanna Gaeltachta) i ranganna ina raibh an úsáid ar a laghad uair sa tseachtain ná mar a bhí i rang a Sé (17% i SLG, 32% i scoileanna Gaeltachta). Nuair a baineadh úsáid as ríomhairí i ranganna matamaitice i rang a Sé, ba mhó an úsáid a baineadh astu chun fíricí matamaiticiúla agus scileanna bunúsacha a chleachtadh, agus ba í na húsáidí ba lú a baineadh astu ná chun sonraí a láimhseáil nó chun fadhbanna neamhghnáthúla a réiteach.

Moladh:

17. Ba chóir do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge an raon gníomhaíochtaí ríomhaire-bhunaithe sa mhatamaitic ina mbíonn daltaí i rang a Sé páirteach, go háirithe sonraí a láimhseáil, fadhbanna neamhghnáthúla a réiteach agus tascanna eile a éilíonn smaointeoireacht ardoird, a mhéadú.

Measúnú

Thuairiscigh príomhoidí i mbeagnach gach scoil a bhí ag teagasc trí mheán na Gaeilge go ndearnadh go rialta (go bliantúil nó níos minicí) trialacha caighdeánaithe a riar don Bhéarla agus don mhatamaitic agus gur baineadh úsáid as na torthaí ar chúiseanna éagsúla (m.sh., daltaí le deacrachtaí foghlama a aithint, aischothú a sholáthar do thuismitheoirí, agus torthaí a úsáid chun monatóireacht a dhéanamh ar chruthúnas ag leibhéal scoile). Thuairiscigh múinteoirí nár baineadh úsáid go minic as cineálacha éagsúla measúnuithe neamhchaighdeánaithe, le 50% nó níos lú de dhaltaí rang a Sé i SLG ina raibh féinmheasúnú, seicliostaí múinteoir-dheartha, nó fillteáin fhoghlama á gcur i bhfeidhm ar a laghad go míosúil i gceachtanna Béarla nó matamaitice. Níor bhain múinteoirí daltaí rang a Sé i scoileanna Gaeltachta ach úsáid theoranta freisin as seicliostaí múinteoir-dheartha, as iriseáin mhachnamhacha, agus as fillteáin agus próifíil curaclaim chun measúnú a dhéanamh ar Bhéarla, cé go bhfuil faomhadh láidir tugtha do na straitéisí seo i bhfoilseachán CNCM (2007), *Measúnú sa Bhunscoil: Treoirlínte do Scoileanna*. Tháinig toradh den chineál eile chun cinn i *Measúnú Náisiúnta 2009 ar Mhatamaitic agus ar Léitheoireacht Bhéarla* (Eivers et al., 2010a).

Ba chóir don churaclam Béarla athchóirithe a bhaineann úsáid as cur chuige ‘torthaí foghlama’, as samplaí ó obair dhaltaí agus ó fhoghlaim a léiríonn gnóthachtáil na dtorthaí foghlama (mar atá leagtha amach ag an ROS, 2011), úsáid an mheasúnaithe neamhchaighdeánaithe a éascú i ngach bunscoil. Ní bheidh, áfach, na hacmhainní tábhachtacha seo ar fáil do na ranganna uile go 2016, agus, idir an dá linn (arís de réir mar atá ag ROS, 2011a), bheadh sé tábhachtach do mhúinteoirí i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge raon uirlisí measúnuithe níos leithne a bheith acu don Bhéarla agus don mhatamaitic, b’fhéidir tar éis forbairt ghairmiúil leanúnach (FGL) planáilte don litearthacht agus don uimhearthacht.

Moladh:

18. Ba chóir do mhúinteoirí i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge raon níos leithne uirlisí measúnuithe a chur i bhfeidhm níos minicí sna

ranganna Béarla agus matamaitice araon, ar a n-áirítear seicliostaí múinteoir-dhéanta, breathnóireachtaí doiciméadaithe, agus fillteáin fhoghlama.

Forbairt Ghairmiúil Leanúnach do Mhúinteoirí

Is fadhb mhór í infhaighteacht na forbartha gairmiúla ábhartha don Bhéarla agus don mhatamaitic, ní hamháin i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, ach trasna earnálacha an bhunleibhéil agus an iar-bhunleibhéil go ginearálta (Eivers et al., 2010a; Gilleece et al., 2009). Sa staidéar reatha, bhí 52% de dhaltaí i rang a Dó i SLG agus 41% i scoileanna Gaeltachta á dteagasc ag múinteoirí nach raibh aon fhorbairt ghairmiúil don léitheoireacht Bhéarla ná don mhatamaitic déanta acu sna trí bliana roimh NAIMS. Is é an meastachán comhfhreagrach do MN '09 ná 35%. Ag leibhéal rang a Sé, ba é meán uimhir na laethanta don fhorbairt ghairmiúil (FG) ar Bhéarla agus ar mhatamaitic le chéile ag múinteoirí i SLG ná 2.3 lá, agus 3.5 lá do scoileanna Gaeltachta. Tá cosúlacht, i gcomhthéacs *an Straitéis Náisiúnta chun an Litearthacht agus an Uimhearthacht a Fheabhsú 2011-2020*, go bhfreastalófar ar an easpa seo mar tá sé ráite go gcuirfear cúrsaí FG sa litearthacht, san uimhearthacht agus sa mheasúnú, a mbeidh fad 20 uair leo ar a laghad, ar fáil gach cúig bliana do mhúinteoirí bunscoile, agus go mbeidh ar mhúinteoirí páirt a ghlacadh ina leithéid de chúrsaí chun a n-aitheantas gairmiúil a chothabháil. Dar leis an *Straitéis Náisiúnta*, cuirfear tús leis na socruithe don soláthar seo i 2011-12, agus cuirfear leis an soláthar ó 2012-13.

Is cosúil go mbeadh sé tabhachtach na riachtanais aitheanta ag múinteoirí a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, mar aon leo siúd a thagann chun cinn ó thionscnaimh náisiúnta polasaí, a ailíniú leis an FG sa litearthacht agus san uimhearthacht. I NAIMS, i measc na ngnéithe don Bhéarla a luaigh múinteoirí ag ranganna a Dó agus a Sé, bhí an gá le hionchuir ar scríbhneoireacht chruthaitheach, ar theanga labhartha, ar TEC (cláir bhána idirghníomhacha san áireamh), ar straitéisí chun daltaí íseal-ghnóthachtála a theagasc, ar rogha téacsanna agus ar acmhainní, agus ar scríbhneoireacht (lasmuigh de scríbhneoireacht chruthaitheach). Sa mhatamaitic, i measc na ngnéithe a bhí luaite ag múinteoirí bhí TEC, réiteach fadhbanna/scileanna ardoird a fhorbairt, múinteoireacht i ranganna ilghrád /difreálú, obair le láimhseoga/le hábhair phraiticiúla, obair le daltaí le riachtanais oideachasiúla speisialta, obair le daltaí ar dghnóthachtála agus measúnú. Tá riachtanais mhúinteoirí i réimsí réiteach fadhbanna agus scileanna ardoird a fhorbairt ar aon dul leis na hábhair inmí a bhí luaite cheana sa tuarascáil seo maidir le réasúnaíocht mhatamaiticiúil agus réiteach fadhbanna a theagasc trí Ghaeilge.

Sa staidéar reatha, léirigh múinteoirí freisin a léibhéal muiníne maidir le sainréimsí den Bhéarla agus den mhatamaitic a theagasc. Bhí na réimsí inar léirigh múinteoirí leibhéil sách íseal muiníne ar aon dul leo siúd a raibh sé tugtha le fios acu go raibh gá acu le FGL breise. Sa Bhéarla, bhí teagasc daltaí ísealghnóthachtálacha sa léitheoireacht, scileanna léitheoireachta a theagasc in ábhair eile, agus úsáid ríomhairí, mar chuid acu seo. Sa mhatamaitic, áiríodh comhtháthú na matamaitice le hábhair eile, ríomhairí a úsáid do mhúineadh na matamaitice (múinteoirí rang a Sé), scileanna ardoird smaointeoireachta don mhatamaitic a fhorbairt, agus úsáid ríomhairí do theagasc na matamaitice.

Moladh:

19. Mar aon leis na tosaíochtaí náisiúnta, ba chóir don fhorbairt ghairmiúil leanúnach ar litearthacht agus ar uimhearthacht do mhúinteoirí i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge, topaicí a chur san áireamh a aithníonn múinteoirí iad a bheith bainteach lena riachtanas reatha. Don Bhéarla tá an

scríbhneoireacht chruthaitheach, an teanga labhartha, úsáid TEC, stráitéisí chun daltaí ísealghnóthachtála a theagasc, roghnú téacsanna/acmhainní agus teagasc litrithe/fónaice san áireamh. Don mhatamaitic tá TEC, an fhorbairt ar scileanna chun fadhbanna a réiteach agus ar scileanna ardoird eile, ranganna ilghrád/difreálú, daltaí ísealghnóthachtála agus daltaí le riachtanais speisialta, measúnuithe neamhfhoirmiúla a chur i bhfeidhm, agus daltaí ardghnóthachtála a theagasc mar chuid acu.

Rogha Tuismitheoirí agus a bPáirteachas

Go minic, léiríonn freastal dalta ar scoil a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge rogha cinnte a rinne tuismitheoirí an dalta. I gcóras oideachais a mhaíonn go bhfreastalaítear ar na riachtanais ag grúpaí ilchineálacha, tá sé tábhachtach gur féidir le tuismitheoirí leanúint lena roghanna a chleachtadh. Bíonn rogha tuismitheoirí le feiceáil sna cúiseanna a bhíonn tugtha acu scolaíocht trí mheán na Gaeilge a roghnú dá bpáiste. Thagair tuismitheoirí daltaí rang a Sé i SLG do chúiseanna ar nós an Ghaeilge a bheith mar chuid d'ár n-oidhreacht chultúrtha agus theageolaíoch, buntáistí chognaíocha an dátheangachais agus éascaíocht bhreise i luathfhoghlaim na teanga, úsáid na Gaeilge sa teaghlach, an cháil ar scoileanna faoi leith, éiteas scoile, agus cúinsí praiticiúla (m.sh., a bheith gar don scoil). Rinne mionlach beag tagairt do na deiseanna oideachasúla agus don fhostaíocht níos fearr mar phríomhchúiseanna acu.

Tá ceist thábhachtach a bhaineann lena mhéid agus is gá tacaíocht a chur ar fáil do thuismitheoirí agus iad ag iarraidh oideachas trí mheán na Gaeilge a sholáthar dá bpáistí. I NAIMS, ní raibh ach 5-8% de thuismitheoirí a thuairiscigh gur fhreastail siad ar oíche eolais dírithe ar chúnamh a thabhairt dá bpáiste le léitheoireacht Bhéarla nó le matamaitic, cé go raibh idir 50% (daltaí scoileanna Gaeltachta) agus 80% (daltaí SLG) i scoileanna inar thuairiscigh próimhoidí go ndéantar cláir a ofráil do thuismitheoirí chun tacú le léitheoireacht Bhéarla a bpáiste agus bhí 10-20% de dhaltaí i scoileanna inar thuairiscigh próimhoidí fáil a bheith ar chláir tacaíochta don mhatamaitic. Os a choinne sin, dúirt os cionn 90% de thuismitheoirí i SLG agus i scoileanna Gaeltachta go raibh dul chun cinn a bpáiste pléite acu lena m(h)úinteoir sa bhliain inar cuireadh an staidéar i bhfeidhm.

Léirigh an tsamhail il-leibhéal ar ghnóthachtáil sa léitheoireacht Bhéarla sa staidéar seo, agus i samhail eile den chineál céanna (m.sh., Perkins et al., 2012) réimsí áirithe ina bhféadfadh tuismitheoirí tionchar a bheith acu ar ghnóthachtáil a bpáiste. Ina measc seo bhí spreagadh an pháiste chun taoiléitheoireacht a dhéanamh ar a laghad ó am go ham, plé a dhéanamh faoina mbíonn léite ag a bpáiste sa bhaile nó ar scoil, agus monatóireacht a dhéanamh ar úsáid na teilifíse ag a bpáiste, go háirithe má bhíonn teilifís i seomra leapa an pháiste. Léirítear, i ngeall ar méid na leabhar atá sa bhaile a bheith mar chuid den tsamhail, gur tosca tábhachtach bainteach le cruthúnas sa léitheoireacht timpeallacht oideachasúil baile ina bpléann tuismitheoirí a mbíonn léite sa bhaile agus ar scoil.

Deacracht a d'fhéadfadh a bheith ann do roinnt tuismitheoirí daltaí i scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge ná easpa taithí nó muiníne maidir le labhairt na Gaeilge. Tá gá níos mó taighde a dhéanamh chun a fháil amach an bhfuiltear ag freastal mar is cuí ar riachtanais na dtuismitheoirí seo, agus iad ag gníomhú le scoil a bpáiste i ngnóthaí a bhaineann le réimsí ar nós léitheoireacht Bhéarla agus matamaitic.

Moltaí:

20. Ba chóir do scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge oícheanta eolais a eagrú níos minicí agus é mar chuspóir tuismitheoirí a chur ar an eolas

Conclúidí and Moltaí

maidir leis an tslí inar féidir leo tacú le foghlaim a bpáiste i bpríomhachair an churaclaim. Ba chóir freastal tuismitheoirí a spreagadh agus a thacú.

21. Ba chóir tuismitheoirí a chur ar an eolas faoin tábhacht a bhaineann lena bpáistí a bheith páirteach go leanúnach sa léamh mar chaitheamh aimsire, lena mbíonn léite acu sa bhaile agus ar scoil a phlé leo, agus lena mbíonn á bhreathnú acu a mhonatóireacht, go háirithe má bhíonn teilifís i seomra leapa a bpáiste.
22. Ba chóir don ROS, agus do dhaoine eile, taighde a dhéanamh ar an tslí inar féidir tacú le tuismitheoirí gur beag cumas atá acu sa Ghaeilge, cúnamh a thabhairt sa bhaile dá bpáistí atá ag foghlaim trí mheán na Gaeilge ar scoil.

Páirteachas Daltaí

Sa staidéar reatha, thug 80% de dhaltaí i rang a Dó i SLG agus 76% i scoileanna Gaeltachta le fios gur thaitin leo a bheith ag labhairt Gaeilge ar scoil. Ach, faoi rang a Sé, bhí na céatadán seo titithe go 55% agus 58% faoi seach, rud a léiríonn nach bhfuil dearcadh chomh dearfach i measc daltaí níos sine maidir le Gaeilge a labhairt ar scoil. Bhí titim den chineál céanna le feiceáil idir rang a Dó agus rang a Sé maidir le dearcadh i leith labhairt na Gaeilge sa bhaile, cé go raibh an titim i bhfad níos lú i measc daltaí i scoileanna Gaeltachta seachas i SLG. Seans go léiríonn na torthaí seo tionchar ó na meáin/ón Idirlíon agus piaraí a mbíonn Béarla á labhairt acu a bheith ag dul i bhfeidhm ar dhearcadh daltaí de réir mar a bhíonn siad ag gluaiseacht chun cinn sa scoil. Cé gur dócha nach mbeadh tionchar diúltach ag an mBéarla a bheith mar rogha níos láidre ar ghnóthachtáil na léitheoireachta Béarla (go deimhin léirigh formhór na ndaltaí sa staidéar reatha ag ranganna a Dó agus a Sé go mb'fhearr leo téacsanna a léamh i mBéarla ná i nGaeilge), d'fhéadfadh go rachadh sé i bhfeidhm go diúltach ar chruthúnas sa mhatamaitic, nuair a bhíonn an teagasc agus an measúnú den chuid is mó trí Ghaeilge.

Ar mhiosúir a bhaineann le dearcadh i leith na Gaeilge ar scoil (rang a Dó), páirtíocht le Gaeilge sa bhaile (rang a Dó) agus páirtíocht le Gaeilge i gcoitinne (rang a Sé), bhí scóir a bhí i bhfad níos ísle ag buachaillí na SLG sna trí réimsí, agus ag rang a Dó bhí scór níos ísle ó thaobh statistice ag buachaillí rang a Dó na scoileanna Gaeltachta ar dhearcadh i leith úsáid na Gaeilge ar scoil. Léiríonn na torthaí seo go mb'fhéidir go bhfuil fadhb ag baint le dearcadh agus páirtíocht na mbuachaillí, go háirithe i SLG, agus d'fhéadfadh, b'fhéidir, go mbeadh tionchar diúltach aige seo ar a ndul chun cinn in ábhair a bhíonn á dteagasc trí mheán na Gaeilge. D'fhéadfadh baint a bheith ag taighde sa réimse seo le dearcadh dearfacha a chothú i leith na Gaeilge i gcoitinne laistigh den chóras oideachais – ardmhian atá sa *Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030* (Rialtas na hÉireann, 2010).

Moladh:

23. Ba chóir taighde a dhéanamh ar an tslí ina bhféadfaí tacú le scoileanna a bhíonn ag teagasc trí mheán na Gaeilge chun na dearcadh dearfacha a bhíonn ar dtús ag daltaí, mar aon lena bpáirtíocht le Gaeilge, a chothabháil ó cheann ceann na bunscoile, agus é seo dírithe ach go háirithe ar buachaillí.

- Adesope, O. O., Lavin, T., Thompson, T., & Ungerleider, C. (2010). A systematic review and meta-analysis of the cognitive correlates of bilingualism. *Review of Educational Research*, 80, 207-245.
- Aitkin, M. & Aitkin, I. (2011). *Statistical modelling of the national assessment of educational progress*. New York: Springer.
- Aitkin, M., Francis, D., & Hinde, J. (2005). *Statistical modelling in GLIM 4* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Bialystok, E., & Cummins, J. (1991). Language, cognition, and education of bilingual children. In E. Bialystok (Ed.), *Language processing in bilingual children* (pp. 222-232). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bòrd aa Gàidhlig. (Scotland). (2011). Primary education. Aisgafa ó:<http://www.gaidhlig.org.uk/en/our-work/education/primary-school.html>
- Bournot-Trites, M., & Reeder, K. (2001). Interdependence revisited: Mathematics achievement in an intensified French immersion program. *Canadian Modern Language Review*, 58, 27-43.
- Bournot-Trites, M., & Tellowitz, M.A. (2002). *Report of current research on the effects of second language learning on first language literacy skills*. Halifax, NS: The Atlantic Provinces Educational Foundation.
- Byrne, D., and E. Smyth. 2011. *Behind the scenes? A study of parental involvement in post-primary education*. Dublin: ESRI/Liffey Press.
- Canadian Parents for French. (n.d.). *1999-2009 provincial/territorial enrolment tables*. Aisgafa ó:<http://www.cpf.ca/eng/resources-reports-enrolment-0809.html>
- Canadian Parents for French. (n.d.). *French immersion attrition rates are falling in BC*. Accessed at Aisgafa ó: <http://www.cpf.bc.ca/site3/index.php/media/press-releases/900-study-shows-that-french-immersion-attrition-rates-are-falling-in-bc>
- Central Statistics Office. *Census 2006 form – English version*. Dublin: Author. Aisgafa ó:http://www.cso.ie/census/documents/censusform_2006.pdf.
- Close, S. (2006). The junior-cycle curriculum and the PISA mathematics framework. *Irish Journal of Education*, 37, 53-78.
- Coady, M. (2001). Attitudes towards bilingualism in Ireland. *Bilingual Research Journal*, 25(1-2), 39-58.
- Cohen, J., Cohen, P., West, S.G., & Alken, L.S. (2003). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences* (3rd ed.). NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Coladarci, T. (2006). School size, student achievement, and the ‘power rating’ of poverty: Substantive finding or statistical artefact? *Education Policy Analysis Archives*, 14, 1-26.
- Cosgrove, J., Gilleece, L. & Shiel, G. (2011). *International Civic and Citizenship Study (ICCS): Report for Ireland*. Dublin: Educational Research Centre. Aisgafa ag: http://www.erc.ie/documents/iccs_national_report.pdf.

- Cosgrove, J., Shiel, G., Sofroniou, N., Zastrutzki, S. & Shortt, F. (2005). *Education for life: Achievements of 15-year-olds in Ireland in the second cycle of PISA*. Dublin: Educational Research Centre.
- Cosgrove, J., Milis, L., Shiel, G., Forde, P., & Wardle, H. (2004). Assessment framework for the 2004 National Assessment of English Reading (NAER): First and fifth classes. Dublin: Educational Research Centre. Aisgafa
ó:<http://www.erc.ie/documents/naerframeworkfull.pdf>
- Cummins, J. (1977a). *Immersion education in Ireland: A critical review of Macnamara's findings*. Edmonton, Alberta: Centre for the Study of Mental Retardation, University of Alberta.
- Cummins, J. (1977b). Delaying native language reading instruction in immersion programs: A cautionary note. *Canadian Modern Language Review*, 34(1), 46-49.
- Cummins, J. (1979). Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children. *Review of Educational Research*, 49(2), 222-251.
- Cummins, J. (1981). The role of primary language development in promoting educational success for language minority students. In California State Department of Education (Ed.), *Schooling and language minority students: A theoretical framework*. Evaluation, Dissemination and Assessment Centre, California State University, Los Angeles.
- Cummins, J. (1998). Immersion education for the millennium: What have we learned from 30 years of research on second language immersion? In M. R. Childs & R. M. Bostwick (Eds.) *Learning through two languages: Research and practice. Second Katoh Gakuen International Symposium on Immersion and Bilingual Education*. (pp. 34-47). Katoh Gakuen, Japan.
- Curtain, H., & Pesola, C. (1994). *Languages and children: Making the match*. White Plains, New York: Longman.
- Day, E., & Shapson, S. (1989). Provincial assessment of French immersion programmes in British Columbia, Canada. *Evaluation and Research in Education*, 3(1), 7-23.
- de Courcy, M. C., & Burston, M. (2000). Learning Mathematics through French in Australia. *Language and Education*. 14(2), 75-95.
- Department of Education. Curriculum Development Unit. (1991). *Report on the national survey of English reading in Irish primary schools 1988*. Dublin: Author.
- DES/NCCA (Department of Education and Science/National Council for Curriculum and Assessment). (1999a). *Primary school curriculum. Introduction*. Dublin: Stationery Office.
- DES/NCCA (Department of Education and Science/National Council for Curriculum and Assessment). (1999b). *Curaclam na bunscoile: Gaeilge*. Dublin: Stationery Office.
- DES/NCCA (Department of Education and Science/National Council for Curriculum and Assessment). (1999c). *Primary school curriculum: Language. English*. Dublin: Stationery Office.
- DES/NCCA (Department of Education and Science/National Council for Curriculum and Assessment). (1999d). *Primary school curriculum: Mathematics*. Content. Dublin: Stationery Office.
- DES (Department of Education and Science). (2000). *Learning support guidelines*. Dublin: Stationery Office.

- Educational Research Centre. (2008). Framework for the 2009 National Assessment of English Reading. Dublin: Author. Accessed at: http://www.erc.ie/documents/reading_framework2009.pdf
- Educational Research Centre. (2009). Framework and test specifications for the 2009 National Assessment of Mathematics – second and sixth classes. Dublin: Author. Aisgafa ó: http://www.erc.ie/documents/maths_framework2009.pdf
- Eivers, E., Clerkin, A., Millar, D., & Close, S. (2010b). *The 2009 National Assessments: Technical report*. Dublin: Educational Research Centre. Aisgafa ag: http://www.erc.ie/documents/na2009_technical_report.pdf.
- Eivers, E., Close, S., Shiel, G., Millar, D., Clerkin, A., Gilleece, L., & Kiniry, J. (2010a). *The 2009 National Assessments of Mathematics and English Reading*. Dublin: Educational Research Centre. Aisgafa ag: http://www.erc.ie/documents/na2009_report.pdf.
- Eivers, E., Shiel, G., Perkins, R., & Cosgrove, J. (2005). *The 2004 National Assessment of English Reading*. Dublin: Educational Research Centre.
- Gaelscoileanna. (2011). Irish-medium education outside the Gaeltacht 2010-11. Aisgafa ó: http://www.gaelscoileanna.ie/assets/Staitisticí-2010-2011_Gaeilge.pdf.
- Ganzeboom, H.B., De Graaf, P., & Treiman, D. J. (with De Leeuw, J.). (1992). A standard international socio-economic index of occupational status. *Social Science Research*, 21, 1-56.
- Genesee, F. (1979). Acquisition of reading skills in immersion programmes. *Foreign Language Annals*, 12, 71-77.
- Genesee, F. (1987). *Learning through two languages: Studies of immersion and bilingual education*. Cambridge, MA: Newbury House.
- Genesee, F., & Jared, D. (2008). Literacy development in early French immersion programs. *Canadian Psychology*, 49(2), 140-147.
- Genesee, F., & Stanley, M.H. (1976). The development of English writing skills in French immersion programs. *Canadian Journal of Education*, 1(3), 1-17.
- Gilleece, L., Shiel, G., Perkins, R., & Proctor, M. (2009). *Teaching and learning international survey (TALIS 2008) national report for Ireland*. Dublin: Educational Research Centre.
- Goldstein, H. (2003). *Multilevel statistical models* (3rd edition). London: Arnold.
- Halsall, N. D. (1994). Attrition/retention of students in French immersion with particular emphasis on secondary school. *The Canadian Modern Language Review*, 50 (2), 312-333.
- Harris, J. (1984). *Spoken Irish in primary schools*. Dublin: Institiúid Teangeolaíochta Éireann.
- Harris, J., & Murtagh, L. (1987). Irish and English in Gaeltacht primary schools. In G. Mac Eoin, A. Ahlqvist, & D. Ó hAodha (Eds.), *Third International Conference on Minority Languages: Celtic papers. Multilingual Matters*, 32, 104-124.
- Harris, J., & Murtagh, L. (1988) National assessment of Irish-language speaking and listening skills in primary-school children: Research issues in the evaluation of school-based heritage-language programmes. *Language, Culture and Curriculum*, 1(2), 85 - 130.
- Harris, J., Forde, P., Archer, P., Nic Fhearaile, S., & O’Gorman, M. (2006). *Irish in primary schools: Long-term national trends in achievement*. Dublin: Stationery Office.
- Haselden, L. (2003). *Differences in estimates of Welsh language skills*. London: Office for National Statistics. Aisgafa

- ó:http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_compedia/fow/WelshLanguage.pdf.
- Hickey, T. (2001). Mixing beginner and native speakers in Irish immersion: who is immersing whom? *The Canadian Modern Language Review*, 57(3), 443-474.
- Howley, C., Strange, M., & Bickel, R. (2001). *Research about school size and school performance in impoverished communities (ERIC Digest)*. Charleston, WV: ERIC Clearing House on Rural Education and Small Schools. (ERIC Document Reproduction Service No.: ED 488 968)
- Jappinen, A.-K. (2005). Thinking and content learning of mathematics and science as cognitional development in content and language integrated learning (CLIL): Teaching through a foreign language in Finland. *Language and Education*, 19 (2), 148-169.
- Johnson, R. (2002). *Immersion in a second or additional language at school: A review of the international literature*. Stirling: Scottish Centre for Information on Language Teaching and Research.
- Lambert, W. E. & Tucker, G. R. (1972). *The bilingual education of children. The St. Lambert experiment*. Rowley, MA: Newbury House
- Lambert, W.E., Genessee, F., Holobow, N., & Chartrand, L. (1993). Bilingual education for majority English-speaking children. *European Journal of Educational Psychology*, 8(1), 3-22.
- Lapkin, S., Hart, D., & Turnbull, M. (2003). Grade 6 French immersion students' performance on largescale reading, writing, and mathematics tests: Building explanations. *Alberta Journal of Educational Research*, 49 (1), 1-21.
- Lindholm-Leary, K.J. (2001). *Dual language education*. Avon, England: Multilingual Matters.
- Macnamara, J. (1966). *Bilingualism and education: study of the Irish experience*. Edinburgh: University of Edinburgh Press.
- Mac Donnacha, S., Ní Chualáin, F., Ní Shéagda, A., & Ní Mhainín, T. (2005). *Staid reatha na scoileanna Gaeltachta: A study of Gaeltacht schools 2004*. Baile Átha Cliath: An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta.
- Mulrooney, V. (1986). National surveys of reading attainment in primary schools in Ireland. In V. Greaney (Ed.), *Irish papers presented at the Fourth European Reading Conference and the Tenth RAI Annual Conference* (pp. 187-200). Dublin: Reading Association of Ireland.
- National Council for Curriculum and Assessment. (NCCA). (2006). Language and literacy in Irish-medium primary schools: Descriptions of practice. Consultative paper. Dublin: Author. National Council for Curriculum and Assessment. Aisgafa ó: http://www.ncca.ie/en/Publications/Consultative_Documents/Language_and_Literacy_in_Irish-medium_Primary_Schools_Descriptions_of_Practice,Consultative_Paper.pdf
- NCCA. (2007a). *Language and literacy in Irish-medium schools: Supporting school policy and practice*. Dublin: Author. Aisgafa ó: http://www.ncca.ie/uploadedfiles/publications/LL_Supporting_school_policy.pdf.
- NCCA. (2007b). *Assessment in the primary school curriculum. Guidelines for schools*. Dublin: Author. Aisgafa ó <http://www.ncca.ie/uploadedfiles/publications/assess%20%20guide.pdf>
- Ní Bhaoill, M. and Ó Duibhir, P. (2004) *Emergent reading in Gaeltacht and all-Irish schools*. Baile Átha Cliath: An Chomhairle Um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta. Aisgafa ó http://www.cogg.ie/includes/documents/T%C3%BAs%20na%20L%C3%A9itheoir_eachta%20pl%C3%A9ch%C3%A1ip%C3%A9is.pdf

- Ní Riordáin, M. (2011). Mathematics and Gaeilge: A report on the influences of bilingualism. Limerick: National Centre for Excellence in Mathematics and Science Teaching and Learning/Thurles, Co. Tipperary: St. Patrick's College. Accessed at: <http://www.nce-mstl.ie/files/Mathematics%20and%20Gaeilge-A%20report%20on%20the%20influence%20of%20Bilingualism.pdf>
- Ní Riordáin, M., & O'Dohoghue, J. (2009). The relationship between performance on mathematical word problems and language proficiency for students learning through the medium of Irish. *Educational Studies in Mathematics*, 71, 43-64.
- Noonan, B.J., Colleaux, J., & Yackulic, R. (1997). Two approaches to beginning reading in early French immersion. *The Canadian Modern Language Review*, 53(3), 506-529.
- Obaidia, A.A., & Thériault, C. M. L. (1977). Attrition in French immersion programs: Possible solutions. *The Canadian Modern Language Review*, 53(3), 506-529.
- Obadia, A. A., & Theriault, C. M. L. (1995). *Attrition in French immersion programs: Possible solutions*. Burnaby, BC: Simon Fraser University.
- Ó Duibhir, P. (2006). Oideachas ghairmiúil leanúnach múinteoirí i scoileanna Gaeltachta agus lán-Ghaeilge. Baile Átha Cliath: An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta.
- Ó hAiniféin, D. (2008). *An t-oidreachas in Éireann: Immersion education in Ireland. Léacht an Chonartha 2008*. Baile Átha Cliath: Conradh na Gaeilge.
- Ó Laoire, M. & Harris J. (2006). *Language and literacy in Irish-medium primary schools: Review of the literature*. Dublin: National Council for Curriculum and Assessment. Aisgafa ó: <http://www.ncca.ie/uploadedfiles/primary/lang%20lit%20english.pdf>.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2007). *PISA 2006 science competencies for tomorrow's world* (vol 1: Analysis). Paris: Author.
- OECD. (2009). *PISA data analysis manual. SPSS second edition*. Paris: Author.
- OECD. (2010). *PISA 2009 Results: Learning trends*. Paris: Author. Retrieved September 1, 2011 from <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/46/55/48270093.pdf>
- Ó Riagáin, P., & Ó Glasáin, M. (1979). All-Irish primary schools in the Dublin area. Dublin: Institiúid Teangeolaíochata Éireann.
- Ó Riagáin, P. (1997). *Language policy and social reproduction: Ireland 1893-1993*. Oxford: Oxford University Press.
- Ó Riagáin, P. (2011, March). *The Irish language in Ireland since 2000: A review of census and survey evidence*. Paper presented at CLCS language and linguistics lecture series, Trinity College Dublin.
- Parsons, C., & Lyddy, F. (2009a). The sequencing of formal reading instruction: reading development in bilingual and English-medium schools in Ireland. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 12(5), 493-512.
- Parsons, C., & Lyddy, F. (2009b). *Learning to read in Irish and English: A comparison of children in Irish medium, Gaeltacht and English-medium schools in Ireland*. Dublin: An Chomhairle Um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscoileanna.
- Perkins, R., Moran, G., Cosgrove, J., & Shiel, G. (2010). *PISA 2009: The performance and progress of 15-year-olds in Ireland – summary report*. Dublin: Educational Research Centre.

Tagairtí

- Perkins, R., Cosgrove, J., Moran, G., & Shiel, G. (2012). PISA 2009: Results for Ireland and changes since 2000. Dublin: Educational Research Centre.
- Rabe-Hesketh, S., & Skrondal, A. (2006). Multilevel modelling of complex survey data. *Journal of Royal Statistical Society A*, 169(4), 805-827.
- Reeder, K., Buntain, J., & Takakuwa, M. (1999). Intensity of L2 instruction and biliterate proficiency in the intermediate years of a French immersion program. *The Canadian Modern Language Review*, 56(1), 49-72.
- Rialtas na hÉireann. (1998). *An tAcht Oideachais* Aisgafa ó: <http://www.oireachtas.ie/documents/bills28/acts/1998/a5198i.pdf>
- Rialtas na hÉireann. (2006). Ráiteas i leith na Gaeilge 2006. Aisgafa ó: http://www.taoiseach.gov.ie/eng/News/Archived_Speeches_and_Press_Releases/2006/Government_Press_Releases_2006/R%C3%A1iteas9.pdf
- Rialtas na hÉireann. (2010). *Straitéis 20 bliain don Ghaeilge 2010-2030*. Aisgafa ar 28ú Márta, 2012 ó: <http://www.ahg.gov.ie/ie/Straiteis20BliaindonGhaeilge/Foilseachain/Straiteis%C3%A9is%2020%20Bliain%20-%20Leagan%20Gaeilge.pdf>
- Roinn Oideachas agus Eolaíochta. (ROE). (2000). *Treoirlínte do thacaíocht foghlama*. Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthar.
- Roinn Oideachas agus Éolaíochta. (2002). *Tuarascáil staitistiúil 2001/02*. Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthair. Aisgafa ar 29ú Márta, 2012 ó: http://www.education.ie/servlet/blobServlet/stats_statistical_report_2000_2001.pdf
- Roinn Oideachas agus Éolaíochta. (ROE). (2005). *Combionannas deiseanna a sholáthar i scoileanna. Plean gnímh do chuimsiú oideachas. (DEIS)*. Baile Átha Cliath: Údar. Aisgafa ó: http://www.education.ie/servlet/blobServlet/DEIS_action_plan_on_educational_inclusion_ir.pdf?language=GA
- Roinn Oideachas agus Éolaíochta. (RoE). (2007). *Imlitir 0044/2007. Teanga agus litearthacht i ranganna náionáin i scoileanna ina bhfuil an Ghaeilge mar mbéan*. Baile Átha Cliath: Údar. Aisgafa ó: http://www.education.ie/servlet/blobServlet/deis_isitemap.html
- Roinn Oideachas agus Scileanna. (ROS). (2011a). *Litearthacht agus uimhearthacht don fhoghlaim agus don saol. An straitéis chun an litearthacht agus an uimhearthacht a fheabhsú i measc leanaí agus daoine óga 2011-2020*. Baile Átha Cliath: Údar. Aisgafa ar 28 Márta ó: http://www.education.ie/servlet/blobServlet/lit_num_strat_ir.pdf?language=GA&igstat=true
- Roinn Oideachas agus Scileanna. (ROS). (2011b). *Tuarascáil staitistiúil 2009-10*. Baile Átha Cliath: Údar. Aisgafa 28 Márta ó: from <http://www.education.ie/home/home.jsp?pcategory=17216&ecategory=46606&language=EN>
- Roinn Oideachas agus Scileanna. (RoS). (2011c). *Imlitir 0056/2011. Céimeanna tosaigh maidir le cur chun feidhme na straitéise náisiúnta litearthachta agus uimhearthachta*. Baile Átha Cliath: údar. Aisgafa ó: http://www.education.ie/admin/servlet/blobServlet/cl0056_2011_ir.pdf?language=GA
- Roinn Oideachas agus Scileanna. (RoS). (2012). *Imlitir 0018/2012. Ag tacú le measúnú: Trialacha ciaghdeánaithe i mbunscoileanna*. Baile Átha Cliath: Údar. Aisgafa ó:

http://www.education.ie/admin/servlet/blobServlet/cl0056_2011_ir.pdf?language=GA

- Ryan, M. (2011). The language of problem solving in immersion schools – an investigation. In T. Dooley, D. Corcoran & M. Ryan (Eds.), *Mathematics teaching matters: Proceedings of the fourth conference on research in mathematics education (MEI4)* (pp. 377-388). Dublin: St Patrick's College.
- Shiel, G., Cosgrove, J., Sofroniou, N. & Kelly, A. (2001). *Ready for life? The literacy achievements of Irish 15-year olds with comparative international data*. Dublin: Educational Research Centre.
- Shiel, G., Surgenor, P., Close, S., & Millar, D. (2006). *The 2004 National Assessment of Mathematics Achievement*. Dublin: Educational Research Centre.
- Slavin, R.E., & Cheung A. (2003). *Effective reading programs for English language learners*. Baltimore, MD: Center for Research on the Education of Students Placed at Risk, Johns Hopkins University.
- Smyth, E., Whelan, C.T., McCoy, S., Quail, A. & Doyle, E. (2010). Understanding parental influence on educational outcomes among 9 year olds in Ireland: The mediating role of resources, attitudes and children's own perspectives. *Child Indicators Research*, 3, 85-104.
- Smyth, J.D., Dillman, D., Christian, L.M., & Stern, M.J. (2006). Comparing check-all and forced-choice question formats in web surveys. *Public Opinion Quarterly*, 70 (1), 66-77. doi: 10.1093/poq/nfj007.
- Sofroniou, N. (2004). A model of reading literacy. In E. Eivers, G Shiel, & F. Shortt, (Eds) *Reading literacy in disadvantaged primary schools*, pp. 145-156. Dublin: Educational Research Centre.
- Sofroniou, N., Archer, P., & Weir, S. (2004). An analysis of the association between socioeconomic context, gender, and achievement. *Irish Journal of Education*, 35, 58-72.
- Swain, M. (1984). A review of immersion education in Canada: Research and evaluation studies. In *Studies on immersion education: A collection for US educators* (pp. 87-112). Sacramento: California State Department of Education.
- Swain, M. (1995). Three functions of output in second language learning. In G. Cook & B. Seidelhofer (Eds.), *Principles and practice in applied linguistics: Studies in honour of H.G. Widdowson* (pp. 125-144). Oxford: Oxford University Press.
- Swain, M., (1993). The output hypothesis: Just speaking and writing aren't enough. *Canadian Modern Language Review*, 50, 158-164.
- Swain, M., & Lapkin, S. (1982). *Evaluating bilingual education: A Canadian case study*. Cleveland, England: Multilingual Matters.
- Turnbull, M., Lapkin, S., & Hart, D. (2001). Grade 3 immersion students' performance in literacy and mathematics: Province-wide results from Ontario (1998-99). *Canadian Modern Language Review*, 58, 9-26.
- Van de Gaer, E., Gebhardt, E., & Schulz, W. (2009, September). *The relationship between achievement and self-concept: A cross-country investigation*. Paper presented at the PISA research conference, Kiel, Germany.

Tagairtí

- Weir, S. (1999). *An analysis of the application variables used to select schools for the Breaking the Cycle scheme. Report to the Department of Education and Science*. Dublin: Educational Research Centre.
- Weir, S., Archer, P., & Millar, D. (2009). Analysis of English reading and mathematics achievement in schools in the rural dimension of the Schools Support Programme. Dublin: Educational Research Centre. Aisgara ó:
http://www.erc.ie/documents/educ_dis_primary_rural_report1.pdf
- Weir, S., Milis, L., & Ryan, C. (2002a). *The Breaking the Cycle scheme in urban schools: Final evaluation report. Report to the Department of Education and Science*. Dublin: Educational Research Centre.
- Weir, S., Milis, L., & Ryan, C. (2002b). *The Breaking the Cycle scheme in rural schools: Final evaluation report. Report to the Department of Education and Science*. Dublin: Educational Research Centre.
- Welsh Assembly Government. (Rialtas Tionóil na Breataine Bige). (2010). *Welsh-medium education strategy. Information* (Doc. 083/2010). Caerphilly, Wales: Author.
- Williams, T., & Williams, K. (2010). Self-efficacy and performance in mathematics: Reciprocal determinism in 33 nations. *Journal of Educational Psychology*, 102(2), 453-466.

Aguisín do Chaibidil 7

Gnóthachtáil a Thuiscint

Tábla A7.1: Cúlchémniú meán SSE na scoile ar mheánghnóthachtáil scoile sa léitheoireacht (le 15 dalta ar a laghad i rang a Sé) – MN '09

	MP	EC	t	cs	d
Idirlíne	128.2	11.32			
Meán SSE na scoile	2.5	0.24	10.60	70	<.001

R-cearnaithe = 0.62. Cúlchémniú curtha i bhfeidhm le WesVar 5.1. Tá na sonraí ualaithe mar ualach normálaithe scoile. Rinneadh samhial mhalartach ag baint feidhme as meánscore scoile SSE z-caighdeánaithe. Ba í an idirlíne ná 245.4 agus ba é an meastachán paraméadair don mheán SSE ná 17.4.

MP = Meastuchán Paraiméadach; EC= Earráid Chaighdeánach; cs= céimeanna saoirse; d = dochúlacht

Tábla A7.2: Cúlchémniú meán SSE na scoile ar mheánghnóthachtáil scoile sa mhatamaitic (le 15 dalta ar a laghad i rang a Sé) – MN '09

	MP	EC	t	cs	d
Idirlíne	134.9	12.99			
Meán SSE na scoile	2.4	0.26	9.15	70	<.001

R-cearnaithe = 0.42. Cúlchémniú curtha i bhfeidhm le WesVar 5.1. Tá na sonraí ualaithe mar ualach normálaithe scoile. Rinneadh samhial mhalartach ag baint feidhme as meánscore scoile SSE z-caighdeánaithe. Ba í an idirlíne ná 245.3 agus ba é an meastachán paraméadair don mheán SSE ná 16.4.

MP = Meastuchán Paraiméadach; EC= Earráid Chaighdeánach; cs= céimeanna saoirse; d = dochúlacht

Tábla A7.3: Ilichomparáidí de dhifríochtaí idir meánscoir SSE i SLG agus i scoileanna MN '09, meaitseáilte do SSE agus láthair (scoileanna le 15 dalta ar a laghad i rang a Sé)

	SLG		MN '09 ¹		
	Meán	EC	Meán	EC	
Meán SSE na scoile	54.0	0.86	52.1	0.76	
Comparáidí	Dif	EC ar an Dif	t	cs	d
SLG – MN '09	1.9	1.15	1.66	52	ns

Nóta: luach t i gcomparáid le luach criticiúil 2.007 (bunaithe ar 52 céimeanna saoirse agus comparáid amháin)

¹Scoileanna ina bhfuil an meán SSE ag nó os cionn an íosmhéid i SLG, le 15 dalta ar a laghad i rang a Sé agus an scoil gan a bheith lonnaithe i gceantar tuaithe. EC = Earráid Chaighdeánach; Dif = Difríocht; EC ar an Dif = Earráid Chaighdeánach ar an Difríocht. t = triail t.

Gnóthachtáil a Thuiscint

Tábla A7.4: Meastacháin don athraitheas idir scoile agus laistigh de scoileanna do ghnóthachtáil na léitheoireachta agus na matamaitice i rang a Dó, de réir cineál scoile¹

		SLG		Gaeltacht		MN '09	
		Athraitheas (EC)	% den lomlán	Athraitheas (EC)	% den lomlán	Athraitheas (EC)	% den lomlán
Léitheoir -eacht	Idir scoile	174.6 (49.72)	7.8	140.3 (72.11)	6.2	366.2 (56.75)	15.1
	larmhar	2068.2 (72.29)	92.2	2135.2 (131.73)	93.8	2057.8 (47.83)	84.9
	Athraitheas lomlán	2242.76	100.0	2275.55	100.0	2424.0	100.0
Mata-maitic	Idir scoile	591.8 (129.9)	25.0	341.2 (110.16)	16.23	520.0 (75.14)	21.5
	larmhar	1774.1 (591.8)	75.0	1760.45 (107.92)	83.77	1900.5 (43.80)	78.5
	Athraitheas lomlán	2365.9	100.0	2101.63	100.00	2420.5	100.0

¹ Measta i Samhlacha Measctha SPSS, ag baint úsáide as Meastachán Uasdhealraitheachta. Sonraí neamhualaithe. Tá na luachanna cothrom le ar a laghad aon deachúil amháin dóibh siúd a áiríodh i HLM.

Tábla A7.5: Meastacháin don athraitheas idir scoile agus laistigh de scoileanna do ghnóthachtáil na léitheoireachta agus na matamaitice i rang a Sé, de réir cineál scoile¹

		SLG		Gaeltacht		NA '09	
		Athraitheas (EC)	% den lomlán	Athraitheas (EC)	% den lomlán	Athraitheas (EC)	% den lomlán
Léitheoir -eacht	Idir scoile	137.3 (41.14)	6.9	128.3 (66.13)	6.4	398.8 (60.64)	15.7
	larmhar	1847.8 (70.81)	93.1	1890.8 (114.65)	93.7	2147.6 (50.12)	84.3
	Athraitheas lomlán	1985.1	100.0	2019.1	100.0	2546.4	100.0
Mata-maitic	Idir scoile	352.2 (83.37)	17.0	304.8 (101.13)	15.3	576.9 (80.86)	23.2
	larmhar	1715.0 (65.91)	83.0	1681.4 (101.56)	84.7	1905.5 (44.31)	76.76
	Athraitheas lomlán	2067.22	100.0	1986.2	100.0	2482.4	100.0

¹ Measta i Samhlacha Measctha SPSS, ag baint úsáide as Meastachán Uasdhealraitheachta. Sonraí neamhualaithe. Tá na luachanna cothrom le ar a laghad aon deachúil amháin dóibh siúd a áiríodh i HLM.

Tábla A7.6: Athrúga ag leibhéal na scoile, tástáilte mar shamhlacha aonair trí iad a chur leis an tsamhail nialasach randamach le hidirlíne¹ (Gnóthachtáil sa Léitheoireacht, Rang a Dó, SLG)

	MP	CE	Stait Triail	cs	d
Sa Chlár Tacaíocht Scoile faoi DEIS (Tá – Níl)	-23.09	4.331	t=-5.333	52	<.001
Meánstadás Socheachnamaíoch Scoile:scórz	10.63	1.638	t=6.486	52	<.001
Suíomh					
Cathair – Baile mór	15.98	5.202	D-oir=9.725	2	<.01
Tuath/Baile beag – Baile mór	13.53	5.246			
Céatadán cailíní ar rolla	-0.30	0.571	t=-0.533	52	.596
Líon na ndaltaí sa scoil: Rang a haon	0.38	0.150	t=2.569	52	.013
Teanga lena dtosaítear ar léitheoireacht a mhúineadh					
Gaeilge – Béarla	5.19	5.229	D-oir =3.392	3	
Meascán Gaeilge & Béarla – Béarla	-4.48	9.010			.335
Ceistneoir Scoile in Easnamh (Tá – Níl) ^a	13.85	13.478			
Am tosú ar theagasc na léitheoireachta Béarla					
Naionáin Shóisearacha – Naionáin Shínsireacha	-9.34	4.605	D-oir =4.186	3	.2421

Raing a hAon – Naionáin Shinsireacha	-5.03	7.695			
Táscaire in easnamh (Tá – Níl) ^a	-8.20	11.819			
Comhréir múinteoirí bainneann	8.82	4.253	t=2.074	52	.43
Foireann múinteoirí buan					
Comhréir daltaí le múinteoirí buan	-4.26	5.390	D-oir =0.449	2	.7988
Táscaire in easnamh ^b	-5.48	13.754			
Meántaithí múinteoireachta					
Taithí múinteoireachta	-0.43	0.246	D-oir =3.079	2	.2145
Táscaire in easnamh ^b	-6.80	7.290			
Méánmhéid daltaí sa rang					
Líon daltaí	0.02	0.576	D-oir =.020	2	.99
Táscaire in easnamh ^b	-2.12	13.137			
Cáilíochtaí múinteoireachta breise					
Comhréir na ndaltaí le múinteoirí a bhfuil cáilíochtaí breise acu.	2.75	5.070	D-oir =0.336	2	.8451
Táscaire in easnamh ^b	-0.68	13.488			
Am Caite ar Bhéarla					
Noiméid in aghaidh na seachtaine	0.00	0.033	D-oir =.027	2	.9868
Táscaire in easnamh ^b	-2.16	13.102			
Minicíocht daltaí ag léamh leabhar dá rogha féin sa rang Béarla.					
Gach lá nó beagnach gach lá – Uair nó dhó sa mhí nó níos lú	5.11	5.654	D-oir =1.046	2	.5929
Táscaire in easnamh ^b	0.84	13.340			
Ríomhairí sa seomra ranga					
Comhréir na ndaltaí le ríomhaire sa seomra ranga	4.46	5.354	D-oir =2.006	2	.3667
Táscaire in easnamh ^b	-7.65	9.717			
Leabhair sa seomra ranga					
Meán-uimhir na leabhar	.00	.008	D-oir =2.517	2	.284
Táscaire in easnamh ^b	-14.52	8.395			

1Baineadh úsáid as táscairí in easnamh ar dtús chun an méid cás a fhéadfaí a shábháil. A luaithe agus a bhí an tsamhail críochnaithe, rinneadh é a athrith, seachas cásanna a raibh sonraí in easnamh dóibh. Fanann na hathróg sa liath sa tsamhail dheireanach.

^aTáscaire in easnamh = 1: tá sonraí in easnamh i leith gach dalta sa scoil don athróg seo; 0 sonraí le fáil. ^bSonraí do mhúinteoirí comioplánaithe go leibhéal na scoile ó leibhéal an dalta. Táscaire in easnamh áirithe ag leibhéal an dalta, agus comioplánaithe ansin chun a fháil amach cé mhéid scoil a raibh sonraí múinteoirí acu do rang amháin, seachas gach rang. Táscaire in easnamh = 0: níl sonraí in easnamh ag dalta ar bith don athróg seo. Táscaire in easnamh = 1: sonraí in easnamh ag gach dalta sa scoil don athróg seo. I scoil amháin, tá luach seachas neamhnaí/a haon, ag leiriú comhréir na ndaltaí nach bhfuil sonraí an mhúinteora ar fáil dóibh. Tá na táscairí in easnamh sa tsamhail dheireanach, gan aon athrú sna meastacháin paraméadair; mar sin, níl tábhacht suntasach ag baint leis an MP do tháscairí atá in easnamh. MP = Meastachán Paraiméadach; EC= Earráid Chaighdeánach; t = luach t; D-oir = difríocht san oiriúntacht; cs= céimeanna saoirse; d = dochúlacht

Gnóthachtáil a Thuiscint

Tábla A7.7: Athróga ag leibhéal an dalta, tástáilte mar shamhlacha aonair trí iad a chur leis an tsamhail nialasach randamach le hidirlíne¹ (Gnóthachtáil sa Léitheoireacht, Rang a Dó, SLG)

	MP	CE	Stait Triail	cs	d
Inscne (Baineann – Fireann)	4.85	2.268	t=2.137	1493	<.001
Siblííní					
Gan aon siblín – 1 siblín	4.69	5.056	D-oir=6.634	3	.0845
Beirt shiblín – 1 siblín	2.88	3.260			
Triúr siblín nó níos mó – 1 siblín	-4.48	3.580			
Teaghlach aon-tuismitheora (Tá – Níl)	-12.31	3.266	t=-3.771	193	<.001
Stadás socheacnamaíoch					
Scór Z	10.29	1.111	D-oir=79.198	2	<.001
Táscaire in easnamh (Tá – Níl)	-9.03	6.765			
Ar a laghad tuismitheoir amháin ag obair go lán-aimseartha (Tá-Níl)	12.48	3.684	t=3.3868	1493	.001
Teilifís sa seomra leapa					
Teilifís ag an dalta (Tá – Níl)	-24.42	2.260	D-oir=102.27	2	<.001
Táscaire in easnamh (Tá – Níl)	-23.22	6.340			
Léitheoireacht don taitneamh (dalta)					
Léann an dalta don taitneamh (Sea Ní hea)	12.15	2.905	D-oir=19.817	2	<.001
Fáistneoir in easnamh (Sea – Ní hea)	5.64	5.252			
Am caite ar obair bhaile sa Bhéarla: scór z	-6.29	1.574	t=-3.993	1493	<.001
Leabhair sa bhaile	13.40	1.356	t=9.878	1493	<.001
Léitheoireacht don taitneamh (tuismitheoir)					
Ar a laghad tuismitheoir amháin ag léamh leabhar go rialta – anois agus arís	5.95	3.763	D-oir=9.385	2	<.01
Ar a laghad tuismitheoir amháin ag léamh leabhar go fíormhinic – anois agus arís	-14.79	7.786			
Acmhainní oideachasúla sa bhaile					
Ceann amháin – dhá cheann	-4.84	3.289	D-oir=13.805	2	<.01
Gan aon cheann – dhá cheann	-20.77	5.667			
Ranganna breise (ar nós ceol, rince nó ealaín) lasmuigh den scoil					
Sea – Ní hea	3.72	2.538	D-oir=6.519	2	<.05
Táscaire in easnamh (Sea – Ní hea)	-9.38	6.805			

¹Athróga le dath liath orthu – fanann siad sa tsamhail dheirneach.

MP = Meastuchán Paraiméadach; EC= Earráid Chaighdeánach; t = luach t; D-oir = difríocht san oiriúntacht; cs= céimeanna saoirse; d = dochúlacht

Tábla A7.8: Céatadán den athraitheas don léitheoireacht i rang a Dó i SLG mínithe le teaghlaimí de bhlocanna athróg ¹

	Idir-scoileanna	Lastigh de scoileanna	Iomlán
Blocanna curtha leis an tsamhail nialasach, ceann ar cheann ¹			
Bloc 1. Saintréithe scoile ^a	26.77	-0.14	1.65
Bloc 2. Saintréithe an mhúinteora ^b	–	–	–
Bloc 3. Stadás socheachnamaíoch an dalta ^c	42.87	4.31	6.86
Bloc 4. Atmaisféar an bhaile ^d	49.13	15.80	18.00
Blocanna 1+2+3+4	66.73	16.42	19.75

¹Athraitheas mínithe áirithe ar bhonn an tsamhail dheireanach i gcomparáid leis an tsamhail nialasach, áirithe ag baint úsáide as an bhfothacar céanna cásanna leis an tsamhail luiteaithe.

^aLíon na ndaltaí sa scoil - líon daltaí rang a hAon;

^bNíor coimeádadh aon athróg ón mbloc seo sa tsamhail dheireanach;

^cStadás socheachnamaíoch an dalta

^dTeilifís ag an dalta sa seomra leapa, léann an dalta leabhar, iriseán nó greannán uaireanta don taitneamh roimh nó i ndiaidh na scoile, am caite ar obair bhaile Béarla (mar a bhí le rá ag an tuismitheoir) agus téarma cearnaithe, leabhair Bhéarla agus Ghaeilge sa bhaile.